כ״ז בתשרי תשמ״ז, 21.9.1987 מיספר 2612 שנה 52 המחיר 4.00 שקל חדש (כולל מע״מ)

העולם הזה

איש השנה
עמירם ניר

מפעם לפעם מגיע לי...

מפעם לפעם אני מרשה לעצמי
משהו מיוחד. כמו קנט למשל.
אני מדליק לי קנט ונהנה מהשילוב
הנפלא של רעננות וטעם עדין, נקי ורך.

הטעם המיוחד של תערובת הטבק
האמריקאית ופילטר המיקרונייט
המפורסם. קנט.
מפעם לפעם מגיע לי.

KENT
שווה כל מחיר

אזהרה: משרד הבריאות קובע
כי – העישון מזיק לבריאות

8.10.86: השבועון „סאנדי טיימס" מפרסם את גילוייו של מרדכי וענונו על האטום.

15.10.86: פרס מבצע את הסכם הרוטציה. יצחק שמיר נכנס לתפקידו כראש־ממשלה.

3.12.86: אחרי ששבועון לבנוני פוצץ את פרשת הנשק האיראני, מועלה שמו של ניר.

21.1.87: בית־המישפט מרשיע את חווה יערי ואביבה גרנות, ודן אותן למאסר־עולם.

קורא יקר,

איש-השנה תשמ"ז נולד בדצמבר 1950, שמונה חודשים אחרי שקיבלתי לידי את עריכת העולם הזה. זהו איש-השנה הראשון שנבחר על-ידי העולם הזה, בשל השפעתו על מאורעות השנה, שלא היה עדיין בחיים כאשר שבועון זה יצא לדרכו החדשה.

העולם הזה חגג השנה את יובלו. 50 שנה עברו מאז היווסדו בידי אורי קיסרי, ו-37 שנים מאז שקיבלתיו לידי, כראש מערכת חדשה, שהתכוונה לשנות מן היסוד את סידרי המדינה ואת תפיסותיה של החברה הישראלית.

לרגל יובל זה הביעו ידידים ויריבים - וגם שונאים מושבעים - את דעתם על השבועון. לגבי נקודה אחת היתה הסכמה ביניהם: העולם הזה הוא תופעה ישראלית מובהקת, ייחודית. נוף-הארץ לא יתואר בלעדיו.

* * *

לא-אחת נשאלנו השנה: האם אינכם מתעייפים? האם זה לא נמאס לכם?

התשובה היא: אין העולם הזה דומה לרץ למרחקים קצרים. הוא רץ של מאראתון. הוא רץ בהתמדה, בקצב אחיד, בידעו שאחרי השבוע הבא יהיה עוד שבוע, ועוד שבוע, ועוד שבוע, ושימלא את תפקידו אז כפי שמילא אותו ב-2612 השבועות האחרונים - זמן ארוך מתקופת חייהם של רוב המחזיקים בידיהם את הגליון הזה.

משום-כך מרשה לעצמו העולם הזה לדבוק בתפיסותיו מבלי לרוץ אחרי אופנות חולפות, מבלי לחקות עיתונים אחרים, מבלי לנופף במושגים טפלים כמו IN או OUT.

איננו הולכים אחרי עיתונים אחרים, הנמכרים על פי המשקל. איננו מגבבים עמודים על גבי עמודים, תוך דילדול התוכן. איננו באים להתחרות עם עיתונים אחרים בעובי הגליון. אנחנו דוגלים בשבועון קומפאקטי, תמציתי, צפוף, שאפשר לקרוא משער עד שער, שבועון שיש בו מה שאנחנו רוצים שיהיה בו, שאדם יוכל לקחת אותו בידו - בבאר-שבע כמו בברוקלין, בבנימינה כמו בבואנוס-איירס - ולדעת מה התרחש השבוע בישראל. יותר מזה: להבין מדוע זה התרחש.

איננו דוגלים בעיתונאות "חדשה", אם פירושה שיטחיות ולא-איכפתיות, ציניות אופנתית ושחצנות. אנחנו מעורבים. מאוד. העולם הזה אינו ניטרלי במאבק על קיום המדינה; על רמת החברה הישראלית; על הצדק, השלום, השיוויון בין אשה וגבר, חילוני ודתי, יהודי וערבי, מיזרחי ומערבי.

* * *

אולי אין זה IN לדבול באידיאלים. אולם האידיאליזם של העולם הזה אינו אופנתי. זהו אידיאליזם של רץ-מאראתון, הדבק במשימה עד הסוף, תוך התחדשות מתמדת.

העולם הזה הוא עיתון של סקופים, ולא אחת דובר השנה על גילויים. אנחנו משתדלים להקדים עיתונים אחרים ברוב התחומים. אך חשוב לנו יותר שהעולם הזה ימשיך להקדים את החברה הישראלית בראיית היעדים של מחר ובהבנת הבעיות של מחרתיים.

נשתדל לעמוד בכך, בעזרתך, גם להבא, "בלי מורא, בלי משוא-פנים".

שנה טובה!

25.3.87: הסניגוריה במישפט ג'ון דמיאניוק מבקשת את פסילת השופט דב לוין.

13.4.87: המיליונר עדנאן חאשוקג'י מעניק ראיון לכתבת „העולם הזה" דפנה ברק.

22.7.87: הפחד מפני האיידס מגיע לשיא. הציבור דוגל בהחמרת אמצעי־המניעה.

29.4.87: בית־המישפט קובע כי נאפסו הורשע על־סמך עדויות־שקר של השב"כ.

2.9.87: ממשלת־ישראל מחליטה לחסל את פרוייקט ה„לביא". העובדים מפגינים.

19.8.87: רפי איתן, מפעילו של המרגל ג'ונתן פולארד, מדבר בראשונה על הפרשה.

תשקיף

מי יחליף את שחל

שרים במערך ממתינים לראות את מי יסמיך משה שחל, שר־האנרגיה־והתשתית, כממלא־מקומו, לקראת נסיעתו הצפויה לדרום־אמריקה. הסקרנות נובעת מכך, שבשבוע שעבר הופתעו שרי המערך כאשר שר־התעשיה־והמיסחר, אריאל שרון, מינה את שחל כממלא מקומו כאשר נסע לאירופה. שחל נוסע לדרום־אמריקה בענייני מישרדו, וידון בין השאר גם ברכישות פחם שם, לאור החלטת הקבינט לצמצם את הסחר עם דרום־אפריקה, שהיתה אחת מספקיות הפחם לישראל.

שרון עצמו עומד לשוב לארץ ביום הראשון.

הסוהרים יהיו מודטים

15 מעובדי שרות בתי־הסוהר, סוהרים ואנשי־סגל, ייצאו בקרוב לקורס במדיטציה טרנסצנדנטלית — כך מוסר העלון הפנימי החדש, המופץ בין אנשי שב"ס. הנציב, דויד מיימון, סבור כי סוהרים־מודטים יהיו רגועים יותר מהרגיל ויתפקדו טוב יותר.

הביטאון אינו מצטט את הקטעים הרלוונטיים למודטים ב„דוח־הכיתות", שחובר על־ידי הוועדה של מרים גלזר־תעסה. פסיכיאטרים שרואיינו על־ידי הוועדה קובעים, כי שיטתו של מהרישי מהש יוגי (ממציא „עידן ההארה"), עלולה להאיץ הפרעות פסיכיאטריות, לגרום אפיזודות פסיכוטיות ודיכאון עם נטיה להתאבדות. במודטים, הטוענים כי בכוחם לרחף באוויר, נתגלו תופעות של חרדה, שיעמום, בילבול, חוסר־שקט והסתגרות.

ביטאון־שבס גם אינו מגלה אם האסירים כבר התבשרו לאיזה קורס נשלחים הסוהרים שלהם.

קופ"ח מסתירה דוח

קופת־החולים מסתירה דוח של המבקר הפנימי, המטהר לחלוטין את החוקרת הד"ר עליזה אדלר מכל ההשמצות שהוטחו בה.

נגד אדלר, מיקרוביולוגית במכון האונקולוגי בבית־החולים בילינסון, נפתח לפני שלושה חודשים מסע של ציד־מכשפות, בטענה שהיא גנבה, כביכול, מהמכון אמפולות של החומר אינטרלוקין 2, אשר שימש לניסוי בחולי־סרטן. אחד הצהרונים זעק אז, בכותרתו הראשית, שאדלר „הרגה חולים". החוקרת ממשיכה בעבודתה עד היום.

בדוח המטהר אותה, יש כנראה הערות בלתי־מחמיאות על טיפולו של חיים דורון בהשמצות.

הירוקה לעזרת וענונו

ארבעה חברי פרלמנט מסיעת הירוקים בגרמניה ביקרו בשבוע שעבר בשגרירות ישראל בבון ומסרו איגרת־תמיכה במרדכי וענונו. נציג השגרירות הבטיח להעביר את האיגרת ליצחק שמיר ולשימעון פרס.

בין השאר, דרשו חברי הבונדסטאג מישפט פומבי לוענונו. עוד הם קבעו: „פעולתו של וענונו חשפה את הסכנות שבחימוש גרעיני, ולכן יש לראות במעשיו פעולה למען השלום ולמען ישראל."

בין הארבעה היתה יוטה שוורין, היהודיה היחידה בבונדסטאג. שוורין היא גם בעלת אזרחות ישראלית.

סגן־שר יפאני לארץ

סגן־שר־החוץ היפאני עומר לבקר בקרוב בישראל. יהיה זה ביקור־גומלין, בעיקבות ביקורו של אברשה טמיר, מנכ"ל מישרד־החוץ, בטוקיו.

היפאנים נוהגים לשמור על פרופיל דיסקרטי ביחסים עם ישראל, וביקור של דיפלומט כה בכיר הוא אירוע נדיר — ביקור דומה התקיים עד כה, ב־40 שנה, רק פעם אחת.

מי הדליף ביזבוזי אברשה?

במישרד־החוץ מחפשים את המדליף, שמסר על הביזבוזים בנסיעותיו בעולם של המנכ"ל, אברהם („אברשה") טמיר.

מהביזבוזים עצמם, שפרטים עליהם פורסמו השבוע על־ידי חני קים במקומון התל־אביבי העיר, לא התרגשו במישרד כלל.

עסקים טובים בבנקים

סיכומים ראשונים של הריבעון השלישי של השנה מראים רווחים נאים לבנקים. התוצאות הרישמיות יפורסמו בעוד שבועיים.

עדיין יירשמו הפרשות גדולות לחובות מסופקים. אולם מיספר הסניפים לא צומצם, ומיספר העובדים אף גדל, בגלל הגידול בפעילות.

הדיפלומט נשאר באמריקה

דיפלומט ישראלי נוסף החליט בימים אלה שלא לשוב ארצה, עם תום שליחותו, וקיבל מישרה חדשה בחברה אמריקאית גדולה.

המדובר באודי פולנסקי, מי ששרת כסגנו של הנציג הכלכלי הקודם בוושינגטון, דני הלפרין. במישרד־האוצר אומרים, שפולנסקי שימש כעובד מקומי, ומאז סיים את תפקידו ניסה למצוא עבודה בארץ, אך ללא הצלחה. לכן, כך הסבירו, קיבל את ההצעה האמריקאית בחברה העוסקת בקשרים כלכליים עם מדינות שונות, כולל ישראל.

מאיר כהנא (כמעט) לצד מגדלי החזירים

מאיר כהנא כמעט שהתייצב לעזרת מגדלי החזירים בצפון, במאבקם במועצה המקומית הכפר ריינה. הוא היסס בין שינאתו לערבים לבין סלידתו מהבשר הלבן. הסלידה היא שהכריעה אצלו, בסופו של דבר.

המגדלים, רובם יהודים, המחזיקים 30 אלף ראשי־חזיר בדירים בתחום הכפר ריינה, נקלעו לבעיה שלכאורה אין לה פיתרון: הסיעה המוסלמית הדתית בכפר חברה יחד עם מישרד־הפנים של ש"ס בנסיון לסלקם מהמקום, והמועצה הגישה אולטימטום — שהמגדלים יבנו מערכת־ביוב בתוך חצי שנה; אולם בעצת מישרד־הפנים מסרבת המועצה להגיש את התיאור הטכני של הביוב הנדרש, ובכך מונעת את בנייתו. המגדלים מנסים לפתור את הבעיה בשקט, ללא התערבות פוליטיקאים או מסיתים דוגמת כהנא.

בדירים של ריינה גדלים רוב החזירים של הארץ, ומהם מתפרנסות מאות מישפחות. מחזור העסקים של הבשר הלבן בישראל הוא 50 מיליון דולר בשנה.

הבחירות לעיריות יידחו

עסקנים בשתי המיפלגות הגדולות הסכימו בינידהם לפעול לחקיקה שתדחה את הבחירות המוניציפאליות לאביב 1989.

סנה במקום קראסני?

בוריס קראסני, מנהל המחלקה לחינוך תנועתי במיפלגת־העבודה, ואחד מאשפי־הכספים במיפלגה, עוזב לעסקים פרטיים. בבחירות הקרובות הוא מתכוון לתת שרותי־ייעוץ בתשלום למועמדים במישור המוניציפאלי.

אחד המועמדים לקבל את מקומו של קראסני במיפלגה הוא התת־אלוף הפורש אפריים סנה.

המישרה מוצעת לסנה לתקופת־מעבר, כדי לספק לו משכורת והזדמנות להתערות במיפלגה, עד הבחירות הבאות — שבהן הוא יוצב, קרוב לוודאי, ברשימת המועמדים לכנסת.

600 אלף דולר לחוקה

המישפטנים יוזמי „חוקה לישראל", בראשותו של הפרופסור אוריאל רייכמן, נעזרים בתרומה של 600 אלף דולר, אותה קיבלו מיהודים אמריקאיים.

בכסף הזה הם יממנו את המסע הציבורי למען חקיקת חוקה בשנת ה־40 למדינה — מסע הכולל מודעות בכל אמצעי־התיקשורת ואף בשילטי־חוצות.

מישפטנים רציניים מתחו ביקורת חמורה על תוכן החוקה המוצעת על־ידי חבורת־רייכמן. יצחק שמיר, לעומת זאת, התלהב ממנה.

שיא העגינות: 24 שנה

אשה חיפאית, שהמתינה 24 שנים לגט מבעלה, שוחררה בימים אלה מעגינותה. בכל הידוע, היא הצליחה לשבור שיא של עגינות, לפחות בדור הנוכחי. השיא הידוע הקודם הוא של 22 שנה. הגט ניתן בזכות התערבותו של הרב החיפאי דויד רענן, שכבר זקף לזכותו כמה מיקרים של התרת נשים מעגינותן. הרב רענן נפגש עם הבעל סרבן־הגט, שוחח עימו כמה פעמים, ולאחר ימים ספורים קיבלה העגונה גט.

עדי אמוראי לעסקים

עדי אמוראי, סגן־שר האוצר, אינו מתכוון להציג את מועמדותו לקדנציה נוספת בכנסת. הוא החליט לפנות בשנה הבאה לעסקים.

דיון בעתיד גביש

אחרי החגים יתקיים דיון בצמרת ההסתדרות על הבעיות בכור. על הפרק: הידרדרות הקבוצה, החובות התופחים ־נקים ועניינים פרסונאליים בהנהלה.

ן השאר, יידון גם עתידו האישי של ישעיהו יש.

שכר מפגר ב־10%

קבות פירסום המדד האחרון, ערכו כלכלנים חישובים גיעו למסקנה כי השנה נשחק השכר ב־10 אחוזים. חלק־הארי של השחיקה (7%) נרשם לחובת העיכוב בתשלום תוספת־היוקר.

חלק נוסף, שאין מדברים עליו (3%), נובע משינויים בהרגלי־הצריכה. שינויים אלה גרמו לכך שסל־המיצרכים הרישמי, המשמש לקביעת המדד, מפגר אחרי הסל הממשי.

ארנס בסוכנות־המידע

יגאל ארנס, בנו של השר לשעבר משה ארנס, המתגורר בארצות־הברית, משתתף בהקמת „סוכנות־ידיעות למיזרח־התיכון", שתפעל באמריקה כבוח נגדי לתעמולה הפרו־ישראלית. הסוכנות תספק לעיתונות האמריקאית חומר־רקע, מאמרים ופרשנויות מן המתרחש בשטחים הכבושים.

הסוכנות מקבלת גיבוי מלא מאירגוני המהגרים הערביים בארצות־הברית, בייחוד מאז סגירת מישרד־המידע של אש"ף בוושינגטון.

צ'יץ' נגד הפלאפל

שלמה להט הטיל איסור על פתיחת דוכני־פלאפל באזורים מסויימים בצפון תל־אביב. לא ידועה הסיבה להתנגדותו של צ'יץ' למאכל הפופולארי.

הגליון הבא של

העולם הזה

יופיע כרגיל, ויכלול – כמו מדי שנה – את בחירות אנשי־השנה בשטחים השונים: איש העולם, המרחב, המדיניות, ה־ביטחון, הכנסת, המישפט, היה־דות, הדת, הכלכלה, העיתונות, הסיפרות, הספורט, השידור, ה־תיאטרון, האמנות, האשה וה־צעיר של השנה.

הגליון יכיל גם את הסקירה על מישפטי־השנה.

גיורא נוימן

במדינה

העם

סוף טוב, הכל טוב

תשמ"ז מסתיימת בנימה טובה. קצת מן הנשק יפורק. זה משהו. מדוע זה קרה, פיתאום?

שנת תשמ"ז מסתיימת בנימה אופטימית. זו הפעם הראשונה השיגו שתי מעצמות־העל הסכם על חיסול חלקי של המאגר הגרעיני.

קל למעט בהישג זה. מובן ששתי המעצמות הציניות לא היו עושות צעד זה, אילו חשבו שהן מקבלות על עצמן סיכון צבאי כלשהו. גם אחרי חיסול כל הנשק הכלול בהסכם, יישארו בידי שתי המעצמות די ראשי־נפץ גרעיניים כי לפוצץ זו את זו 100 פעמים.

אך החשיבות היא בתקדים. נעשה צעד ראשון. אחרי הצעד הראשון יכול — לא מוכרח, אך יכול — לבוא צעד שני.

„האימפריה המרושעת". כאשר הודיע הנשיא רונלד רגן לעיתונאים על צעד זה, שאל אחד מהם בחיוך ציני: „אדוני מה קרה לאימפריה המרושעת?"

המונח „האימפריה המרושעת" לקוח מן הספרות הבידיונית. רגן השתמש בו כדי להגדיר את ברית־המועצות. זה היה בשנים שבהן רכב רגן על גל ההיסטריה האנטי־סובייטית, תיצל אותה כדי לבנות מאגרי־נשק אדירים, שהעשירו את יצרניהם, כולם תומכים נלהבים שלו.

מה קרה פיתאום?

להשיג משהו. יש קשר ישיר בין התפתחות זו ובין המאורעות שבהם היה מעורב איש־השנה תשמ"ז.

פרשת איראן/קונטראס עירערה את מנהיגותו של רגן ואת אמינותו בעיני עמו. מדיניותו הלאומנית פשטה את הרגל. היעד החביב עליו ביותר, הפלת המישטר השמאלני בניקאראגואה באמצעות הקונטראס, התרחק אף הוא. העם האמריקאי לא היה מוכן ללכת אחריו במיצעד זה.

רגן מצא את עצמו מול תהום. תקופת־נשיאותו עומדת להסתיים. הוא חדל לשלוט בבתי־הקונגרס ובדעת־הקהל. הוא היה עלול לסיים את ימיו בבית הלבן בלי אף הישג חשוב אחד.

בשנה האחרונה של כהונתו, חושב כל נשיא על מקומו בהיסטוריה. רגן רוצה להיזכר כנשיא שהשיג משהו. מכיוון שאינו יכול להשיג דבר במילחמה, הוא רוצה להשיג משהו בתחום השלום.

חולשה משותפת. אדם המצוי במצב כזה אינו יכול לשמור על עמדה קשוחה מול יריבו. מצבו של רגן ידוע היטב במוסקווה. מיכאל גורבאצ'וב, אדם מפוכח, החליט לנצל את חולשת האיש בבית הלבן.

גורבאצ'וב עצמו נתון במצב של חולשה. עליו לשקם את המשק הסובייטי. המשק הזה אינו יכול לשאת על גבו את הוצאות־החימוש האדירות, שהן מעל לכוחו, , אם רוצה גורבאצ'וב לשפר את רמת־החיים של האוכלוסיה.

כן, מתוך אינטרס משותף וחולשה משותפת, צמח ההסכם. אין הוא נובע מהתעוררות פיתאומית של המצפון. אבל הרבה דברים טובים בהיסטוריה נעשו בגלל סיבות רעות יותר.

הסיבה אינה חשובה, אלא התוצאה בלבד.

ביטחון

טרור וסמים

מה עושה הסוכנות למילחמה בסמים בלבנון? מדוע הוטל התפקיד עליה?

רק פרטים מועטים נודעו על הדרך שבה חטפו האמריקאים את חוטף־המטוס פאוואז יוניס, קצין שיעי שפיקד בשעתו על חטיפת מטוס ירדני ופיצוצו בביירות, אחרי שיחרור נוסעיו.

אולם המעט שנודע מטיל אור על גוף, הממלא תפקיד חשוב למדי במאבק האמריקאי בלבנון. זוהי „הסוכנות למאבק בסמים" (די־אי־איי), אחת הזרועות של מישרד־המישפטים הפדראלי בארצות־הברית.

מה לגוף זה בלבנון דווקא? מרוע הוא פועל נגד מה שהאמריקאים קוראים „הטרור הבינלאומי"?

מה שירתה ישראל? יש לכך הסבר מעשי. בלבנון פועלים כוחות שהם בעת־ובעונה־אחת קבוצות מישפחתיות, מיני־מדינות, צבאות פרטיים, מיפלגות פוליטיות ואירגונים למיסחר בסמים.

קשה לדעת, למשל, מה חשוב יותר אצל הפלאנגות: ההגנה על האינטרסים הפיאודליים של מישפחת ג'ומייל, קיום שילטון עצמי במיני־מדינה המארונית, או התעשרות ממיסחר בסמים. האם המיסחר בסמים משרת את האינטרס של העצה המארונית, או להיפך, מנוצל האינטרס העדתי המארוני כדי לאפשר למישפחת ג'ומייל לסחור בסמים ולהתעשר?

על כך כתב בשעתו העיתונאי אמנון דנקנר סיפור דימיוני־כביכול, שתיאר את המצב כהוויתו בעת כיבוש צה"ל. רבים תמהו אז את מי ואת מה משרתת ישראל.

כך המצב גם לגבי אירגון אמל השיעי, או „המיפלגה" הסוציאליסטית המתקדמת של הדרוזי ואליד ג'ונבלט, ועוד.

מכאן התערבות הסוכנות־האמריקאית־למילחמה־בסמים. היא מעוניינת לחסום את דרכם של הסמים מלבנון לארצות־הברית. תוך כדי כך היא קושרת קשרים בלבנון ומקיימת שם רשת ענפה של סוכנים. אלה, מצידם, מנוצלים למילחמה באירגונים המקומיים, כמו החיזב־אללה („מיפלגת השם") השיעי, הלוחמים באמריקאים.

כך היתה הסוכנות מעורבת, למשל, בנסיונות לחלץ את בני־הערובה האמריקאיים בלבנון, מיבצע שלא יצא לפועל, ושבתיכנונו היתה שותפה גם ישראל, בדמותו של איש־השנה עמירם ניר.

על גבי יכאטה. עכשיו מסתבר כי סוכני הסוכנות הזאת הם שהצליחו לפתות את יוניס לעלות לספינת־שעשועים, שהפליגה מחוץ לבנון לים הפתוח, שם נמסר האיש לאוניית־מילחמה אמריקאית.

כמו פעילים פוליטיים־צבאיים אחרים בלבנון, עסק גם יונים, ככל הנראה, בסמים.

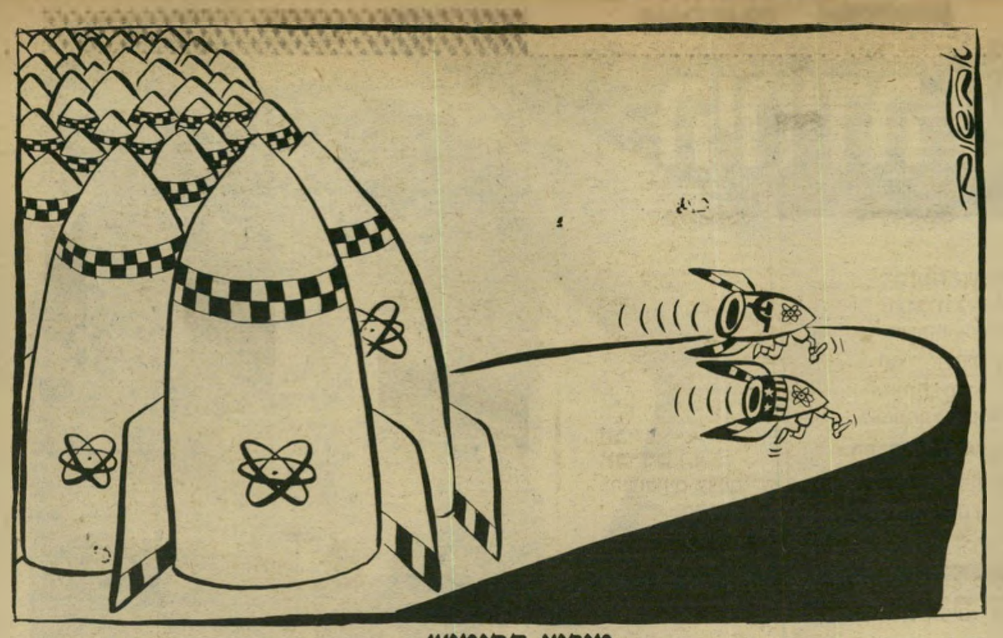

מירוץ החימוש

הממשלה

שבת אחים גם יחד

אין הבדל בין שני הגושים. הם יושבים ביחד, כי יש להם אינטרסים שווים. בירושלים זה הוכח שוב

כמעט בכל המאורעות העיקריים של תשמ"ז, התגלה שאין הבדל של ממש בין שני הגושים הגדולים: המערך וגרוריו מכאן, הליכוד וגרוריו מכאן.

בשבת האחרונה של השנה זה הוכח בחזית הבוערת ביותר: העימות הדתי בירושלים.

ירושלים, כמו טהראן. הציבור החילוני התעורר. הוא יצא להתקפה נגדית. החרדים, שהסתערו על השכונות החילוניות, נתקלו לפתע בקיר־ברזל: הזעם של הציבור החילוני והרוגז של השוטרים, שנקראו מבתיהם כדי לדכא את המהומות.

המנהיגים הדתיים הם אנשים פיקחים. בירושלים, כמו בטהראן, הקנאות הדתית משתלבת בהערכה מפוכחת מאוד של מצבים. ראשי הציבור החרדי הבינו כי הם עלולים לנחול תבוסה מוחצת, אם אכן יתעורר הציבור החילוני יותר מדי.

הם כבר השיגו את שלהם — תצלומים של שוטרים המכים חרדים. התמונות יביאו מיליוני דולארים של תרומות מידי חרדים נסערים בארצות־הברית. עכשיו יכלו החרדים בירושלים להניח לדברים להירגע קצת.

השריף של ירושלים. ברגע זה נכנסו לעניין מנהיגי שתי המיפלגות הגדולות. יצחק שמיר ושימעון פרס שוב נפגשו, שבת־אחים־גם־יחד. הם הסכימו ביניהם שכדאי לעצור את הציבור החילוני. שניהם זקוקים לשותפים הדתיים הזוטרים במישחקיהם המסובבים.

לפגישה הוזמנו שני שותפים חשובים: זבולון המר, המייצג את המפד"ל, וטדי קולק, השריף של ירושלים.

כל המליצות הגדושות הוצאו מן המגירות. דו־קיום. הידברות. דו־שיח.

כאשר מושמעות מלים כאלה, נמס הלב הליברלי. זהו רפלקס מותנה, כמו נזילת הריר אצל כלביו של איוואן פטרוביץ' פאבלוב, כששמעו את פעמוני־הסעודה. אין הם מבינים שהמילים לא נועדו לתאר מציאות, אלא להסתיר אותה.

ההידברות בין חרדים ובין חילוניים אינה אפשרית. אין על מה להידבר. שני הצדדים עומדים על בסיסים שונים. כל הידברות פירושה שהחרדים מדברים, והחילוניים מקשיבים. החרדים קובעים עובדות. החילוניים מקבלים אותן בשם הדו־קיום.

לא לאורך זמן. כך זה קרה בירושלים, בסוף תשמ"ז. אך אחרי תשמ"ז תבוא תשמ"ח, והקרב שהחל השנה יתלקח מחדש, מפני ששום הידברות לא תעצור את ההסתערות הקנאית על ירושלים לאורך ימים.

יגאל תומרקין: שנה וקללותיה

אומר השרגנרל שרון:

ולא ייתכן משא־ומתן עם שופך דם־היהודים, מנהיג אש"ף יאסר ערפאת.

הבה נחשבן: יאסר ערפאת מעולם לא הגיע לשיא של אריאל שרון: 655 חיילים יהודיים. ב־100 שנה לא היה אש"ף מצליח להרוג כל־כך הרבה יהודים. מעולם לא דיברה אישיות ישראלית על ההיבט הרצחני של מילחמת־הלבנון, שלפחות 17,000 (שיבעה־עשר אלף) אזרחים נהרגו בה.

כמו שבגין היה אוהב לומר: „נשים וילדים".

עם מיוחד, השוכן לבדד בעורו העבה, יורה ובוכה על עצמו. בוכה בפסטיבל־זמר על־פי נעמי שמר ובחירתה, שם בערד הצופה לסדום, משהו מחייך בלי פרצוף, בלי עמוד־שידרה, בלי מילה, קול ומנגינה.

עם ישראל מוחא שם כף ללהקה צבאית ששרה „ראיתי תמונה של יונה עם עלה־זית" וגו' ולאלוף פיקוד־הדרום, יצחק מרדכי, דמעות שימחה וגיל בעיניים, כאשר מישהו שר על יונה וזית ושלום, ובפרט כאשר זאת להקת־פיקוד־הדרום. איזה חוסר־טעם! איזו צביעות! יורים ובוכים, שרים ובוכים, אך יותר מכל פוחדים. יותר מכל פוחדים מן השלום. פוחדים. זהו..

אולי יש מתחרה אחד לאריאל שרון בשדה־הקטל והוא הנהג הישראלי, מאצ'ו, פרימיטיב עצבני ומסנוור, פסיכופאט שאין בו שכל ואין בו ממידת־הרחמים, לא על עצמו ולא על סביבתו. זה הקאובוי של ה־Middle East.

זה התחיל מזמן, זוכרים! כאשר מזכ"ל ההסתדרות עלה לרגל לנמל־אשדוד לרקוד „מה יפית" לפני יו"ר ועד־העובדים, יהושע פרץ. אמרו: כמה נפלא הזורבה הזה! כמה אותנטי וים־תיכוני! התמוגגו האינטלקטואלים. בכל זורבה קטן יושב גרעין קטן של פאשיסט גדול. הפאשיזם הים־תיכוני צמח על זורבות שכאלה. היום, כאשר לכל רוזנמן (זוכרים!) ואוברקוביץ (זוכרים!) מתחשק צ'ופר, הם בועטים בביצים שלי ושל שכמותי, כלומר של האזרחים. לא רוצה בעיטות בביצים.

כאשר הד"ר סטריינג'לאבים אומרים על איזה כלי־נשק שהוא „הכי טוב", ו„הכי חשוב בעולם", אני פוחד. אני יודע שזאת קטסטרופה. כך היה עם ה„מרכבה" שאיש אינו יודע את מחירה, ואיש בעולם לא עומד לקנותה כך זה עם הלביא. ערימת פלסטיק ופחים מעופפת, עם דמיון חצוף ל־F-16, מיוצרת בבית־החרושת גרומאן, .U.S.A, מנוע פראט אנד ויטני, .U.S.A, מורכבת במידל־איסט. מונחת כחרב על צווארנו.

איני יודע הרבה על התעשיה האווירית. אני רק יודע שאחרי־צה־ריים אחד טסתי מעובדה שבנגב עד שדה־דוב במטוס ערבה (של התעשיה האווירית, כמובן). זה היה יותר רע מטיפול אצל מרפא־שיניים בעזה שלמד ברוסיה. מרעיש, ארוך ומנדנד.

פעם, בבוקר־שבת, באתי לפגוש מישהו בתעשיה האווירית. ראיתי תמונה פסטורלית, עם החבר'ה על הדשאים. שאלתי את מארחיי אם כך עובדים בתעשיה האווירית, והוא ענה לי בחיוך מתוק: „כך עושים את המשכנתא." תודה לך חבר על האינפורמציה. כן, יש חנות־מיפעל וסוף־שבוע במלון־יוקרה. כשראיתי את עובדי התעשיה האווירית וועדיהם בפעולה, נזכרתי בפוסטר שראיתי בארצות־הברית: צילום של הנשיא ניקסון ומתחת לו השאלה: „היית קונה מכונית משומשת מאדם זה?" תחת צילום עובדי התעשיה האווירית הייתי כותב: „אפילו עפיפון חדש לא הייתי קונה מהם!"

אנשים אלימים, מייצרי מטוס־העתיד (כביכול), חובשי־כיפות, מניחי־פתקים־בכותל, תוקעי־בשופר ומקיפי־הקפות. אכן, הגענו לזמנים יפים שבהם השוביניזם איננו רק מיפלטו של הנבל (כפי שאמר סמואל ג'ונסון) אלא גם מעוזו הבלתי־מעורער של הפועל האלים. כאשר אני רואה פועלים שכאלה, אני יודע שאין בהם כבוד לערך ששמו עבודה, ויש בהם חמדנות ל„עוד" ועוד. עוד בונוס על אי־איחור לעבודה או על אמירת בוקר טוב, שהם לעג לצווארון הכחול.

משהופקע מידי הכוהנים והמלכים, עבר השילטון לפקידים. פקידים של אלוהים (האפיפיור, הרב הראשי, האיית־אללה וכו' וכו'), פקידים של הממשלה ושברה (השרים, ראשי־הממשלות), פקידים שהמציאו את הוועדות, פקידים־גנרלים ופקידים־פקידים. כל זמן שיהיו פקידים יהיו גם דתיים. כל זמן שיש דתיים לא ישרה כבוד בין אדם לחברו. איש הדת, כפקיד־הדת, מתחשבן עם המקום ומבקש מחילה מאלוהיו, שבשמו הוא יורד לחיינו. ועם כל נדרי ואיסרי ושאר עבודת־אלילים, אני רואה את אותם פקידים של שילטון בעלי חזון של פקידים. עם כל נדרי ואיסרי אני רואה אותם גם בשנת 2001, עומדים ואומרים: אותם אש"ף ערמומיים, ערפאת ובני־ערפאת, אבו־עמר ואיבן־עמר, לא נשב לשולחן אחד איתם, עד שיפנו לנו את השטח המובטח שבין היאור לפישון ולשיחור. מן הנהר הגדול עד לנהרות הגדולים.

והעם לבוש שחורים כשועים פולניים בימי־הביניים, וראש־המדינה, שהוא הרב הראשי ונשיא־הסנהדרין, והרמטכ"ל השחור, שארבע כנפות מתעופפים למותניו, מנשקים את המזוזות ואומרים „ברוך בונה בית־שלישי". ותקיעה גדולה מסוף עולם ועד סופו יוצאת מתחת לזנב שופר 2001 המשופר, ואמן ואמן.

נ.ב. והיום, לא אלמן ישראל ועל מה נלין!

בפיצוי נאות על מטוס הלביא אנו, שוחרי ישראל השלמה, קיבלנו פרס ישראל לחיים גורי ומשה שמיר, שגם הם שרפים מעופפים, ותקיעתם לא פחותה משופר 2001 משופר. אמן ואמן.

היחידה שבוגרת קיימברידג'

"תזונת קיימברידג'",
המוכרת בעולם כשיטת הדיאטה האפקטיבית ביותר
משווקת עכשיו גם בישראל **בלעדית** ע"י
חברת "**מדפלן יועצי בריאות בע"מ**".
תזונת קיימברידג'
שפותחה במשך 14 שנות מחקר במוסדות
המחקר והבריאות של אוניברסיטת קיימברידג'
מאפשרת הפחתת משקל של **עד 5 ק"ג במהלך
השבוע הראשון** ומכילה את כל אבות
המזון, הויטמינים והמינרלים הדרושים לגוף.
מוצרי קיימברידג' מופיעים במגוון עשיר של טעמים:
מילק שייקים בטעמים:
שוקולד, וניל, תות, אפרסק, ובננה.
מרקים בטעמים: מינסטרונה, פטריות, אספרגוס,
בקר והודו-ירקות.
יועצי קיימברידג' ילוו את המשתמשים
תוך התאמה ותכנון תוכנית התזונה באופן אישי וללא תשלום.
פנה עוד היום ליועץ הקרוב למקום מגוריך
לקבלת פרטים נוספים ולרכישת מוצרי קיימברידג'.

רשימות יועצים:

אזור תל־אביב
- חיק הטבע של אוהד **03־227084**
- ברק דן־נטור מזון טבעי **03־225089**
- איתן פרידמן **03־410411** (נוה אביבים)
- ריצקר אורלי **03־5413060** (תכנית ל')
- ברק רונית **03־5411198** (תכנית ל')
- וייזלר רות **03־235004**
- סולרסקי אילנה **03־449534**
- פינצי רפאל **03־444382**
- גבריאלוב לאה **03־301756**
- דוריס שכטר **03־228473**, **03־234995**
- מרקוביץ ענת **03־427098** (רמת אביב)
- בהרל ישראל - מוצרי מזון טבעיים **03־222820**
- בלנדר אורנה **03־411370** (רמת אביב)
- אורן לני **03־298675**
- צור רעה **03־478871** (בית) **03־420333** (ע' - רמות צהלה)
- קרם עפרה **03־498777** (נוה שרת)
- אדטו יעקב **03־478480** (הדר יוסף)
- שלוס שיפי **03־428049**
- יואל ישראלי **03־457496**

גבעת שמואל
- בן אור **03־5321381**

הרצליה, רמת השרון
- סלמון יהודית, מכון לקוסמטיקה רפואית **ב' 052־550016** **ע' 052־81016** הרצליה
- בר איציק - אנשים יפים **ב' 052־85726** **ע' 052־575505** הרצליה
- סלע לאה **052־551869** הרצליה הצעירה, נוה אמירים
- קוניצר אסנת **03־494244** רמת השרון
- פומרנץ סטלה **03־485316** רמת השרון
- בן דוד חנה **03־491862** **03־475373**
- צביה שולמן **03־9229958**
- סיגלית פילובסקי **03־550340** הרצליה

אזור רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק
- אשכנזי תמר **03־749778** רמת גן
- דרומר רונית **03־7524464** רמת גן
- אלנום משה **03־7514994** רמת גן, שכון ותיקים
- מירוביץ רבקה **03־767692** רמת גן
- בן־נטע זהר **03־736359** **03־725765** גבעתיים
- חיים נוימן **03־738567** גבעתיים
- בוך אורית **03־318898** גבעתיים
- ישי שושי בני ברק, רח' יהושע 15
- בן נון יונה **03־778754** רמת גן
- אבי וינברג **723665**, **03־732530** רמת גן
- ד"ר סגל **03־771336** רמת גן
- שרינג נעמה **03־707976** בני ברק

חולון, בת־ים
- שי יוסי **03־862005** בת ים
- פורבר מיקי **03־862004** בת ים
- קירשנבוים שרה **03־875739** בת ים
- פורמן דורון - מוצרי מזון טבעיים **03־845264** חולון
- ציונה לרוס **03־5514364** בת ים
- עמנואל יהודה **03־856387** חולון

פתח־תקוה
- דבירי ישראלה **03־9241684**
- שמואלי בילה **03־9222701**
- לויתן ירדנה **03־9226623**
- מרכז שרותי בריאות בע"מ **03־9228570**

הוד השרון, ישובי הקו הירוק
- ריצ'פלד שמעון **ע' 052־38849** **ב' 052־439379** מושב עדנים
- סינואני חוה **052־923750** כוכב יאיר
- נטור יוסחה **053־687461**

רעננה
- אלמז אסתר **052־445861**
- כרמי שרה **052־25135**

כפר־סבא
- זרקובר שלגיה **ב' 052־27902** **ע' 052־32811**
- רוביסה שרה **ב' 052־31016** **ע' 03־734124**
- לביא רחל **ב' 052־911163** **ע' 052־544444**
- קובלסקי תמר **052־28866**
- חלפון רפאל **052־450640**
- באואר אריה **052־440817**

אריאל
- פרימור סמדר **052־9365049**

שדה ורבורג
- אהובה ערן **052־24753**

ראשון לציון
- מרפאת בריאות **03־954854**, **03־952780**
- נוטרה הוגו **03־959231**
- קכל ורדה **03־948777**
- שפי עדינה **03־948762**
- גורן תמר **03־9613480** נחלת יהודה
- לבב גדעון **ב' 03־945351** "צבר" **ע' 03־950666**
- רוקנשטין איריס **ב' 03־947542** **ע' 03־9327574**
- גבע דרורה **ע' 03־9661415** **ב' 03־999984**
- המרכז התזונתי **ע' 03־959979** **ע' 03־951273**

יבנה
- בן דור אורני **08־435169** נוה אילן
- סורוקה נורית **08־435473**

קרית אונו, יהוד קיראון והסביבה
- נילי ארבל **03־5461525** נוה מונוסון
- פלדמן בלומה **03־341091** (גבעת סביון)
- ציפי יהודה **03־5365527** קרית אונו, קיראון, יהוד, אור יהודה (הספקה לבית הלקוח)
- מרנס לבנה **03־712027** רמת אפעל
- קורן אביבה **03־358079** גני יהודה

ירושלים
- זכאי דבורה **ב' 02־667805** **ע' 02־446061**
- אוחנה יעל **02־240363**
- מרקוביץ שירה **02־631894**
- בירגר אילנה **ב' 02־415766** **ב' 02־420294**
- רייסמן אביבה **02־439447** בית הכרם
- צור דרורה **02־690380**
- בן שטרית אידה **02־343265**
- וויסטריך דניאלה **02־864260**
- סופר יוסי **02־634553**

רחובות, נס ציונה
- סמוביץ תמיר **08־474305** רחובות
- שטנצלר מרי **08־474153** נס ציונה
- סולם דבורה **08־464185** רחובות
- י' לופינסקי **ב' 08־474070** **ע' 051־48721** רחובות
- סנפיר יעל **08־471726** רחובות
- קרליש שלומית **ב' 08־482905** **ע' 08־482329** מכון ויצמן
- קאופר אילן **08־491714**
- שראל ישראל **08־483492** **ב' 08־472330**

נתניה
- "שי מזור" **ב' 053־22885** **ע' 053־335564**
- המרכז למניעת ושיקום מחלות לב **053־699141**, **053־615002**
- קירשנבוים מאוריציו **053־333773** נתניה, חדרה
- אילות **053־619885** נאות הפצינה

חיפה
- מינץ יקוב אריאלה **04־228949**
- קם ענת **04־727662** קריות
- רבינוביץ מירי **04־935638** רמת ישי, טבעון **04־936246**

עכו
- עמירי עפרה **04־910212**

עפולה
- רבקה פרידז **065־23492**

רמת ישי
- גולדבלט **04־331149**

טבריה
- י' טלמור **ב' 06־795744** **ע' 06־792360**

מועצה אזורית אשכול
- רימון ציפי **057־82130** תלמי יוסף

רמת הגולן
- אלקיים דבורה **06־763820** **ע' 06־763550**

רמלה
- אלטון אסתר **08־223680**

ערד
- וייסמן עוזר **057־956184**

אשקלון
- פלד סמדר **051־33462**

אשדוד
- ברנט גיטה **055־54515**
- קרמר זלמן **055־33527**

מושב ביצרון
- פורז אירית **055־74259**

באר שבע
- כהן ציפי **057־73976**
- לרבוני ז'וז'ט **057־37703**

אילת
- דומר אירית **059־73016**
- "בראשית" **059־74476**

גלר נסים

Cambridge

כל מה שצריך לרדת במשקל

מוצרי קיימברידג' משווקים ע"י רופאים דיאטנים ויועצים שעברו הכשרה בחברה.

מדפלן יועצי בריאות בע"מ רח' בן יהודה 119 תל־אביב, טל: 03-247103

איש השנה תשמ"ז

מאת
אורי אבנרי

הרגע המרגש של השנה: אוליבר נורת' מרים את ידו הימנית ונשבע להגיד את האמת לפני ועדת־הקונגרס

שנת החפרפרת

יתכן כי זה היה הרגע המרתק ביותר של תשמ"ז.

על גיבעת הקאפיטול בוושינגטון הופיע קצין צעיר לפני ועדת־חקירה המשותפת של שני בתי־הקונגרס. הוא הרים את ידו בחגיגיות ונשבע להגיד את האמת.

המצלמות התמקדו באיש. העולם כולו ראה ושמע אותו. זה מכבר הפכה הטלוויזיה את האנושות כולה ל„כפר עולמי".

אוליבר נורת', סגן־אלוף של חיל־הנחתים של ארצות־הברית, פתח בעדותו על פרשת איראן־קונטראס, פרשה שחבקה שלוש יבשות.

נורת' לא היה גיבור־מילחמה. שמו לא נישא בפי כל, במאה שפות, בעיקבות מיבצע קרבי נועז או גילוי אומץ־לב אישי יוצא־דופן. הוא לא רכב על סוס לבן, כשהחרב השלופה בידו. הוא גם לא הצטיין במיבצע הומאניטרי דגול.

אוליבר נורת' עשה את מלאכתו ביושבו על כורסת־מנהלים אי־שם במרתף הבית הלבן. את מילחמתו ניהל באמצעות ניירות. לשיא יעילותו הגיע כאשר הכניס את הניירות האלה למכונה שקרעה אותם לגזרים.

הוא שייך לעולם סמוי, עולם של תככים ומזימות. לכן הוא היה לסמל השנה.

● גלאסנוסט' והמוות הלבן

שנת תשמ"ז לא עמדה בסימן של מילחמות.

מבחינה זאת, היתה זאת שנה ברוכה. המאה ה־20 ראתה שתי מילחמות־עולם נוראות, על עשרות מיליוני קורבנותיהן. היא ראתה את השואה הנוראה, וכמה מיבצעים נוספים של רצח המוני. היא ראתה ערים שלמות שהושמדו בחומר־נפץ, באש ובפצצות גרעיניות.

שום דבר דומה לזה לא קרה בתשמ"ז. היתה זאת שנה שקטה יחסית.

אם אפשר למדוד שנה במדחום של סכנת־המילחמה, היתה זאת שנה חיובית. המתיחות בין שתי מעצמות־העל, המחזיקות בידיהן את גורל העולם, פחתה במיקצת. מנהיג סובייטי צעיר־יחסית, מיכאיל גורבאצ'וב, טבע סיסמה רוסית שהיתה לאחת ממילות־המפתח של השנה בכל השפות: גלאסנוסט', שקיפות, פתיחות. במיסגרת השקפה זו גם נתן דחיפה חשובה להפגת המתח בעולם. בפעם הראשונה התקרבו שתי המעצמות למיבצע ממשי של פירוק הנשק. יתכן ששנת תשמ"ז הכשירה את הקרקע להשגת הסכם של „אפס־אפס" — הורדה־לאפס של מיספר אמצעי־הלחימה הגרעיניים לטווחים בינוניים וקטנים.

המילחמה הגדולה היחידה בעולם של תשמ"ז התחוללה בין עיראק ואיראן — שתי מדינות שאף אחת מהן אינה גרורה של מעצמה עולמית זו או אחרת.

הפחד העולמי מפני מילחמת־עולם שלישית ואחרונה, שתשמיד חלקים גדולים של האנושות, פג במידה מסויימת. במקומו באו פחדים חדשים.

מחלת־האיידס הטילה על האנושות מורא ואימה, אף שמיספר קורבנותיה נפל עדיין בהרבה ממיספר החללים של מחלות אחרות, כגון הסרטן ומחלות־הלב. היו שניסו להשוות את המחלה החדשה למוות השחור, שהחריב את אירופה במאה ה־14, ושגרם, בין השאר, לטבח היהודים ולנידויים. בעיקבות „המוות הלבן" של האיידס מרחפת עתה סכנה של נידוי ורדיפה מעל לראשי מיעוט אחר: „קבוצות־הסיכון", כגון ההומו־סכסואלים.

נביאי־זעם אחרים הטילו על האנושות את אימת האקולוגיה. על פי מחקרים מדעיים הורסת האנושות בהתמדה את התנאים המגינים על כדור־הארץ מפני התחממות, העלולה לגרום לסוף החיים על פני הכוכב ארץ.

אך כל אלה היו נבואות לעתיד. בהעדר מילחמות ושואות, יכול היה האדם של תשמ"ז לחיות את חייו בשלווה יחסית.

● קורה לא נפלה

גם מאזן החרות על פני כדור־הארץ לא היה שלילי בתשמ"ז.

מישטרי־העריצות לא נעלמו מהעולם. מישטר־האימים של אוגוסטו פינושה בצ'ילה לא התערער, למרות ההפגנות הסוערות נגדו. ברוב ארצות־העולם הוסיפו לשלוט דיקטטורות פחות או יותר רודניות.

אם בכלל היה שינוי במצב, הוא היה לטובה. בדרום־אפריקה נמשך מאבק־החופש של הרוב השחור, והוא השיג הישגים. השביתה הגדולה הראשונה של הפועלים השחורים הפגינה את היכולת של ציבור מדוכא, שקשה כבר לעצור בעדו. במדינות רבות, מקוריאה עד פנמה, יצאו המונים להפגנות, שהוכיחו את כוחם החדש מול מישטרים מדכאים.

בפיליפינים נכשל הנסיון להפיל את המישטר הדמוקרטי של הנשיאה קוראסון („קורה") אקינו, שקם על חורבות העריצות המושחתת. בברית־המועצות ובכמה מבנות־חסותה התקדם תהליך של ליברליזציה, שאת סיכוייו ועוצמתו היה עדיין קשה השנה להעריך.

במאבק הניצחי של בני־אור בבני־חושך לא ראתה תשמ"ז פריצות־דרך היסטוריות. אך מי שמאמין בהתקדמות איטית לעבר השלום, החרות והצדק, יכול היה לתת לשנת תשמ"ז ציון חיובי.

בסולם של אפס עד מאה — כשמאה הוא הציון העליון לשלום, לחרות ולצדק — יכלה תשמ"ז לזכות בציון של 55 עד 60.

● זיקני־ציון ואילי־הון

כך נראה המצב על פני השטח. אך לא כל מאורעות השנה התרחשו על פני השטח, לאור השמש. התופעות האופייניות ביותר של השנה היו דווקא מתחת לפני השטח.

תשמ"ז לא היתה שנת האריה או שנת הנמר. היא היתה שנת החפרפרת.

מזה הרבה שנים מסתובבת בעולם־המחשבה „התיאוריה הקונספירטיבית". השנה היא חגגה.

היסטוריונים מכובדים רבים מאמינים — כמו קארל מארכס, למשל — כי גורל האנושות נחתך על־ידי תהליכים היסטורים גדולים, שאינם תלויים באדם היחיד. המלך, המנהיג, הגיבור אינם אלא משרתים בלתי־מודעים של כוחות אלמוניים אלה — תהליכי־ייצור, נתונים גיאוגראפיים, שינויים טכנולוגיים או התערבות אלוהית.

לבעלי התיאוריה הקונספירטיבית יש תפיסה פשוטה יותר. עולמם מלא בקושרי־קשר, חורשי־מזימות ואנשי־תככים, הפועלים בסתר והמשנים גורלות של ארצות ועמים. ה„קונספירטורים" („אותם הנושמים ביחד") שולטים בעולם.

התיאוריה הקונספירטיבית הולידה ברבות הימים גירסות רבות, מהן מוזרות ותימהוניות. אחת הבולטות שביניהן היא היצירה הידועה בשם הפרוטוקולים של זיקני־ציון — מיסמך שפוברק על־ידי המישטרה החשאית הרוסית בימי הצאר, ושנועד להוכיח כי היהודים מבקשים להשתלט על העולם, באמצעות מזימות ותככים זדוניים. אדולף היטלר דיבר בלי־הרף על הקונספירציה של „היהדות הבינלאומית", המפעילה את הקאפיטליסטים במערב ואת הבולשביקים במיזרח. אנשי־שמאל רבים מאמינים בקונספירציה של „החברות הרב־לאומיות". יש המאמינים כי ארצות־הברית נשלטת על־ידי מועדון סודי של אילי־הון.

(המשך מעמוד 7)

תיאוריות כאלה העלו תמיד חיוך אירוני על שפתיהם של אנשים רציניים. הן תואמות את התפיסה של אנשים פרימיטיביים, שאינם מסוגלים להבין תהליכים כלכליים מסובכים, אך שקל להם להבין שפלוני ואלמוני קשרו קשר לכבוש את העולם. משום־כך נטו היסטוריוניים נאורים לבטל תיאוריות אלה.

אולם ביטול מוחלט זה רחוק מלהתאים למציאות. יתכן שהגילוי החשוב ביותר של תשמ"ז היה דווקא שמתחת לעולם הגלוי של מאבקים פוליטיים קיים עולם סמוי גדול, חשוך וזדוני, הרוחש פעילות.

אי.פי.

שביתת־הכורים הגדולה בדרום־אפריקה: ראשית ניצחון החופש

● מרתף הבית הלבן

אין זה סוד שכל מדינה מקיימת שרותי־ריגול ועוסקת בפעולות סמויות. אולם השנה התגלתה עוצמתם של שרותים אלה, בצורה שהדהימה רבים.

מה שנראה בעבר כהמצאות של מחברי סיפרי־מתח וסדרות־טלוויזיה, הופיע לפתע כמציאות מוחשית ביותר.

בבריטניה יצאה הממשלה של מרגרט תאצ'ר מגדרה כדי למנוע הפצת ספר של איש־ביון לשעבר, שדיווח על פעולות המנגנונים הסמויים בבריטניה, ערש הדמוקרטיה המודרנית. כך גילה שמערכת־הביון בלשה בחשאי אחרי הממשלה החוקית של ארצה, החשידה את ראש־הממשלה כסוכן סובייטי והיתה מוכנה לנקוט אמצעים כדי להפילו.

הגילוי החמור ביותר היה בארצות־הברית, בדמותו של אוליבר נורת'.

הסתבר כי איש זה פעל לא רק מחוץ לחוק אלא גם בניגוד לחוק, כי רמס את החוקה של ארצות־הברית, שיקר לשני בתי־הקונגרס הנבחרים, העלים מידע מן השרים האחראיים ואף ממוסדות־הביון הרשמיים — כל זה בלי ידיעת הנשיא הנבחר, כטענתו.

פעולה זו לא היתה שולית. למעשה ניהל אוליבר נורת' במשך תקופה ארוכה את המדיניות של ארצות־הברית.

הוא שאירגן, אימן וצייד כוחות־גרילה, שניהלו מילחמה סמוייה בממשלה השמאלנית של ניקאראגואה. ידו היתה באירגון האספקה לקבוצות הלוחמות בברית־המועצות באפגניסתאן. הוא ניהל את החלק האמריקאי של המיבצע הגדול שנועד, בין השאר, לקשור קשרים סודיים בין ארצות־הברית ובין המישטר של האיית־אללה חומייני באיראן, אחד המישטרים האכזריים והתוקפניים ביותר בעולם. הוא העביר כספים ממדינה למדינה, מימן פעולות סמויות בארצות רבות וניהל מדיניות שנגדה את קו הקונגרס, שר־החוץ, שר־הביטחון ושרות־הביון־המרכזי. הנשיא רונלד רגן עצמו נראה כבובה בידי סגן־האלוף שפעל בשמו.

כל זה נעשה במישרד קטן במרתף, בעזרת הרפתקנים פרטיים, שכירי־חרב ותככנים רודפי־בצע, מחוץ לכל מיסגרת חוקית.

כאשר כל זה התגלה, הפך אוליבר נורת' גיבור בעיני ההמונים של בני־ארצו, שראו בו את סמל הפטריוטיזם האמריקאי, סמל הנאמנות לאידיאלים ישנים וטובים. התככן הבלתי־נלאה אף הוזכר כמועמד סביר לנשיאות.

אם זה מה שקורה בארצות־הברית, מדינה המתגאה בחוקתה ובנוהלי־השילטון הסדירים שלה, דמוקרטיה שבה פועלת שיטה מסובכת של איזונים ובלמים שנועדה כולה למנוע תהליכים כאלה בדיוק — מה המצב במדינות אחרות?

אם מתחת לפני מישטר־החוק האמריקאי מתגלה עולם שלם של אי־חוקיות שחצנית ומתיהרת, המצפצף על העולם הגלוי — מה חבוי במקומות אחרים?

בצרפת פורצות שערוריות כאלה מדי פעם, באורח כמעט שיגרתי, ומטושטשות מייד.

המרגלים חוזרים מארץ כנען (מיניאטורה גרמנית): משה לא נכנע

בברית־המועצות העזו השנה העיתונים, בפעם הראשונה, למתוח ביקורת זהירה על חריגות קטנות של שרותי־הביטחון. מובן מאליו כי העולם הקומוניסטי, שבו ממלאים שרותי־הביטחון תפקיד מרכזי, אינו מפגר במאומה אחרי ארצות־הברית במחשכי העולם הסמוי, ויש להניח כי המצב שם חמור אף הרבה יותר.

השנה הוכח כי אידיאל זה רחוק מאוד מן ההגשמה.

בארצות רבות אין קהילת־הסתר כפופה לחוק, אלא קובעת לעצמה חוק משלה. בפי אוליבר נורת' ביטאה הקהילה הזאת את האמונה כי נאמנותה למדינה ולאומה עומדת מעל לחוק, מעל למוסדות הנבחרים, מעל לשילטון הדרג המדיני.

קהילת־המודיעין האמריקאית — ולמעשה רק זרוע אחת של קהילה זו — ניהלה את המדיניות של ארצות־הברית בזירות חיוניות. זהו הלקח הנובע מפרשת איראן־קונטרס בארצות־הברית.

עצם דו־הקיום של המישטר הדמוקרטי וקהילת־הסתר הוא בעייתי.

הדמוקרטיה בנוייה על העיקרון שהעם מנהל את ענייניו, באמצעות נציגיו הנבחרים. נציגים אלה חייבים לדווח לעם על מעשיהם, ולקבל מדי פעם את הסכמתו בבחירות. כך שולט העם בגורלו.

ואילו קהילת־המודיעין פועלת במחשכים. כל קיומה סותר את חובת־הדיווח לציבור.

על התהום הזאת מגשרת, כביכול, ההנחה כי המוסדות הנבחרים מנחים את פעולת של שרותי־הביטחון, ומפקחים עליהם בצורה יעילה, אם כי חשאית. הנחה זו היא שהתגלתה השנה כפיקציה — לא רק בארצות־הברית, אלא גם במדינות רבות אחרות, וישראל בכללן.

מצב זה מסכן את המישטר הדמוקרטי, את מדינת־החוק. על כך נערך השנה המאבק בין המימסד הגלוי והמימסד הסמוי, שבמרכזו עמד אוליבר נורת'.

ישראל נגררה אל תוך המאבק האמריקאי הזה, ולא במיקרה. היא התגלתה השנה כמעצמה גדולה בעולם הסמוי.

מהבחינה הישראלית, זה היה הגילוי העיקרי של תשמ"ז.

איידס: הפחד העולמי מפני המחלה דחק את פחד־המילחמה

● ערוות הארץ

פעולות־הסתר אינן תופעה חדשה בעולם. בקהילת־המודיעין העולמית מקובלת האימרה שהריגול הוא המיקצוע העתיק ביותר בתבל — זולת המיקצוע העתיק ביותר, שהוא הזנות.

ואכן, כבר בפרשת יוסף ואחיו מתגלה הפחד מפני הריגול. כדי להערים על אחיו ולהענישם, האשים אותם יוסף, שר־הכלכלה המצרי, בריגול: „ויאמר אליהם: לא כי ערוות הארץ באתם לראות."

משה שלח את שנים־עשר המרגלים — כולם נשיאים בעם — לתור את ארץ־כנען. „וראיתם את הארץ מה היא, ואת העם היושב עליה, החזק הוא הרפה, המעט הוא אם רב..." אולם כאשר דיווחו רובם „אפס כי עז העם היושב בארץ, והערים בצורות גדולות מאוד, וגם ילידי הענק ראינו שם" התעלם משה מן הדיווח, וקבע את מדיניותו על פי דעת המיעוט — יהושע בן־נון וכלב בן־יפונה.

כמרגל ותיק ידע יהושע את חשיבות המודיעין. „וישלח יהושע בן־נון מן השיטים שניים אנשים מרגלים חרש." בבואם ליריחו הלכו אלה אל בית־הזונות הקרוב ביותר, „ויבואו בית אשה זונה ושמה רחב, וישכבו שמה." כאן חברו יחד שני המיקצועות העתיקים. אולם המרגלים התנ"כיים לא שלטו בציבור. הם היו כפופים למנהיגים המדיניים — משה ויהושע.

אנשי־החרש, המרגלים ומבצעי פעולות־הסתר מילאו את תפקידם בכל הזמנים ובכל הארצות. שום מילחמה לא תיתכן בלעדיהם. אולם היה נדמה כי במדינה המודרנית, הפועלת על פי החוק הדמוקרטי, הוכנסו פעולות אלה למיסגרת מישפטית ברורה. אנשי־החרש אמורים להיות כפופים למוסדות הנבחרים, לדווח לשרים, לשרת את המדיניות הרשמית שנקבעה כחוק על־ידי הרשויות המוסמכות.

נבואת ישעיהו

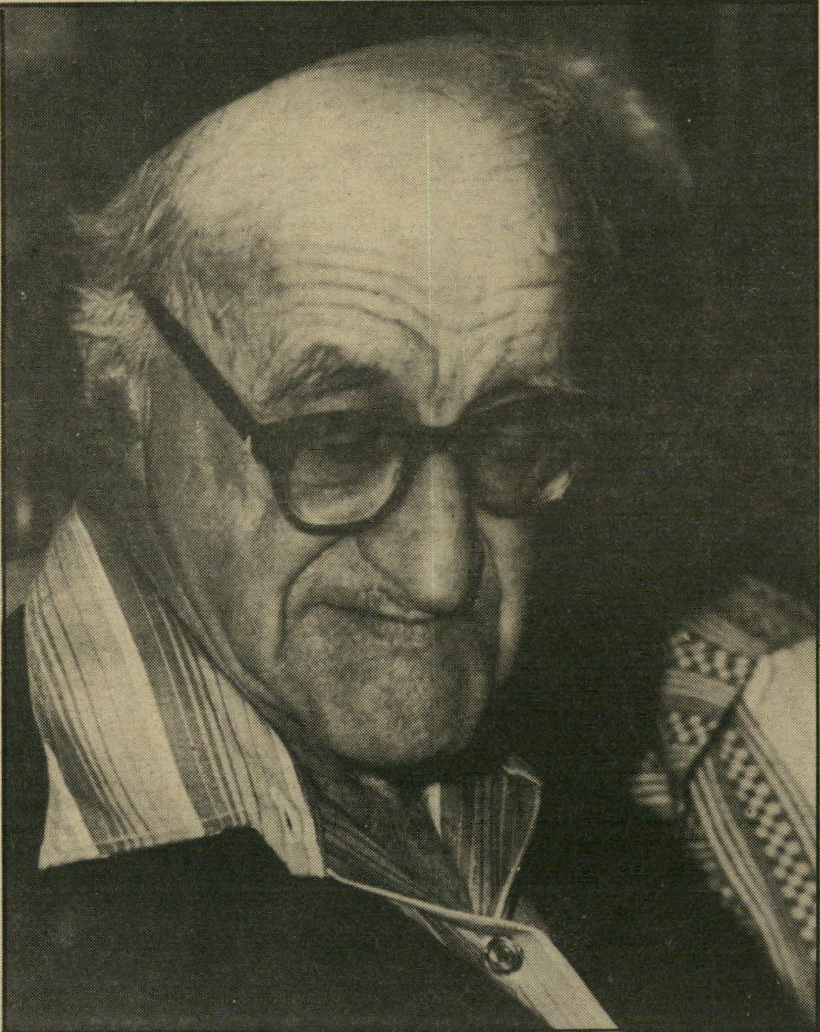

ישעיהו בן־אמוץ וישעיהו ליבוביץ: אחרי 20 שנה של כיבוש התגשמה נבואת־הזעם — ישראל הופכת ל„מדינה של אנשי שין־בית"

יש המייחסים את התגברות שרותי־הביטחון הישראליים למ־אורע שמלאו לו בתשמ"ז 20 שנה: מילחמת ששת־הימים.

למחרת המילחמה ניבא הפרופסור ישעיהו ליבו־ביץ, נביא־הזעם של ישראל הכובשת, כי בעיקבות הכיבוש המתמשך תהיה ישראל „מדינה של אנשי־שין־בית."

האמת היא שתהליך זה התחיל עוד הרבה לפני אותה מילחמה עטורת־ניצחון. מאז קום המדינה מילאו בה שרותי הביטחון והביון תפקיד מרכזי. „הממונה על שרותי הביטחון" נהנה ממעמד בכיר ביותר אצל ראשי־הממשלה דויד בן־גוריון ומשה שרת.

פרשת חטיפתו של אדולף אייכמן הדהימה אז את העולם. מפאת אופיו המיוחד של החטוף, אחד מגדולי פושעי־המילחמה של המאה ה־20, העלים העולם עין מן האופי המיוחד של מיבצע הבאתו ארצה — פעולה סמוייה בהא הידיעה, מחוץ לחוק הלאומי והבינלאומי.

לפני כן אירע העסק־ביש המפורסם משנת 1954. רשת־ריגול ישראלית, שהוקמה במצריים על־ידי אגף־המודיעין של צה"ל, ושאליה גוייסו צעירים יהודיים מקומיים, קיבלה הוראה להניח מיטעני־חבלה במוסדות אמריקאיים ובריטיים בקאהיר ובאלכ־סנדריה. המטרה היתה לשבש את היחסים בין המישטר המהפכני החדש במצריים ובין מדינות אלה. היתה זאת פעולה סמוייה מובהקת.

מבחינה מסויימת דמתה חטיפת אייכמן לחטיפת מרדכי וענונו השנה, כשם שהעסק־ביש במצריים דימה במידה מסויימת לפרשת־פולארד.

אין ספק שמילחמת ששת־הימים היתה נקודת־מיפנה לפחות לאחד ממנגנוני־החושך הישראליים: שרות־הביטחון־הכללי. ההח־זקה בשטחים כבושים נרחבים, והפיכת עם שלם לאוכלוסיה כבו־שה, חסרת זכויות אנושיות ולאומיות העמיד לפני השב"כ אתגר אדיר.

כל עם נשלט מתנגד לכיבוש ולוחם בכובשים באמצעים העומ־דים לרשותו — התנגדות פאסיבית או אקטיבית, רוחנית ומע־שית, אלימה ובלתי־אלימה. ההתנגדות הבוטה ביותר לובשת בד־רך־כלל צורה של מילחמה זעירה אלימה, הקרוייה בפי הכובש טרור.

השב"כ — עד אז מנגנון קטן יחסית — נקרא לפתע להתמודד עם הטרור המופעל על־ידי עם שלם, שמחציתו חי בארץ, ומחציתו השניה מפוזר במרחב ובעולם כולו כציבור של פליטים.

הוא עשה זאת במשך 20 שנים ביעילות מפתיעה, בהצלחה רבה, ובעיקר: בשקט. איך?

הציבור לא רצה לדעת. גם לא צמרת המדינה. מעטה־הסודיות שהיה תנאי הכרחי לפעולת השב"כ שימש כעילה מספקת לחוסר־הסקרנות המוזר.

בשנת תשמ"ו החל מסך־הסודיות להתרומם במיקצת. פרשת האוטובוס בקו מס' 300 הטילה בפעם הראשונה אור על „מנגנון־החושך".

בשנת תשמ"ז התרומם המסך עוד יותר, ואלומת־האור התרחבה. היה יותר ויותר קשה לעצום את ה־עיניים.

● לשקר למען המולדת

אחת הפרשות של תשמ"ז נגעה לקצין הצ'רקסי הצעיר, שהורשע בעבירות ביטחוניות חמורות, ושכבר הספיק לשבת שבע שנים בכלא. הוא טען בבית־המישפט העליון כי הודה בש־עתו בפשעים שלא ביצע, כתוצאה מהתעללות גופנית ונפשית ש„שברה" אותו.

הקצין הצ'רקסי, עיזאת נאפסו, כבר השמיע את הטענה הזאת בערכאה המישפטית הקודמת, אך השופטים דחו אותה. הם האמינו לחוקרי־השב"כ, שהעידו כי נאפסו נחקר בשיטות חוקיות, בלי לחץ אסור, וכי הודה מרצון חופשי.

נאפסו זיהה את החוקר שלו: יוסף גינוסר. איש זה התפרסם בשנה הקודמת בשם־הצופן „גימל", כאשר מילא תפקיד חשוב בטישטוש הראיות בפרשת רצח חוטפי־האוטובוס בידי אנשי ה־שב"כ.

במהלך הדיון המישפטי על פרשת האוטובוס בקו 300 מסר גינוסר הצהרה מזעזעת: שחוקרי השב"כ משקרים בבתי־המישפט, על־פי היתר שניתן להם.

מעטים הבינו — או רצו להבין — את מלוא משמעות ההצהרה הזאת.

מאז מילחמת ששת־הימים, עצר השב"כ כ־60 אלף חשודים פלסטיניים. קרוב ל־30 אלף מהם הועמדו לדין, כולם על־סמך הודאותיהם. חוץ מחריגים מעטים, שאפשר לספור אותם באצ־בעות, הורשעו כולם, אחרי שחוקרי־השב"כ העידו שהודאותיהם ניתנו מרצון חופשי, במיסגרת חקירה תקינה על־פי החוק.

על־פי הצהרת גינוסר, חלק גדול מן העדויות האלה — אם לא כולן — היו שיקריות.

משמע: ההודאות לא נמסרו על־ידי הנאשמים בעיקבות חקירה סדירה ותקינה, בהתאם לכללים הקבועים בחוק. הן נמסרו כתו־צאה משבירת הנאשמים באמצעות שיטות בלתי־חוקיות, כגון התעללות גופנית ונפשית. הנאשמים טענו זאת תמיד, במישפטי־זוטא ללא־ספור.

הצהרתו של גינוסר לא נסתרה ולא הוכחשה. יש להתייחס אליה כאל אמת.

היא מעוררת כמעט מאליה כמה שאלות נוקבות:

איך זה יכלו מאות שופטים אזרחיים וצבאיים לקבל הודאות אלה? האם לא תמהו מעולם איך הצליח ה־שב"כ, ביעילות כה מופלאה, לשכנע כל נחקר להודות במעשיו?

האם לא תמה איש מן השופטים לעולם שמא יש אמת בטענות הנאשמים, שחזרו איש על דיברי רעהו, באחידות מפליאה, אף שלא נדברו ביניהם?

השאלה אינה נוגעת רק לשופטים. היא נוגעת לציבור כולו. הוא קרא מדי יום בעיתונים על הרשעת נאשמים על־פי הודאו־תיהם. האם לא היו בציבור די אנשים בני־דעת — מישפטנים, מומחים מכל הסוגים, פעילי תנועות־השלום והמיפלגות היוניות, סתם אנשים נבונים — שתפסו כי בכלל לא יתכן שרבבות נא־שמים, בעלי מוטיווציה לאומית חזקה, יודו מרצון חופשי במעשים שייוחסו להם, ואף ילשינו על חבריהם ויסגירו את נישקם?

התשובה מתבקשת מאליה: אם הכל האמינו, סימן הוא שרצו להאמין. אם איש לא ידע, סימן הוא שלא רצו לדעת.

● השב"כ ומאו־מאו

בכך אכן מתגשמת נבואת־ישעיהו המודרנית. לא נבואה של „וכתתו חרבותם לאיתים", ולא „וגר זאב עם כבש", כדיברי ישעיהו המקורי, אלא „והפכו חלוצים לאנשי שין־בית", כנבואת ישעיהו החדש.

היא היתה מוכרחה להתגשם, מפני שביטאה את ההגיון של המצב.

מזה מאה שנה מתנהלת מילחמה בין התנועה הציונית, המת־נחלת בארץ, ובין העם הערבי, שישב בה. זוהי מילחמה בלתי־נמ־נעת, הנובעת מטיבען וממטרותיהן של שתי התנועות הלאומיות, הרואות בארץ את מולדתן. היה זה זאב ז'בוטינסקי, הקיצוני שבמנהיגים הציוניים, שקבע, עוד בראשית שנות ה־20, שהת־

(המשך מעמוד 9)
נגדות העם הערבי בארץ להתנחלות הציונית היא טבעית, ושכל עם אחר במקומו היה מתנהג באותה הצורה בדיוק.

במילחמה זו היו שלבים רבים. מילחמת ששת־הימים, שהביאה לכיבוש כל חלקי הארץ בידי ישראל, פתחה בפרק חדש, שבו שולטת ישראל בכל הערבים שנותרו בארץ — יותר משני מיליון נפש, הנעזרים על־ידי יותר משני מיליון פלסטינים נוספים, הפזורים בארצות שמסביב למדינה. התנגדותם האלימה לכיבוש הייתה צפויה ובלתי־נמנעת.

מילחמה כזאת היא בהכרח מילחמה עכורה. עם כבוש, שאין לו צבא סדיר וכלים ממלכתיים, משתמש בכלים שיש לו — פיגועים בחיילים ובאזרחים, בגברים ובנשים. העם הכובש משתמש באמצעים שיש לו — שרותי־ביטחון וכוחות אחרים.

כאשר המעצמה הכובשת שולחת לארץ הכבושה חיילים בלבד, יכולה המחתרת רק לפגוע בחיילים. על רקע זה נולדה, בראשית המאה ה־19, המילה הספרדית „גרילה" — מילחמה זעירה, מילחמונת. הספרדים הכבושים פגעו בחיילי הצבא הנפוליוני הכובש. כעבור מאה וכמה שנים, פגעו הצרפתים הכבושים בצבא הנאצי הכובש. עכשיו עושים זאת המוג'הידון באפגניסתאן, הפוגעים בחיילים הסובייטיים.

אולם כאשר המעצמה הכובשת מופיעה גם בדמות אוכלוסיה אזרחית, עוברת הגרילה תמיד לפסים אכזריים עוד יותר ופוגעת באזרחים, בנשים ובילדים. כך עשו המאו־מאו בקניה, הפל"ן באלג'יריה, ותנועות רבות אחרות.

כאשר חלק מן האוכלוסיה המקומית תומך בכובש הזר, עורכים בה המורדים מעשי־טבח. כך עשו הוויאט־קונג בבני־הכפרים ששיתפו פעולה עם האמריקאים. מעשי־הזוועה הנוראים האלה לא הפריעו לרבים וטובים בעולם להתייחס אליהם בהערצה. בימי־קדם עשו זאת המקבים, שעשו שפטים ב„מתייוונים".

כנגד מעשים אלה מפעילה המעצמה הכובשת תמיד שיטות אכזריות. במיקרים החמורים ביותר — הריגת בני־ערובה, הוצאות־להורג המוניות. וכמעט תמיד: מחנות־ריכוז, עינויים לשם חקירה או לשם הרתעה.

בישראל מופעלים בחזית זו השב"כ, המוסד, זרועות הצבא ועוד. עיקר התפקיד של מניעת פיגועים ולכידת חברי המחתרות הפלסטיניות בארץ מוטל על השב"כ.

כל מישטר־כיבוש נוטה לשמור על הפיקציה כאילו חברי־המחתרת המבצעים את הפיגועים, הם פושעים רגילים. מכאן הצורך להעמידם למישפט. חוקריהם אינם משתדלים רק להכריחם להסגיר את חבריהם ואת אמצעי־הלחימה שלהם, כדי למנוע פיגועים, אלא גם לאלצם למסור „הודאות", כדי שאפשר יהיה להעמידם לדין, להרשיעם ולכלאם.

הצורך הזה היה נמנע, אילו הכירה המדינה בעובדה שזוהי מילחמה, וכי „המחבלים" הם אויבים־לוחמים, שדינם כדין שבויי־מילחמה. כלומר: כליאתם במחנות־שבויים עד לסיום המילחמה. זה היה מונע את הצורך בעריכת מישפטים, ובמילא גם בחקירות שנועדו לסחוט מן העצירים „הודאות".

אולם מדינת־ישראל, כמו מדינות אחרות במצב דומה, אינה מוכנה לכך. הכרה במצב המילחמה, והכרה בפלסטינים כבשבויי־מילחמה, היתה יוצרת מצב פוליטי, שישראל אינה מוכנה לו.

התוצאה מתוארת בהצהרתו של יוסי גינוסר: סחיטת ההודאות בכוח, באמצעים הנוגדים את החוק, ומסירת הצהרות־שקר על־ידי החוקרים בבית־המישפט כאילו ניתנו ההודאות מרצון, במיסגרת חקירה חוקית. ובמילא גם החלטות השופטים, שהם מאמינים לחוקרים.

● המיסדר השחור

המצב הזה עיצב את דמות השב"כ, ואת דמות כל קהילת־הסתר הישראלית, האזרחית והצבאית.

אנשי השב"כ רואים את עצמם כיחידת־עילית שאין שניה לה. התפתח בקירבם אידיאליזם מסוג מסויים מאוד. לא האידיאליזם של החייל הקרבי, ה־מחרף את נפשו בשדה־הקרב לעיני־השמש, והזוכה בעיטור על מעשי־גבורה ובהערכת הציבור. אלא האידיאליזם המיוחד של איש־הסתר.

אוליבר נורת' התגאה פומבית בכך שהוא פעל על דעת עצמו בניגוד לחוק, ששיקר למוסדות הנבחרים והשמיד ראיות. הוא טען שעשה זאת בשם נאמנות גבוהה יותר, העולה על הנאמנות הפשוטה לחוק ולמישפט, לחוקה ולמימשל. היתה זאת הנאמנות של אדם הפועל במחשכים, המוכן לעשות את העבודה המלוכלכת, לקבל על עצמו את האחריות למעשים בלתי־כשרים, ולשמש בשעת־הצורך שעיר־לעזאזל.

אידיאליזם מיוחד זה אומר: מישהו מוכרח לעשות את העבודה המזוהמת. הכל יודעים שהיא דרושה, אך אנשים רגילים אינם מוכנים לתת לה הכשר ולקבל על עצמם אחריות לה. לשם כך דרושים אנשים מיוחדים, אידיאליסטים צרופים המוכנים להפר חוק, להרוג, לענות, לעשות מאה ואחד מעשים נוראים שנפש

חוקר יוסף גינוסר (מאחורי השר אריאל שרון): „חוקרי השב"כ משקרים בבתי־המישפט"

עוזי קרן

האדם הרגיל סולדת מהם. ובמיקרה הצורך, אם הדברים נחשפים, לקבל על עצמם את האחריות לכך מבלי לסבך את המנהיגים.

משהו מן הרוח הזאת קיים בשב"כ. אנשיו מאמינים שאי־אפשר לשמור על אוכלוסיית ישראל מפני פיגועים, ולנצח במילחמה העכורה המתנהלת במחשכים, אלא תוך שימוש באמצעים ששום חוק במדינה נאורה אינו יכול להתירם.

משום־כך התנגדו ראשי כל מנגנוני הביטחון והמודיעין בישראל תמיד לחקיקת חוקים מיוחדים, שיסדירו את פעולתם.

אין אנשי השב"כ מבקשים לחוקק חוק המתיר להשתמש בלחץ גופני לשם התשת עצירים וסחיטת הודאות מהם. גם מי שמצדיקים בלב שלם מעשים כמו רצח שני חוטפי־האוטובוס, אחרי לכידתם, אינם דוגלים בהנהגת עונש־מוות במדינה. כל שרותי־הביטחון מתנגדים בתוקף לעונש־המוות. ולא רק מטעמים ביטחוניים מעשיים. אלא גם מטעמים „מוסריים".

מוסר זה אומר: אנחנו נעשה את העבודה השחורה. אנחנו נעשה מה שמוכרח להיעשות כדי לעמוד במילחמה זו. איננו רוצים שהמדינה כולה תתלכלך. איננו רוצים שיהיו בה חוקים בלתי־אנושיים. איננו רוצים שהאזרחים הטובים יידעו על מעשינו, ויהיו שותפים בהם. אנחנו מאפשרים להם לישון בשקט, במצפון שקט. אנחנו אנשים מיוחדים.

כפי שאמר יצחק שמיר, איש־מחתרת ותיק ואיש־מוסד לשעבר, בעיקבות פרשת־האוטובוס: „מי שצריך לדעת — יודע, ומי שאינו יודע — אינו צריך לדעת."

גישה זו יצרה בשב"כ, ובשאר המנגנונים, תחושה של עילית. תחושה של מיסדר, בדומה למיסדר הישרעים ולמוסדות האינקוויזיציה.

אנשי השב"כ התגאו במישמעת המוחלטת השוררת בגוף המצומצם שלהם, מישמעת שאין לה אח ורע בשום מוסד אחר במדינה. אף שהשב"כ פעל מחוץ לחוק, ולעיתים קרובות בניגוד לחוק, היו בו כללים פנימיים נוקשים, וכל מי שהפר אותם נענש וגורש.

אחד הכללים האלה אמר שלעולם, בשום מחיר ובשום אופן, לא יתלונן איש־שב"כ על כל דבר שהוא לפני מוסד חיצוני.

כאשר הלך איש־שב"כ בכיר, ראובן חזק, להתלונן אצל ראש־הממשלה דאז על רצח חוטפי־האוטובוס ועל בידוי הראיות בפרשה זו, יצא עליו זעם חבריו לא רק בשל תוכן הדברים, אלא קודם כל על עצם התלונה.

בשב"כ, זהו פשע שלא יסולח. כי הוא מערער את עצם מהות השרות כמיסדר סגור של קומץ נבחר.

● מישפט וביטחון

בשיא פרשת האוטובוס, שהפכה „פרשת השב"כ" בהא הידיעה, עמדו זו מול זו שתי קהילות, שאין להן שפה משותפת.

בצד אחד של המיתרס עמדה קהילת־המודיעין, המאמינה שהיא מגינה על המדינה ואזרחיה, ומונעת סכנות נוראות, תוך שימוש באמצעים „חריגים".

בצד האחר עמדה קהילת־המישפט, בדמותם של המישפטנים (ובעיקר המישפטניות) של מישרד־המישפטים, המאמינה כי פעולת השב"כ מסכנת את נפש המדינה וקיומה כמדינת־חוק דמוקרטית.

כדי ליישב את הסיכסוך הזה מונתה ועדה רבת־יוקרה, בראשות השופט משה לנדוי, נשיא בית־המישפט העליון בדימוס, כדי לדון בנוהלי־הפעולה של שרותי־הביטחון. אולם אפשר לפקפק בעצם האפשרות להטיל את מרות החוק הדמוקרטי על שרותי־הביטחון, בשעה שהם מנהלים את המילחמה העכורה.

כך מתגשמת נבואת־ישעיהו בכל חומרתה: לא זה בלבד שהטובים הולכים לשב"כ, אלא שהשב"כ משנה את עצם מהותה וציביונה של מדינת־ישראל.

כפאראפראזה על אימרתו המפורסמת של הרוזן אונורה דה־מיראבו אפשר לאמר: ישראל אינה עוד מדינה שיש לה קהילת־מודיעין, אלא קהילת־מודיעין שיש לה מדינה.

השב"כ ופרשותיו היוו רק חלק מן העולם הסמוי הזה, שהתגלה בחלקו במהלך השנה. פרשת פולארד, עיסקות־הנשק עם איראן והקשרים עם הקונטראס, פרשת־ועננו היו רק הבולטים מן האירועים, שאיפשרו הצצה לתוך עולם עלום וסמוי זה, הקיים למעשה מחוץ למדינת־החוק, מחוץ לתהליכים הדמוקרטיים, מחוץ לפיקוח המוסדות הנבחרים.

אופטימיסטים יכלו להאמין שניתן להתגבר על בעייה זו, ולהכניס את העולם הסמוי הזה למיסגרת חוקית ודמוקרטית. אך אופטימיזם זה אינו משמש אצל רבים אלא כעילה לעצימת העיניים גם להבא, תוך הרגעה־עצמית בכדורי־ואליום של תיקוות חסודות.

פסימיסטים יכלו להאמין כי מצב זה אינו ניתן לתיקון אמיתי, אלא בדרך האחת: השגת פיתרון מדיני אשר ישים קץ למילחמה המלוכלכת, שהולידה את המצב הזה.

כך או כך, חשיפת קיומה של החפרפרת מתחת לפני הקרקע של הדמוקרטיה הישראלית היתה הגילוי העיקרי של תשמ"ז. וגם הבעייה העיקרית של המדינה בשנה זו. היא קבעה במידה רבה את החיפוש אחרי איש־השנה תשמ"ז.

בשנה זו איבדה המדינה את תומתה. 20 שנה אחרי השמעת נבואתו של ישעיהו, זו חדרה סוף־סוף לתודעה הלאומית.

„הוצאה להורג של בני ערובה" — ציורו של פראנצסקו גויה על הגרילה נגד נפוליון

מי לאל?

ב **רחוב צמח** מס' 1 בירושלים ישב הנוכח־הנפקד הגדול — **מנחם בגין**. איש בודד, מנותק, אדיש לנעשה במדינה שלמענה לחם ושבראשה עמד, וגם לנעשה בתנועה שהקים. מפעם לפעם פורסמו הודעות קצרות בשמו, אך אלה נמסרו על־ידי מקורבים, והיה ספק רב באמינותן.

בגין לקה בדיכאון פסיכוטי מתמשך. נראה שזהו חלק מנטייה למאניה־דפרסיה, שליוותה אותו כל חייו.

מבחינה זו שימש מנחם בגין כסמל של כל הציבור הישראלי, „העם היושב בציון". בהשוואה לעמים אחרים, בולטים בציבור זה סימנים של מאניה־דפרסיה. הוא פורח במצבים של מתח והתרגשות, וקמל במצבים של רגיעה.

בכל שנת תשמ"ז רדפה ישראל אחרי ההתרגשות. מילת־המפתח של השנה היתה „פרשה". לא הפרשה, בהא הידיעה, אלא פרשות רבות. ברוב שבועות השנה פרצה לפחות פרשה גדולה אחת, שהעסיקה את הציבור במשך השבוע והקפיצה את אמצעי־התיקשורת. היו שבועות שבהם התפוצצו שתי „פרשות" בהמולה גדולה.

היו שהישוו את עם־ישראל לנרקומאן, הזקוק למנת־הסם השבועית שלו. התמכרות הציבור לפרשות דמתה מאוד להתמכרות הפרט לסם. ומכיוון שאמצעי־התיקשורת היו זקוקים לפרשות כדי להתחרות זה בזה ולרתק את תשומת־הציבור אליהם, הם המציאו אותן לא־פעם, כשחסרו פרשות אמיתיות. פרשות קטנות נופחו למימדים גדולים, ולא־פרשות הפכו לפרשות.

אולם שנת תשמ"ז היתה משופעת גם בפרשות אמיתיות גדולות וחובקות־עולם. בעוד שבשנים קודמות היה די בפרשה גדולה אחת כדי להעסיק את המדינה במשך שנה, כמו פרשת־קסטנר בתשי"ד או פרשת־לבון בתשכ"א, הרי רדפו השנה הפרשות זו את זו, התחרו ביניהן והסיחו את הדעת זו מזו.

אנשי־תיקשורת זרים הסתכלו והשתאו. היה נדמה שבשבוע אחד מתרחשים בישראל הקטנה די אירועים מסעירים כדי לכלכל מדינה כמו שווייץ או שבדיה במשך שנות־דור.

● רכב ישראל ופרשיותיו

ר **מה מן** הפרשות עברו לתשמ"ז בירושה מן השנה הקודמת, אך גיבוריהן וגיבורותיהן הוסיפו לרתק את הציבור גם השנה.

כזאת היתה **חווה יערי**, הגיבורה הראשית של פרשת־הרצח הסנסציונית. היו ליערי כל הנתונים הדרושים לגיבורת־פרשה: היא נאה, אשתו של אישיות תיקשורתית ידועה, דמות מרכזית בעלילה מרתקת. מישפטה, שהחל בשנה הקודמת, הגיע השנה לשיאו כאשר נידונה למאסר־עולם, יחד עם שותפתה־יריבתה **אביבה גרנות**. אך בזאת לא נגמרה הפרשה. יערי הגישה עירעור, וגם בכלא המשיכה להיות נושא להתעניינות כללית.

גם **ויליאם נקש**, האיש שנאשם ברצח ערבי בצרפת, המשיך לככב. במשך כל השנה הצליח לעכב את הסגרתו לצרפת, כשהוא מעסיק את בתי־המישפט, שרים, מישפטנים בכירים ואנשי־ציבור. היו שראו בו פושע פלילי קטן, שנאחז באמתלה לאומית. היו שראו בו סמל של משהו מעורפל אך חשוב. בינתיים נשאר בכלא הישראלי ויעבור כירושת תשמ"ז לתשמ"ח.

בצד השני של המיתרס המתין בכלא המצרי פושע ישראלי, **יוסף טחן**, שנדון למוות בעוון הברחת הירואין. בשעה שאשתו של נקש הרעישה עולמות בישראל כדי למנוע את הסגרתו לצרפת, התחננה אשתו של טחן להמתקת דינו במצריים ולהסגרתו לישראל.

בכלל, פושעים ישראליים יצרו במהלך תשמ"ז כותרות רבות ברחבי העולם. היה נדמה שהתושיה הישראלית המהוללת ותשוקת־המסע הישראלית מצאו להן פורקן והשתלבו בפשיעה הבינלאומית. מעשי־ידיו של הפושע הישראלי הבינלאומי, החל בהברחת סמים באירופה וכלה בפריצת־הכספות הגדולה ביותר בתולדות בריטניה, סיפקו כותרות למכביר לאמצעי־התיקשורת בארץ ובעולם.

גיבורים מסוג אחר צמחו על רקע של פרשות כלכליות. אחד מגיבורי תשמ"ז היה **ארנסט יפת**. בעיקבות השערוריה של מניות־הבנקים נאלץ בנק לאומי לישראל לפטרו. שולמו לו פיצויים מדהימים. כשנודע הדבר, קמה סערה ציבורית אדירה. היא גברה כאשר הסתבר כי יפת העלים את סכום־הפיצויים מגרושתו, וביקש בשל הפיטורין להקטין את סכום־המזונות שהוא חייב לה.

אחת התמונות הגדולות של תשמ"ז היתה התצלום שבו נראה יפת המפונק נושא במו ידיו הענוגות את מיזוודותיו המהודרות בנמל־התעופה בן־גוריון, לעיני הצלמים הצרים עליו, בשעה שנחפז לעזוב את הארץ. הוא לא חזר.

פרשה אחרת שהדהימה רבים נקשרה בשמו של הממונה על מחוז־ירושלים, **רפי לוי**, אחת הדמויות המוכרות ביותר במימסד הירושלמי, שהואשם בהאשמות שונות. לוי, איש־שררה קלאסי, נראה בעיני רבים כסמל של הידרדרות הערכים בקרב המימסד הפוליטי־ביורוקראטי הוותיק. גם בארזים נפלה שלהבת.

● הערומים והמתים

א **חד הנושאים** הגדולים ביותר של השנה נשאר בלי גיבור: מחלת האיידס.

הכל דיברו עליה. היא הטילה את מוראה על הכל. היא גרמה לנידוי מחודש של קהילת ההומו־סכסואלים. היא שברה טאבואים באמצעי־התיקשורת, והפכה את הקונדום הישן והמוכר ללהיט תיקשורתי.

פה ושם דבקה השמועה באישיות מוכרת, וזו נאלצה לעמול קשה כדי להשתחרר ממנה. אך ההיסטריה היתה מוגזמת ביותר. מיספר קורבנות־האיידס בארץ היה זעום, לעומת מיספר הקורבנות של תאונות־הדרכים. האישים המפורסמים שנפטרו בתזמ"ז מתו כולם מסיבות אחרות: דום־לב פיתאומי (מפקד הקומנדו הימי **דויד טאיץ**, השחקן **רפאל קלצ'קין**, אשת־החברה הירושלמית **גוגה רג'ואן**, המיסעדן **משה איש־כסית**, העיתונאי **אהרון בכר**), סרטן (הפנטומימאי־שחקן **שייקה אופיר**, עורך־הדין **שמואל תמיר**) או תאונה (הכדורגלן **אבי רז**, שהריגתו על־ידי סירת־מירוץ בכינרת גרמה לאבל לאומי). אחרי שורה של השתלות־כבד בידי הפרופסור **יגאל קם**, שגרמו להתפוצצות של גאווה לאומית ולפסטיבל תיקשורתי, מתו החולים — **מירה שיכמנטר** ו**אליהו שרייך**.

באווירה של ישראל היה זה אך טיבעי שגם מסביב להתקפי־הלב ולניתוחי־הלב של אישים מפורסמים נערכו פסטיבלים. כך קרה לחבר־הכנסת **יוסי שריד**, לחברת־הכנסת **שולמית אלוני**, להומוריסט **דן־בן־אמוץ**, לסגן־השר **מיכאל דקל** ולאחרים.

● מיהו „איוואן האיום"?

ב **ין אירועי** השנה בלט מישפטו של **ג'ון איוואן דמיאניוק**, שהוסגר לישראל על־ידי ארצות־הברית ושנחשד בכך שהוא־הוא „איוואן האיום", איש הס"ס שהטיל את מוראו על הקורבנות במחנה־ההשמדה טרבלינקה, בימי־השואה.

לפני שהחל המישפט, סברו רבים כי לא יעורר עניין. זיכרונות־השואה דוהים, בארץ גדל דור חדש ששמע עליה די והותר. וכי מי ירצה לשמוע שוב על הזוועות?

תחזיות אלה התבדו. כאשר נפתח המישפט בבנייני האומה בירושלים, השתרכו תורים ארוכים לפני הדלתות. המונים באו לראות ולשמוע. לצד קורבנות־השואה וסתם תימהונים ישבו באולם, יום אחרי יום, המוני צעירים, בני כל העדות.

אולם משהו מוזר קרה למישפט זה. אחרי השבועות הראשונים, שבהם הושמעו העדויות על השואה בכלל, ועל מה שהתרחש במחנה־המוות בפרט, שינה המישפט את ציביונו. השואה והמחנה הפכו לרקע שכמעט ולא נראה. הציבור כולו ניסה לנחש: האם זהו „איוואן האיום" או לאו?

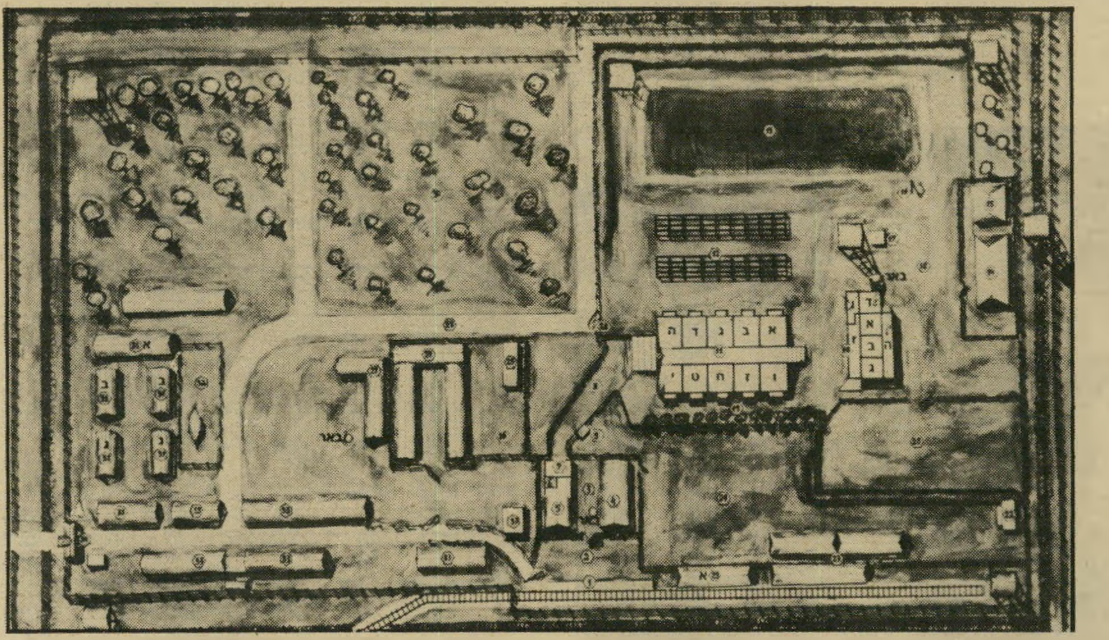

משפט ג'ון דמיאניוק בירושלים: בתרשים מחנה־המוות טרבלינקה מתגלות האותיות ח"י

תוך כדי כך נערכה התכתשות פומבית בין הסניגורים, ובעיקר בין שתי דמויות ססגוניות — **מארק אוקונור** האמריקאי ו**יורם שפטל** הישראלי. שפטל ניצח, אך אוקונור נשאר בארץ והמשיך במילחמתו ביורשו.

גם שאר הדמויות על הבימה הפכו לנפשות בדראמה. הסניגור הצעיר והחריף, **מיכאל שקד**, ואב בית־המישפט, השופט **דב לוין**, בלטו בשידורים החיים. הדו־קרב בין הסניגור והנאשם, ולאחר מכן חקירת שתי עדות־ההגנה שנשברו על הבימה — אחת מהן, **אניטה פריצ'ארד**, אף ניסתה להתאבד למחרת עדותה — כל אלה ריתקו חלק גדל והולך של הציבור. היו שמקלט־הרדיו הפתוח, המשדר את המישפט, ליווה אותם בכל שעות היום. היו שוויתרו על עיסוקים אחרים וישבו שעות על גבי שעות מרותקים מול מקלט־הטלוויזיה, שהעביר גם הוא את המישפט בשידור חי, בערוץ השני הנסיוני.

המישפט פתח פתח לשאלות רבות, שנדונו בציבור בלהט, בשיחות בלא־ספור. האם שיקר דמיאניוק בעדותו? אם כן, האם זה מעיד על אשמתו, או שהיו לכך סיבות אחרות, פחות חמורות? האם חקירת העדים היתה הוגנת? האם ההתערבות התכופה של השופט לוין בחקירות היתה מוצדקת וסבירה? האם יכול להיערך מישפט הוגן, כאשר מול המכונה האדירה של התביעה הישראלית, היכולה להיעזר בכל מיקבץ המוחות של המדינה, עומדת הגנה עניה, המתקשה לגייס מומחים בעלי שיעור־קומה? האם חקירת העדות־המומחות היתה מוגזמת? האם חייבת המדינה להעמיד לרשות ההגנה סכומי־כסף גדולים, כדי לממן את מאבקה?

כל אלה היו שאלות שעניינו לא רק את הציבור הישראלי. המישפט התנהל לעיני העולם, והיתה לו תהודה בינלאומית. היו כרוכים בו אינטרסים פוליטיים, כגון העניין שיש לברית־המועצות בהשחרת פני הקהילה האוקראינית האמריקאית, הלוחמת בברית־המועצות, והעומדת מאחורי הנאשם. העובדה שהמיליונר האמריקאי הפרו־סובייטי **ארמאנד האמר** יכול היה להשיג מן השילטונות הסובייטיים תעודות שונות, שהיו חיוניות לתביעה במישפט, הצביעה על כך.

מבחינה מסויימת היה מישפט דמיאניוק מיבחן חמור יותר למערכת־המישפט הישראלית מאשר מישפטו אל אדולף אייכמן, איש־השנה תש"ך. המישפט יימשך בשנת תשמ"ח, ובסוף תשמ"ז גברה הסקרנות לגבי תוצאותיו.

● שריון, קילשון ורשת

ה **דראמה הפוליטית** הגדולה של תשמ"ז התנהלה בין איש־השנה תשמ"ה, **שימעון פרס**, ואיש־השנה תשמ"ו, **יצחק שמיר**.

טיבו של המחזה לא היה ברור. לפעמים דמה לבאלט, כאשר שתי הדמויות המרכזיות נעות יחדיו על הבימה בצעדי־ריקוד

צבי טל, העולם הזה

יפת בנמל־התעופה לוד: בריחת המיליונים

איש השנה תשמ"ז

(המשך מעמוד 11)

מסוגננים, על פי המוסיקה והכוריאוגראפיה שחוברו עבורם. לעיתים קרובות זה גלש לקומדיה, ולא חסרו גם מומנטים של מלודראמה. רק לעתים רחוקות היה בו רמז לטראגדיה. ברוב הזמן זה דמה לאופירע־סבון טלוויזיונית, המוקרנת בהמשכים שבועיים.

הכל נראה כאילו בויים בידי בימאי מצטיין, שבנה בכישרון רב שתי דמויות מנוגדות. יתכן שחשב על דו־קרב מן הסוג שנערך בזירה הרומאית, בימי הקיסרים, כאשר לודר משוריין עמד מול לוחם בעל רשת וקילשון. הלודר יכול היה לזוז רק בקושי, בגלל כובד שיריונו ונישקו, אך היה קשה לפגוע בו. יריבו היה קל־תנועה וסובב את הלודר. קלות־התנועה היקנתה לו יתרון, אך הוא היה חסר־מגן ופגיע. הקרב הסתיים לעיתים קרובות במוות. המהדורה המודרנית היתה פחות אכזרית.

לפעמים היה נדמה שזהו מאבק מבויים, כמו תחרות של תפוס־כפי־יכולתך לעיני קהל קל־אמונה. ואכן, היו לפרס ולשמיר אינטרסים משותפים ברורים. כל אחד מהם נעזר בשני כדי לשמור על עמדתו הבכירה במיפלגתו שלו.

אך באותה שעה עצמה היה זה גם קרב רציני. הוא לא הסתיים בתשמ"ז בניצחון ברור של צד אחד, כמו נוק־אאוט באיגרוף. אילו היה קיים שיפוט אובייקטיבי בקרב זה, היו צריכים השופטים לספור נקודות. מכיוון שהקרב יימשך גם בשנה הבאה, ניתן היה בסוף תשמ"ז להביא רק סיכום־ביניים של הסיבובים שעד־כה.

התוצאה: שמיר ניצח לפי שעה, בהפרש קטן של נקודות.

ולראייה: שמיר, איש־המיגננה, הדף את כל ההתקפות של פרס, ובסוף השנה היה מצבו בממשלה ובכנסת טוב יותר מאשר בתחילתה. ואילו פרס, איש־המיתקפה הבלתי־נלאית, שלא ידע רגע של מנוחה במשך השנה כולה, לא הצליח לפרוץ את הקווים של יריבו־שותפו אף בנקודה אחת.

כנאה להצגה מבויימת היטב, תאמו קווי־האופי של שני הגיבורים את העמדות שהם ייצגו.

שמיר הוא איש הסטאטוס־קוו. מבין כל המצבים האפשריים, היה המצב הקיים הטוב ביותר לו ולתנועתו. על כן התנגד לכל שינוי — דבר שהתאים יפה גם לאופיו. הוא הדף התקפות, החניק יוזמות בעורן באיבן, הציג „לאו" משלו לעומת כל „הן" של יריבו.

מבחינה אידיאולוגית, רוצה שמיר, כמנהיג הליכוד, לשמור על השטחים הכבושים („יהודה ושומרון וחבל־עזה") בידי ישראל. מכיוון שישראל כבר מחזיקה בכל השטחים האלה, די לו בשמירה על המצב הקיים. כל תזוזה, כל יוזמה, כל רעיון חדש היה עלול לחבל במטרה זו.

זה נכון גם לגבי מעמדו של שמיר בתנועתו. בהיותו קשיש (72) מיריביו במיפלגתו, ובהחזיקו בעמדת־מפתח של ראשות־הממשלה, היה לשמיר עניין בשמירה על הקיים ובמניעת כל תזוזה.

מכאן שהיתה אצל שמיר שלמות של מטרה ואמצעים, טאקטיקה ואסטראטגיה, אינטרס ואופי.

שונה לגמרי היה מצבו של שימעון פרס.

● מיקסם־השווא של סיזיפוס

במשך כל שנת תשמ"ז, היה שימעון פרס סמל של פעילות שהזכירה שוב ושוב את הגיבור הטראגי של המיתולגיה היוונית, סיזיפוס, אשר האלים גזרו עליו פעילות־סרק ניצחית: לגלגל אבן לראש־ההר. בהגיעו לשם נשמטת האבן מידיו, מתגלגלת במידרון, וכל המלאכה מתחילה מחדש, עד אין סוף.

בראשית השנה עמד פרס לפני ההחלטה הקשה: לבצע את הרוטציה בראשות־הממשלה, כפי שהתחייב, או לאו?

במצב דומה החליט השנה ראש ממשלת־איטליה, הסוציאליסט **בטינו קראקסי**, להפר הסכם. תחת לבצע את הרוטציה הפיל את הממשלה, קרא לבחירות חדשות והשיג בהן הישג, שהנחיל לו עמדת־מפתח גם בממשלה שקמה לאחר־מכן.

פרס לא יכול היה להרשות זאת לעצמו. בעיית־האמינות רודפת אותו, לפחות בתודעה שלו עצמו. רבים הפצירו בו להפר את ההסכם בגלוי, לפטר את הממשלה כל עוד הוא מסוגל לכך (בהיותו ראש־הממשלה, שהתפטרותו דינה כהתפטרות הממשלה כולה) ולהביא לבחירות. הוא היסס, ולבסוף סירב. הוא העביר את ראשית־הממשלה ליצחק שמיר, ובכך העניק לו יתרון מכריע.

במשך כל השנה חזר אצל פרס תהליך זה של מחשבה־היסוס־סירוב, פעם אחרי פעם. בכל פעם הוצע לפרס להפיל את הממשלה ו/או להקדים את הבחירות. בכל פעם נערכו חשבונות מסובכים של מי־בעד־ומי־נגד, נוצר משבר, נערך פסטיבל באמצעי־התיקשורת. ובכל פעם הסתיים העניין באפס רבתי.

במשך כל השנה המשיך פרס במאמציו לפייס את הדתיים כדי „לחדש את הברית ההיסטורית" בין תנועת־העבודה והמחנה הדתי. היתה זאת רדיפה אחרי פאטה מורגאנה. כי המחנה הדתי השתנה בדור האחרון ללא־הכר, לא רק באירגונו הפוליטי אלא גם באופי גייסותיו. המוניו מושכים ימינה, והופכים כל אפשרות של ברית בין מנהיגיהם ובין מיפלגת־העבודה למיקסם־שווא.

צירופם של **עזר וייצמן** וחבריו למיפלגת־העבודה לא שינה את המצב. הניסיון לרכוש בשוק הפתוח חברי־כנסת בודדים, כדי ליצור בכנסת רוב קבוע או חד־פעמי של המערך עלו בתוהו. בכל פעם שהיה נדמה לפרס כי עולה בידו לרכוש קול נוסף בכנסת, הסתבר כי שמיר הקדים אותו וקנה את בעל־הקול.

פרס לא נואש מנסיונותיו להביא להפלת הממשלה ולהקמת ממשלה צרה בראשותו ו/או להקדמת הבחירות. אך בסוף השנה היה רחוק ממטרה זו יותר מאשר בתחילתה. וככל שמתקרב המועד הקבוע לסיום כהונת הכנסת ה־11, בסוף 1988, הופכים נסיונות אלה לחסרי־תוכן.

● שעון־יד במתנה

בעייתו של פרס בזירה המיפלגתית היתה קשורה בבעייתו בזירה העולמית. הוא קשר את כל תוחלתו ברעיון הוועידה הבינלאומית לשלום במיזרח התיכון. פריצת־דרך בחזית זו, כך קיווה, תעלה את מניותיו בתוך המדינה, במידה שתאפשר לו להפיל את הממשלה, להשיג בחירות מוקדמות ולנצח בהן.

אולם כמו כל דבר אצל פרס, היה זה רעיון רב־משמעי, הן בתוכנו, הן בתכליתו.

מבחינת התוכן, היה זה רעיון מעורפל. מה נועדה הוועידה להשיג? מה הפיתרון, שאליו תחתור ישראל בוועידה כזאת? על כך לא ניתנה תשובה, אף לא בחוגים מצומצמים.

מה יהיה אופי הוועידה? כפי שהסביר זאת פרס לציבור הישראלי: ועידה בלי משמעות, בלי השתתפות אש"ף, שלא תהווה אלא תפאורה אופראית לפתיחת המשא־ומתן עם ירדן. אולם לא כך נראתה הוועידה בעיני הערבים, ובוודאי לא בעיני הסובייטים. כמעט הכל הסכימו כי אין ערך לוועידה בלי נוכחות אש"ף, ומוסקווה התכוונה להעניק לוועידה משמעות הרבה יותר מעשית.

לשם מה הועלה הרעיון בכלל? האם כדי לקדם את עניין השלום? כדי לשפר את תדמית ישראל בעולם? כדי לסלול את הדרך לחידוש היחסים עם ברית־המועצות ובנות־חסותה? להשיג יתרון במישחק הפנים־ישראלי?

האם התכוון פרס במאמציו חסרי־הלאות להביא באמת לכינוס ועידה כזאת, או שמא סבר כי עצם הפעולה הראוותנית למען כינוס הוועידה ישא פירות שאינם קשורים כלל בקידום השלום?

כל השאלות נשארו מרחפות באוויר, בלא מענה. הציבור הרגיש בכך, ועל כן התייחס לעניין הוועידה בספקנות, בלי קשר במידת הסכמה או אי־ההסכמה לרעיון. הדבר נראה יותר כ„מישחק של פרס" מאשר כמהלך מדיני רציני.

משום כך לא עורר הרעיון את ההתלהבות ההמונית, שהיתה דרושה כדי לאפשר לפרס להפיל את הממשלה, להקדים את הבחירות ולצאת מהן כשמאחוריו רוב יציב בכנסת.

אך די היה ברעיון זה כדי לאפשר לפרס מסע של ניצחונות דיפלומטיים. לכאורה, הלך בעולם מחיל אל חיל. הוא נפגש עם נשיאים וראשי־ממשלות, סקר מיצעדי־כבוד, חיבר הצהרות משותפות, שכולן תמכו ברעיון הוועידה.

היה למהלך זה רווח נקי מיידי: ברית־המועצות פתחה בצעדים לחידוש יחסיה עם ישראל. השנה היתה מלאה ביוזמות של מוסקווה, ורשה, בודפשט, בלגראד, בוקארשט, פקין וברלין המיזרחית לשפר את היחסים עם ישראל, בצעדים קטנים אך משמעותיים. מישלחת סובייטית נמוכת־דרג הופיעה בתל־אביב. ישראלים הוזמנו לארצות קומוניסטיות שונות — ביניהם אנשי־שילטון, ביניהם אנשי־אופוזיציה. פגישות אלה נועדו לשמש כשלבי־ביניים. **נימרוד נוביק**, יועצו של פרס, נפגש עם פקיד סובייטי בכיר. **מאיר וילנר** הוזמן לפקין ולברלין המיזרחית. **מתי פלד** הוזמן לבלגראד.

תזוזה זו לא היתה פרי יוזמתו של פרס. היא נבעה מגישתו החדשה של **מיכאיל גורבאצ'וב**, שביקש להכשיר את הקרקע למימוש אופציות פוליטיות חדשות. אך אין ספק כי רבקותו של פרס ברעיון הוועידה, לפחות להלכה, הקלה על מאמץ זה.

בסופו של דבר היו הצלחות אלה בעוכריו של פרס. מדינאי העולם, שיצאו מגדרם כדי לעזור לו לגבור על שמיר, נוכחו לדעת כי פרס אינו יכול לספק את הסחורה. על הסחורה ישב יצחק שמיר, ואי־אפשר היה להזיזו. מאחורי הקלעים נפוצה בבירות־העולם הדיעה: פרס יכול להבטיח, אך שמיר יכול לקיים. בעיית האמינות של פרס, שהיתה עד כה פנים־ישראלית, הפכה בעיה עולמית.

גם בתוך ישראל היו לפרס תקלות. הבולטת בהם: פרשה שבמרכזה עמד איש־עסקים מפוקפק בשם **דויד בלס**.

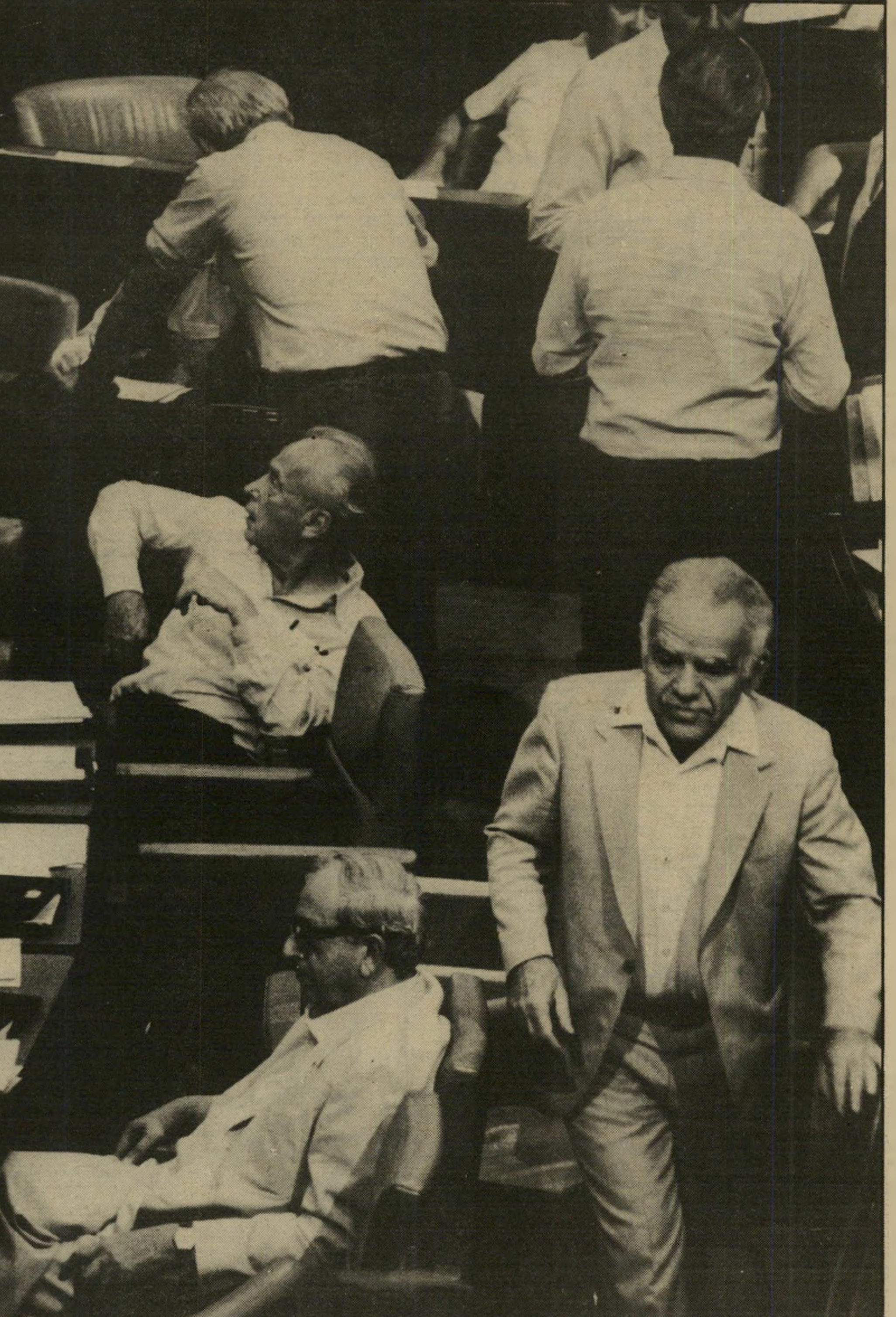

צבי טל, העולם הזה

אחרי ההצבעה על „מיהו יהודי": פרס ושמיר עומדים גב אל גב, רבין ונבון יושבים

איש זה, שגילגל עשרות מיליונים בשוק האפור עד שבועת־עסקיו התפוצצה ברעש גדול, התגלה לתדהמת הכל כבן־בית של שימעון פרס. הוא מילא תפקיד חשוב בעיסקות הכספיות שהיו כרוכות בצירוף תנועת „יחד" של עזר וייצמן למיפלגת־העבודה. אך לשיא הגיעו הדברים בעניין קטן: כשראה בלס כי שימעון פרס מתפעל משעון־היד שלו, שלח לו את השעון כמתנה.

„השעון של בלס" הפך אחד הסמלים של תשמ"ז. הוא לא הוסיף ליוקרתו של פרס, אף כי גרם פחות נזק מכפי שחשש ברגע הראשון. הפרשות החדשות השכיחו במהרה את פרשת־בלס.

בסוף השנה היטה פרס את הכף למען ביטול פרוייקט הלביא, החלטה אמיצה ששיפרה קצת את תדמיתו.

שנת תשמ"ז לא היתה שנתו הגדולה של שימעון פרס. האיש שנכנס לשנה זו כראש־ממשלה עתיר־הישגים (היציאה מלבנון, מיגור האינפלציה, שיפור תדמית ישראל בעולם) סיים אותה בקומה שפופה למדי. הוא לא נחל אמנם תבוסה גדולה, אך שרשרת של כישלונות קטנים פגעה במעמדו.

שימעון פרס לא היה איש־השנה של תשמ"ז.

● MAKE לאו NOT LOVE

יצחק שמיר היה מועמד הרבה יותר סביר לתפקיד איש־השנה של תשמ"ז, זו השנה השניה ברציפות.

בבירות־העולם, שם נטו עד כה לזלזל בשמיר, על־סמך דיווחיהם השיטחיים של שגרירים ועיתונאים, ערכו רוויזיה של הערכה זו. שמיר נראה ככוח יציב ומוצק, אדם שאיכותו עולה על תדמיתו. ארצות־הברית, שנטתה תחילה לעזור לפרס להדיח את שמיר, למדה ששמיר הוא הכתובת הקובעת. כך גם רומניה, שהזמינה את שמיר לביקור רשמי, מתוך תיקווה ששמיר ישיג לה מעמד כלכלי של „מדינה מועדפת" בארצות־הברית.

גם לשמיר היו השנה תקלות. כפי שפרס סבל מן „השעון של בלס", סבל שמיר מן „הכסף של עינב". היה זה כאשר הורשע סוחר־הקרקעות **שמואל עינב**, איש־אצ"ל ותיק, במתן שוחד, על רקע עיסקות־הקרקעות המזוהמות שנחשפו השנה בכל חומרתן. הסתבר כי חבורה של נוכלים מכל הסוגים השתלטו על קרקעות ערביות בעזרת פושעים ערביים, מסוגו של **אחמד עודה**, ורימו ערבים ויהודים כאחד. שמיר, כך הסתבר, השתתף בפגישה עם סוחרי־קרקע יהודיים, ששוכנעו על־ידי עוזריו לתרום כספים למערכת־הבחירות של הליכוד, מתוך חשבון שזה יעזור לעסקיהם.

אולם שמיר, אדם שחי בצניעות, לא נפגע מן הגילויים. חברי־מיפלגתו ראו בכך חלק טבעי של פעולתו למען ארץ־ישראל השלמה — פעולה שהגיעה לשיאה עם פירסום שלושת ה„לאווים" של שמיר: לא ועידה בינלאומית, לא שיתוף ברית־המועצות בתהליך השלום, לא מגע עם אש"ף. בתוכנה ובצורתה היתה הצהרה זו העתק מורע של החלטות־חרטום — ההחלטות של ועידת־הפיסגה הערבית שהתכנסה בחרטום, בירת סודאן, אחרי מילחמת ששת־הימים. הצעותיו של שמיר לכינוס ועידה איזורית של מדינות־המרחב היתה קישוט טפל לגישה שנועדה לבצר את הסטאטוס־קוו על־ידי חסימת כל דרך לשינוי.

● נס ושמו ניסים

הדבר חסם גם את הדרך לשינוי במיפלגתו של שמיר. כמו אצל פרס, התערבבו גם אצל שמיר שיקולים פנים־מיפלגתיים ובינלאומיים.

כאשר קיבל שמיר לידיו את ראשות־הממשלה, אחרי שבלם את כל הדרכים להפרת הסכם־הרוטציה, התחזק מעמדו מחדש גם במיפלגתו. הוא כינס סוף־סוף את ועידת המיפלגה ונחל בה ניצחון מזהיר.

לעומת זאת איבד מתחרהו, **דויד לוי**, גובה. במשך כל השנה הצטמקה קומתו. שיקולים טאקטיים מוטעים גרמו לו להופיע בוועידת־המיפלגה כמי שפוגע באחדות התנועה — עמדה שהיא שגיאה קטלנית בכל ועידה מיפלגתית. גם נסיונותיו להחזיר לעצמו את מעמדו על־ידי פעולות־סרק בתחום ההתנחלות לא עזרו לו. לא היתה זאת שנה טובה ללוי.

אריאל שרון קרא את המפה ונקט עמדה טאקטית הפוכה. הוא לא הפריע לשמיר, אלא המתין בסבלנות בלתי־אופיינית. במשך כל השנה נמנע מיוזמות פרובוקטיביות, עסק בפעילות מישרדו, ושמר על האופציות שלו בעזרת כמה הופעות פומביות מתוכננות־היטב. לקראת סוף השנה השמיע הרצאה ארוכה שנועדה להצדיק את פעולותיו במילחמת־הלבנון, בתום חמש שנים לפינוי כוחות־אש"ף מביירות. כך גרם, באמצעים פשוטים, לכך שהוויכוח סביבו לא יישכך.

שרון, איש־השנה תשל"ג (מקים הליכוד), איש־השנה תשמ"א (שר־הביטחון) ואיש־השנה תשמ"ב (מילחמת־הלבנון) לא היה איש־השנה תשמ"ז. אך הוא המתין להזדמנות כדי להשתלט על הליכוד ולהגיע לראשות־הממשלה בשנים הקרובות.

אדם שהתקרב במפתיע לתואר איש־השנה היה שר־האוצר, **משה ניסים.**

במשך שנים היה ניסים שר זוטר, מעין עוזר פרלמנטרי של מנחם בגין. כאשר מונה על־ידי בגין כשר־המישפטים, אחרי שמואל תמיר הססגוני, הורמו גבות־עיניים רבות. המישפטנים, ולא רק הם, התייחסו אליו כאל בנו המפונק של רב־ראשי, ספרדי מיקצועי, עורך־דין צוער. מינויו נראה כאחד המינויים האישיים התימהוניים של בגין..

במישרד־המישפטים התגלה ניסים כאדם פיקח ומפוכח, שאינו „עושה גלים" אך הנמנע גם מתקלות. תדמיתו השתפרה, אך שיעור־קומתו לא גדל בעיני הבריות.

את תיק־האוצר קיבל במיקרה. פרס הדיח את **יצחק מודעי**, בעל ההתפרצויות המפורסמות. הליברלים לא רצו לוותר על התיק. יריביו של מודעי לא באו בחשבון. ניסים נראה כמועמד אשר מינויו לא יגרום למחלוקת, ונהנה מן ההפקר. הכלכלנים הגיבו על כך בזעם אצור.

מאז הפתיע ניסים את הציבור. במהלך כל שנת תשמ"ז עלתה קרנו בהתמדה, כשהוא רוחש לעצמו את אהדתם של אנשי־האוצר, הכלכלנים המיקצועיים וחבריו בממשלה.

ניסים לא התיימר להיות גאון הדור, ומיעט בגינונים אישיים.

פול מלינג ישראל סאן

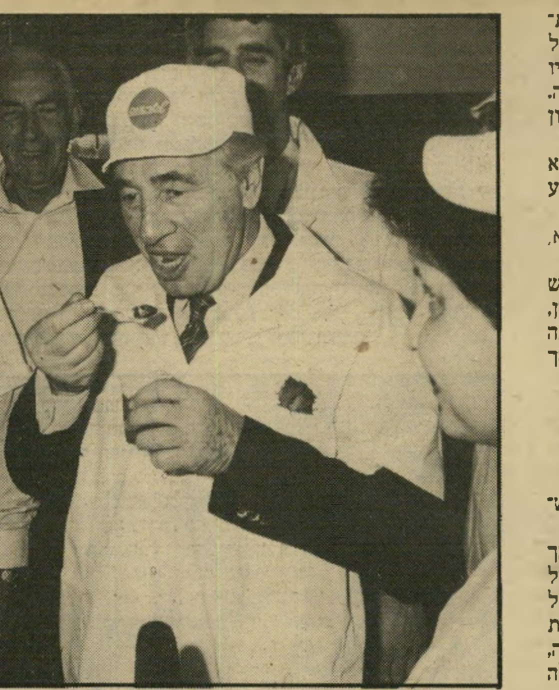

פרס במיפעל־מעדנים: הוא לא ליקק דבש

הוא נשאר אדם צנוע ושקט, המדבר תמיד במתינות ובנועם. אולם, כנאה לתלמיד־חכם למד את החומר בשקידה ובהתמדה, רכש את הידע הדרוש, האזין למומחים וקיבל את עצותיהם, מבלי לוותר על שיקול־דעתו המפוכח.

יותר מזה: במרוצת השנה התגלה כאיש חזק, היודע להחליט ולדבוק בהחלטתו, להתייצב מול בעלי־הכוח בליכוד ולעמוד על שלו. לא היה אדם במערכת הפוליטית שלא העריך את ניסים בסוף תשמ"ז ככוח עולה במדינה.

● מר לביא, בבקשה

כל הדמויות האלה מילאו תפקידים באחת הפרשות החשובות ביותר של תשמ"ז — פרשה שבמרכזה לא עמד אדם, אלא מטוס.

אילו היה הלביא בן־אדם, יתכן שהיה זוכה בתואר איש־השנה תשמ"ז.

כי ההיסטוריה של הלביא היתה כתמצית כל המעלות וההסכונות של מדינת ישראל. אגדה שקיפלה בתוכה עולם שלם.

מצד אחד היה הלביא פאר הטכנולוגיה הישראלית. איש לא הטיל דופי בהישג הטכנולוגי הגדול הכרוך במטוס קטן זה. חלקים מן הלביא באו מארצות־הברית, אך גם החלק הישראלי המובהק היה מפואר. תעודת־גאווה שהעלתה את המדינה הקטנה למעמד של גדולי העולם הטכני.

מסביב ללביא התקבץ נכס אנושי יקר, תרתי־משמע: מהנדסים, מינהלנים, פועלים, בעלי מוטיוציה גבוהה ודבקות־במשימה, שהתגאו בהישגם המשותף.

מול ההישג הטכנולוגי עמד הכשל המנהיגותי. פרוייקט הלביא חשף את אחד הפגמים הממאירים ביותר של המערכת הפוליטית הישראלית: אי־היכולת לראות את הנולד, לתכנן בהגיון ולקבל החלטות סבירות, יחד עם הנטייה האומללה לאלתר, לירות מן המותן ולחיות מן היד הפוליטית אל הפה התיקשורתי.

הלביא נולד כמטוס פשוט, מהדורה משופרת של מטוס הכפיר — ומכאן שמו. כפיר הוא אריה צעיר („כפיר אריות שאג לקראתו...") ואילו לביא הוא אריה מבוגר („הן עם כלביא יקום...") מי שקיבל את ההחלטה הראשונה לייצר את הלביא — עזר

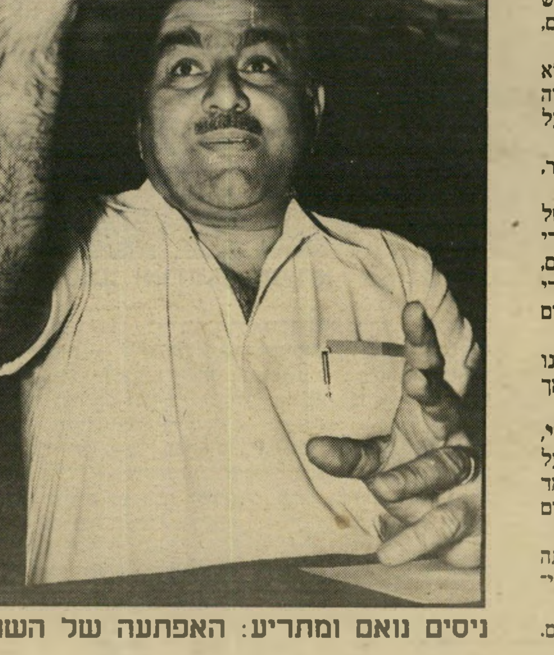

ניסים נואם ומתריע: האפתעה של השנה

וייצמן, אז שר־הביטחון — לא חשב על חיה אחרת, אלא על מהדורה מבוגרת יותר של אותה החיה, כפיר במהדורה חדשה.

מאז פרץ הלביא מן הכלוב, פשט צורה ולבש צורה, עד שהפך לפיל לבן. הושקעו בו כספי־עתק, הוכנס בו מנוע חדש, וככל שגדלה ההשקעה ורב ההישג, כן היה קשה יותר לעצור אותו במירוצו. שוב ושוב התלקח הוויכוח, שוב ושוב אושר הפרוייקט על־ידי שרי־הביטחון השונים, שנכנעו לתעשייה האווירית ולחיל־האוויר. החשבון הכספי נראה בלתי־חשוב.

כפרוייקט כלכלי־ביטחוני היה הלביא סמל של תקופה, שזכתה בכינוי „עידן (יורם) ארידור", על־שם שר־האוצר בשיא תקופת־בגין, כאשר נפרצו כל גבולות הדמיון, הכלכלה התנפחה כבלון והיה נדמה כאילו יכולה ישראל להרשות לעצמה את הכל. אז תוכנן הפרוייקט הגראנדיוזי של תעלת־הימים שחוסל בינתיים. אז נולדו פרוייקטים ביטחוניים גראנדיוזיים שונים ועלומים, שהוגשמו חרף עלותם העצומה. הלביא היה גולת הכותרת של העידן כולו.

השנה, כאשר התקדמה ההבראה הכלכלית והודברה האינ־פלציה, היתה קיימת הסכמה כללית שאין לחזור לעידן־ארידור. היה צורך להחליט מחדש על הלביא, והפעם תוך הפעלת ההגיון הכלכלי והצבאי. תוכנית ההבראה הכלכלית, שנולדה בהנהגת שימעון פרס ויצחק מודעי, מצאה במשה ניסים מנהיג עקשן הדבק־במשימה. מערכת־הביטחון עמדה בפעם הראשונה מזה זמן רב על העובדה שיש גבול להוצאות.

אחרי תקופה ארוכה של היסוסים, התייצב שר־הביטחון **יצחק רבין** נגד המטוס. אחרי שהרמטכ"ל החלש, **משה לוי**, התחלף בקצין חזק ותקיף יותר, **דן שומרון**, החל צה"ל דן ברצינות בעתידו. התגבשה הדיעה הכללית שיש לשים את הדגש על אמצעי־לחימה מסוג חדש לגמרי, שיש בכוחם להשמיד את האוייב הפוטנציאלי ממרחקים גדולים. נשק כזה, שיעניק תוך שנים מעטות יתרון גדול למיגננה על המיתקפה, יהיה זול לאין־שיעור מן המטוס היקר והפגיע. הלביא, הפיל הלבן המעופף, נראה בעיני המתכנן הצבאי כפי שנראה בשעתו אביר משוריין בעיני רובאי.

המסקנה היתה מחוייבת־המציאות. אולם המערכת הפוליטית — ובראשה הממשלה — לא היתה מסוגלת להחליט במשך חודשים ארוכים. פרס ושמיר, יחד עם רוב שרי־הליכוד, התייצבו מול ניסים ורבין ורוב שרי־המערך. כשחש פרס שנשאר מבודד במיפלגתו, וכי שאר השרים התלכדו סביב רבין, הצטרף גם הוא לשוללי הלביא.

בסופו של דבר הוכרע הקרב והמטוס הופל. המערכת פעלה בצורה מתוחכמת: המערך זכה בניצחון, והליכוד זכה בפופולריות אצל העובדים, למרות שמאחורי הקלעים פעל שמיר לקבלת ההחלטה הבלתי־נמנעת — שיתוף־הפעולה החזיק מעמד.

מאבק זה חיזק את מעמדו של רבין, שנהנה בעניין זה מגיבוי חזק של צה"ל ומרוב מיפלגתו. שוב הוכח כי במציאות הישראלית, שר־הביטחון הוא בעל מישקל סגולי רב יותר מאשר שר־החוץ.

עובדי התעשייה האווירית הרעישו שמיים וארץ, וערכו הפג־נות שעוד לא היו כדוגמתן. אבל זה לא עזר.

● שלושה מי יודע

המישטר הישראלי, כפי שהתגבש בתשמ"ז, יכול היה לספק חומר מרתק לאנשי מדע־המדינה בעולם כולו.

היתה זאת יצירה מיוחדת־במינה, פרי הנסיבות המיוחדות של ישראל בעידן „האחדות הלאומית".

בראש הפיראמידה עומד מוסד־שאינו־קיים: „פורום ראשי־הממשלות". הוא מורכב משלושה אישים, שהיו — במיקרה או שלא־במיקרה — ראשי־ממשלה בתקופות שונות: יצחק רבין, שימעון פרס ויצחק שמיר. בעיקבות הוויכוח על הלביא, התקרב גם משה ניסים להצטרפות לפורום זה.

פורום זה לא טיפל רק בלביא, אלא בשלל רב של נושאים. הוא מילא תפקיד מרכזי בכל הפרשות הגדולות בשטח הביטחון, הביון והמדיניות של תשמ"ז.

מתחת ל„פורום" מצוי ה„קאבינט".

מילה צרפתית זו (בעצם: „קאבינה") פירושה חדר קטן. בחדר הקטן הזה הצטופפו עשרה שרים „בכירים", חמישה מכל צד של „האחדות הלאומית".

במוסד זה נשמר גם השנה האיזון המוחלט, והוא שהבטיח למערך מעמד שווה — גם כאשר הופר האיזון בממשלה ובכנסת.

הקאבינט מילא את התפקיד של ממשלה־בפועל. מכיוון שכל עניין שנוי־במחלוקת בין שני הגושים הובא לפני מוסד זה, בהתאם להסכם, התקבלו בו כל ההחלטות החשובות. זה הבטיח תיקו בכל נושא שלא היתה עליו הסכמה.

מתחת לקאבינט מצוי המוסד הקרוי „הממשלה". אליו מובאים עניינים שאינם די חשובים או די שנויים־במחלוקת כדי שיובאו לקאבינט. אליו גם מובאים עניינים שאיש אינו מוכן להכריע לגביהם, כמו פרוייקט הלביא.

הממשלה היא מועדון־ויכוחים, שכל דבר דולף ממנו. למעשה הוא ממלא בעידן „האחדות הלאומית" את תפקידו של פרלמנט.

במוסד זה הופר בתשמ"ז האיזון. הוא התחיל את דרכו, ב־1984, כשבו 12 שרים של המערך וגרוריו, 12 שרים של הליכוד וגרוריו, ושר מס' 25 — יוסף בורג המפד"לי.

במהלך השנה פרש ממנה אחד מגרורי המערך — **אמנון רובינשטיין** — שניסה לשפר את מעמדו לקראת הבחירות הבאות. מקומו לא התמלא, מפני שהליכוד היתנה את הדבר במסירת תיק לשר־בלי־תיק מודעי, שנרדף על־ידי פרס. גרור אחר של המערך, **יגאל הורביץ**, עבר את הקו והצטרף לליכוד, בלוקחו עימו את כיסאו ליד שולחן־הממשלה. כך היה המאזן בסוף השנה: 13 אנשי־ליכוד וגרוריו, 10 אנשי־מערך, ושר מפד"לי אחד, **זבולון המר**, שהיה גם הוא למעשה גרור של הליכוד.

מתחת לממשלה ממשיכה הכנסת להתקיים, איכשהו, כפורום של דיבורים. היו בה מדי פעם מהומות תיקשורתיות מבוימות, חבריה השמיצו זה את זה כדי לזכות בכותרות. השפעתה המעשית היתה מועטה. הרוב האוטומטי העצום של „האחדות הלאומית"

(המשך מעמוד 13)

הפך את סיעות־האופוזיציה הקטנות, חסרות־הכוח, לגופי־מחאה תיקשורתיים.

גם בכנסת חלו שינויים קלים במהלך השנה, כאשר שתי סיעות־יחיד (יגאל הורביץ ו**אהרון אבו־חצירא**) שנטו למערך, עברו לצד הליכוד, וכך הוכשל כל נסיון להשיג בכנסת רוב להקדמת הבחירות או להקמת ממשלה צרה של המערך.

● פרץ ושות': כישלון

ברשימת **המועמדים** לתואר איש־השנה תשמ"ז בלט העדרו של השם **יצחק פרץ.**

ביסודה הסכמה יסודית על הנושאים העיקריים. מבחינה כלכלית וחברתית, לאומית ובינלאומית לא היו הבדלים גדולים — אם בכלל — בין המחנות. לשמיר ולפרס, לרבין ולשרון היו הרבה יותר תפיסות משותפות מאשר תפיסות מנוגדות.

בשטח הכלכלי אין כל הבדל בין שני המחנות, אף שאחד מהם מגדיר את עצמו כימין, והשני כשמאלי או כסוציאליסטי. התפיסה הלאומית־ביטחונית משותפת לשניהם. בענייני־דת יש ביניהם הבדלים קטנים, הנוגעים למידת הכניעה לכפייה הדתית. לגבי ההתנחלות בשטחים הכבושים הוויכוח ביניהם הוא על הכמות ועל המיקום, לא על עצם העיקרון. גם בשטח החשוב ביותר המסור בידי הממשלה והכנסת — חלוקת התקציב — שוררת אחדות־דיעים מפליאה: כל אחד רוצה בכסף רב יותר לבני־חסותו. המערך רצה בכספים כדי להציל את החקלאות החולה ואת החברות ההסתדרותיות. הליכוד רצה בכספים למיפעלי „היוזמה החופשית" ולהתנחלות. הדתיים רצו בכספים לישיבותיהם.

שאז יפול השילטון בליכוד כפרי בשל לחיקו של אריאל שרון, מבלי שיצטרך להתאמץ יתר על המידה.

הרבה יותר מסובך המצב במיפלגת־העבודה. אחרי התאומים הסיאמיים — פרס־רבין — מי? השאלה נשאלה בתשמ"ז שוב ושוב.

פעם תלו תיקוות ב**יצחק נבון**. אולם מאז שפרש מהיכל נשיאי־ישראל והפך פוליטיקאי מן השורה, ירד מן הפרק כמנהיג עליון. המועמד המוצהר לירושה, **מרדכי גור**, אינו מלהיב איש, וגם אינו מופיע לעיני הציבור כשבפיו בשורה חד־משמעית.

מכאן מעמדו המיוחד־במינו של עזר וייצמן, איש־השנה תשל"ח, שהצטרף השנה רשמית למיפלגת־העבודה. למרות הזיג־זאגים של דרכו עד כה, הוא התגבש השנה כאיש בעל עמדה עקרונית ואסטראטגיה חלופית.

האסטראטגיה של פרס היא להתמקם במרכז־הבימה, מתוך תיקווה לנגוס בכוח האלקטורלי של הליכוד. משמע: אסור לנקוט עמדות יוניות מדי, חילוניות מדי, שמאליות מדי, פן ירחיקו מן המערך את האנשים־שבאמצע, שהצביעו עד כה בעד הליכוד. בלי קולות אלה אין למערך סיכוי לשבור את התיקו הלאומי, היוצר שני מחנות שווים־בדיוק, והמונע גיבוש רוב.

אסטראטגיה זו נראית הגיונית. אולם היא לא הוכיחה את עצמה בפועל. הדתיים לא חזרו אל הברית עם מיפלגת־העבודה. בוחרי־הליכוד לא עברו בהמוניהם אל המערך. התיקו נשאר בעינו. הסקרים מראים על שינויים עונתיים בתוך כל אחד משני המחנות, מן המיפלגה הגדולה אל מיפלגות־שוליים, אך לא על תזוזה משמעותית בין שני המחנות עצמם.

מתוך כך הולכת ומתגבשת במיפלגת־העבודה הדיעה שיש להמציא אסטראטגיה אחרת: לא עוד זינוב אחרי הליכוד, אלא דווקא הצגה אמיצה של תוכנית אמיתית לפיתרון הסיכסוך הישראלי־ערבי, שפירושה החזרת השטחים תמורת שלום והכרה בעצמאות פלסטינית.

המועמד הטבעי להרמת דגל כזה הוא **עזר וייצמן**. גם ברחבי העולם החלו עוקבים בעניין גובר והולך אחרי מעשיו של איש זה. הסובייטים שקלו את הזמנתו לביקור ממלכתי. יאסר ערפאת הכריז על רצונו להיפגש עימו.

אם אכן יתפתחו הדברים בשני הגושים בכיוון זה, עשוייה המדינה לעמוד באחת השנים הבאות בראשונה מול הכרעה בין שני מחנות בעלי מצעים ברורים ומנוגדים, כשבראש המחנה האחד עומד אריאל שרון, ובראש המחנה האחר עזר וייצמן.

● פצצה במיזרח ירושלים

שנת **תשמ"ז** היתה רחוקה מגיבוש פוליטי כזה. סיסמתה יכלה להיות: „בזכות הטישטוש ובזכות הטיח".

הוויכוחים הגדולים היו נטושים על פרוייקט הלביא, על הטאקטיקה של „מיטריה בינלאומית" וכיוצא באלה. לא היו כמעט ויכוחים על הנושאים הגדולים העומדים לפני מדינת־ישראל.

במשך כמה ימים שקעה המדינה בנוסטלגיה של מילחמת־ששת־הימים, ובוויכוח על „20 שנות כיבוש". אולם השאלות הגדולות הנובעות מן הכיבוש טואטאו גם השנה אל מתחת

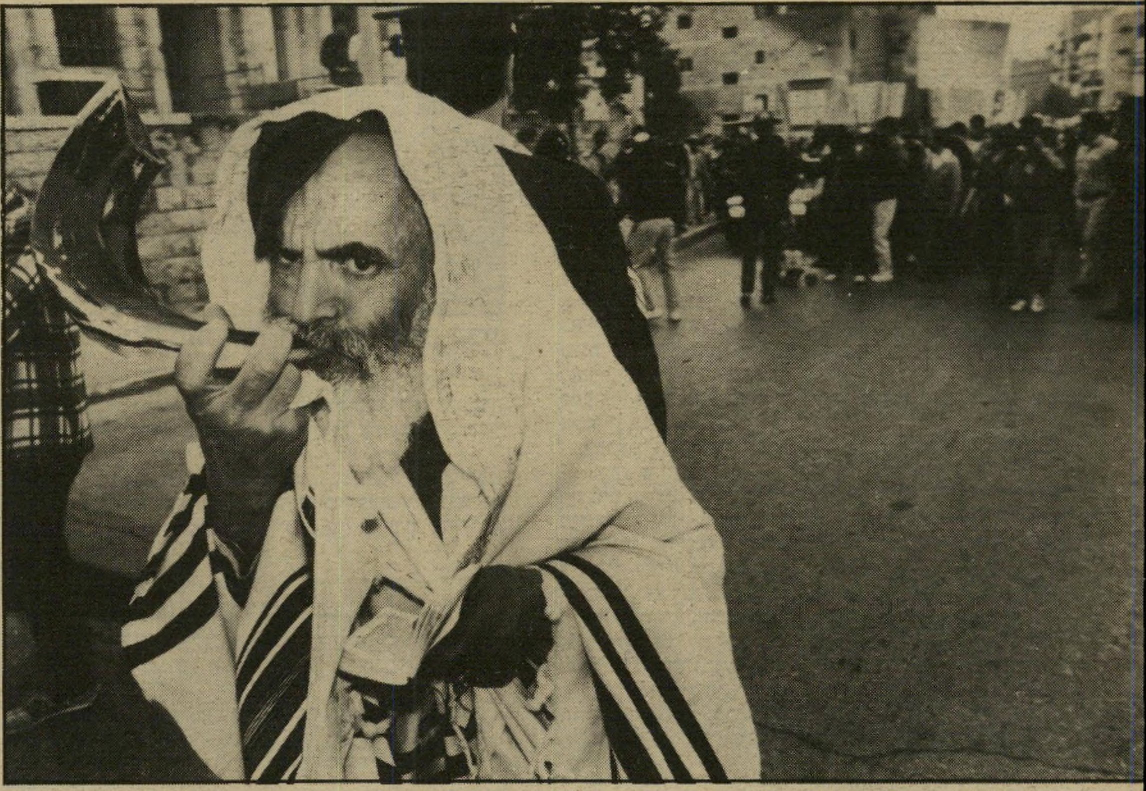

ציון צפריר, העולם הזה

מאיר כהנא עורך פוגרום בירושלים: יהודי תוקע בשופר בהתפרעות אחרי הריגת אברך

האיש שכוכבו דרך בשנה הקודמת כאיש־מפתח בממשלה, לשון־המאזניים שאין בלעדיה, איבד גם הוא גובה.

לא היה זה רק בשל העדרו ממישרד־הפנים. הוא נאלץ לוותר על עמדת־כוח חשובה זו בגלל אי־הצלחתו להבטיח מונופול אורתודוכסי בתחום הגיור. הוא השאיר אחריו פקיד, שהפך במהרה לדמות חשובה במערכת הפוליטית: **אריה דרעי** הצעיר (28), שהתמודד עם פוליטיקאים חשובים ויכול להם. כך סילק מהמישרד את סגן־השר **רוני מילוא**, שעמד להשתלט על התפקידים של שר־הפנים.

אילו הצליח פרס לגרום למשבר ממשלתי, היתה חשיבותו של פרץ גוברת שוב. אולם מכיוון ש„האחדות הלאומית" החזיקה מעמד, ולוא גם מאונס, לא היו שרותיו של פרץ חיוניים.

שוב ושוב ניסו יצחק פרץ, **אברהם שפירא** וחבריהם להעביר בכנסת חוק אשר ישיב אחת ולתמיד על השאלה „מיהו יהודי" ברוח המימסד האורתודוכסי. הנסיונות נכשלו בכל פעם, על חודו של קול אחד או קולות מעטים.

הדבר לא נבע רק משיקולים טכסיסיים של המיפלגות בישראל. הוא לא נבע גם מעליית כוחם של החוגים החילוניים. היתה לכך סיבה אחרת: שני מיליון יהודים אמריקאיים התייצבו כאיש אחד נגד כל שינוי בחוק הישראלי.

לגביהם לא היתה זאת שאלה אקדמאית. הם לא התייחסו לעניין כאל בדיחה, כמו רוב הישראלים, שהנושא הזה מעניין אותם כקליפת־השום. היהדות הרפורמית והקונסרבטיבית בארצות־הברית קלטה מאות אלפי גרים וגיורות, שהצטרפו לקהילות ושהפכו חלק בלתי־נפרד מהן. גירושם מן הקהילה — מעשה עזרא ונחמיה — היה גורם לפילוג ולשבר, והיה הורס את מרבית הקהילות היהודיות בארצות־הברית.

מול מציאות זו לא הספיק כוחם של יצחק פרץ ושות'. החרדים יכלו להפגין, לצעוק, לעשות מהומות — אך הם לא יכלו בתשמ"ז להשיג את השינוי בחוק, החשוב להם יותר מכל נושא אחר.

במאבק שבין הדתיים והחילוניים בישראל לא נחלו הדתיים השנה הישג משמעותי. יתכן שהמאזן נוטה דווקא לצד החילוניים.

● וייצמן מול שרון

אף **אחד מן** האירועים בזירת הפוליטיקה הפנימית לא היה יכול לספק לתשמ"ז את איש־השנה שלה, מפני שלא היה חשוב באמת.

בעיני הצופה השיטחי, היתה השנה סידרה אינסופית של משברים פוליטיים, התכתשויות, התנצחויות, השמצות הדדיות של פוליטיקאים, קנוניות ומזימות. אך כל אלה לא היו אלא כקצף על פני המים. הם היסוו את המציאות הבסיסית: לא היה הבדל של ממש בין הכוחות הפוליטיים העיקריים.

„האחדות הלאומית" לא יכלה להתקיים אלמלא היתה מונחת

עזר וייצמן ואברהם שפירא: אם תודח ההנהגה הוותיקה, מי יכול למלא את החלל?

גם בנושא שעליו היה נטוש המאבק החריף ביותר — הוועידה הבינלאומית — היתה המחלוקת טכסיסית, לא מהותית. המערך לא הציג תוכנית־שלום עקרונית משלו, מול התפיסה הברורה של הליכוד. הוא רק טען כי מבחינה טאקטית, כדאי יותר לנופף ברעיון הוועידה, המקובל בעולם.

הציבור חש בדמיון בסיסי זה בין הגושים, למרות הפסטיבלים הדחופים של אמצעי־התיקשורת סביב משברים מפוברקים. מכאן גישתו הצינית למערכת הפוליטית. מכאן גם ההרגשה, שהלכה וגברה במרוצת תשמ"ז, שהצוות המוביל של שני המחנות צריך „ללכת הביתה".

בליכוד הבעיה פשוטה. הגיל יעשה את שלו. באחד הימים תסתיים כהונתו של שמיר, חרף זריזותו הטאקטית. רבים משערים

לשטיח. אף לאחד משני המחנות הגדולים לא היתה תשובה להן. הליכוד התעלם מעצם קיומן, המערך דיבר עליהן בגימגום, מבלי לספק תשובה חותכת.

שני אנשים — אחד ערבי ואחד יהודי — קמו השנה בשני הקצוות — וזרקו לחלל רעיונות, שגרמו לפחות למחשבה.

בצד הערבי קם עורך־עיתון מיזרח־ירושלמי, **חנא סניורה**, והעלה רעיון: שהתושבים הפלסטיניים של ירושלים יקימו רשימה בבחירות הבאות לעיריית ירושלים.

הצעתו עוררה תגובות מעורבות, הן בציבור הערבי, הן בציבור היהודי.

בשעתו הוצע חנא סיניורה על־ידי אש"ף כאחד האישים הפלסטיניים במישלחת שתקיים מגעים עם האמריקאים. מאז הוא

נושא חותמת של אש"ף, יחד עם חותמת של שימעון פרס, שהסכים למינוי זה. בגדה המערבית יש הסבורים כי במגעיו עם הישראלים הרחיק סיניורה לכת, והפך אסטרונאוט. אולם סיניורה מבטא גם את התיסכול הגובר של נאמני אש"ף בגדה, המותחים ביקורת על האירגון מפני שאינו מתחשב די־הצורך בתושבי השטחים הכבושים.

אצל הערבים, עורר סיניורה סערה מפני שהצעתו נראתה כהסכמה לסיפוח מיזרח ירושלים לישראל.

בציבור היהודי שמחו חוגים אחדים על ההצעה בגלל אותה הסיבה. אולם הרוב חש שהנה נזרקה פצצה.

סיניורה הצליח להעלות בצורה דרמאתית את הבעייה שכל ישראלי יודע על קיומה, אך חושש להתמודד עימה — זו הקרוייה „הבעייה הדמוגראפית".

שם תמים ואקדמי זה בא להסתיר עובדה לאומית פשוטה: בארץ־ישראל השלמה, בין הירדן והים, מתקרבים הערבים ל־40% מן האוכלוסיה. אחוז זה גדל במהירות. ניתן לחשב במידה רבה של סבירות מתי יהיו הפלסטינים שוב רוב בארץ. גם המיעוט הערבי בישראל עצמה, בתחומי הקו הירוק, מגיע ל־17% וגדל במהירות.

הפצצה של סיניורה נועדה להטיל אור דרמאתי על פיתרון אפשרי אחד: הפיכת ארץ־ישראל השלמה למדינה דו־לאומית, שבה יהפכו הערבים במהירות לרוב — כך שיהיה בכוחם בבוא היום להחזיר ארצה את אחיהם הגולים, לשנות את שם המדינה ואת דיגלה.

לפני סיניורה העלה רעיון דומה אינטלקטואל מיזרח־ירושלמי צעיר, **סרי נוסייבה**, בנו של **אנוור נוסייבה**, מנהיג פלסטיני אהוד על הכל, שהלך השנה לעולמו. נוסייבה־הבן הציע לספח את השטחים הכבושים לישראל ולהפוך את הערבים לאזרחי־ישראל. קשה לדעת אם התכוון רק להבהיל את היהודים ולשכנעם להסכים למדינה פלסטינית נפרדת, או שהוא דוגל ברצינות בהצעה.

עובדה מעניינת היא שסיניורה ונוסייבה לא גונו על־ידי האיש שהתגבש השנה כסמכות המוסרית־רעיונית העליונה בגדה המערבית — **פייצל אל־חוסייני**, בנו של עבד־אל־קאדר אל־חוסייני, המפקד האגדתי של הכוחות הפלסטיניים באיזור ירושלים במילחמת־העצמאות. חוסייני הצעיר נעצר השנה על־ידי שילטונות־ישראל באורח מינהלי, המעצר קוצר על־ידי בית־המישפט והוא יצא מן הכלא כשהוא מכובד ומשפיע עוד יותר בקרב בני־עמו.

זה הרגיז את השילטונות. הם עצרוהו שוב, בהליך מישפטי, אך לא מצאו ראיות כדי להעמידו למישפט. הוא שוחרר — ואז נשלח שוב למעצר מינהלי בן שישה חודשים. כך הכתירו אותו כמנהיג הגדה המערבית.

סיניורה ונוסייבה, כמו חוסייני, דוגלים בהקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל, כהצעת הרוב הגדול באש"ף. אך יתכן כי הצעותיהם מגלות גם געגועים לרעיון „המדינה הדמוקרטית החילונית" שתקום בכל הארץ — רעיון שאש"ף דגל בו עד 1974. התפתחות הבעייה הדמוגראפית עשוייה לחזק רעיון זה מחדש.

● שם־הצופן: „טראנספר"

אחרי הפצצה הרעיונית הערבית נזרקה הפצצה הרעיונית היהודית.

מי שרוצה במדינה יהודית ובמדינה דמוקרטית, ובוזמנית גם בארץ־ישראל השלמה, צריך להתמודד עם הסתירה. עשה זאת האלוף (מיל') **רחבעם זאבי** הידוע בכינוי גנדי.

גנדי, חניך ארץ־ישראל העובדת, היה תמיד נץ קיצוני. הפרשות שהוא היה קשור בהן בעבר דחפו אותו אל השוליים. אך הוא איש־המימסד, ומשום־כך עוררה הצהרתו הדים כה רבים.

האלוף־במילואים הציע בפשטות: לגרום ליציאת הערבים מן השטחים הכבושים. שם־הצופן של המיבצע: „טראנספר" („העברה").

גנדי נתן לגיטימציה לרעיונות השונים של גירוש הערבים. לפניו דיבר על כך **מאיר כהנא**, ששימש לימין הישראלי כשעיר־לעזאזל וככלאי־ברק. דיבר על כך גם מנהיג התחייה, **יובל נאמן**, שהציע לגרש מהארץ חצי מיליון פליטים פלסטיניים, קורבנות 1948 אחרי גנדי עמדו בתור **מיכאל דקל**, שנשא בתואר הרם (אך חסר־התוכן) של סגן־שר־הביטחון, וחבר־הכנסת **מאיר כהן־אבידוב** („לנקר להם את העיניים ולרטש להם את הבטן...") אחריהם באו אחרים.

היו שדיברו על טראנספר „מרצון", על „חילופי־אוכלוסין". היו שדיברו על גירוש הפליטים (חצי מיליון), גירוש התושבים של רצועת־עזה והגדה המערבית (1.5 מיליון), על גירוש הערבים משטח ישראל שבקו הירוק (750 אלף) או על גירוש כולם כאחד. אך יהיה הניסוח והקישוט כאשר יהיה — הרעיון היסודי הוא לפתור את „הבעייה הדמוגראפית" על־ידי גירוש המוני.

איש מן המציעים לא הציע תוכנית מעשית איך לבצע את ה„טראנספר" מול ההתנגדות הטוטאלית של העולם הערבי ולעיני העולם כולו. בהעדר תוכנית כזאת, דמה הרעיון יותר לביטוי של ייאוש מאשר להצעה מעשית.

● קול ענות־חלושה

מול המגמות האלה עמדה תנועת־השלום הישראלית. קולה היה בתשמ"ז קול ענות־חלושה.

נשכחו הפגנות־הענק של סוף תשמ"ב וראשית תשמ"ג, כאשר מאות אלפים התכנסו תחת מיטריית שלום עכשיו כדי למחות על המילחמה ועל טבח צברה־שאתילה. מאז הקמת „האחדות הלאומית" הפך שלום עכשיו לקבוצה מדולדלת, שפירסמה בעיקר הודעות לעיתונות כאחת מקבוצות־השוליים. בכל מהלך תשמ"ז לא רצתה או יכלה לבצע אף פעולה גדולה אחת. הנמר הפך חתול־בית.

שאר תנועות־השלום לא היו הרבה יותר פעילות ויעילות. במידה שנעשו פעולות בכלל, הן הבליטו בעיקר את המריבות בינן לבין עצמן ואת ההחרמות ההדדיות. ר"ץ ומפ"ם התאגדו לא־אחת כדי להחרים את רק"ח והרשימה המתקדמת. במיקרים אחרים התאגדו ר"ץ ורק"ח כדי להחרים את המתקדמת לבדה.

הפעולות החשובות היחידות היו הנסיונות להפר פומבית את החוק שהתקבל בסוף תשמ"ו, האוסר על מיפגשים עם אנשי־אש"ף למטרות דו־שיח ושלום. שאר המיפגשים היו אסורים במילא גם קודם לכן.

בראשית תשמ"ז יצאה קבוצה בת 21 ישראלים להיפגש עם אנשי־אש"ף בבוקרשט. היתה זאת יוזמה מוסווית של רק"ח, שהיתה מלווה במילחמות־היהודים. מי שלא מצא חן בעיני רק"ח נמחק מהרשימה. כתוצאה מכך כללה המישלחת רק איש־ציבור ידוע אחד — **שימחה פלאפן**, איש־שלום ותיק ממפ"ם, שנפטר בתשמ"ז.

נסיון שני, הפעם בגלוי בחסות רק"ח, נערך בבודאפשט, ובראש המשלחת הועמד ח"כ **צ'רלי ביטון**. בהזדמנות זו הופיעה מישלחת פלסטינית רצינית יותר. אך גם הפעם היו התוצאות הפוליטיות זעומות. חשיבות המיפגש היתה רק בעצם קיומו. השפעתו על הציבור הישראלי היתה מיזערית.

גם השילטונות סברו כך, ועל כן השתדלו שלא למשוך תשומת־לב למיפגשים על־ידי עריכת מישפט פוליטי גדול. רק אחדים ממשתתפי הפגישות הועמדו לדין על פי החוק. המישפט נערך במקום נידח ככל האפשר (רמלה), לפני שופט־שלום בלבד כשהמדינה אינה מיוצגת על־ידי פרקליטות המדינה, אלא על־ידי איש־מישטרה זוטר.

ביטון זכה בפירסום עולמי בהזדמנות אחרת. לכינוס של אירגוני־שלום, שנערך לקראת סוף השנה מטעם האו"ם בז'נווה, בא גם **יאסר ערפאת**, כשהוא שופע ביטחון עצמי אחרי שאירגוני־הסירוב חזרו למוסדות אש"ף. הוא נפגש עם ארבעת הח"כים שבאו לכנס — **מתי פלד** ו**מוחמד מיעארי** מטעם הרשימה המתקדמת לשלום, ביטון ו**תופיק זיאד** מטעם החזית של רק"ח.

למחרת היום הודיע ביטון לעולם הנדהם שיאסר ערפאת מסר לו שדר אישי סודי ליצחק שמיר ולשימעון פרס. חבריו הדליפו את התוכן: ערפאת מוכן לוותר על ועידה בינלאומית ולשאת־ולתת עם ראשי ישראל במישרין.

הדבר גרם לסערה פוליטית, ואז התגלה שהיה זה ברווז — תעלול־פירסומת של ביטון, טכסיס של רק"ח, אי־הבנה, או סתם תרגיל של טיפשות.

לכוחות־השלום בישראל היתה זאת מכה קשה, כי שוחרי־הסיפוח השתמשו בפרשה כדי לטעון שערפאת אינו רציני.

שאר כוחות־השלום הסתפקו השנה בפירסום הודעות באמצעי־התיקשורת. נערכה ביניהם התחרות: מי יצליח להגיע יותר אל המירקע, המיקרופון והכותרות. המנצח היה, בלי ספק, **יוסי שריד**, אלוף התגובות הקצרות ויחסי־הציבור.

יתכן שאחד האירועים החשובים של תשמ"ז אירע ב־24 ביוני 1987, כאשר האזרחים הערביים בישראל הכריזו על שביתה כללית. היוזמה איחדה את כל הגורמים בציבור זה, ובראשם שני היריבים חדורי־השינאה־ההדדית, הרשימה המתקדמת ורק"ח. גם אנשי מיפלגת־העבודה נטלו בה חלק. „המיגזר הערבי" שבת כולו.

השביתה נועד להפגין את הרצון לשיוויון. אך היתה טמונה בה דרישה מרחיקת־לכת יותר: להעניק לציבור הערבי בישראל מעמד של מיעוט לאומי, בעל מוסדות אוטונומיים משלו.

לא היה ליוזמה זו מנהיג בולט אחד. זה היה מאמץ ציבורי רחב, שביטא את תחושת־הכוח החדשה של הציבור הערבי בישראל, בעיקבות הגידול הכמותי ועליית הרמה ההשכלתית והכלכלית.

מיספר האזרחים הערביים במדינת־ישראל עלה השנה על מיספר כל היהודים בפלשתינה (א"י) בסוף 1947, כאשר החליט היישוב להקים את מדינת־ישראל.

נראה כי גם חוגים יהודיים רחבים החלו מבינים בתשמ"ז שאין מנוס משינוי היחס לאזרחים הערביים, מפאת כוחם החדש. השר **משה ארנס** הציע את החזרת עקורי בירעם לכפרם, אחרי גלות הנמשכת כבר 39 שנים. בצד השני של המיתרס טיפח עזר וייצמן מגמות דומות מטעם מיפלגת־העבודה. אנשי־ציבור, חברי־כנסת וראשי־עיריות התעוררו להבנת המציאות החדשה.

יתכן שמגמה זו חזקה מן המגמה הנגדית, שנביאה הוא מאיר כהנא, ושהתבטאה השנה בשורה של פוגרומים קטנים בשכונות יהודיות נגד דיירים ערביים.

● להפשיט את האשה

אחד הגיבורים הבולטים של תשמ"ז לא היה יהודי, וגם לא ערבי, אלא בן העם הצ'רקסי, עם קווקזי מיסתורי ששלוחה ממנו הובאה בשעתו על־ידי התורכים לארץ.

עיזאת נאפסו על טנק בלבנון לפני מאסרו

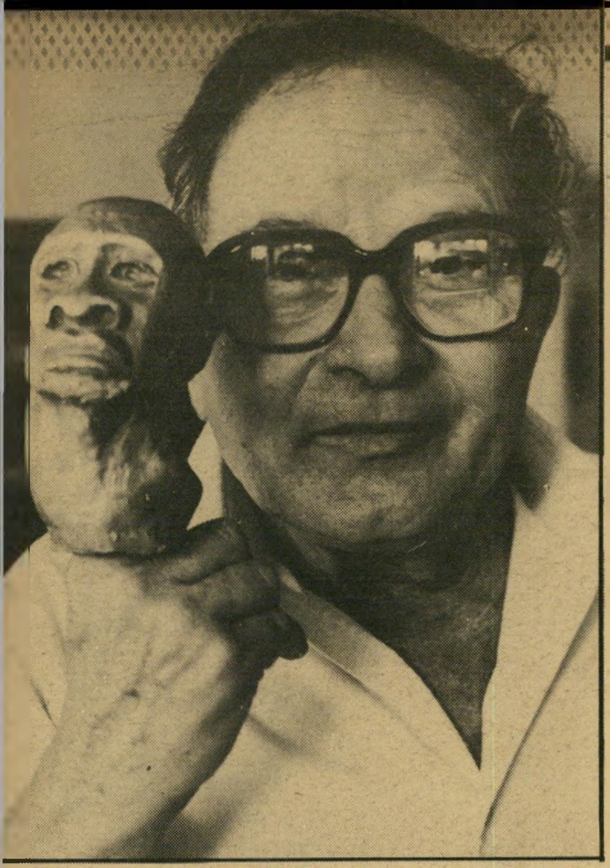

רפי איתן ופסל: מינוי אחרי ההתפוצצות

הסיפור של הסגן **עיזאת נאפסו** זיעזע רבים. קצין צעיר זה שירת בלבנון ועסק בקשר עם האוכלוסיה המקומית. במיסגרת תפקידו נפגש עם גורמים עויינים. מכיוון שלא דיווח על כך כראוי, יתכן שעבר עבירה.

אולם חוקרי השב"כ לא הסתפקו בכך. הם היו משוכנעים שנאפסו ביצע פשעים הרבה יותר חמורים. הם ניגשו להוכיח זאת בדרך האחת המקובלת עליהם: לשבור את החשוד בשיטות נפשיות וגופניות, עד שהודה בכל הפשעים שיוחסו לו.

נאפסו נידון לתקופת־מאסר ארוכה. הוא הגיש עירעור. יתכן שלא היה מצליח לשבור את חומת העדויות נגדו, אלמלא ראה בהעולם הזה תצלום שבו זוהה בפעם הראשונה חוקר־השב"כ **יוסי גינוסר**. הוא זיהה את האיש: זה היה גם החוקר שלו.

גינוסר היה אחד מגיבורי פרשת־השב"כ הגדולה, שהסעירה את השנה הקודמת. אחרי רצח שני חוטפי־האוטובוס בקו 300, מילא גינוסר תפקיד חשוב בהעלמת האמת ובפיברוק עדויות־השקר. הוא זכה בחנינה בלי מישפט והתפוטר. תצלומו הותר לפירסום, בניגוד לכל שאר מתפוטרי־השב"כ, מפני שהפך ציר בוועידת־חרות.

זיהוי החוקר שלו נתן תנופה חדשה לעירעורו של נאפסו בבית־המישפט העליון, שהתאפשר תודות לתיקון בחוק. בית־המישפט קיבל את העירעור, זיכה את נאפסו מכל ההאשמות מלבד סעיף־אישום טכני אחד — עצם הפגישה עם גורמים עויינים שבו הורשע מחדש במיסגרת עיסקת־טיעון. הוא שוחרר מייד. הסגן הצעיר היה מועמד סביר לתואר איש־השנה תשמ"ז.

מבחינה מסויימת היתה פרשת־נאפסו המשך ישיר לפרשת האוטובוס בקו מס' 300. היא הטילה אור נוסף על שיטות־החקירה של השב"כ, שהפכו כבר קודם לכן נושא לדיון ציבורי, בייחוד אחרי שיוסי גינוסר הודיע בעדות כי שיטות כאלה מקובלות על השב"כ כשיגרת־עבודה.

השיטה, שהתגלתה בפרשת־נאפסו, לא כללה רק לחץ גופני קשה, אלא גם לחץ פסיכולוגי — איום בהדלפת עלילות על נטיותיו המיניות של החשוד ואיום עליו שאשתו תופשט ערומה על־ידי החוקרים ואף תיאנס.

מכיוון אחר הוטל אור על השיטות האלה בידי פייצל אל־חוסייני, אחרי ששוחרר מן המעצר המינהלי, ולפני שנעצר בשנית. הוא ניצל את שלושת חודשי־המעצר כדי לאסוף עדויות מפי האסירים הביטחוניים על שיטות חקירתם. כל העדויות דמו זו לזו: בידוד טוטאלי במשך ימים, שבועות וחודשים, הלבשת שקים על ראשיהם במשך תקופות ארוכות, כבילת ידיהם על גבם וקשירתן למיתקן שאינו מאפשר עמידה או ישיבה, אלא רק כריעה מכאיבה.

הגילויים של פרשת נאפסו עוררו מחדש ספקות עמוקים לגבי אשמתם של עשרות, מאות ואלפי נאשמים ערביים, שכולם הורשעו על־סמך הודאות שמסרו לחוקרי השב"כ. באחוז עצום של המיקרים התכחשו הנאשמים להודאות בבית־המישפט, אך ללא־הועיל, מכיוון שבכל מיקרה העיד חוקר השב"כ בשבועה שההודאה ניתנה מרצון חופשי ובלי לחץ. הודעת גינוסר בבית־המישפט, כי מקובל על חוקרי־השב"כ לשקר, מעוררת שאלות איומות.

פרשת האוטובוס בקו 300 הסתיימה בתשמ"ז בקול ענות־חלושה. צוות־בדיקה של מישפטנים בכירים במישרד־המישפטים קבע כי כל האשמה מוטלת על האנשים שזכו בחנינה מידי הנשיא בלי מישפט, וכי אין הוכחות נגד איש מבין הפוליטיקאים המעורבים — שמיר, פרס, ארנס ואחרים. לאחר מכן התמנתה ועדה לבדיקת הפיקוח המדיני על שרותי־הביטחון. ועדה זו, בראשות השופט **משה לנדוי**, המשיכה בסוף תשמ"ז לשבת על המדוכה.

● מסר על כף־היד

לשנת תשמ"ז היתה תכונה משותפת אחת עם שנת תשמ"ג: אחד האירועים החשובים ביותר של השנה אירע כבר בראשי־השנה.

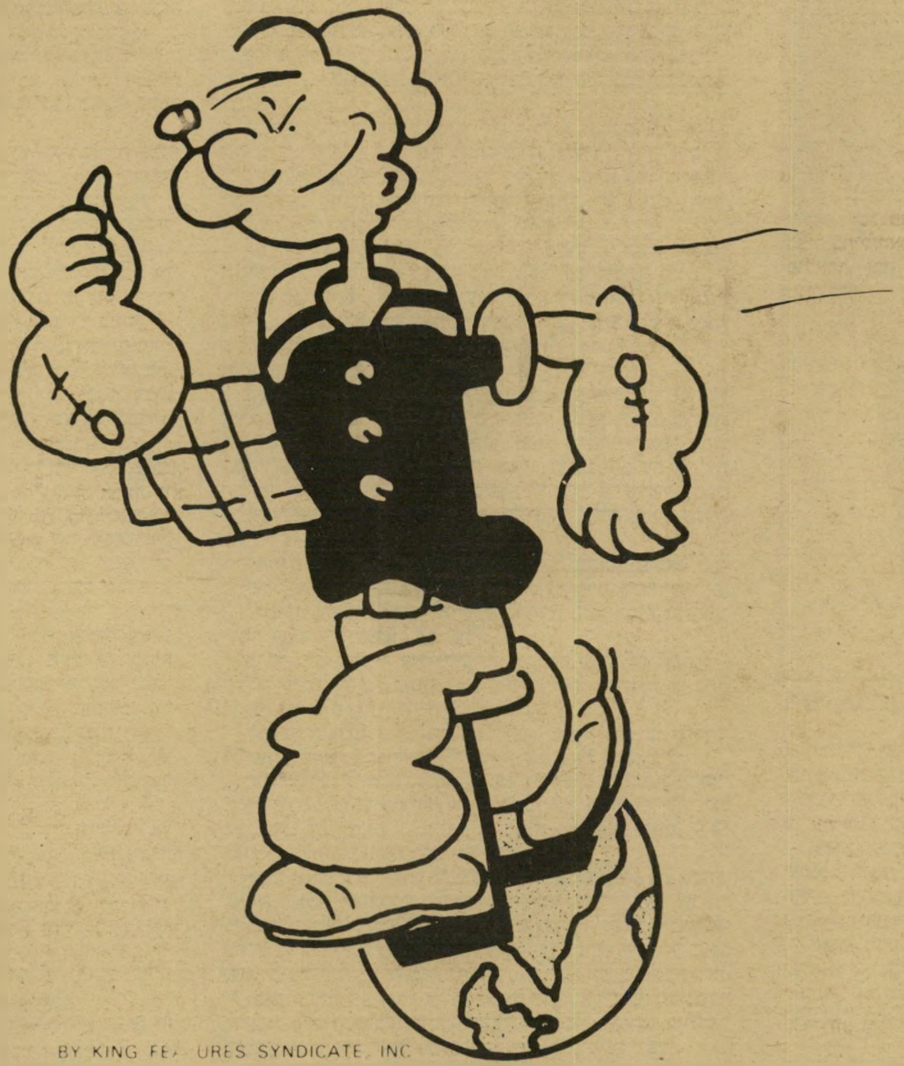

BY KING FE URES SYNDICATE, INC

שרות עולמי

יעילות·אמינות·תדירות

צים
ZIM

צים חברת השיט הישראלית

המוביל שלי

איש השנה תשמ"ז

(המשך מעמוד 15)

בראש־השנה תשמ"ג אירע הטבח במחנות־הפליטים צברה ושאתילה בביירות. תוצאות הטבח הזה הפכו את מנחם בגין לאיש־השנה.

ביום השני של ראש־השנה תשמ"ז פירסם השבועון הבריטי סאנדי טיימס את הגילויים של **מרדכי ואנונו**, שהפך מועמד חזק מאוד לתואר איש־השנה תשמ"ז.

יום לפני כן לא הכיר איש את השם ואנונו. ואילו בסוף השנה היה שמו מפורסם בעולם כולו, והפך סיסמה וסמל. בתריסר ארצות קמו ועדים ציבוריים למען ואנונו. גופים רבי־עוצמה, הפועלים נגד החימוש הגרעיני בעולם, התייצבו לימינו. הוא אף הוצע כמועמד לפרס־נובל לשלום.

ואנונו, אחד הבנים של עולים דתיים ממארוקו, היה בעבר טכנאי בקרייה הגרעינית ליד דימונה. במשך תקופה ארוכה עשה דבר שלא־ייאמן: הוא צילם את המיתקנים הסודיים ביותר של מדינת־ישראל. אז גם החל מתעניין בבעייה הישראלית־ערבית, התיידד עם צעירים ערביים ועם חוגים שמאליים קיצוניים, למד באוניברסיטה, התעניין בפילוסופיה. אחר־כך היגר מהארץ, שהה זמן־מה במינזר בודהיסטי במיזרח הרחוק, הגיע לאוסטרליה, התנצר, ולבסוף השתכנע למסור את סודותיו לשבועון הבריטי.

בעת שהותו בבריטניה, כשכבר ידע כי „המוסד" בעיקבותיו, נפל במלכודת הפרימיטיבית ביותר המוכרת בעולם־הביון. הוא נלכד ברישתה של סוכנת צעירה, שנודעה בשם „סינדי", שוכנע על־ידה לנסוע עימה לרומא, ושם — לדבריו — סומם, נחטף, הועמס על אוניית־משא ישראלית, הובא ארצה ונכלא בבידוד מוחלט, בסודי־סודות.

הגילויים בעיתון הבריטי גרמו לסנסציה עולמית. ואנונו לא גילה דברים חדשים, מכיוון שזה מכבר היה מקובל בקהילה המדעית העולמית ובעולם־הביון שישראל הצטיידה בנשק גרעיני. נכתבו על־כך מאמרים וספרים. ממשלת־ישראל עצמה השאירה את הדבר בערפל מכוון, בהצהירה שישראל „לא תהיה הראשונה שתכניס נשק גרעיני למרחב". גילויי ואנונו, שהונחו לפני מדענים בריטיים נודעים, אישרו את הידוע וסיפקו הוכחות. המדענים קבעו שיש לישראל 200 אמצעי־לחימה גרעיניים מסוגים שונים, החל בפצצות להשמדה המונית וכלה בפצצות לשימוש טאקטי בשדה־הקרב.

לא פחות מאשר בגילויים עצמם התעניין העולם בשיטת הבאתו של ואנונו ארצה. נעשה הכל כדי למנוע בעד ואנונו לספר על־כך לציבור ולכלי־התיקשורת. אולם באחד הרגעים המרתקים ביותר של השנה הערים ואנונו על שומריו והציג לעיתונאים, בפתח בית־המישפט הירושלמי, את כף־ידו, ועליה פרטי חטיפתו.

התעלומה הגדולה ביותר אפפה את מניעיו של ואנונו. האם היה לוחם־שלום נועז, איש־מצפון שהחליט לגלות את הסודות הגרעיניים של ישראל בגלל התנגדותו העקרונית לנשק זה? האם פעל מתוך התמרמרות שהרקע שלה עדתי? האם הוא צעיר תימהוני, שמניעיו מטושטשים? האם פעל למען הכסף?

תנאי־המעצר של ואנונו המשיכו לעורר מחאות ברחבי־העולם. כך גם ההחלטה לקיים את מישפטו בסודיות גמורה.

בארץ נחנק הוויכוח על האופציה הגרעינית של ישראל בעודו באיבו. אך ברחבי העולם נמשך ויכוח זה. אם אכן עשה ואנונו מה שעשה כדי לעורר ויכוח זה, הרי הצליח לפחות חלקית. עזר לו בכך אחיו, **מאיר ואנונו**, שגילה בחו"ל את פרטי החטיפה וניהל מערכה למען אחיו. גם נגדו הוצאה בישראל פקודת־מעצר.

אף שאין כל דמיון בין נאפסו הקצין הצ'רקסי, ובין ואנונו, הטכנאי היהודי־מארוקאי, היה מכנה משותף לשתי הפרשות: הן היו שייכות לעולם הסודי של שרותי־הביטחון. ושני הצעירים התגלו כאנשים נחושי־החלטה, שהמשיכו במילחמתם בתנאי־לחץ קשים ביותר.

פולארד למאסר־עולם: זעקה של אשה

● זעקת אשה

השנה ששמעה **לראשונה** על עיזאת נאפסו ועל מרדכי ואנונו, שמעה גם את שמותיהם של גיבורי פרשה אחרת, חשובה עוד יותר: **ג'ונתן ואן פולארד**, **רפי איתן** ו**אביאם סלע**.

פרשת־פולארד, שהחלה נחשפת כבר בשנה הקודמת, הטילה את צילה על תשמ"ז. היא הגיעה לשיאה כאשר פולארד נדון על־ידי שופט אמריקאי זועם למאסר־עולם. גם אשתו, אן, נשלחה למאסר ממושך, אחרי ששר־הביטחון האמריקאי, קספר ויינברגר, התערב אישית והודיע לשופט שהזוג גרם לארצות־הברית נזק בל־יתוקן, חמור מאין כמוהו.

הציבור הישראלי הזדעזע כאשר ראה על מירקע־הטלוויזיה כתבה שבה השמיעה אן פולארד זעקה נוגעת־ללב, וסיפרה שהיא ובעלה גורשו מן השגרירות הישראלית והופקרו לאנשי האף־בי־איי, אחרי שנמלטו לשם. ממשלת־ישראל עצמה סיפקה לאמריקאים את המיסמכים שהיו דרושים לה כדי להטיל על פולארד עונש כה ברוטאלי.

בארצות־הברית סערו הרוחות כאשר הסתבר כי אביאם סלע, מפעילו של פולארד, הועלה אחרי התפוצצות הפרשה לתפקיד בכיר בחיל־האוויר, וכי רפי איתן, ראש יחידת־הביון שגייסה את פולארד, זכה בתפקיד ממלכתי־כלכלי בכיר והתמנה כיו"ר מועצת־המנהלים של כימיקלים לישראל.

ג'ונתן פולארד, היהודי־אמריקאי, עורר שאלות דומות לאלה שעורר מרדכי ואנונו, היהודי־ישראלי. מה היו מניעיו? האם פעל מתוך מניעים אידיאליסטיים צרופים, בהעדיפו את הנאמנות שלו לישראל על פני נאמנותו לארצות־הברית? האם הוא איש תימהוני? האם פעל מתוך שיגעון־גדלות? האם פעל למען הכסף?

יהיו המניעים כאשר יהיו, מעשיו עוררו בקרב היהדות האמריקאית את הפחדים העמוקים ביותר. פחדים אלה לא היו מופרכים. כי פולארד העלה מחדש את אחת הבעיות העמוקות ביותר שנוצרו בעולם היהודי אחרי הקמת ישראל: בעיית הנאמנות הכפולה. הוא הציג לכל יהודי אמריקאי את שאלת־היסוד: מה אני — יהודי אמריקאי או אמריקאי יהודי? היכן המולדת האמיתית שלי — באמריקה או בישראל?

כאשר טען פולארד שמסר לישראל מידע חיוני שהיה דרוש להצלת עצם קיומה, נאלץ כל יהודי אמריקאי לשאול את עצמו: מה הייתי עושה אני במצב כזה?

באותה השעה עוררה הפרשה שאלות־יסוד לגבי טיב היחסים בין ישראל וארצות־הברית. האם ישראל היא ארץ־חסות, התלוייה כל־כולה בארצות־הברית? האם נכון ההיפך, וישראל שולטת במידה רבה על המימסד הפוליטי האמריקאי? האם שני הדברים נכונים? האם נגרם ליחסי ישראל־ארצות־הברית נזק שלא־יתוקן, ושישפיע בשנים הבאות?

בישראל עוררה הפרשה שאלות נוקבות נוספות. האם יש פיקוח מדיני אמיתי על פעולת שרותי־הביון השונים? האם ידעו הפוליטיקאים על מעשי המרגלים? מי היה רשאי להחליט על גיוסו של איש כמו פולארד? האם מתחמק הדרג המדיני שוב מן האחריות למעשה, השייך לעולם העלום של מנגנון־החושך?

כל אחד מגיבורי הפרשות האלה — עיזאת נאפסו, מרדכי ואנונו, ג'ונתן פולארד — יכול היה להיות איש־השנה של תשמ"ז, אלמלא התפוצצה השנה פרשה נוספת, שהאפילה על כל האחרות. גם היא התנהלה כולה בממלכת־הסתרים.

גיבור הפרשה הזאת היה איש־השנה תשמ"ז:

עמירם ניר.

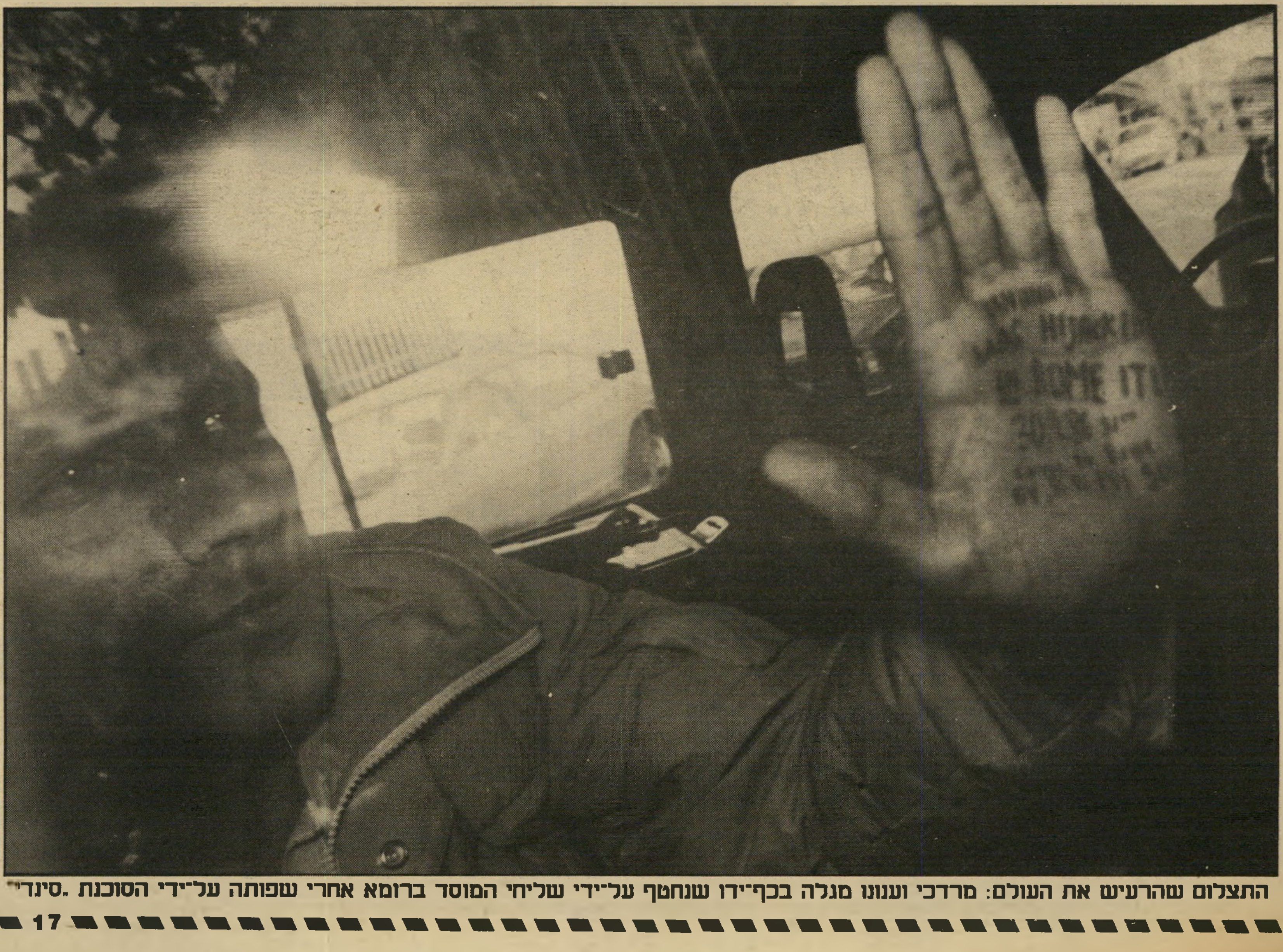

התצלום שהרעיש את העולם: מרדכי ואנונו מגלה בכף־ידו שנחטף על־ידי שליחי המוסד ברומא אחרי שפותה על־ידי הסוכנת „סינדי"

עשרות אלפי נשים באירופה ובישראל כבר קבעו:

פוני

מדיח כלים מבריק!

במזומן רק 990 ש"ח*
או 7 תשלומים של 148 ש"ח כל אחד

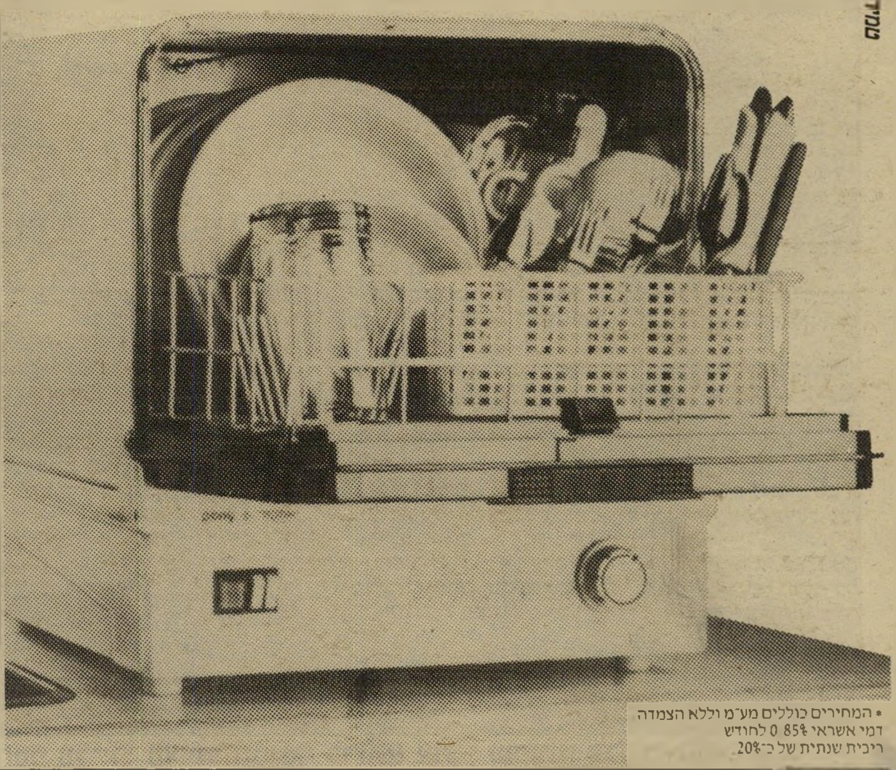

מבריק! מגוון תוכניות הדחה יחודיות!

ל„פוני" תוכניות מגוונות להדחת כלים: 1) לכלים מלוכלכים מאד 2) לכלים מלוכלכים קצת פחות 3) לכלים הדורשים שטיפה 4) לכלים הדורשים שטיפה קלה בלבד 5) לשטיפה קצרה של כלים מועטים.

מבריק! מדיח קטן לכמות ענקית של כלים!

ל„פוני" קיבולת מרשימה ביותר. בהדחה אחת ניתן להכניס 6 מערכות אוכל שלמות.

מבריק! כושר הדחה מעולה – בפחות מים וחשמל!

„פוני" בנוי למאמץ ממושך ומוריד כל לכלוך בעדינות וביסודיות, מבלי לפגוע בכלים העדינים ביותר. „פוני" עושה זאת בכמות מים, חשמל וחומרי ניקוי מינימלית.

להשיג: בכל חנויות אמפא, אצל סוחרים מורשים, רשת שקם והמשביר לצרכן.

שרות אמפא
שרות ללא תחרות

אמקור

* המחירים כוללים מע"מ וללא הצמדה
דמי אשראי 0.85% לחודש
ריבית שנתית של כ־20%.

מסד בנין (מודעות)

איש השנה תשמ"ז

יועץ הסתרים

הצעיר שהסתובב בראשית השנה במיסדרונות השילטון בוושינגטון, בבתי־מלון באירופה, בקאזינו בלונדון, לא עורר את תשומת־ליבו של איש. סתם איש צעיר, באמצע שנות ה־30 שלו, שלא בלט בשום צורה שהיא. מבט שיטחי גם לא גילה שאחת מעיניו הכחולות־ירקרקות עשויה מזכוכית.

גם שמו של האיש — עמירם ניר — לא אמר דבר.

בסוף השנה לא יכול היה עמירם ניר לצאת מחדרו בבית־מלון באירופה או בארצות־הברית מבלי למשוך תשומת־לב. הראשים הסתובבו אליו בטרקלין המלון, ובכל מישרד ממשלתי בעולם היתה הופעתו מעוררת סנסציה.

כי בינתיים, במהלך שנת תשמ"ז, התפרסם עמירם ניר בעולם כולו. פניו הפכו מוכרים, הוא היה לאחד הישראלים המפורסמים ביותר.

יום אחרי יום שידרו תחנות־הטלוויזיה באמריקה — ובעיקבותיהן, התחנות בעולם כולו — את הדיונים של ועדת־החקירה המשותפת של שני בתי הקונגרס האמריקאי. בכל כמה דקות הוזכר במהלך העדויות השם עמירם ניר, ואז הוקרן על המירקע תצלומו של האיש.

עמירם ניר, איש בלתי־ידוע בעולם, שגם הציבור הישראלי הכיר אותו בעבר רק באורח שיטחי ובהקשר אחר, הפך במהלך השנה דמות עולמית. ולא במיקרה.

● התאומים הסיאמיים

בימים האחרונים של תשמ"ז התרחשו דברים מסעירים במיפרץ הפרסי. במימיו הצטופפו יחידות־צי מחצי־תריסר מדינות. כוחות־המחץ של חיל־הים האמריקאי, שכללו אניית־קרב ענקית ונושאת־מטוסים, שוטטו בו וליוו שיירות של מיכליות, כשהם מוכנים לפעולה מילחמתית מיידית. היו שניבאו לפרוץ מילחמה גדולה, בעלת השלכות גלובליות.

מכל הבחינות היתה זאת פעולה מוזרה. ארצות־הברית הסתבכה במילחמה לא־לה, במימיו של מיפרץ צר, ללא כל סיכוי להפיק ממנה תועלת כלשהי. ההערכה המפוכחת אמרה שכל זה לא היה קורה, אלמלא קדמה לכך הפרשה האומללה של עיסקת־הנשק האמריקאית־ישראלית־איראנית. זו יצרה מיסגרת פסיכולוגית־פוליטית, שדחפה את הקברניטים בוושינגטון לקבל החלטות בלתי־שקולות, כדי לצאת מהמבוך, שלתוכו נקלעו בעיקבות הפרשה ההיא. הפרשה גם יצרה אצל האמריקאים את הצורך לפייס את הערבים, שנפגעו ממנה.

כך או אחרת, פרשת הנשק האיראנית — שהאמריקאים קראו לה פרשת איראן/קונטראס או איראן־גייט — ריחפה בארצות־הברית על פני השנה כולה. ובמרכזה של פרשה זו עמדו שני אנשים, שנקשרו בתודעה הציבורית, עד כי היה נדמה שהם תאומים סיאמיים.

למראית עין אכן קיים דימיון מפתיע בין שני גיבורי־הפרשה — אוליבר נורת' ועמירם ניר.

הדימיון מתחיל אף בשמות עצמם. השם הראשון הוא אמריקאי מובהק והשני ישראלי שבישראלי, אך יש להם צליל דומה: שם פרטי בן שלוש הברות, שם מישפחה בן הברה אחת, המתחילה באות נון. הם כאילו הומצאו מראש כדי להופיע ביחד בתיקשורת: נורת'־ניר, אוליבר־עמירם, אולי־עמי.

אבל זוהי רק התחלת הדימיון. הפער בין גיליהם קטן: נורת' בן 43, ניר בן 36 (בעוד שלושה חודשים ימלאו לו 37). נורת' היה חייל מיקצועי כל חייו, ניר היה חייל מיקצועי בכמה תקופות מחייו. שניהם נושאים דרגה של סגן־אלוף. שניהם היו מפקדי־גדודים — נורת' של נחתים, ניר של שיריון.

גם באופי של השניים יש דימיון מסויים. שניהם התגלו כאנשים שאפתניים מאוד, אך שאפתנותם היתה כבושה, אמביציה שאינה חותרת לפירסום או לתיקשורת, אלא לשליטה במאורעות מאחורי־הקלעים. שניהם פטריוטים. שניהם לא רק קיבלו פקודות, אלא גם יזמו פעולות בעצמם, לפי מה שנראה להם טוב ומועיל למדינותיהם.

נורת' גילם את האגדה האמריקאית הבסיסית, המיתוס של המערב הפרוע. דובר עליו כעל „הקאובוי שבמרתף הבית הלבן". ואילו ניר גילם את המיתוס הישראלי, האגדה של הסופרמאן היודע את הכל והמסוגל לכל, גיבור הסרט אקסודוס, ארי בן־כנען, ותריסר ספרים וסרטים על עלילות המוסד.

שני המיתוסים משלימים זה את זה, ומתמזגים בנקל למיתוס משותף אחד.

ומעל לכל: נורת' וניר קבעו מאחורי־הקלעים את המדיניות של ארצותיהם, תימרנו את המנהיגים והממשלות, משכו בחוטים, הגו את הרעיונות המיבצעיים, וגם את התיאוריה הגיאו־פוליטית שעמדה מאחוריהם.

אולם כאן נגמרת הסימטריה. שהרי ניר פעל בשם מדינה קטנטנה, ונורת' בשם מעצמת ענק. היה זה אך טיבעי שאוליבר נורת', כנציגו של נשיא ארצות־הברית, יפעיל את ישראל.

אולם לא היה זה טיבעי כל עיקר שעמירם ניר יפעיל את המעצמה הגדולה ביותר בעולם, יקבע את מדיניותה וינחה את מדיניותה.

אך זוהי התמונה המדהימה המצטיירת במיסמך החשוב ביותר של השנה, שהפך לרב־מכר: הדוח של ועדת הסנטור־לשעבר ג'ון טאואר („דוח־טאואר"). הנשיא האמריקאי הטיל על ועדה זו לחקור את הפרשה במהירות, והיא עשתה זאת תוך איסוף מזורז של אלפי מיסמכים. לאחר מכן החלה בעבודתה ועדת־החקירה המשותפת של שני בתי־הקונגרס האמריקאי, שהדוח שלה יתפרסם רק בתשמ"ח.

בדוח־טאואר, המשתרע על 550 עמודים, מופיע שמו של עמירם ניר כמעט בכל עמוד שני. העמודים מלאים בציטוטים ממיסמכים רישמיים, בנוסח „ניר אומר... ניר חושב... ניר מציע... ניר מודאג.... ניר מוחה... ניר דוחף... ניר מרעיד את אמות־הסיפים (בוושינגטון)... ניר נפגש... ניר נוכח... ניר אירגן... ניר דיווח... לדעתו של ניר..."

ניר נפגש בחשאי עם נשיא ארצות־הברית. הוא טס בחשאי לטהראן, כשהוא נושא דרכון בשם „אדם מילר". הוא נועד עם המיליארדר הסעודי עדנאן חאשוקג'י בקאזינו בלונדון (למעשה זוהי אגדה. הפגישה התקיימה במישרדו של איש־עסקים בריטי, ידידו של חאשוקג'י, הנמצא מעל לקאזינו השייך לו). הוא צץ בעשרות מקומות בלתי־צפויים, בצורה בלתי־צפוייה. הוא היה מעורב בגילגול מיליונים בחשבונות סודיים.

הוא השפיע על מאורעות־השנה לא רק בישראל, אלא בעולם כולו.

● בן העולים החדשים

כאשר התפוצצה הפרשה, ונודע שמו של עמירם ניר להמוני ישראל והעולם, הצטייר האיש כצבר אשכנזי טיפוסי, מהדורה מודרנית יותר של בן דור־הפלמ"ח, הטיפוס שהיה בשעתו גיבורן של עשרות יצירות־קיטש בסיפרות ובקולנוע.

אולם ניר רחוק מאוד מטיפוס כזה. הוא אומנם צבר, יליד הארץ, אך בעיניו של איש דור־הפלמ"ח, בן היישוב הוותיק, הוא כמעט עולה חדש.

עמירם ניסקר נולד ברמת־גן ב־1950, אך הוריו הגיעו ארצה רק שלוש שנים קודם לכן, ב־1947. שניהם ניצולי־שואה.

שני ההורים נולדו בעיירות קטנות בפולין — כמו מנחם בגין, שימעון פרס ויצחק שמיר. האב נולד בעיירה אוסטרוביץ, האם בעיירה בירז'יק.

האב, יצחק, גדל בבית דתי מאוד, אך „התפקר" עוד בפולין.

רוב בני המישפחה, מצד האב ומצד האם, מרים, הושמדו בשואה. לאב אחות אחת מניצולות אושוויץ, המתגוררת בארץ. האם היתה בגטו־ורשה ונמלטה משם.

ההורים התחתנו עוד בפולין. האם היתה ציונית מהבית, חברה בתנועת־נוער ציונית. היא הגיעה לישראל שנה לפני בעלה. במשך שנה זו התגוררה בקיבוץ בית־זרע.

האב למד רפואת־שיניים בפולין. בארץ עבד במשך כמה שנים כטכנאי־שיניים, עד שהוכר כרופא. גם האם עבדה במשך כל השנים. המיקצוע: מורה לתפירה ולגזירה בבית־ספר תיכון מיקצועי.

כמו כל מישפחה של עולים חדשים, משארית הפליטה, עברה המישפחה דרך קשה עד שהתבססה. המצב הכלכלי בשנים הראשונות היה קשה, אם כי לא הגיע עד כדי מחסור ממש.

שני הילדים, עמירם ואחותו הקטנה ליאורה, הצעירה ממנו

(המשך מעמוד 19)

בשלוש שנים, גרו בחדר אחד ביחד. בדירה היתה גם מירפאת־השיניים של האב. בבית שררה בשנים הראשונות אווירה של חיסכון, אם כי תמיד היה מצוי מה שצריך. מה שצריך — אך לא יותר.

מיצרך אחד לא חסר מעולם: ספרים. ספרים מכל הסוגים, וביניהם סיפרות קלאסית.

ניר מעולם לא הרחיב את הדיבור על ילדותו. על כל 14 שנותיו הראשונות לא דיבר מעולם מילה.

יתכן כי שנים קשות אלה הן שגרמו להידוק הקשר בין שני הילדים. עד היום קרובים עמירם וליאורה זה לזה הרבה מכפי שרגיל בארץ בין אח ואחות. יש ביניהם דימיון רב, לא רק מבחינה חיצונית אלא גם בקשיחות־האופי ובדרך המחשבה הבהירה והש־כלתנית.

ההורים דיברו עם הילדים עברית. אולם ביניהם דיברו ההורים גם פולנית. היה זה בית של עולים חד־שים, ששורשיהם במיזרח־אירופה ובתרבותה.

האם היתה הדמות הפוליטית בבית. היא היתה מזוהה עם מפ"ם, ובמשך זמן מה אף היתה פעילה במיפלגה. לימים העדיפה את הבית על הפעילות הפוליטית, ונטשה אותה.

היה זה אך טיבעי שהנער עמירם יצטרף לקן השומר־הצעיר, וכי ילמד בבית־הספר תיכון חדש, שעליו ריחפה רוחה של טוני הלה האגדתית.

תיכון חדש היה המוסד החינוכי של העילית האשכנזית בתל־אביב. הוא חינך לדמוקרטיה ולהומאניזם, ושררה בו אווירה שמא־לית מובהקת, תוך שימת הדגש על אמנות ותרבות אירופית.

עמירם היה תלמיד טוב, פעיל במועצת־התלמידים בבית־הס־פר. במשך תקופה מסויימת ניגן בטרומבון, ואף היה חבר בתיז־מורת העירונית של רמת־גן.

אז גם התחיל בקריירה העיתונאית שלו — בעיתון בית־הספר. הראיון הראשון שערך כעיתונאי מתחיל היה עם אייבי נתן, שהפך לימים לידידו הטוב.

כאשר הגיע ניר לתיכון חדש, ב־1964, כבר היתה מישפחתו מעורה בארץ, וגם מצבה הכלכלי התבסס. האם בכל זאת הרגיש הנער שהוא שונה מנערי־השמנת של שיכבת־העילית הוותיקה, שאינו „שייך", שאינו „משלנו"?

האם חש שעליו להוכיח את עצמו? האם זוהי אחת הסיבות לשאפתנות הקיצונית שלו, שאינה אופיינית לצברים, הדחיפה הפנימית שלו להצטיין בכל מחיר, להוכיח את כושרו ויכולתו, להגיע לצמרת?

יש תעלומה מסויימת לגבי עיצוב אופיו. מה גרם לו להיות מופנם, מנוכר משהו, אנאליטי וקר, שאפתן קיצוני? מתי זה קרה? האם בימי לימודיו בבית־הספר? האם עוד לפני כן? האם השפיע על כך המצב הכלכלי בבית, בשנים הראשונות? האם יש לזה קשר עם זיכרונות־השואה של ההורים או עם היותם עולים חדשים? האם זה יצר מצב של חרדה בבית? האם מנת־המישכל הגבוהה שלו גרמה לניכור?

על כל פנים בתיכון חדש נראה עמירם ככל נער אחר. הוא אהב לשחות, לשחק כדורגל ולטייל בארץ ברגל. בעוד שחלק מה־תלמידים כבר באו לבית־הספר במכוניות הפרטיות של אבא ואמא, נסעו עמירם ניסקר ואחותו ליאורה, שלמדה אף היא באותו בית־ספר, באוטובוס מרמת־גן עד לתחנת־הרכבת, ומשם הלכו ברגל. לפעמים בא עמירם על אופניים.

● העין הימנית אבדה

אחרי סיום לימודיו בבית־הספר התיכון לא התגייס עמירם ניר מייד. נותרו לו כמה חודשים עד לשרות הסדיר בצה"ל, והוא התחיל ללמוד פילוסופיה באוניברסיטה העברית. אז גם עזב בראשונה את הבית ועבר לירושלים.

יתכן והיה ממשיך בלימודים, במיסגרת העתודה האקדמאית, אילו נמשך לכך. נראה שכבר אז היה קשה לו לבחור בין הצבא והחיים האזרחיים — מחלוקת פנימית, המסבירה כמה מן הזיגזגים התכופים בקאריירה שלו לאחר־מכן. על כל פנים, לפתע הפסיק את לימודיו והתגייס לצבא. היה מובן מאליו שצעיר כזה יתגייס לצנחנים.

חודשים מעטים אחרי שהתגייס, ב־1969, אירעה לו תאונת־אימונים. היתה זאת הפציעה הראשונה בחייו עתירי הפציעות. רשימת הפציעות והתאונות שלו ארוכה, כמעט חסרת־דוגמה, ואין ספק שיש לה קשר עם אופיו.

בשעת תרגיל יחידתי נפל מצוק. עצם הכתף שלו נשברה. במשך חודש שכב בבית־החולים הדסה בירושלים.

הפרופיל שלו הורד. נבצר ממנו להמשיך בשרות קרבי. ידיד הציע לו לבוא לתחנה הצבאית, גלי־צה"ל, ככתב צבאי. כך החלה הקאריירה התיקשורתית שלו.

בהזדמנות זו גם החליף את שם מישפחתו. ניסקר הפך ניר.

תוך כדי שרותו בגלי־צה"ל, ועל־פי דרישתו הבלתי־נלאית, הועלה הפרופיל הרפואי שלו שוב, והוא התעקש ללכת לקורס־קצינים. משם חזר לגלי־צה"ל כקצין — דבר נדיר למדי.

ככתב צבאי הצטרף לפשיטות צה"ל בלבנון. הוא יצר קשרים עם המפקדים, ואלה עזרו לו להגיע לפעולות נוספות. הקצינים, שראו בו לוחם מעולה, בעל כושר קרבי ואומץ־לב, נשארו קשו־רים עימו עד היום. גם אחרי שעבר לתפקידים אחרים, ראו בו אנשי־צה"ל אחד משלהם.

עמירם וליאורה: אח ואחות, קשיחות דומה

באחת הפשיטות האלה, ב־1970, נפצע בפעם השניה. כאשר ליווה יחידת־חי"ר נפצע מתחת לברך, כנראה מרסיס של בזוקה. יחד עם כל היחידה פונה ארצה בסטי"ל. אחרי שהייה בבית־החו־לים הוחזר לשרות.

הפציעה השלישית, החמורה ביותר, אירעה כע־בור שנתיים, ב־1972. אז היה בן 22, קצין בצבא־הקבע, כתב של גלי־צה"ל, והיה ידוע כנהג פזיז.

היה עליו לסקר תרגיל של חי"ר במעלה־האדומים. הוא יצא ברכב שלו מביתו ברמת־גן. ביציאה מהעיר, בבוקר, עקף אותו רכב שבא מאחוריו, חתך את המסלול והעיף אותו הצידה.

ברזל ורסיסי־זכוכית חדרו לעינו הימנית, והיא נשפכה על החולצה. הוא ניסה להחזיר אותה בחזרה לארובה, בתיקווה להצילה.

כל העת היה בהכרה מלאה.

הוא עצר מונית, ביקש מהנהג להוביל אותו לבית־החולים הקרוב ביותר, כשהוא מחזיק את העין במקומה בידו, וראשו מוטה אחורה.

כך נכנס לחדר המיון. אחיות ותיקות וקשוחות לא ראו מראה כזה מימיהן.

גם בבית־החולים לא התעלף. לפני שהוכנס לחדר־הניתוח טילפן לאחותו, ליאורה. זו חשה למקום והוא נתן לה הוראות מפורטות: למי להודיע על התאונה, כיצד לארגן את גרירת המ־כונית למוסך. הוריו היו בחו"ל.

לפני הניתוח כבר ידע ניר שעינו הימנית אבודה. הוא עבר סידרה של ניתוחים, שהכשירו את חלל־העין לקליטת פרוטזה. אי־אפשר להכין לו את הפרוטזה בארץ. הוא נסע לגרמניה, למקום מיוחד שבו מייצרים עיניים מלאכותיות בתהליך מסובך. עד היום הוא נוסע לשם בכל פעם כשהוא זקוק לעין חדשה.

● פציעה ליד התעלה

כששוחרר מבית־החולים שוחרר ניר גם מצה"ל. שוב נרשם לאוניברסיטה העברית, הפעם ללימודי כלכלה ויחסים בינלאומיים. באותה שעה התקבל גם לטלוויזיה, עבר קורס כתבים והפך כתב למשימות כלליות.

זה היה מצבו כשפרצה מילחמת יום־הכיפורים. הוא מצא את עצמו במאגר הקצינים שלא שובצו עדיין בתפקידי־מילואים. על כן עשה מה שעשו רבים באותה שעה, כשמצאו את עצמם במצב זה: ביום הראשון של המילחמה הגיע לחזית ביוזמת עצמו, ותבע לשבצו בתפקיד קרבי. הוא הגיע לחטיבת־הצנחנים של דני מט. שבו שירתו חבריו מימי השרות הסדיר. המח"ט סירב, אך ניר הודיע לו שיצטרף ליחידה על אפו ועל חמתו. בלית ברירה נכנע מט ושלח אותו לאחד הגדודים, ככתב.

ניר התקשר עם הטלוויזיה בירושלים וביקש לצרף אליו צלם. השניים הסתפחו לגדוד הראשון שפרץ את המצור המצרי על המוצב בודפשט בקו בר־לב. את כתבותיו שלח לירושלים בכל דרך אפשרית — באמצעות פצועים שפונו לעורף, טייסי המסו־קים שהביאו מפקדים, מטוס פאנטום שנחת נחיתת־אונס (הטייס טילפן מהבסיס לטלוויזיה, ששיגרה מונית לקבל את הכתבה).

במהלך הפעולה הזאת נפצע בפעם הרביעית.

ליד מוצב בודפשט, על גדת התעלה, פגע רסיס של פגז ברגלו. הוא סירב להתפנות וביקש שיחבשו אותו, כדי שיוכל להמשיך עם היחידה, שעמדה לצלוח את התעלה. הוא נחבש, ומייד לאחר מכן נפצע שוב מרסיסי־פגז בשיפולי־הגב.

הפעם לא היה ויכוח. עמירם, הפצוע בפעם החמי־שית, פונה לבית־החולים „שערי־צדק" בירושלים.

תמונתו בבגדי בית־החולים, ליד הקומיקאי האמריקאי־יהודי דני קיי, פורסמה בעיתונים. סיפר אז עמירם: „דני קיי בא לבקר בבית־החולים וישב על המיטה שלי. הייתי מטושטש לגמרי. הפציעה כאבה, וניסיתי להרחיק אותו. אבל זה לא הטריד את קיי, שהתלוצץ: 'מישהו מנסה להוריד אותי מהמיטה שאני יושב עליה. אני לא יודע מי זה, אבל אם אמצא אותו, אוציא לו את העין השניה!'"

● תיסמונת ד"ין

מה מלמדות הפציעות הרבות האלה על איש השנה תשמ"ז? **הן יוצרות כמעט אוטומאטית אסוציאציה אם**

ההורים יצחק ומרים ניסקר: ניצולי־השואה, פליטת גטו ורשה, רופא־שיניים ופעילת מפ"ם

אדם אחר, שהיה עתיר תאונות ופציעות: איש השנה תשי"ז ותשכ"ז, משה דיין.

כמו ניר, איבד דיין את עינו, השמאלית. אצל דיין זה קרה בפעולה קרבית, במהלך הפלישה הבריטית ללבנון במילחמת־העולם השנייה. דיין, שנילווה לכוח אוסטרלי, עלה לגג בניין, בצורה בלתי־זהירה, כדי לצפות באוייב במישקפת. כדור פגע במישקפת, וזו חדרה לארובת־עינו. דיין אחז בעצמו במישקפת התקועה בעין, וכך הגיע אחרי נסיעה ארוכה לבית־החולים. בגלל אופי הפציעה של ארובת־העין, לא יכול היה להזדקק לעין־זכוכית.

לאחר־מכן נפצע דיין כמה פעמים. פעם נפצע בעת חפירה ארכיאולוגית בלתי־זהירה. האדמה התמוטטה עליו.

ריבוי כזה של תאונות ופציעות אינו יכול להיות מיקרי. אצל דיין, כמו אצל ניר היה קשר ברור בין אומץ־לב גופני בלתי־רגיל ובין חוסר־זהירות.

פסיכולוגים אומרים שתכונות אלה מעידות על יצר כמוס להרס עצמי. מה מקורו?

על כך יש תיאוריות רבות. יש המדברים על ריגשי־אשמה תת־הכרתיים. האדם חש באשמה דימיונית. התחושה ניזרעה בו בילדותו, והוא מעניש את עצמו.

תיאוריה אחרת אומרת שזהו סוג של בריחה. אדם שהציב לעצמו משימות בלתי־אפשריות, והמרגיש שאינו יכול להתמודד איתן, מוצא לעצמו בדרך זו אליבי.

דיין לא התגבר על בעייה זו מעולם, והוא לקח אותה עימו לקבר.

עמירם ניר לא עצר בדרכו בגלל הפציעות הרבות. מייד כשהחלים מן הפציעה חזר לזירת־הקרב. במשך חודש שהה בפאיד, ועם הפסקת־האש הצטרף לגדודים ששהו בגולן.

● „יש לך שעה!"

עם סיום המילחמה היה ניר קצין בדרגת סגן, בן 23. הוא חזר לטלוויזיה והתמנה כאחד משלושת עורכי מבט, תפקיד שבו היה עליו לתת הוראות ולפסול כתבות של כתבים הרבה יותר ותיקים ומנוסים.

הקאריירה שלו היתה בעיצומה. דן שילון קיבל לידו את מחלקת־החדשות, שיתף את ניר באירגונה מחדש. ואז אמר לשילון: „החלטתי להתגייס לחיל־השיריון!"

שילון הנדהם הגיב בטרוניה: „אתה עוזב אותי עכשיו?"

זה קרה כך: בנובמבר 1974 יצא עמירם לצלם כתבה על ה־התנדבות לצבא־הקבע. האלוף משה („מוסא") פלד, מפקד גייסות־השיריון, סיפר לו על המחסור החמור בקציני־שיריון, שרבים מהם נהרגו במילחמה. הוא הסביר שגייסות־השיריון עומדות להכפיל את כוחן, וכי הוא מנסה לגייס קציני מילואים מגייסות אחרים, שיתנדבו ויעברו הסבה לשיריון. תוך כדי כך העיף מבט רב־משמעות בעמירם.

„יש לי זמן לחשוב?" שאל ניר.

„בוודאי," השיב האלוף, „יש לך שעה!"

בתום השעה התנדב עמירם, ונשלח לקורס הסבה לקציני־שיריון. גם אחותו הושפעה ממנו, התנדבה לתקופה של שנה ושירתה כקצינת־חינוך בסיני.

את השירות סיים עמירם כעבור שנה כמפקד פלוגת־טנקים.

מדוע הלך לצבא־הקבע? השיב עמירם באחת ההזדמנויות: „פחדתי להגיד שהמניעים שלי הם אידיאליסטיים. פטריוטיזם הפך למילה גסה."

את אותן המילים יכול היה להגיד, בנסיבות דומות, גם אוליבר נורת'.

באחת מחופשותיו מהצבא הזדמן ניר לבניין הטלוויזיה. דן שילון ביקש ממנו „לתרגל את אצבעותיו" ולהכין כתבה. באותו יום התפוצץ מיטען־נפץ בבית־מגורים בדרך־חברון בירושלים. ניר עקב אחרי הסיפור ביסודיות, וחשף בכתבתו את ההזנחה והלא־איכפתיות של הרשויות השונות כלפי קורבנות הפיגועים מסוג זה. הכתבה הרעישה את הארץ, גרמה לוויכוח בכנסת והוגדרה כפגיעה במורל הלאומי. באחת מהתקפותיה השיגרתיות של היס־טריה לאומית, תבעה ח"כ גאולה כהן „לסגור את הטלוויזיה."

גם דן שילון לא היה מרוצה. הכתבה לא נראתה לו כמאוזנת. ביום השישי אסף את כל אנשי מחלקת־החדשות לדיון בה. הכתבה

משה דיין, רטייה בעין שמאל: הרס עצמי?

הוקרנה שוב. עמירם הסביר את עצמו, ושאר הכתבים „ירדו" עליו ועל הכתבה. הוא יצא מהישיבה כשבליבו הרגשה קשה מאוד.

אולם למחרת היום יצא בחזרה לבסיס יחידתו בסיני, ולא התערב בסערה הציבורית שקמה.

● גופה חיה או מתה

המילה שליוותה את ניר גם בטלוויזיה, שאליה חזר אחרי השנה בצבא־הקבע, היתה „שאפתן".

שילון: „הוא היה אחד העיתונאים המוכשרים שפגשתי. בעל כושר־ניתוח והתעמקות בנושא. כשהוא עוסק בנושא מסויים, הוא עושה זאת עד לדרגה של התמחות מיקצועית, גם בנושא שבו לא עסק קודם־לכן מעולם. לפעמים זה בא על חשבון היכולת שלו לברור עיקר מטפל. אבל זה נותן לו את היכולת לעשות ניתוח בהיר של הנושא שבו הוא עוסק."

אין זה תיאור של עיתונאי־ישראלי־מצוי. גם שילון הוסיף: „הוא עיתונאי שאפתן ביותר."

כשהפך שילון מנהל־המחלקה, הוא סבר שהניסיון העיתונאי

רב־סרן עמירם ניר בביירות במילחמת־הלבנון: „בינתיים שקט, בבקשה. עכשיו יורים!"

של עמירם דל מכדי שיהיה אחד מעורכי מבט. הוא ביקש לאמן אותו קודם כל בעבודת־שטח, הוריד אותו בדרגה והפך אותו לכתב מוניציפאלי של ירושלים. זהו תפקיד בלתי־מושך. אך כמו תמיד, נכנס ניר לתפקיד בכל כוחו, ומאותו הרגע הפכה ירושלים נושא מרכזי במהדורות־מבט. הוא עסק בנושא זה במשך שנה וחצי, עד שקיבל את פרס ירושלים לעיתונות.

במחלקת־החדשות לא היו לניר יחסים טובים עם הכתבים האחרים. הוא נחשב כאיש קשה־קומוניקציה, שחצן ומתנשא. בישיבות המערכת היה נוהג בתקיפות וביהירות. אך הוא לא נידנד, כמו אחרים, כדי לוודא שכתבותיו תשובצנה במקום בולט במהדורה, אף שהדבר היה חשוב לו. ברגעי לחץ היה מסוגל להרים את קולו.

יריביו אמרו עליו ש„כדי להגיע למטרה היה מוכן לסלק כל גופה חיה או מתה מדרכו." שילון, שהיטיב להכירו מאחרים, אינו סבור כך. הוא רואה בניר אדם הגון ביותר.

בהתקרב הבחירות של 1977 הוטל על ניר לבנות, יחד עם חנוך סמית, את המירגם הסטטיסטי למוצאי יום־הבחירות. זה נעשה אז בפעם הראשונה.

ניר הוא שבישר לעם את התוצאות.

הוא עצמו הצביע בבחירות אלה עבור ד"ש, התנועה החדשה שהבטיחה שינוי. ד"ש לא שינתה דבר, אבל היא עזרה להעלות את הליכוד לשילטון.

● הזעם של סאדאת

אחרי הבחירות התמנה ניר ככתב הצבאי של הטלוויזיה. את התפקיד הזה מילא במשך ארבע שנים, וכך למד הציבור הישראלי להכירו בפעם הראשונה מקרוב.

אין ספק שניר היה כתב צבאי מצטיין, הטוב ביותר שהיה אי־פעם לטלוויזיה. לא זה בלבד שהיה בעצמו חייל מיקצועי, אלא שגם ניחן במוח אנאליטי. היו לו קשרים ענפים עם מפקדי־צה"ל. ובעיקר: בניגוד לרוב הכתבים הצבאיים לא ראה את תפקידו בהזדנבות אחרי קצינים בכירים ובהתרפסות לפניהם. הוא מתח גם ביקורת.

במיבצע ליטאני, ב־1978, הוכיח את יכולתו ככתב צבאי. פעם, כשנקלע לכפר נידח ותמה איך תגיע כתבתו לירושלים, נחת בקירבת מקום מסוק. מכיוון שהיה בו במקום פנוי אחד בלבד, השאיר ניר את הצוות שלו, נדחק לתוכו והגיע לירושלים בזמן למהדורת מבט. הצוות פונה בדרך היבשה.

בימים ההם ראה אותו הציבור לא־אחת על ה־מירקע, כשהוא בלתי־מגולח, לבוש בסרבל של שריונאי ועונד דרגות של סרן. הוא הסביר את הקרבות על פני המסך, כאחד המספקים הבכירים.

זה גרם, בין השאר, להתכתשות מתמשכת עם אהוד יערי, הכתב־לעניינים־ערביים, שהפכה חלק מן הפולקלור של הטלוויזיה. תחומי־הסיקור של השניים חפפו זה את זה לעיתים קרובות, וההתחרות ביניהם היתה לשם־דבר. גם בין יערי וניר יש דמיון מסויים. שניהם מופנמים, קרים כלפי חוץ, שאפתנים ומיקצוענים.

ניר הגיע כמה פעמים למצריים, ובאחד הביקורים עורר סערה. הנשיא אנוור אל־סאדאת ערך מסיבת־עיתונאים על הדשא שליד עץ־הפיקוס המפורסם באחד ממישכניו מצפון לקאהיר, ליד הסכר של הנילוס. זה היה בימי המשבר במשא־ומתן בין מצריים וישראל, בגלל התנחלויות־הדמי של שר־החקלאות אריאל שרון בסיני.

סיפר למחרת היום עמירם ניר: „העיתונאים הישראלים נדרשו להסתגר במלונם, בגלל החשש מפני כעסו של העם המצרי. הותר לנו לבוא רק למסיבת־העיתונאים של הנשיא. הוא עמד והטיח נאצות וגידופים בפני מנהיגי־ישראל, המכשילים את השלום, והודיע על השהיית המשא־ומתן בוועדת־שרי־החוץ.

„קמתי וביקשתי להציג כמה שאלות. הוא הסכים. שאלתי אותו אם אינו סבור שעל חילוקי־הדיעות צריכים לדון בוועדת־שרי־החוץ. הוא ענה שאי־אפשר לנהל משא ומתן עם מנהיגות שחצנית, דמגוגית ובלתי־אחראית. שאלתי אותו אם מחמאות כאלה תורמות, לדעתו, לקידום תהליך־השלום. סאדאת הפטיר מישפט עצבני, הסתובב בכעס ועזב את רחבת־הדשא. זה היה סוף מסיבת־העיתונאים."

באותו הלילה שודר האירוע במלואו, הן בישראל, הן במצריים. „מלון שפארד בקהיר, שבו התאכסנתי, הוצף בשיחות־טלפון. עיתונאים מצריים ביקשו להיפגש איתי. עיתונאים ישראליים ואנשי־הטלוויזיה רצו לקבל פרטים. שר־הביטחון, עזר וייצמן, התקשר ואמר: ,כל הכבוד!'"

● פינטו ושות'

לא תמיד היו מעשיו של ניר כל־כך פופולאריים בצמרת־ה־שילטון.

מיבצע־ליטאני הותיר אחריו כמה פרשות של פישעי־מילחמה חמורים. ביניהן בלטה פרשת הסגן דניאל פינטו.

עמירם ניר, רטייה בעין ימין: רצון להוכיח

איש השנה תשמ"ז

(המשך מעמוד 21)

איש זה הורשע ברצח אכזרי במיוחד של כמה אזרחים חפים־מפשע בלבנון. הוא התעלל בהם, ואחר־כך חנק אותם במו ידיו בחבל־ניילון, וזרק את גופותיהם לבאר. הפרשה התגלתה תודות לחייל בעל־מצפון. בסופו של דבר נדון פינטו על־ידי בית־הדין משפט הצבאי לשמונה שנות מאסר. הרמטכ"ל, רפאל („רפול") איתן, המתיק את עונשו לשנתיים.

ניר ערך אז סידרת כתבות על החלטות הרמטכ"ל לחון או להמתיק את עונשם של רוצחי־ערבים. הצנזורה אסרה את עצם הפירסום של פרשת־פינטו. החומר של ניר הגיע לוועדת־החוץ־והביטחון של הכנסת, ומשם לידי חבר־כנסת*. זה פנה במכתב משוכפל לכל שאר חברי־הכנסת, ופירט את המיקרה המחריד. עותק של המיכתב הגיע לידי כתב לוס־אנג'לס טיימס, שפירסם את הפרשה באמריקה. רק אז ניתן היה לפרסמה בארץ. בכתבה שלו בטלוויזיה הישווה ניר את העובדות של הפרשה עם דברים שאמר הרמטכ"ל בראיון כמה חודשים לפני כן. הוא הוכיח שרפאל איתן לא דיבר אמת.

זמן מה לאחר־מכן נשא הסגן פינטו לאשה את בתו של האלוף דני מט, מי שהיה מפקד החטיבה שאליה הסתפח ניר במילחמת יום־הכיפורים.

מאבקים אלה היקנו לניר, בחוגים יודעי־דבר, שם של אדם המוכן להילחם על עקרונות מוסריים, גם כשהדבר כרוך בהתנגשות חזיתית עם הסמכות הצבאית העליונה.

● כמו מיספר ירוק

בקיץ **1980** הוזמן ניר כאורח צבא ארצות־הברית לביקור בן חודשיים בבסיסיו. פירותיו של ביקור זה היו חשובים אף מכפי שהוא תיאר זאת לעצמו אז.

כשובו סיפר: „ביקרתי בחתך רחב מאוד של בסיסי הצבא האמריקאי, החל בבסיסי־ההתרעה באלסקה ובסיסי חיל־האוויר בנבאדה וכלה בתעשיות הביטחוניות. הייתי בבונקר־הפיקוד של חיל־האוויר האסטרטגי, שממנו ינהלו את המילחמה הבאה, וביקרתי בבית־הספר האמריקאי לשיריון. שם נהגתי בטנק חדש ויריתי בתותחו.

„צנחתי בתרגיל גדול של האוגדה ה־82 המוטסת, יחידת־הצנחנים של צבא ארצות־הברית, והשתתפתי בתרגיל של יחידת־הקומנדו האמריקאית, שחייליה ערכו את המיבצע הכושל לשיחרור בני־הערובה האמריקאיים באיראן. יחד איתם צנחתי שוב בתרגיל פשיטה.

„ביקרתי בוועידת המיפלגה הרפובליקאית, שבה התמנה רונלד רגן כמועמד המיפלגה לנשיאות, ופגשתי את אנשי־המפתח של הנשיא־לעתיד, העוסקים בנושא הביטחוני. אחר־כך פגשתי בפנטגון את סגן־שר־הביטחון האמריקאי." הוא לא הכיר אז את אוליבר נורת'.

כמה מן הקשרים האלה הפכו חשובים מאוד כעבור שש שנים, כאשר חזר כתב־הטלוויזיה־לשעבר לוושינגטון, כנציגו הסודי של ראש־ממשלת־ישראל.

הקשר עם שימעון פרס נוצר זמן מה אחרי הביקור הזה. ניר, שהצביע בעד ד"ש ב־1977 מפני שקיווה לשינוי, החליט שהשינוי יוכל לבוא רק באמצעות מיפלגת־העבודה. גם התקדמות אישית היתה אפשרית רק בדרך זו.

בינואר 1981 שידר ניר את הכתבה הגדולה האחרונה בקאריירה העיתונאית שלו. גם היא גרמה למהומה גדולה. זה קרה במיקרה: הוטל על אלימלך רם לחבר כתבה על תיפקוד ממשלת־הליכוד. רם יצא לחופשה, והתפקיד הועבר לניר. זה חיבר קיטעי־ארכיון והפיק תוכנית קטלנית, שבה נראתה ממשלת־בגין כקאריקאטורה אומללה.

התוכנית עברה את הצנזורה של יוסף („טומי") לפיד, מנכ"ל רשות־השידור מטעם הליכוד, אך היא זיעזעה את צמרת־הליכוד, שראתה בה תעמולת־בחירות של המערך.

כעבור חודשיים הדהים ניר את חבריו, כאשר הודיע להם שהוא פורש מן הטלוויזיה ומן הקאריירה העיתונאית בכלל, ועובר למטה־הבחירות של המערך.

רבים קישרו בין שני הדברים, וטענו כי הכתבה נועדה לסלול את דרכו של ניר אל תפקידו החדש. אולם גירסה זו לא היתה סבירה. ניר פיקח מדי מכדי לבצע תעלול כה שקוף. סביר יותר להניח כי החליט לעבור לפוליטיקה באופן ספונטאני ופיתאומי.

לחבריו הסביר כי מיצה את עצמו בטלוויזיה, ושאין לו עוד מה לצפות שם.

עמיתיו נדהמו. אמר לו מוטי קירשנבאום: „מהטלוויזיה לא מתפטרים. הטלוויזיה היא כמו מיספר ירוק!"

הצעיר השאפתן חסר־המנוחה, שרצה לעסוק בעניינים חשובים, מאס בזוהר השיטחי של כלי־התיקשורת. הוא שאף למרחבים חדשים. הוא סירב לנהוג כרבים מחבריו, שיצאו ל„חופשה־ללא־תשלום" כדי לחפש מישרות אחרות תוך הבטחת דרך־הנסיגה.

הדבר נראה לניר בלתי־מוסרי. הוא שרף אחריו את הגשרים.

● „שקט, יורים!"

כאשר נחת ניר בלב חוג־העוזרים של שימעון פרס, לא התקבל על־ידי עמיתיו החדשים בתרועות־שימחה. שלושת היועצים העיקריים של אז — יוסי ביילין, ישראל פלג וגידעון לוי — לא התלהבו. הם ראו בו זר, הנדחק אל תוך נחלתם.

המתיחות בין ניר ובין שאר יועציו של פרס נמשכת מאז ועד היום. כמה מן היועצים התחלפו באחרים, אך היחס לניר לא השתנה. הוא היה זר, האיש שבא מבחוץ.

ואכן, היה קיים שוני קיצוני בין „נערי פרס" ובין ניר. נערי־פרס, שרובם דומים זה לזה להפליא גם מבחינה חיצונית, הם אנשים רגועים, בני־ותיקים, „ילדי שמנת", המשרתים את הבוס שלהם והתומכים בהשקפותיו. ניר הוא אדם עצמאי מאוד, בעל מחשבה משלו, דינאמי, חסר־מנוחה, שאפתן, המבקש להפעיל דברים במו־ידיו.

כאשר טענו „היועצים" שניר נושא את עיניו אל תפקיד ראש־לישכתו של ראש־הממשלה אחרי הבחירות, השיב ניר בכמה מישפטים שהיו נבואיים: „ראש הלישכה זה תפקיד כל־כך חשוב? הרי זה תפקיד בעורף, מאחורי־הקווים! אני אוהב להיות בקווים הקידמיים, בקו האש, ולא לשדר הוראות מהעורף!"

אולם הבעייה ירדה מן הפרק לפני שנולדה. המערך נכשל בבחירות של 1981, אף שאחד היועצים, ישראל פלג, כבר הספיק במוצאי יום־הבחירות להכריז על פרס כעל ראש־הממשלה הבא.

יריביו של ניר שמחו לאידו. בעיניהם הימר ניר על ניצחון המערך והפסיד. הצעיר בעל־המרפקים, השואף לגדולות, נשאר בלא־כלום.

ואכן, שלוש השנים הבאות היו לניר שנים של גלות. האיש הצמא־לפעולה נותר בלי „אקשן".

לפני־כן סיים בהצטיינות את לימודיו לתואר הראשון במדעי הכלכלה והיחסים הבינלאומיים, וקיבל את פרס כרמון (על־שם תא"ל כרמון המנוח, איש קהילת־המודיעין) ליחסים בינלאומיים. נפתח לפניו מסלול ישיר לדוקטורט. הוא התקבל כחוקר למרכז למחקרים אסטרטגיים באוניברסיטת תל־אביב, והתחיל להכין עבודת־דוקטורט על תורת־הביטחון של ישראל.

יתכן כי מילחמת־הלבנון הצילה אותו מן השיעמום האקדמי. הוא השתתף במילחמה כסמג"ד וכמפקד כוח באיזור־ביירות.

ביום הראשון של המילחמה פירסם ידיעות אחרונות רשימה קצרה בחתימתו. הכותרת שלה הפכה סיסמה: „שקט, יורים!" זו לשונה:

„לכל הפוליטיקאים בממשלה ובאופוזיציה, שחשבו ואמרו, והתווכחו ומתחו ביקורת, לכל העיתונאים וכותבי־המאמרים שדיווחו וכתבו, וניגחו ותקפו, וחירפו, לכל משתתפי הפגנות־המחאה...

„... לכל יושבי בתי־הקפה ומתכנסי ימי שישי בערב...

„לכל אלה, לכולם יחד ולכל אחד לחוד, מופנית הקריאה הזאת:

„עד היום מילאתם כולכם את תפקידכם בדמוקרטיה שלנו... ויכוח שלא עירער את המוראל — אלא בנה הבנה עמוקה וטובה יותר של בעיית־הביטחון של עם־ישראל במילחמתו במחבלים. עכשיו הגיע הזמן להפסיק. עכשיו יורים.

„עכשיו צריכים כל אלה שנשארו בעורף להצדיע לצה"ל ולתושבי הגבול הצפוני. אחרי שיסתיים הכל, תוכלו כולכם לשוב ולנתח ולדון ולהתווכח ולכעוס ולהגיב ולמחות ולהפגין...

„בינתיים — שקט בבקשה.

„עכשיו יורים.

„שקט."

כעבור ימים אחדים, כאשר השתנה מצב־הרוח הציבורי כלפי המילחמה, והמונים יצאו להפגין נגדה, הפכה רשימה זו בדיעבד סמל של גישה מסויימת. אך בראיון שהעניק שנתיים לאחר מכן אמר ניר כי הוא נשאר שלם במאה אחוזים עם מה שכתב ברשימה ההיא.

באותה העת קיבל ניר את הפיקוד על גדוד־טנקים, אחרי שהשלים במילואים קורס של מג"דים.

● החתן של הבוס

לפני כן הפתיע ניר את מכריו שוב, והפעם בתחום שונה לגמרי: הוא נשא לאשה את ג'ודי, בתו של נוח מוזס, הבעל העיקרי והעורך של ידיעות אחרונות.

היה זה טיבעי שלשונות רעות ידביקו גם למעשה זה תווית של קארייריזם. שאפתנותו של ניר היתה ידועה, וידיעות אחרונות הפך זה־מכבר העיתון הנפוץ ביותר במדינה, גוף עתיר־נכסים ורב־השפעה.

אולם הקשר בין עמירם וג'ודי לא היה תלוי בחשבון. זה היה מיקרה קלאסי של משיכת־ההפכים.

ג'ודי היא צעירה חברותית, עליזה, ספונטאנית, מוחצנת, בעלת שכל ישר וחוכמת־חיים. ניר המופנם, המסוגר, מצא בה שימחת־חיים החסרה לו. היא, לעומת זאת, מצאה בו אדם בוגר יותר, רציני, שאפתני — איש שונה מאוד מרוב הצעירים שהכירה, ושבחברתם הסתובבה עד כה.

ציון צפריר, העולם הזה

עורך „מבט" סרן עמירם ניר (רטייה) בישיבה של מחלקת־החדשות בטלוויזיה (1975)*, ובמטה הבחירות של המערך בבחירות 1981

היו שסברו כי הנישואין יהוו סימן־דרך חדש בקו־הזיגזג של ניר. עיתונאי מיקצועי, בעל כישורים שהוכיחו את עצמם, יכול היה לתפוס עמדה בכירה באימפריה של הצהרון. כחתנו של הבוס, בוודאי נפתחו לפניו אפשרויות חדשות.

אולם בשלב זה כבר החליט ניר ללכת בכיוון אחר. הקשר שלו עם בית ידיעות אחרונות נשאר רופף. גם כאשר נספה נוח מוזס בתאונת־דרכים מול מערכת עיתונו, וג'ודי ניר ירשה שליש ממניותיו, לא נכנס ניר לענייני־העיתון. זכות ההצבעה של מניות אשתו מסורה בידי אחיה, ארנון („נוני"). ניר נשאר בצד, כשהוא מעורב רק באופן שולי במאבקי־הכוח נוסח דאלס, שפקדו את המישפחה.

עיניו של ניר היו נשואות אל הצומת הפוליטי־ביטחוני, שבו מתקבלות ההחלטות הגדולות. הוא רצה להשפיע על המאורעות במישרין, ולא בדרך העקיפה של איש התיקשורת.

תפקיד עלום

ההזדמנות באה לקראת בחירות 1984. שוב הצטרף ניר למטה הבחירות של שימעון פרס.

הפעם נכנס לחלל ריק. הוא קיבל על עצמו תפקיד שאיש לא חפץ בו במיוחד: ניהול המטה האישי של פרס ואירגון הופעותיו. הוא עשה זאת בדייקנות של קצין־מטה צבאי.

אמנם, הוא שאף לקבל מקום ריאלי ברשימת המערך לכנסת, אך השעה לא היתה בשרה לכך. הוא נאלץ להסתפק במקום ה־87.

הבעייה הגדולה התעוררה למחרת הבחירות. המערך לא נחל

עמירם ניר סירב להתראיין לכתבה זו, או למסור מידע בכל צורה אחרת. המידע בכתבה מתבסס על ראיונות קודמים שהעניק ל„העולם הזה", בטרם נכנס לתפקיד היועץ לענייני־טרור, על ראיונות בעיתונים אחרים ועל עדויות של אנשים שבאו עימו במגע במהלך הקריירה שלו. איסוף המידע נעשה על־ידי ענת סרגוסטי.

* ח"כ (דאז) אורי אבנרי.

** מימין: יצחק ליבני, ארי אבנר, מיכאל קרפין, ניר. יושב: אהרון יריב.*

ניצחון גורף, חרף הציפיות הגדולות. לא היה די באינפלציה הדוהרת ובזעם הכללי על מילחמת־הלבנון כדי לתת לשימעון פרס רוב של ממש. אבל ההישג הזעום הספיק כדי להנחיל לפרס את התפקיד של ראש־ממשלה תורני ראשון במיסגרת של קואליציה דו־גושית.

„נערי פרס" נכנסו למישרד ראש־הממשלה וחילקו ביניהם את התפקידים. נראה היה כאילו עמירם ניר נשאר בחוץ.

למעשה היה ברור ליודעי־סוד כבר למחרת היום ששימעון פרס ימסור לו את התפקיד של היועץ למילחמה בטרור. אולם הדבר נשאר בסוד עד שהיועץ שהיה אז בתפקיד, רפי איתן, סיים את ענייניו ופינה את המקום. זה נמשך כמה חודשים, וכלפי חוץ זה נראה כאילו ניר נשאר מקופח ונאלץ להילחם על מקומו.

כשנכנס ניר לבסוף למישרד ראש־הממשלה, הוא לא הצטרף אל החוג המצומצם של „היועצים", שהשתכנו ליד חדרו של פרס. מישרדו שוכן בתל־אביב.

במשך שנתיים נעלם ניר מן האופק. יריביו הפיצו שהוא נדחק הצידה, שהוא מבלה את זמנו בחוסר־מעש, שהוא נושא בתואר ריק מתוכן, שניתן לו כפרס־תנחומים על שלא שובץ בחוג היועצים, שהתענגו באור זרקורי־פירסום.

האמת היתה שונה מאוד. תפקיד היועץ לראש־הממשלה למילחמה בטרור אפוף אמנם סודיות גמורה, אך הוא רחוק מאוד מלהיות חסר־תוכן.

התפקיד נולד בבהלה שאחרי רצח הספורטאים באולימפיאדה של מינכן ב־1972. גולדה מאיר החליטה, בעיקבות האירוע הטראומתי, שאחת הבעיות העיקריות של ישראל, בבואה להילחם בפיגועים מסוג זה, היא חוסר־התיאום בין הזרועות השונות, המופקדות על מיגזרים שונים של פעולות־הסתר. תפקיד היועץ נוצר כדי להתגבר על בעייה זו.

בעיקרו זהו תפקיד מתאם. כל פיגוע פוטנציאלי — משלב הייזום ועד לביצוע — עובר שלבים ונוגע לתחומים השייכים לפעולתם של גופים ישראליים שונים.

המוסד אחראי לביון ולתפקידים מיוחדים בחוץ־לארץ. השב"כ אחראי למודיעין בארץ עצמה, וגם להבטחת שגרירויות־ישראל בעולם. אמ"ן של צה"ל אחראי למודיעין הצבאי, במיוחד במדינות ערביות. המישטרה אחראית לביטחון־פנים. גופים נוספים אחראים למיגזרים אחרים העשויים להיות מעורבים בפיגוע מסויים.

כל אחד מהגופים האלה הוא בעל נחלה עצמאית, וכל אחד אחראי לפני השר שלו.

כדי להגביר את התיאום ביניהם בכלל, ולגבי פיגועים מסויימים בפרט, קיים היועץ, הפועל מטעם ראש־הממשלה. בדרך־כלל הוא פועל כמתאם, ולעיתים גם כאחראי לפעולה מסויימת.

זהו תפקיד סודי לגמרי. בעוד שהמוסד נהנה ממכונת־פירסומת גדולה, המקלסת אותו בספרים, בסרטים ובמאמרים, בעוד שגם השב"כ זכה באחרונה בפירסומת רבה, הרי תפקיד היועץ נשאר עד תשמ"ז עלום לגמרי.

היועץ הראשון היה האלוף במילואים אהרון יריב, שהיה בעבר ראש אמ"ן. אחרי מילחמת יום־הכיפורים מינה יצחק רבין את רחבעם („גאנדי") זאבי, שחבריו מגדירים אותו כאיש־אירגון מעולה.

עם עליית מנחם בגין לשילטון נמסר התפקיד לעמיחי („גידי") פאגלין, מי שהיה בעבר הרחוק קצין־המיבצעים של אצ"ל. בגין העריץ אותו, בנאיביות האופיינית לו, כאיש־צבא דגול, אך בקהילת־המודיעין התייחסו אליו בחיוך של זילזול. הבעייה נפתרה כאשר ניספה פאגלין בתאונת־דרכים. בהשפעת אריאל שרון נמסר התפקיד לידי מיקצוען מאנשי־חסותו: רפי איתן.

איתן נתקל בקושיים רבים. מטבע־הדברים, תפקיד היועץ קשה ביותר, מפני שהוא תלוי לא מעט ברצון הטוב של ראשי השירותים השונים, שכל אחד מהם קנאי למעמדו ולזכויותיו. יעילות היועץ תלויה במידה רבה בגיבוי שהוא זוכה בו מצד ראש־הממשלה, ביוקרתו המיקצועית של היועץ ובכישרונו לקשור את היחסים הדרושים עם אנשי „השירותים".

רפי איתן בא מן השרותים, ושירת בעבר בשב"כ ובמוסד. אך ראשי השרותים האלה היו רחוקים מאוד מהנכונות לקבל ממנו עצות, שלא לדבר על הוראות. איתן מצא את אושרו בתפקיד אחר שנמסר לו: „הלישכה לקישרי מדע" (לק"ם) במישרד־הביטחון. גוף סמוי זה, שעסק בביון במקביל למוסד, התפרסם כעבור זמן בעיקבות פרשת ג'ונתן ואן פולארד.

עוד לפני שהתפוצצה פרשת פולארד, שהפכה אותו לדמות בינלאומית, הודח איתן מתפקיד היועץ על־ידי ראש־הממשלה החדש, פרס, והדבר איפשר את מינויו של ניר.

נערי פרס התנגדו לכך בכל כוחם. כדי למנוע את המינוי, הציעו כי התפקיד יימסר בידי איש־מיקצוע ותיק, תת־אלוף גידעון מחניימי, שעבד במשך שנים רבות כאיש־צבא במישרד היועץ. נטען כי התפקיד „מגיע" לו, וכי מן הראוי שיפשוט את המדים ויקבל את המישרה.

אבל זה לא עזר. פרס קיים את הבטחתו, ומסר את התפקיד ב־15 בינואר 1985 לניר.

מכיוון שפעילותו של היועץ לטרור סמויה וחסויה, יכלו הכל להתנחם בכך שהצעיר השאפתני ייעלם, כמו קודמיו, במישרד ראש־הממשלה בקרייה בתל־אביב, הרחק מלישכתו של פרס בירושלים. מה גם שהיה ברור מראש כי ראשי השרותים, שלא הקלו על קודמיו, לא ישנו את גישתם לטובת הצעיר החדש, ספק־עיתונאי ספק־מג"ד־במילואים, שהיה זר לחלוטין לעולם הסמוי שבו מתקיימים ופועלים שרותיהם.

הם לא העריכו נכונה את עמירם ניר.

● רצח באוניית פאר

ניר אבן נעלם מן העין. כדרכו, למד את הבעיות ביסודיות. הממשלה עסקה בינתיים בנסיגה מלבנון. בשנות עבודתו במרכז למחקרים אסטרטגים הכין ניר מודל לנסיגה כזאת,

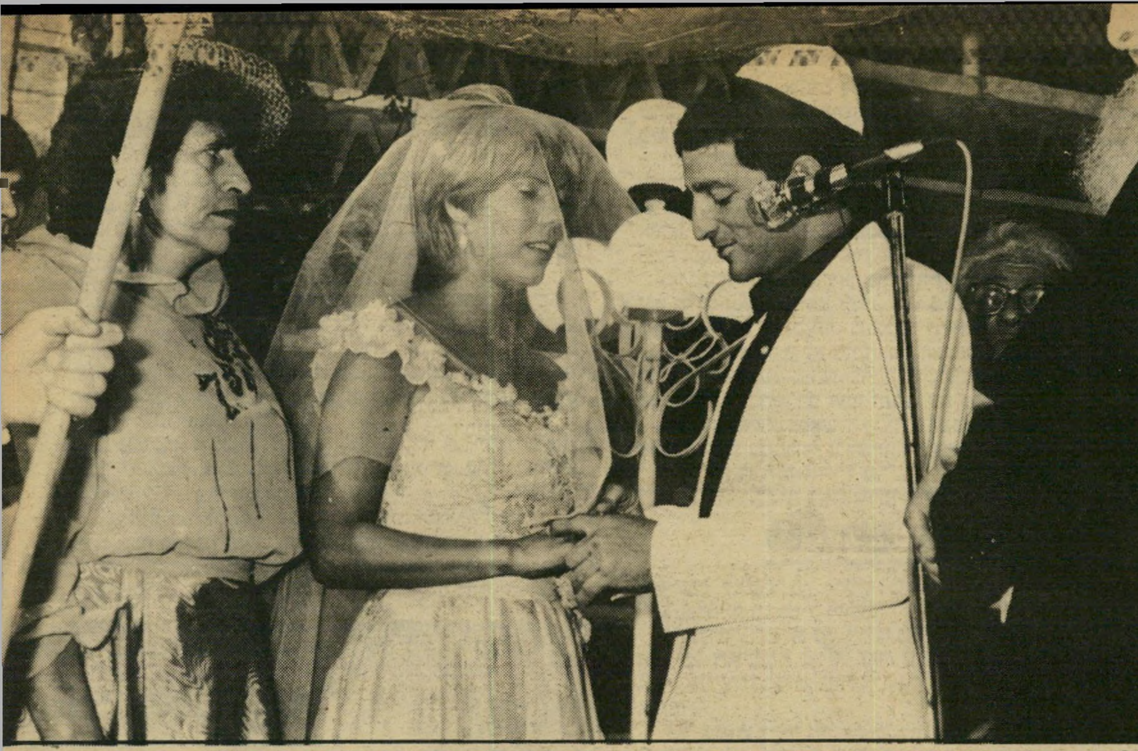

ענת סרגוסטי, העולם הזה

לפני מילחמת־הלבנון: עמירם וג'ודי ניר מתחת לחופה. משמאל: פולה מוזס, אם הכלה

והחלטת הממשלה התאימה למודל זה במידה רבה.

הוא חש כי שעתו הגדולה מתקרבת. כל חייו שאף בעצם להגיע לנקודה זו — נקודת־זינוק לעמדת־כוח ביטחונית־פוליטית. הוא יכול היה לשאת את עינו לקאריירה פוליטית מובהקת או אל קאריירה ביטחונית. נאמר עליו ששאיפתו הכמוסה היא להתמנות כראש המוסד. אך בינתיים יצר לעצמו אפיק חדש לגמרי.

לא התפקיד יצר את ניר. ניר יצר את את התפקיד.

ההזדמנות הגדולה באה ב־7 באוקטובר 1985. גוף פלסטיני קטן, בהנהגת מוחמד עבאס (אבו־אל־עבאס"), חטף את אוניית־הפאר האיטלקית אכילה־לאורו, כנראה בתגובה על הפצצת מטה אש"ף בתוניס שבוע לפני כן. גוף זה שייך להלכה לאש"ף, אך למעשה הוא כפוף לעיראק, וכופר במדיניותו המתונה של יאסר ערפאת. כדי לזכות בפופולאריות בקרב הפלסטינים ולזעזע את העולם, החליט אבו־אל־עבאס לבצע פעולת־ראווה מדהימה. נראה כי הרעיון המקורי היה להחדיר לאוניית־הטיולים קבוצה של לוחמים, כדי שתגיע בשקט לנמל אשדוד, לתפוס שם בני־ערובה ולהתמקח על עיסקת־חילופין לעיני העולם כולו.

בפועל קרה מה שקורה לעיתים קרובות בפעולות מסוג זה. חברי־הקבוצה לא היו מאומנים די־צורכם. הם התגלו בטרם עת, „איבדו את העצבים" וביצעו רצח שפל. מבין כל מאות נוסעי האונייה ואנשי־הצוות, הרגו דווקא יהודי אמריקאי קשיש, נכה המרותק לכיסא־גלגלים. את הגופה, יחד עם הכיסא, זרקו לים.

גם התועמלן האנטי־פלסטיני הקיצוני ביותר לא יכול היה להמציא תסריט מבעית יותר. הפרשה היתה אסון לעניין הפלסטיני בכלל ולאש"ף בפרט. עבודה פוליטית והסברתית של שנים שקעה תוך דקות מעטות במצולות.

האמריקאים נכנסו לפעולה. אחרי שחוטפי־האונייה ירדו בחוף מצריים ועלו למטוס מצרי, יחד עם מארגני הפעולה, יירט חיל־האוויר האמריקאי את המטוס ואילץ אותו לנחות בבסיס אמריקאי על אדמת איטליה. הדבר גרם לתקרית דיפלומטית תלת־צדדית. איטליה ומצריים נעלבו שתיהן מהפגיעה בריבונותן. לבסוף הניחו האיטלקים לאבו־אל־עבאס ולאנשיו להסתלק.

הפעולה האמריקאית היתה זקוקה לסיוע מודיעיני מאסיבי

רב־סרן ניר עם חותנו, נוח מוזס, אחרי החתונה

מצד ישראל. ישראל שמחה, כמובן, לעזור. בשביל ממשלת־ישראל היתה פרשת האונייה מתנה מן השמים, שלא תסולא בפז.

בצד האמריקאי עסק בעניין פקיד בשם נורת'. בצד הישראלי עסק בזה עמירם ניר.

השניים היו במגע זה עם זה גם קודם לכן, בתוקף תפקידיהם. אולם במהלך פרשת אכילה לאורו נוצרה ביניהם הברית, שעתידה היתה להשפיע על גורל העולם.

● האיש המקביל

איך הגיע ניר בכלל לפרשת האונייה?

היו שראו בכך תרגיל נוסח־מאקיאוולי מצד ניר. לפי גירסה זו שמצאה לה מהלכים, פשוט „סחב" ניר את המידע ממוסדות־הביון, העביר אותו לאמריקאים, וכך השתלט על כל העניין. הוא פלש לתחום לא־לו, והכל בגלל שאפתנותו הבלתי־מרוסנת, רצונו להיות במרכז־העניינים ולרכוש לעצמו עמדת־מפתח.

זוהי כמובן גירסה מגוחכת, ההופכת את ענייני־המודיעין של ישראל לקריקאטורה. אי־אפשר „לסחוב" מידע, ומוסדות־הביון השונים שומרים בקנאות על תפקידיהם.

במציאות התנהלו הדברים בצורה הרבה יותר מסודרת. בצד האמריקאי טיפל בפרשה אוליבר נורת', פקיד במועצה לביטחון לאומי, שנשא את התואר הסתמי „סגן־המנהל לפיתוח מדיניות". למעשה היה כפוף במישרין לנשיא ארצות־הברית, באמצעות היועץ לביטחון לאומי, אז רוברט מק־פארלן.

נורת' ביקש לקיים בפרשה זו קשר עם הפקיד הישראלי שתפקידו מקביל לשלו. כלומר: הפקיד הישראלי העוסק בלוחמה בטרור במישרד ראש הממשלה. זה היה ניר.

תופעה זו אינה חדשה. לעיתים קרובות מוטלים על אישים ישראליים תפקידים אך ורק מפני ש„המקביל" האמריקאי שלהם ממלא בתפקיד כזה. למעשה כופים האמריקאים את השיטה הזו על זולתם.

מיקרה לדוגמה: כאשר ביקרה גולדה מאיר אצל הנשיא ריצ'ארד ניכסון, הביע הנשיא את מישאלתו לקיים עימה מגע ישיר, שלא באמצעות מישרד־החוץ. ניכסון תיעב את הביורוקרטיה הדיפלומטית, והחליט לקיים עם ראשי־הממשלות בעולם כולו קשר ישיר.

כששאל הנשיא את גולדה מי יהיה איש־הקשר האישי שלה איתו, נתקל מבטה ביצחק רבין, שגריר ישראל בוושינגטון, שנכח בפגישה. „הוא יהיה המקשר," הודיעה.

התוצאה היתה שרבין נדרש לדווח על מגעיו עם הבית הלבן במישרין לגולדה מאיר, תוך התעלמות מן השר הממונה עליו, שר־החוץ אבא אבן, ושאר בעלי־התפקידים במישרד־החוץ. הדבר פגע קשה באבן, וכך החלה איבה הנמשכת עד עצם היום הזה. אבן השמיץ את רבין, וכאשר נקרא רבין במפתיע לראשות־הממשלה, לא צירף את אבן לממשלתו. הקאריירה המזהירה של אבן נקטעה באמצע.

עד היום טוען רבין כי ידו לא היתה במעל, וכי לא התכוון כלל לחתור תחת מעמדו של אבן, כאשר הוטל עליו לדווח במישרין לראש־הממשלה. הדבר נעשה לפי דרישתו המפורשת של הנשיא האמריקאי.

בצורה דומה הוכנס ניר למישחק־המלכים, בגלל חוש־הסדר של קצין־הנחתים האמריקאי. כמו כל אנשי־המימשל בוושינגטון, האמין גם נורת' בדבקות קנאית בסידורים אירגוניים נאותים. כך הוטל העניין על ניר.

אך ברגע שהכדור התגלגל לעברו, לא הירפה ממנו עוד.

● שריף במיזרח הפרוע

כשעה שנוצר הקשר בין נורת' וניר, נוצרה בין השניים „כימיה".

מג"ד־הנחתים האמריקאי לא יכול היה שלא להתרשם ממג"ד־השריון הישראלי, שדיבר בשפה מובנת לו, ושדגל בכל הערכים הפטריוטיים שהוא עצמו מאמין בהם: שרות למולדת, אחריות אישית, סודיות מוחלטת, אומץ־לב קרבי.

אך למעשה יש בין השניים שוני רב. נורת' הוא

איש השנה תשמ"ז

(המשך מעמוד 23)

אדם פשוט, בעל תמונת־עולם פשטנית וברורה. איש אינו יכול לאמר על עמירם ניר שהוא אדם פשוט, ושתמונת־עולמו פשוטה. להיפך, הוא איש מורכב מאוד, והוא רגיל לראות את המורכבות של מצבים, לנתחם ולהסיק מסקנות.

בעיני נורת' דומה העולם למערב הפרוע בימיו הטובים. יש ברנשים טובים ויש ברנשים רעים. האמריקאים הם הטובים, המאמינים בכל האידיאלים של חרות, צדק, הוגנות ועוגת־התפוחים של אמא. הרוסים הם הרעים, חורשי־מזימות ואנשי־זדון. תפקיד האמריקאים הוא להתייצב מול הרעים בכל מקום בעולם, ולהכניס אותם באשר הם.

בתמונה זו מהווה ישראל מעין אמריקה־זוטא, השריף של המיזרח הפרוע. עמירם ניר התאים בעיניו בדיוק לתמונה זו.

פשטנות מושלמת זו העניקה החלטיות רבה לכל מעשיו של נורת'. הוא היה בטוח לחלוטין בצידקת מעשיו, ועל כן לא היסס לרגע להעלימם מעיני פוליטיקאים, עיתונאים ושאר טפילים, אנשי־מלל ומגבבי מליצות, המפריעים לאנשים ההגונים לעשות

ציון צפריר, העולם הזה

יעקב נימרודי עם שימעון פרס: לא שוכח

את המוטל עליהם למען הצלת העולם החופשי מידי האימפריה המירשעת.

ניר, אדם ספקני בעל מוח אנאליטי יותר, בוודאי חייך בליבו למראה השקדנות התכליתית חסרת־הספקות של נורת'. אם כן, ידע להסתיר זאת היטב. הוא היה מוכן לשתף פעולה עם נורת' בכל. הדבר פתח אפיקים חדשים לפני ישראל, וגם לפני ניר עצמו.

פרשת אכילה לאורו אירעה באוקטובר 1985. חודשיים לפני כן בוצעה עיסקת־הנשק הראשונה בין ישראל ואיראן, בהסכמת האמריקאים.

ניר לא היה מעורב בה במישרין, וספק אם בכלל ידע עליה. גיבוריה היו שלושה טיפוסים ססגוניים.

יעקוב נימרודי, יהודי ממוצא עיראקי־פרסי, היה בימי השאה נספח צבאי ישראלי בטהראן, וצבר לאחר־מכן הון־עתק בעיסקי־נשק ועסקים אחרים עם מישטר השאה. הוא שיתף פעולה עם אל שווימר, יהודי־אמריקאי, ממייסדי התעשייה האווירית, ידיד־נפשו של שימעון פרס. השלישי במעגל היה מנכ"ל מישרד־החוץ, דויד קימחי, איש־מוסד ותיק ומקורבו של יצחק שמיר, הנראה כאילו יצא זה עתה מסרט־ריגול של ג'ון לה־קארה.

מהצד האיראני הופיעה דמות ססגונית וחשודה בשם מאניצ'ר גורבאניפאר, לשעבר איש שרות־הביטחון של השאה. האמריקאים הגדירו אותו כשקרן פאתולוגי, המסוגל לשבור כל גלאי־שקר. הם חשדו בו שהוא סוכן ותיק של המוסד הישראלי. דמות ססגונית נוספת במעגל זה היה המיליארדר הסעודי עדנאן חאשוקג'י, הרפתקן בינלאומי שסיפק את מימון־הביניים.

כל הקבוצה הזאת אירגנה מישלוחים של נשק ממחסני־ישראל לאיראן. ממשלת־ישראל הסכימה לכך אחרי שווידאה כי האמריקאים תומכים בעיסקה, ושהם מוכנים למכור לישראל נשק חדש במקום זה שנמכר לאיראן. הרווח היה עצום.

כרגיל בעיסקות כאלה, שימשו בהן בערבוביה מניעים שונים ומשונים.

ממשלת־ישראל היתה מעוניינת לרכוש שוב דריסת־רגל באיראן, כדי לחדש את היחסים ששיגשגו בימי השאה ושנותקו אחרי מהפכת רוח־אללה חומייני. הצמרת הישראלית גם היתה מודאגת מול התעצמות הצבא העיראקי, וחששה שמא תופנה עוצמה זו נגד ישראל, אם תיפסק המילחמה. הכל הסכימו שכדאי שמילחמה זו תימשך עד־אין־סוף, ושבינתיים יהרגו העיראקים והאיראנים זה את זה.

האיראנים רצו פשוט בנשק, כדי להמשיך במילחמה. לא היה איכפת להם מניין יבוא.

הסוחרים הישראליים רצו, מן הסתם, להרוויח כסף — אף שהכחישו זאת בזעם. בעיני חאשוקג'י, על כל פנים, זה היה עסק פשוט, שבו הכל מנסים לרמות את הכל.

האמריקאים קיוו כי במיסגרת עיסקות אלה תביא איראן לשיחרור בני־הערובה האמריקאיים, שהוחזקו על־ידי גופים פרו־איראניים בלבנון. גם הם היו מעוניינים לחדש את קישריהם עם איראן, בעלת החשיבות האסטראטגית, מה גם שחששו מפני השתלטות סובייטית על ארץ זו אחרי מות האיית־אללה.

כך מכרה ישראל לאיראן, באמצעות נימרודי ושות'; 100 טילי נ"ט מדגם תאו באוגוסט 1985, 408 טילי תאו בספטמבר 1985, ו־18 טילי־נ"מ מדגם הוק בנובמבר 1985.

עיסקה אחרונה זו לא עלתה יפה. האיראנים טענו שרימו אותם ושלחו להם נשק מיושן. בחלק מהטילים גם לא נמחקו סימוני המגן־דויד, כנדרש. הם זעמו ותבעו את כספם בחזרה.

נימרודי האשים בפאשלה פקידים חמסניים במערכת־הביטחון. אחרים חשדו בנימרודי ובחבריו. האמריקאים התרגזו.

זה היה חודש אחרי פרשת „אכילה לאורו", והזוג החדש נורת־ניר היה מוכן להיכנס לפעולה.

● גירוש הסוחרים

קשה לדעת מי החליט בישראל להוציא את הסוחרים הפרטיים מהעניין, ולהעביר את הטיפול כולו לידי ניר.

נימרודי, המלא עד היום בחימת־זעם על ניר, מטיל את כל האשמה עליו. ניר נראה לו כחורש־מזימות אפל, איש־תכבים, שהפך את העניין מכשיר לקידום אישי.

לפי תיאורו ניצל ניר את קשריו עם נורת', סיפר לנורת' כי שימעון פרס דורש את סילוקם של נימרודי־שווימר־קימחי מהעיסקה, בעוד שסיפר לפרס כי נורת' הוא הדורש זאת. לדבריו גם אירגן ניר פגישה עם גורבאניפאר ואחרים בלונדון, מאחורי גבו של פרס ששהה אף הוא באותה שעה בבירה הבריטית. לפי תיאור זה העלים ניר את דבר־הפגישה מעיני נימרודי, שווימר וקימחי. כדי להעמיד פנים כאילו הוא בא על דעת פרס, גרר ניר אחריו את מזכירו הצבאי של פרס, עזריאל נבו, שלא ידע כלל מה מתרחש, והראה לאיראנים תצלום שהופיע בעיתון בריטי, ושבו נראה נבו ליד פרס.

כאשר פנו נימרודי ושווימר אל פרס ותבעו את עלבונם, הניח

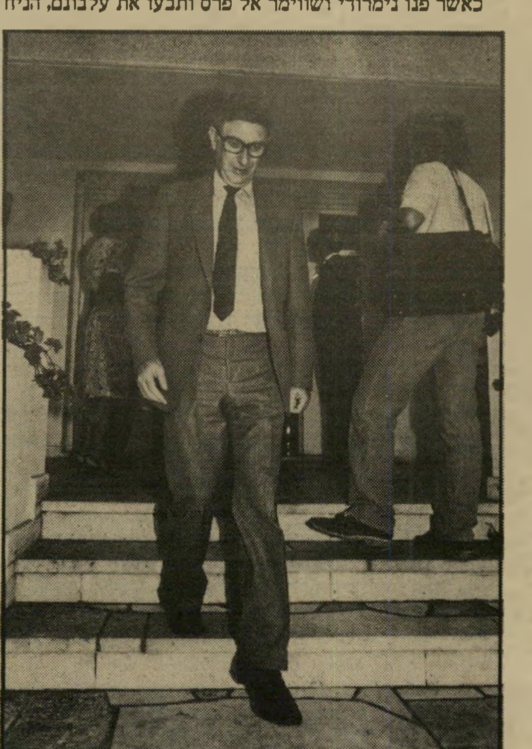
ענת סרגוסטי, העולם הזה

דויד קימחי: שיקול מוטעה, ירידה מהעניין

להם פרס לחשוב שאכן לא היתה לו יד בעניין, וכי לא ידע דבר וחצי־דבר. בכל זאת נותקה הידידות רבת־השנים בינו ובין שווימר. אך גם בין פרס וניר עבר חתול שחור, שלא הסתלק משם עד היום.

פני־הדברים היו שונים: האמריקאים אכן רצו ליצור קשר ממשלתי ישיר עם האיראנים, והסוחרים הפרטיים הפריעו להם בכך. האמריקאים רצו לשמור על חשאיות טוטאלית. גם פרס ורבין רצו לסלק מן העניין את הסוחרים הפרטיים. באחת ההזדמנויות בסוף השנה שיבח יצחק רבין את ניר ואמר: „ההישג הגדול ביותר שלו היה שהוציא מן העניין את סוחרי־הנשק."

באותה שעה פעל גם נורת' להרחקת כל שאר האנשים מן המיבצע. לשם כך השתמש בשמו של ניר. בין השאר פעל נגד מיכאל („מייק") לדין, יהודי אמריקאי שפעל כיועץ לעת־מצוא לסי־איי־אי. „ניר אומר שיש לו מידע על כך שמייק קשור בעניינ־כספים עם גורבה (גורבניפאר) ונימרודי, ואולי גם עם שווימר. אם זה נכון, זה לא טוב." על דברים אלה רצה לדין לאחר מכן להגיש תביעת־דיבה נגד ניר, ואף בא לצורך זה ארצה. אך הוא ויתר על הרעיון.

לנורת' ולמק־פארלן היתה מן הרגע הראשון מטרה פוליטית. כמו ניר, הם ראו בעיסקת־הנשק רק אמצעי כדי לחדש את המגע המדיני עם איראן ולקנות אחיזה חדשה בטהראן. עניין בני־הערובה נראה להם כנושא שולי, שהיה חשוב רק כמיבחן, כדי לבדוק את רצינותם של האיראנים בפרשה זו.

היה לנורת' נימוק נוסף לריכוז של כל העיסקות עם איראן בידי שני אנשים למודי־סוד — הוא וניר. כי בינתיים נולד רעיון גאוני: להשתמש ברווחים העצומים של העיסקות, שהגיעו להרבה מאות אחוזים ושהסתכמו במיליונים רבים, לשם מימון פעולות סמויות במקומות שונים בעולם. בעיקר התכוון למימון הפעולה שהיתה קרובה ביותר לליבו: מילחמת־ההתשה בממשלת ניקראגואה השמאלית.

מילחמה זו נוהלה בידי שכירי־חרב מקומיים, שזכו בכינוי „קונטראס" („הנגדיים"). כינוי זה סיפק לאחר־מכן את השם לפרשה כולה, שנכנסה להיסטוריה כ„פרשת איראן/קונטראס".

כאשר התפוצצה הפרשה, מסר נורת' לחוקריו כי ניר הוא שהגה את הרעיון הזה. יתכן כי קיווה בצורה זו למנוע חקירה של הקונגרס, שבו שולטים ידידי־ישראל.

לאחר מכן, כשהעיד השנה לפני ועדת־החקירה של הקונגרס, הודה נורת' כי הדברים קרו אחרת. במהלך פגישה, שבה נכח גם ניר, משך אותו גורבאניפאר לחדר־השרותים, ושם לחש לו את הרעיון המבריק.

רעיון זה היה עתיד לזעזע את אושיות השילטון בארצות־הברית. כי באותה תקופה היה קיים חוק מטעם הקונגרס האמריקאי, שאסר על כל זרועות השילטון בארצות־הברית לממן

אל שווימר עם שימעון פרס: לא סולח

את הקונטראס. העברת „עודפי־הכסף האיראניים" לשכירי־החרב היתה הפרה בוטה של החוק האמריקאי, או לפחות עקיפתו בזדון.

● „מר ניר הציע..."

במשך קרוב לשנה מילא עמירם ניר תפקיד מרכזי בעיסקה זו.

לפי התמונה שהצטיירה בחקירות שהתנהלו השנה באמריקה, שלט ניר בנורת', ובאמצעותו חלש על מהלכים הרי־תוצאות של ממשלת ארצות־הברית.

הוא נפגש בחשאי עם הנשיא ואישי־שילטון בכירים אחרים, ועשה בוושינגטון כבתוך שלו. הוא הופיע כנציגו האישי של ראש ממשלת־ישראל, ואם בכלל ידע מישהו בישראל את כל פרטי פעילותו, הרי היו אלה לכל היותר שימעון פרס ויצחק רבין, ואולי גם יצחק שמיר.

שום פרט על פעילות זו לא דלף. גם מבחינה זו שונה ניר מן הנורמה המקובלת בישראל של תשמ"ז: הוא לא דיבר אף מילה אחת, לא במישרין ולא בעקיפין. הוא שמר על סודיות מוחלטת גם אחרי שפרשה זו כבר התפוצצה, כאשר שמו הוזכר מדי יום בארצות־הברית, כאשר נימרודי הפעיל נגדו את כל התותחים, וכאשר השמועות וימזומו סביבו כנחיל דבורים.

גם מבחינה זו דמה ניר לנורת', איש שהתרחק בקנאות מכל אמצעי־התיקשורת, עד שהפך השנה במפתיע למלך־התיקשורת ולגיבור־לאומי. יתכן ששמירה קנאית זו על הסודיות — תכונה שהיא נדירה בארצות־הברית כמו שהיא נדירה בישראל — קשרה את השניים זה לזה.

כל מה שנודע על פעילותו של ניר בא, משום־כך, מן החקירות ומן הדוחות האמריקאיים. בישראל לא נערכה שום חקירה של הפרשה, וממשלת־ישראל גם לא הסכימה שניר ימסור עדות לפני מוסד אמריקאי. האמריקאים רק הורשו להציג שאלות בכתב, ואת התשובות קיבלו — באיחור — מידי ועדה שהכינה את „הגירסה הישראלית".

במשך כמה ימים של פאניקה היה נדמה שהאמריקאים יהפכו את ישראל — ואת ניר — לשעיר לעזאזל. אך בניגוד לחששות, לא היו האמריקאים מעוניינים כלל להטיל את האחריות על ישראל, ולנפח את חלקה בפרשה. היו להם מטרות אחרות.

בתי־הקונגרס רצו לחשוף את חלקו של נשיא ארצות־הברית

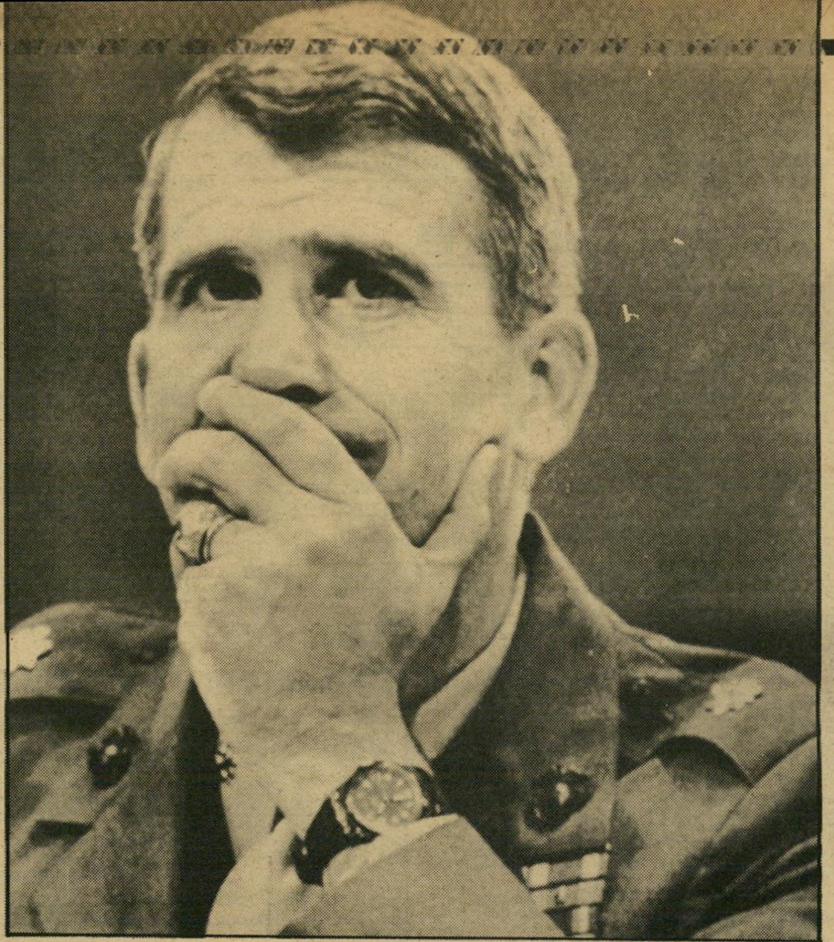

סגן־אלוף אוליבר נורת', סגן־אלוף עמירם ניר: אולי ועמי. מפקדי גדודים, נחתים ושיריון, שמירת־סוד, אידיאליזם ופעולה בחושך

בהפרת־החוק. ועדת־טאואר בדקה בעיקר את תיפקוד המוסדות הביטחוניים. „התובע המיוחד" שהתמנה ביקש להביא לדין את מפירי־החוק האמריקאיים. איש לא היה מעוניין במיוחד בצד הישראלי.

מישום כך נשארה רוב הפעילות של ניר כמוסה גם אחרי שוך הסערה הראשונה. רק הקווים הכלליים הסתמנו, איך שהוא, בדוחות.

כך נקבע כי בדצמבר 1985 קיים ניר שורה של פגישות חשאיות עם נורת', גורבאניפאר, הגנרל ריצ'ארד סיקורד (שפעל כאזרח פרטי בשרותו של נורת', ושאירגן את האספקה ל־קונטראס) ואלברט חכים (יהודי איראני־אמריקאי שניהל את העניינים הכספיים של סיקורד.)

קובע דוח־טאואר: „ברור כי ב־2 בינואר 1986 הציע מר ניר את ההצעה, בדיוק כאשר היה נרמה שהיוזמה גוססת."

היה זה ניר שגרם לכך שהאמריקאים יפגשו בפעם הראשונה פנים־אל־פנים עם אישי־שילטון איראניים, ושהעיסקה עברה מן הפסים של שיחרור בני־ערובה לפסים מדיניים מובהקים.

מעיד הדוח: „ב־24־27 בפברואר (1986) קיימו סגן־אלוף נורת', איש מטעם הסי־איי־אי, מר סיקורד, מר ניר ומר אלברט חכים שורה של פגישות בפרנקפורט שבגרמניה עם מר גורבאניפאר ואיראנים אחרים." האיראנים האחרים היו אנשי שילטון מטהראן.

„לספק את הסחורה"

בהדרגה נוצר מעין סימביוזיס בין נורת' וניר, והשניים פעלו כצמד על־לאומי כדי לעצב את המדיניות של שתי המדינות. בצמד הזה היה זה ניר שסיפק את המחשבה האסטרטגית, ושעיצב בהדרגה את התפיסה של נורת'.

הנשיא רגן ראה במיבצע כולו בעיקר מכשיר לשיחרור בני־הערובה האמריקאיים. אין זה פלא: רגן הצליח להביס את קודמו, ג'ימי קארטר, בעיקר תודות לפרשת בני־הערובה האמריקאיים בטהראן, שקארטר לא הצליח לשחררם. הוא ידע כי בני־הערובה עלולים להוות נשק קטלני במערכת־בחירות. כאיש פשוט וחביב היה רגן רגיש במיוחד לדמעות של בני־המישפחות. נורת' וניר נוצקו מחומר קשוח יותר.

נורת' קיבל בהדרגה את התפיסה של ניר, שהמטרה העיקרית צריכה להיות גיאו־פוליטית ואסטרטגית: משיכת איראן בהדרגה מעמדתה האנטי־אמריקאית והאנטי־ישראלית לברית עם ארצות־הברית („השטן הגדול") ובעקיפין עם ישראל („השטן הקטן"), ובינתיים לגרום להמשך המילחמה.

ניר לא המציא את התפיסה הזאת. היא היתה מונחת ביסוד הגישה הישראלית למן הרגע הראשון. נימרודי, ה„איראני" הוותיק, רואה את עצמו כאבי הגישה הזאת. קימחי, איש המוסד שהפך מנכ"ל מישרד־החוץ, דגל אף הוא בגישה זו.

(חלקו של קימחי בפרשה מוזר במיקצת. בשלב הראשון התקשר עם נימרודי ושווימר, ופתח לפניהם דלתות בוושינגטון. כשעברה הפרשה לידי ניר, לא האמין קימחי, כנראה, שפרס יבגוד בשווימר ידידו, והימר על השניים. כתוצאה מכך נשאר בחוץ.)

רשם מק־פארלן: „קימחי אמר, בקיצור: ובכן, אנחנו בישראל יש לנו אינטרסים משלנו. האינטרס הבסיסי שלנו הוא להבטיח קיפאון במילחמת איראן־עיראק, אך גם להחזיר את ארצות־הברית לאיראן, כי חיזוק מעמדה של ארצות־הברית במיזרח־התיכון עוזר לנו. כמו־כן אנחנו מעוניינים לצמצם את הסיוע האיראני לטרוריזם, אם זה אפשרי."

נורת' עצמו רשם בשלב מוקדם: „בשיחותי עם קימחי ומירון (האלוף מנחם מירון, אז מנכ"ל מישרד־הביטחון) התברר במה רוצים הישראלים: המשך המילחמה במצב של קיפאון, הקמת ממשלה איראנית מתונה־יותר בסיום המילחמה, והוצאת היהודים מאיראן בדרך של עיסקת־חילופין כלשהי. שתי המטרות הראשונות תואמות איכשהו את האינטרסים שלנו."

ניר הביא עימו גישה מפוכחת עוד יותר. אין ספק שאמר לנורת' מה שאמר לסגן־הנשיא, ג'ורג' בוש, כאשר אישיות רמת־דרג זו באה לקבל ממנו תידרוך. דיווח בוש: „ניר תיאר כמה מן הלקחים שלמד. אנחנו עוסקים ביסודות הקיצוניים ביותר (באיראן). הם יכולים לספק את הסחורה (כלומר: לקיים הבטחות פוליטיות), והמתונים אינם יכולים."

בלי המוסד והסי־איי־אי

שותפות־הידיעות של נורת' את ניר לא היתה רק לגבי המטרה, אלא גם לגבי האמצעים.

למשל, כדי לשמור על סודיות טוטאלית של פעילותו, ובכללה מימון פעולות הקונטראס, העלים אותה נורת' גם מעיני הסי־איי־אי. הוא שיתף במעשיו רק את ראש־השרות, ויליאם קייסי, איש פוליטי וידיד ותיק של רגן.

נורת' היה משוכנע שניר מעוניין להוציא מן העניין את המוסד בגלל סיבות דומות. נורת' האמין שכל מה שנודע למוסד, יוודע גם לסי־איי־אי.

רשם נורת': „ניר ביקש שאנחנו נגן עליו, ולא נגלה לסי־איי־אי את מעורבותו. כידוע לך, ניר פועל בלי גיבוי של המוסד, והוא חושש מאוד שמא הסי־איי־אי ילמד על פעילותו. אם להאמין לגורבה, יש לניר סיבה טובה להיות מודאג."

יתכן מאוד שנורת' הישלה את עצמו. אין להניח כי ניר יכול היה לפעול בפרשה זו בלי ידיעתו ותמיכתו של המוסד, מה גם שלא היה לניר מנגנון משלו כדי לטפל בעניינים שהיו כרוכים במהלך הפעולה. יתכן שהיה נוח לניר להעלים מן האמריקאים את מעורבות המוסד.

נורת' פעל באיזור־ערפל בין הרשויות האמריקאיות החוקיות,

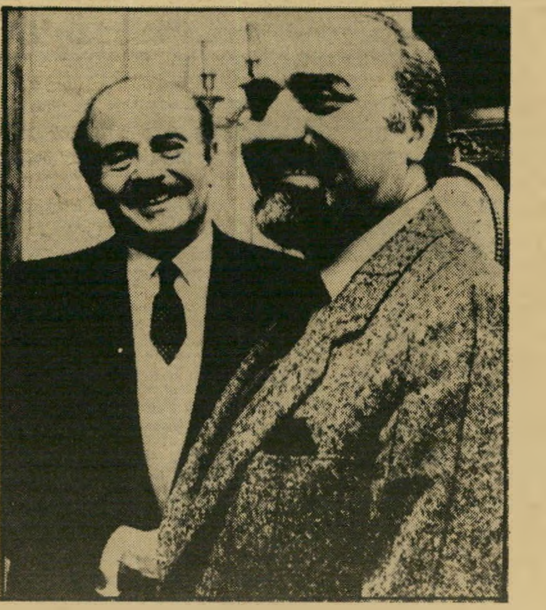

גורבאניפאר וחאשוקג'י: מי רימה את מי?

ועד היום לא ברור מי ידע מה על פעולתו, ועד כמה היה הנשיא שותף לה. ערפל דומה מקיף את פעולתו של ניר.

האמריקאים עצמם תמהו, מדי פעם, לגבי מעמדו של ניר, אך נורת' הרגיע אותם.

למשל, כאשר התבקש סגן־הנשיא לקבל תידרוך מפי ניר, הוא היסס. לפני שנפגש עם ניר התקשר עם נורת'. זה הודיע לו שראש־הממשלה, שימעון פרס, הוא העומד על־כך שתידרוך זה אומנם ייערך. ואכן, כאשר פגש פרס את בוש אחרי התידרוך, שאל אותו פרס איך התרשם מדבריו של ניר.

בדיווח של נורת' לקייסי העלה על נס את פעולתו של ניר: „עמירם ניר, עוזר מיוחד לראש ממשלת־ישראל לענייני טרוריזם־נגדי, מילא תפקיד חיוני במאמץ נחוש־החלטה להכריח את איראן להתחיל בשיחרור בני־הערובה האמריקאיים. במאמץ זה נתמך ניר על־ידי ראש־הממשלה פרס ושר־הביטחון רבין."

ובהמשך: „גורבניפאר הוא גורם שאי־אפשר לשלוט בו, אך נראה שהוא פועל בדרך־כלל על־פי הוראותיו של ניר...

„לניר יש כל הסיבות לפעול למען שיחרור בני־ערובה נוספים שלנו, כי פרס ורבין הניחו את יוקרתם על כף־המאזניים, ומעניקים לניר את מלוא התמיכה במאמציו.

„אם יישבר הקשר (עם גורבניפאר ואנשי־השילטון האיראניים) יביא הדבר לאובדן יוקרתם של ניר והממונים עליו. הקשר הזה הוא גם התיקווה היחידה שיש להם, כנראה, לקבל בחזרה את חייליהם הנעדרים (ממילחמת־הלבנון)".

לאור עדות זו, ולאור העובדה שכל הבטחותיו של ניר לגבי העברת נשק אכן קויימו, יש להניח כי פרס ורבין, וכנראה גם שמיר, ידעו לפחות בקווים כלליים על פעילותו של ניר בפרשה זו, ונתנו לה גיבוי מלא.

ניר אינו ישן

ברגע שניר נכנס לעניין, קיבלה הפרשה תנופה חדשה. ניר סיפק כסרט הנע רעיונות חדשים, שהפתיעו את האמריקאים כיבדי־המחשבה. „ניר אמר לפוינדקסטר (הבוס החדש של נורת', שבא במקום מק־פארלן) שישראל תאתר שבויים חברי החיזב־אללה, המוחזקים בדרום־לבנון בידי הגנרל לאחד, מפקד צבא דרום־לבנון הנוצרי, שאינם 'מגואלים בדם', ותציע לשחררם, יחד עם אספקת 3000 טילי תאו, תמורת שיחרור בני־הערובה (האמריקאיים שבידי חיזב־אללה)".

כאשר האמריקאים לא מיהרו למלא את המלאי הישראלי, שהתרוקן בעיקבות העברת הנשק לאיראן, רשם נורת': „ניר מדגיש שהוא פועל בסביבה עויינת מאוד (בישראל), מפני שממשלת ארצות־הברית לא סיפקה את פריטי־הנשק." ועל הכסף הקשור בעיסקות: „(האם הכסף חסר) מפני ששווימר הכניס את השאר לכיסו, או מפני ששילם שוחד לפקידים איראניים בטהראן? לא ניר ולא אני יודעים זאת."

דאגות אלה גרמו לכך שנורת' רשם: „חשוב לציין כי בדיון האחרון שלי עם ניר — גם הוא אינו ישן — הסתבר שהוא מודאג מאוד לגבי בעיות האמינות...

„אני מאמין כי ניר עצמו הוא כה תשוש, וכי מרחפת עליו סכנה כה חמורה של אובדן מישרתו, עד שאינו יכול עוד לתפקד כראוי. אינני מאמין שניר משקר לנו. אני מאמין שהוא מודאג בכנות לגבי התוצאות, ורוצה לעשות ככל יכולתו לטובת ישראל וארצות־הברית כאחת."

דמעות בעיני ניר

לקראת מאי 1985 נולד הרעיון הנועז ביותר: שמישלחת אמריקאית תבקר בטהראן, לשיחות פנים־אל־פנים עם ראשי

(המשך מעמוד 25)

המישטר האיראני. עצם הרעיון הפריך את התירוץ שהושמע לאחר־מכן על־ידי הנשיא רגן, שהכוונה היתה לעודד רק „איראנים מתונים", המתנגדים לקו המישטר.

כאשר צץ רעיון המישלחת לאיראן, לא עלה על דעת האמריקאים לקחת איתם את ניר הישראלי. זה נראה להם מסוכן מדי — ולא רק בשל הסיכון האישי. הם גם חששו שישראל תוכל להתפתות להדליף את העניין, כדי לסכסך בין ארצות־הברית ובעלות־בריתה בעולם הערבי. חשש אמריקאי זה מפני המאקיאוואליזם הישראלי ליווה את הפרשה לכל אורכה. נורת' לא היה שותף לו.

ראש הסי־איי־אי, שהיה בסוד העניין, הציע: „כדאי שהנשיא יתקשר עם ראש־הממשלה פרס, יודה לו ויגיד לו שלא ניקח את האיש שלו לפגישה... עלינו לזכור שהדלפת דבר הפגישה יכולה להיות כדאית לישראל. רק ארבעה אנשים בישראל יודעים על הדיונים: ראש־הממשלה, מזכירו הצבאי, ניר והבוס של ניר במישרד ראש־הממשלה."

מי שסבר כי כך אפשר לדחוק את ניר החוצה, טעה. וכך נרשם: „מר ניר הפעיל לחץ כדי להיכלל במישלחת... דרישה זו נדחתה תחילה. החלטה זו הועברה על־ידי הבית הלבן לראש־הממשלה הישראלי פרס, וזה עירער עליה." ניר נכלל במישלחת.

הנסיעה לטהראן היתה מלווה בקוריוזים רבים. קשה היה לארגן לוח־זמנים, כי „אנחנו כפופים לדרישות־השבת בישראל, ולדרישות־הרמדאן בטהראן..."

בדרך לטהראן הוזמנה מתנה לאיראנים: „עוגת־שוקולד שנאפתה במאפיה כשרה בתל־אביב — מין בדיחה פרטית שבין נורת' וגורבאניפאר."

עצם נסיעתו של ניר לטהראן — ויותר מכן, דרישתו להיכלל במישלחת — הם גילויים של אותו אומץ־הלב האישי, שציין אותו בתקופות קודמות. הוא נשא דרכון אירי מזוייף על שם „אדם מילר", והוצג בכל הפגישות כאמריקאי. אולם לאחר־מכן הסתבר שהאיראנים ידעו כל הזמן שניר הוא ישראלי.

המישלחת שהתה בטהראן במשך כמה ימים סוערים. מלכתחילה לא הסתדרו האמריקאים עם האיראנים, ולא רק מפני ש„ריח נשימתם של האיראנים היתה יכולה לעבד את עורו של סוס־יאור," כפי שרשם אחד מהם.

האמריקאים, כדרכם, ניגשו ישר לעניין והציעו הצעות שגובשו מראש בדיונים ממושכים. האיראנים שיחקו מישחק של חתול ועכבר, התמקחו כמו בבזאר של טהראן, הציגו דרישות בלתי־אפשריות והציעו תשלום בשיעורים — שיחרור בני־הערובה בזה אחר זה.

הרישומים של כל הפגישות מזכירים את ניר ברשימת־הנוכחים. הם גם מגלים כי בבית־משוגעים הזה היה ניר היחיד ששמר על קור־רוחו, שניסה להרגיע ושהציע בכל שלב פשרות סבירות.

באחד משיאי־הפגישות קפץ הנציג האמריקאי הבכיר, רוברט מק־פארלן, ממקומו ורץ בסערה החוצה. ניר רדף אחריו, עצר אותו, הרגיע אותו והחזירו לפגישה.

אולם בסופו של דבר נכשל. מק־פארלן, איש פשוט ונוקשה, סבר כי האיראנים מרמים אותו, ושאינם מתייחסים אליו בכבוד הראוי. הוא דחה את ההצעה האיראנית באמצע ההתמקחות והורה למישלחת לעזוב. ניר סבר שזו שטות, והציע להמשיך ולהתמקח. אך למרות שהכל התייחסו בכבוד לדעתו, לא הוא היה האיש הבכיר במקום.

כך הסתיימה הרפתקה זו בכישלון גמור. ניר לא היה אשם בכך.

העיד גורבאניפאר: „מק־פארלן אמר: ,אם עד שעה 6 לא ישוחררו כל בני־הערובה, אני עוזב.' „(הנציג האיראני) אמר: ,או־קיי, קח שניים עכשיו ותן לנו עוד יום.' הוא (מק־פארלן) עזב בשעה 6. ותאמינו לי, ראיתי דמעות בעיני נורת', ניר וכולם."

● לבלוט על קו־הרקיע

במשך חמישה חודשים נוספים התנדנדה היוזמה בין תיקווה ויאוש, כאשר ניר מתרוצץ בלי הרף, דוחף ומדרבן.

היו תקלות רבות. שר־החוץ, ג'ורג' שולץ, אשר ממנו הועלם העניין כולו, שמע מפי אחד משגריריו כי חאשוקג'י פנה לאיש־עסקים בריטי כדי לשתף אותו במימון עיסקת־נשק איראנית־ישראלית־אמריקאית. השר הנדהם פנה לפוינדקסטר, וזה רשם בזעם: „מה, לכל הרוחות, עושה ניר? אנחנו באמת לא יכולים לבטוח בבני־הכלבה האלה!"

נורת' פייס אותו: „אני מסכים שאיננו יכולים להאמין לאיש במישחק הזה... ביקשנו מניר שלא לבלוט על קו־הרקיע בעניין זה."

כאיש־חי"ר ותיק, בוודאי הבין ניר את הדימוי.

ביולי, חודשיים אחרי העסק־ביש בטהראן, נחל ניר ניצחון: אחד מבני־הערובה האמריקאיים, הכומר לורנס ינקו, שוחרר. ניר ראה בכך הוכחה לצידקת טענתו, שיש לשחק את המישחק ולהתייחס לאיראנים בסבלנות. אבל זה לא התאים לאופי האמריקאי.

נראה כי האמריקאים ניסו לעקוב אחרי ניר, כי באחד מרישומיו כתב נורת': „ניר ו(פקיד במישרד ראש־הממשלה האיראני) יצאו שניהם מחוריהם אולי הם נפגשים באירופה."

כאשר נתקעו העניינים בוושינגטון, סמך נורת' על ניר: „ניר יהיה כאן (בוושינגטון) בשבוע הבא, והוא יקים די מהומות כדי להזיז את העניין."

לקראת ביקורו של ניר, שנמשך ארבעה ימים, הכין נורת' תזכיר מפורט לממונים עליו, כאילו הכין ביקור של ראש־ממשלה. „ניר בא לוושינגטון על פי דרישתו הדחופה של ראש־הממשלה פרס... פרס היה רוצה להשיג את שיחרורו של החייל הישראלי — הנמצא, כפי שסבורים, בידי החיזב־אללה — לפני פרישתו מן התפקיד באוקטובר... ניר ייפגש עם ראש הסי־איי־אי קייסי..."

נורת' ביקש למסור לניר כי „הנשיא מכיר בכך שלולא מאמציך, (בני־הערובה) ויר וינקו לא היו משתחררים."

● „ניר שולט בעניין"

באותה תקופה נאלץ נורת' לשחק מישחק כפול, בלי ספק למורת־רוחו. נפתח „ערוץ שני" — מגע עם קרוב־מישפחה של יו"ר הפרלמנט האיראני, איש־מפתח במישטר האיית־אללה. זה התנגד לשיתופם של הישראלים, מה גם שידע על ביקורו של ניר בטהראן. תוך נקיפת־מצפון רשם נורת' כי „לאחר מכן נכניס את ניר בחזרה לעניינים".

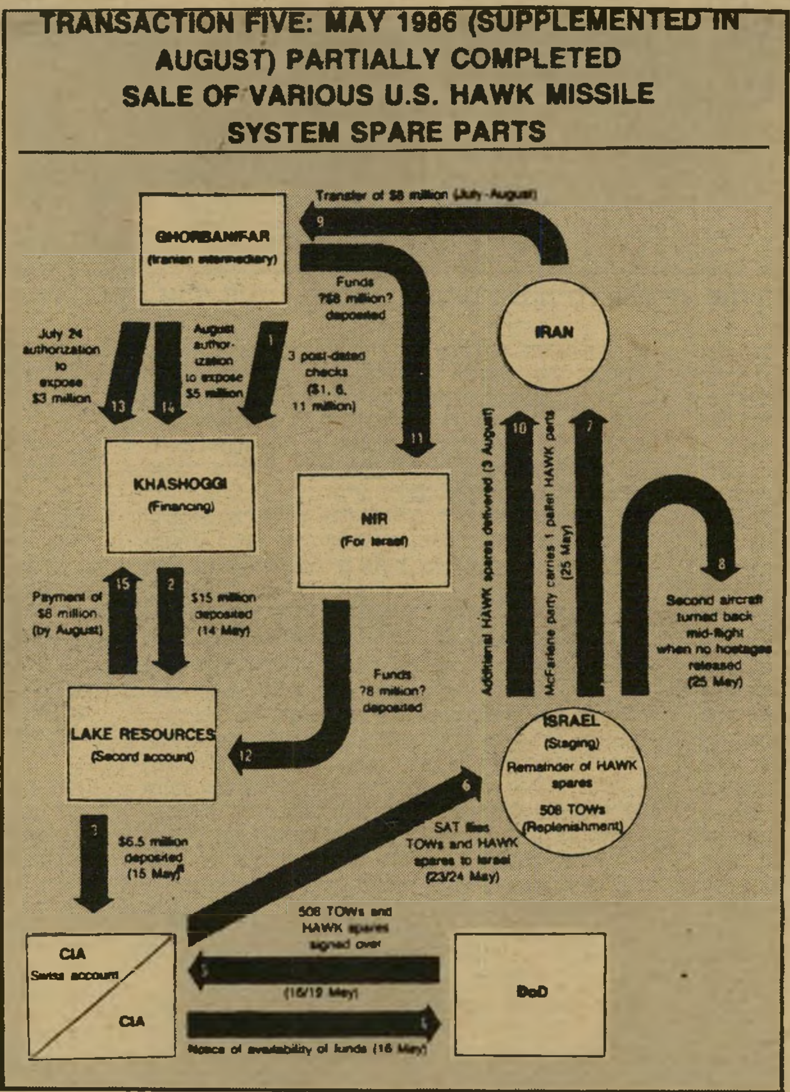

ניר במרכז: דיאגרמה שגויה של דוח טאואר ממאי 1986*

ניר הבחין שקורה משהו מאחורי גבו. „ניר יוצא מכליו לנוכח העיכוב בפעולות מאז ביקורו כאן... ניר טילפן מדי יום — ולעיתים קרובות כמה פעמים ביום — ודירבן אותנו להמשיך ב,מיפעל המשותף'."

הופעת „קרוב המישפחה" היתה מלווה בקוריוז נוסף. הוא הביא עימו שי לנשיא — ספר־קוראן. כמחווה נגדית רכש נורת' ספר־תנ"ך, וביקש שהנשיא ירשום כהקדשה — בלי ציון שם הנמען — פסוק מן הברית החדשה. „פסוק זה חשוב כי זוהי התייחסות של הברית החדשה לאברהם, הנחשב בעיני המוסלמים, היהודים והנוצרים כאבי כל אומות העולם." נראה כי ידיעותיו של קצין־הנחתים בתנ"ך היו שיטחיות למדי.

בהזדמנות מאוחרת זו רשם נורת' גם כמה הערות על יחסיו עם ניר, שהעידו על ראשיתו של ניכור מסויים. „מהבחינה המיבצעית, סידורי־הקשר הנוכחיים הם סיוט של פיקוד־ופיקוח.

„ניר חולש למעשה על גישתנו לאיראנים, ועל כן אנחנו מוצאים את עצמנו לעיתים קרובות כשאנחנו מגיבים על מאמציו, בעלי הכוונות הטובות."

כפעם הראשונה נאמר כאן בבירור: ניר שלט במיבצע, האמריקאים נהגו על פי הנחיותיו.

הוסיף נורת': „אנחנו מאמינים עכשיו שיש לנו הזדמנות לשנות את היחסים כך שניר יהיה בעל תפקיד של סיוע, ולא ימשיך לשלוט בעניין כגורם ראשי... בשעת שינוי מעמדו של ניר עלינו לנהוג כך שהוא — ואותם מאנשי־ממשלתו שהם בסוד העניינים — ימשיכו לראות שהעניין הוא עדיין ,מיפעל משותף'."

על סיקורד הוטל לטוס לתל־אביב ב־4 באוקטובר, שהיה ראש השנה תשמ"ז, ולהיפגש עם ניר. „כדי להקל על דאגתו של ניר (נורת' השתמש במילה הגרמנית ANGST, האהובה על פסיכולוגים אמריקאיים) לגבי ,מעמדו החדש', אנחנו מציעים שהמיכתב לראש־הממשלה פרס ייחתם על־ידי הנשיא."

● האם נעלם הכסף?

בשלב זה כבר נסתם הגולל על כל הפרשה — אך נורת' לא ידע זאת עדיין.

ברגע האחרון עוד נעשה מאמץ לספק לקונטראס כמות גדולה של נשק ישראלי. לפי נורת', הסכים לכך רבין, בתנאי שהנשק יועבר, בדרך, לאוניה בעלת דגל אחר. רבין עצמו טוען שהוא הסכים רק לספק את הנשק לאמריקאים, ולהניח להם להעבירו למי שהם רוצים.

אולם האוניה לא הגיעה מעולם למטרתה. בלב־ים הצטוותה להסתובב ולחזור.

כי ב־3 בנובמבר 1985 קרה הדבר ששינה את פני תשמ"ז: שבועון לבנוני פירסם את דבר טיסתו של מק־פארלן לטהראן. למחרת היום הכריז יו"ר הפרלמנט, ראפסאנג'אני, כי מק־פארלן בא לבירת איראן מבלי שהוזמן, ושנכלא שם במשך כמה ימים.

הפירסום גרם להלם, שהלך והתרחב ככל שנודעו פרטים נוספים. בארצות־הברית, שבה פועלת עיתונות חופשית, ושבה אין צנזורה, לא ניתן היה לעצור את המפולת, כפי שאפשר — לפחות חלקית — בישראל.

מי גרם לפירסום? היו שחשדו בגורבאניפאר, שהתרגז על כי נפתח ערוץ שני לאיראן מאחורי גבו. היו שחשדו גם בישראלים, מפני שהפירסום עשוי היה לשרת אינטרסים ישראליים ולסכסך בין ארצות־הברית והערבים.

האמת היא, כנראה, שהפירסום בא ממקור איראני, על רקע מילחמת הסיעות בתוככי המישטר של חומייני.

החקירות שבאו בעיקבות הגילוי, ושלא הסתיימו עדיין בתום תשמ"ז, התרכזו רק בפרשה עצמה: העיסקות עם איראן והעברת הכספים לקונטראס. בין השאר ניסו לבדוק מה קרה למיליוני הדולארים, שהתגלגלו בחשבונות סודיים בשווייץ — כספים שניגבו מן האיראנים מעל למחיר הנקוב של אמצעי־הלחימה, ושנועדו לקונטראס, וכנראה גם למימון פעולות־סתר אחרות, אמריקאיות וישראליות.

בדוח־טאואר מופיע שמו של ניר שוב ושוב בהקשר זה. הדוח קובע, על סמך המיסמכים שהגיעו לידי מחבריו, כי ניר הוא ששלט בחשבון־הבנק השווייצי הסודי, אשר דרכו הועברו הכספים ליעדיהם העלומים.

בישראל הוכחשו הדברים מכל וכל. נראה כי נערכה בישראל חקירה סודית, שהפריכה את תוכן המיסמכים האמריקאיים. בירושלים נקבע כי שום כסף לא עבר כלל דרך ידיו של ניר, או של כל גוף ישראלי שהוא. לישראל הגיע רק הסכום שנגבה בשלב הראשון של העיסקות — לפני כניסת ניר לעניין — עבור אמצעי־לחימה שסופקו על־ידי ישראל. סכומים אלה שולמו אחר־כך לאמריקאים, תמורת האמל"ח שסיפקו לחידוש המלאי הישראלי.

במהלך תשמ"ז הגיעו גם האמריקאים לידי המסקנה שניר לא נגע בכסף. הדבר התברר בחקירה של ועדת־הקונגרס.

הפער בין שתי החקירות נובע מעיתויין. ועדת־טאואר עבדה בחיפזון, אספה את אלפי המיסמכים שיכלה לשים עליהם יד לאלתר,

● המזכירה היפהפיה

הימצאותם של מיסמכים אלה היא כמעט בגדר קוריוז. נורת' השמיד את כל המיסמכים שהיו ברשותו במגרסה של מישרדו, גם בשעה שהחוקרים ישבו בחדר השני. עזרה לו בכך מזכירתו היפהפיה, פון הול, שגם היא כיכבה השנה בתיקשורת האמריקאית. בגלל יופיה המהמם ונאמנותה המוחלטת לקצין־הנחתים הנאה, היו רבים משוכנעים שהיחסים ביניהם אינטימיים יותר. אולם אין לדבר כל יסוד.

„אולי" ופון הצליחו להשמיד את כל המיסמכים מלבד אחד, שנעלם מעיניהם. זה היה דווקא המיסמך המכריע שגרם למפולת: המיסמך שדיבר על העברת הכספים לקונטראס.

התיכתובת הפנים־מישרדית הענפה של נורת', ששימשה את ועדת־טאואר, נשמרה בדרך מיקרה. נורת' לא ידע כי כל התיכתובת שלו, שהיתה אמורה להיות מושמדת לאלתר, נשמרת במקום אחר.

התכתובת בין נורת' והממונה עליו נעשתה באמצעות המחשב

** הטבלה מראה שאיראן שילמה לגורבאניפאר. זה שילם לניר, זה העביר לחשבון הסודי בשווייץ, ומשם הגיע הכסף לחאשוקג'י ולסי־איי־אי, ששלח את הנשק לישראל, שהעבירה אותו לאיראן. בחקירת הקונגרס התברר שהכסף לא הגיע כלל לישראל או לניר.*

המישרדי, שבו היה כפתור שציווה על המחשב להשמיד מייד את הנמסר באמצעותו. אולם מהנדס־המחשבים של הבית הלבן, שפחד מתקלות, בנה מחשב שני מקביל במרתף, מבלי שאיש ידע על־כך. בו נקלטו כל השדרים הפנימיים, ואלה הגיעו לידי הוועדה.

אחרי פירסום דוח־טאואר החלו חוקרי־הקונגרס לעשות עבודה יסודית יותר. היה להם די זמן כדי לבדוק את תנועת הכספים בחשבונות השווייציים, וכך התגלו כולם.

מתוך 31 מיליון דולאר, הגיעו לקונטראס כארבעה מיליון. שמונה מיליון היו מצויים עדיין בחשבונות. כ־12 מיליון הגיעו לממשלת ארצות־הברית לתשלום עבור הנשק. השאר שימש לתשלום ההוצאות, וכנראה גם למיבצעים אחרים.

יש להניח כי בדוח חקירת־הקונגרס, האמור להתפרסם תוך חודשיים־שלושה, ינוקו ישראל וניר מכל חשד של מעורבות בעניינים הכספיים של הפרשה.

החקירות והדוחות לא נגעו בשאר הפעילויות המשותפות של נורת' וניר, שהשתרעו על פני תחומים רבים ומגוונים ברחבי־תבל. רק פה ושם נמצא בדוחות רמז לכך.

למשל: דוח־טאואר מספר על יוזמה של גורבאניפאר, שביקש לארגן קשר בין האמריקאים ובין אישיות לובית בשם הוואלדי אל־חמאדי, ראש שרותי־הביטחון, שהיה לטענתו האיש מס' 2 במישטר.

„ניר בדק ומצא שחמאדי הוא אכן ראש שרותי־הביטחון." האיש הבטיח הבטחות שונות, ויתכן שהתכוון להציע את עצמו כמועמד לראשות הפיכה פרו־אמריקאית.

ניר גם מוזכר כמי שעזר לארגן יחידה של דרוזים בלבנון, יכולתו לקבל החלטות ולנצח על מיבצעים דווקא מול איראן.

אך יתכן שיהיו לפרשה תוצאות מרחיקות־לכת עוד יותר. מול מנהיג סובייטי חדש ונמרץ, מיכאיל גורבאצ'וב רב־היוזמה, עמד נשיא אמריקאי פגוע.

הדבר העניק למוסקווה יתרון גדול, ויתכן שהדבר ישפיע במידה רבה על הסיכויים לפירוק הנשק הגרעיני, ועל החתירה להסדר גלובלי בין המעצמות.

כאשר מתערער השילטון במעצמה הגדולה ביותר בעולם זהו מאורע חשוב, שאת סופו מי ישורנו.

גם כלפי ישראל היו לפרשה השפעות חשובות.

פרשת איראן־קונטראס השפיעה על היחסים בין וושינגטון וירושלים, שהם עורק־החיים לישראל. פיצוץ פרשה זו, שבא מייד אחרי פיצוץ פרשת פולארד, עזר להטיל צל גדול של ספק על יחסים אלה.

אף שפרשת איראן־קונטראס לא הזיקה ליחסים אלה כמו פרשת פולארד, היתה לה בלי ספק השפעה ארוכת־טווח על תדמיתה של ישראל בארצות־הברית. מעורבות ישראל בפרשה כה בלתי־נעימה לא תאמה את התמונה של מדינה קטנה ואמיצה, המתגוננת מפני אויביה. היא דמתה יותר למדינה מאקיאוולית, תככנית, המפתה את ידידתה הגדולה לעשות מעשים שלא־ייעשו.

הדבר פגע בתדמית ישראל במיוחד מפני שישראל מתארת את עצמה תמיד כמי שעומדת זקופה מול איומים של טרוריסטים, ואינה נכנעת. ואילו פרשת איראן זיעזעה את האמריקאי הפשוט דווקא מפני שהיה זה מקח־וממכר על שיחרור בני־הערובה. כלומר: כניעה לסחיטה של טרוריסטים.

למעשה היתה גישת ישראל תמיד הרבה יותר מתוחכמת. בכל

„ארבעה אנשים יודעים": ניר בין רבין ופרס בהלוויה. משמאל: המזכיר הצבאי עזריאל נבו

בנסיון לשחרר את בני־הערובה האמריקאיים בכוח. הנסיון לא נעשה, מפני שאי־אפשר היה לוודא את מקום הימצאם של בני־הערובה, שהועברו תכופות ממקום למקום.

יתכן ששיתוף־הפעולה בין שני סגני־האלופים הצמיח יוזמות רבות ומגוונות, שיתגלו ברבות הימים, אם בכלל.

● נשיאות מתמוטטת

התוצאות המיידיות של פרשת איראן/קונטראס במהלך תשמ"ז היו רבות, ואולי בעלות משמעות היסטורית.

הפרשה זיעזעה את הנשיאות של רונלד רגן. בראשית תשמ"ז עוד היה רגן גיבור ההמונים. הוא נהנה מאמון מוחלט של הרוב העצום של הציבור. הוא סימל את זקיפות־הקומה הלאומית. הפוליטיקאים משתי המיפלגות נאלצו להתאים את עצמם למדיניותו.

בסוף תשמ"ז היה רגן אדם שבור, ונשיאותו דמתה לעיי־חרבות. על פי הסקרים, הרוב הגדול של העם האמריקאי איבד את האמון בו וסבר שהוא משקר, אף כי הציבור המשיך לחבב אותו כאדם. השפעתו על הקונגרס אבדה. והוא הפסיד בבחירות לבית־הנבחרים ולחלק מן הסנאט. הוא לא הצליח עוד לכפות את מדיניותו.

התוצאות המיידיות ניכרו בסוף השנה היטב. בארצות־הברית גברה ההתנגדות להתערבות אמריקאית בניקאראגואה. תוכנית־שלום של נשיאי אמריקה התיכונה צברה תאוצה, על אפו ועל חמתו של רגן. הגישה, שאותה ייצג נורת' יותר מכל, התמוטטה.

במיפרץ הפרסי נכנסה ארצות־הברית להרפתקה צבאית מסוכנת, בלתי מחושבת. יתכן שלא היתה עושה זאת, לולא ירושת פרשת־הנשק, שעירערה את היחסים בין ארצות־הברית וידידותיה בעולם הערבי — ירדן, מצריים, סעודיה ומדינות־המיפרץ, התומכות כולן בעיראק. מה גם שרגן רצה להוכיח את

פעם, כאשר נתפסו בני־ערובה ישראליים, נעשה השיקול אם יש סיכוי סביר לשחררם בכוח. אם לא, נכנעה ישראל לא־אחת ועשתה עיסקות. כך שוחררו בדרך של עיסקה נוסעי מטוס אל־על, שנחטף והובא לאלג'יריה. בפרשת אנטבה החליטה הממשלה על עיסקת־חילופין וחזרה בה רק ברגע האחרון,

היפהפיה המהממת: פון הול, מזכירת נורת'

ג'ודי ניר: עליזה ומוחצת, מול מופנם וקר

משנמסר לה שנוצרו התנאים לשיחרור בכוח. לא רק יצחק רבין, אלא גם מנחם בגין, הסכים אז לעיסקה. השבויים הישראליים בלבנון שוחררו תמורת אלפי אסירים ביטחוניים.

העיקרון הישראלי הוא שאם אין ברירה, עושים עיסקת־חילופין, מסיקים לקח מן הכישלון ומשתדלים ליצור תנאים שלא יאפשרו כישלון דומה בעתיד.

למשל: אחרי חטיפת המטוס והבאתו לאלג'יריה שוב לא נחטף עוד אף מטוס אחד של אל־על.

● ושוב פרשת דרכים

בכל הפרשה מילא עמירם ניר תפקיד־מפתח. **הנער מרמת־גן, הכתב הצבאי ומג"ד־הטנקים עתיר־הפציעות הגיע הרחק בדרך להגשמת חלומו. לא זה בלבד שהשפיע במישרין על גורל המדינה, אלא שחלש גם על מיגזרים של המדיניות האמריקאית.**

ערב הרוטציה הוסכם בין שימעון פרס ויצחק שמיר, בכתב, שניר יישאר בתפקידו, ושראש־הממשלה החדש יודיע לקודמו אם יש בכוונתו להחליפו. בסוף תשמ"ז שודרה ברדיו ידיעה שאמרה ששמיר אכן מסר הודעה כזאת לפרס. אולם הדבר התבדה מייד.

שמיר עצמו הודיע שאין לו כל כוונה להחליף את ניר לפני תום הקדנציה של הממשלה.

הדבר לא נבע רק מן העובדה שהחקירות האמריקאיות טרם הסתיימו רישמית. נראה כי נוצרו יחסי־עבודה טובים בין היועץ ובין ראש־הממשלה החדש. שמיר, איש־מחתרת ואיש־מוסד לשעבר, ידע להעריך את המיקצוענות ושמירת־הסודיות של ניר. יתכן שגם עשה את החשבון שכל אדם חדש שייכנס לתפקיד כה עדין ומסובך יהיה זקוק לפחות לשנה כדי להיות יעיל — ואז כבר תהיינה בחירות ותקום ממשלה חדשה.

גם יצחק רבין מעניק לניר גיבוי מלא, דבר חשוב בתפקיד זה. לעומת זאת נראה כאילו דווקא היחסים עם שימעון פרס, האיש שמינה אותו, שרויים בערפל.

מה יעשה עמירם ניר כאשר יצטרך להיפרד מתפקידו?

אין לדעת. ספק אם הוא עצמו נתן את דעתו על כך. אחרי שעמד בצומת של הכרעות בינלאומיות, ודאי יהיה לו קשה להסתגל לכל תפקיד אחר.

הוא יעמוד בפרשת דרכים — ולא בפעם הראשונה בחייו.

שנה טובה!

שנת
שלום
ושלווה

"גד" חברה להפצה
תל־אביב, יד חרוצים 7,
טל. 377056, רב־קווי

שלושה מעגלים

פרשת־איראן וספיחיה נוגעים לשלושת מעגלי־החיים שבהם קיימת מדינת־ישראל. גם משום־כך היתה הפרשה החשובה ביותר של תשמ"ז.

המעגל הראשון נובע מהמיקום הגיאו־פוליטי של ישראל — בליבו של המרחב השמי, המשתרע מגבולות פאקיסתאן ועד החוף האטלנטי של מארוקו, מן הים השחור ועד דרום־תימן.

המעגל השני נובע מן המוצא האתני־היסטורי של הרוב היהודי במדינה — היחסים בין ישראל והפזורה היהודית בעולם.

המעגל השלישי הוא פוליטי־גלובלי — הקשר המיוחד שבין ישראל וארצות־הברית.

אלה הם שלושת מעגלי־הקיום החיצוניים של ישראל. שלושתם משפיעים על מהותה של ישראל עצמה, ומושפעים על־ידה.

● השטן הקטן

מכירת הנשק הישראלי לאיראן לא היתה כלל אפשרית, אלמלא נבעה מגישה ישראלית בסיסית לענייני המרחב.

לכאורה היתה זאת עיסקה משונה. איראן המהפכנית רואה בישראל את „השטן הקטן" — להבדיל מן „השטן הגדול", ארצות־הברית. מטרתה המוצהרת היא לשחרר את ירושלים מידי היהודים ולהחזירה לחיק האיסלאם. מיסגד אל־אקצה הוא אחד משלושת המיקדשים של תורת־מוחמד, המשמש דגל למישטר האיית־אללה.

גם הרצון להרוויח כסף קל לא היה מאפשר עיסקה

כל זה היקנה לישראל עמדת־מיקוח חדשה כלפי בגדאד. אך לפי כל הסימנים, הרעיון הזה כלל לא עלה לדיון. הוא לא עלה על הדעת.

לעומת זאת היה זה כאילו מובן מאליו שישראל מעוניינת בחידוש יחסיה עם איראן, שנותקו בצורה כה פיתאומית וברוטאלית כשהאיית־אללה תפס שם את השילטון במהפכה עממית.

לפני כן היתה איראן בעלת־ברית קרובה של ישראל, כמויות גדולות של נשק ישראלי זרמו אל צבא השאה, יחד עם סחורות אחרות. השאה סיפק נפט איראני לישראל והשקיע מכספו בצינור־הנפט אילת־אשקלון. רוב האישים האיראניים המרכזיים ביקרו בישראל, ורבים מן האישים הישראליים ביקרו באיראן. השגרירות הישראלית בטהראן היתה הגדולה בעיר, אף שלא צויינה בשום רשימה רישמית.

בעניין זה היתה קיימת תמימות־דיעים גמורה בין שימעון פרס ויצחק שמיר, בין דויד קימחי ועמירם ניר: יש לעשות את הכל כדי לחדש את הקשרים עם איראן, למרות שהמישטר החדש בה הוא בעל אידיאולוגיה אנטי־ישראלית ואף אנטי־יהודית קיצונית.

בעוד שהאמריקאים דיברו על יסודות „מתונים" בטהראן, השליך ניר בפירוש את יהבו על היסודות הקיצוניים ביותר, מפני שהם „יכולים לספק את הסחורה".

היתה גם תמימות־דיעים לגבי הקביעה האסטראטגית, שכדאי לה לישראל שמילחמת איראן־עיראק תימשך בלי סוף, ותביא להקזת־דם הדדית עד תום.

במישור העולמי, חיפשה הציונות מן הרגע הראשון בעלי־ברית בקרב המעצמות הקולוניאליות, שראו אף הן בלאומיות הערבית המתעוררת איום על האינטרסים הכלכליים והאסטראטגיים שלהן. מכאן חיזורו של בנימין זאב הרצל אחרי הסולטאן התורכי עבד־אל־חמיד ה־2, עריץ שונא־ערבים; אחרי הקיסר הגרמני וילהלם ה־2, שעימו נפגש בירושלים; ולבסוף אחרי ג'וזף צ'מברליין, שר־המושבות הבריטי. חיים וייצמן, זאב ז'בוטינסקי ודויד בן־גוריון המשיכו שלושתם בקו הזה, וכך נולדה הצהרת־בלפור הבריטית, וגם הברית עם הבריטים והצרפתים במילחמת־סיני. הברית העמוקה בין ישראל וארצות־הברית היא גולת־הכותרת של תפיסה זו.

במישור המרחבי נולד בשנות ה־40 הרעיון של „ברית המיעוטים" — ברית בין הישוב היהודי בארץ־ישראל ובין כל המיעוטים הלאומיים והדתיים השונים במדינות השכנות, כגון המארונים בלבנון, הקופטים במצריים, הכורדים בעיראק, העלאווים בסוריה, הדרוזים בסוריה ובלבנון, ועוד.

עם קום המדינה הצטרפה לכך תפיסה גיאו־פוליטית נוספת, שהיתה לאחת מאבני־הפינה של תפיסת דויד בן־גוריון: התפיסה של „המעגל החיצון" או „הפריפריה".

מכיוון שבן־גוריון ראה בעולם הערבי כולו מיקשה אחת, שלא תשלים לעולם עם קיומה של ישראל בטבורה, הוא הגיע למסקנה שעל ישראל להתחבר אל המדינות הגובלות עם העולם הערבי מן העבר השני. בעוד שהערבים מכתרים את ישראל, תיצור ישראל

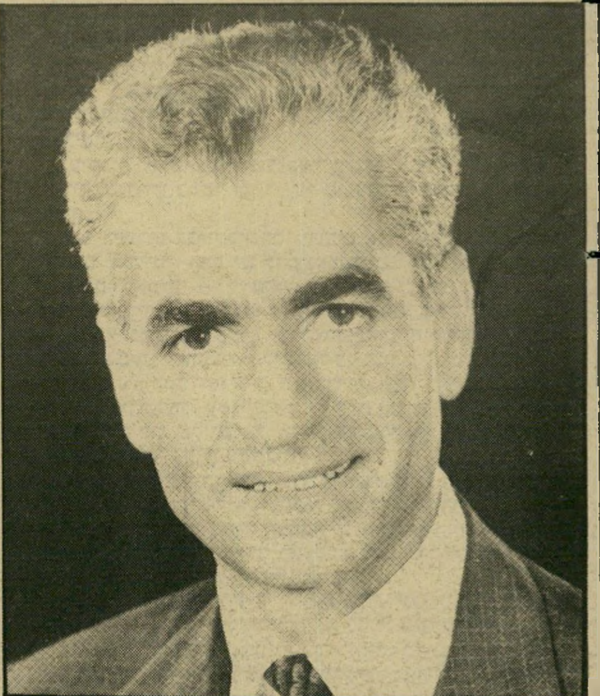

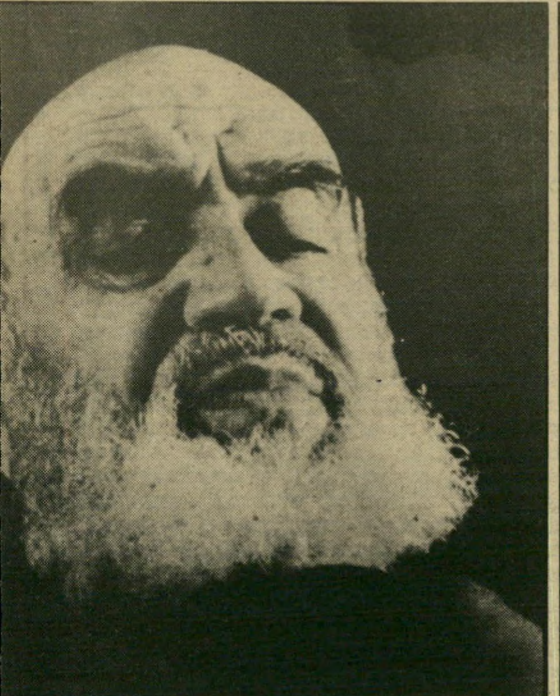

תורת הפריפריה: השאה נפל, חומייני בא, אך המציאות הגיאו־פוליטית לא השתנתה. הערבים הם האוייב, האוייב של האוייב הוא ידיד

זו מצד ישראל, אילו סברו קברניטי־המדינה שהדבר נוגד את האינטרס הקיומי של המדינה.

אולם כל מי שעסקו בעיסקה זו מצד ישראל — סוחרי־הנשק הפרטיים, מנכ"ל מישרד־החוץ ואחר־כך עמירם ניר והשרים המעטים שהיו בסוד העניין — היו שותפים לדיעה שהעיסקה משרתת את האינטרס של ישראל.

כאשר התחילה הנתיחה־שלאחר־המוות של העיסקה, הועלתה השאלה מדוע לא ניסתה כלל ישראל לנצל את המצב כדי להתקרב אל עיראק.

לכאורה זה תמוה. עיראק היא אחת המדינות הערביות החשובות ביותר. לפחות בשלוש ממילחמות־ישראל — מילחמת־העצמאות, מילחמת־ששת־הימים ומילחמת יום־הכיפורים — השתתפו גייסות עיראקיים לצד אויבי ישראל. בניגוד לשאר המדינות הלוחמות, גם לא חתמה עיראק על שום הסכם לשביתת־נשק עם ישראל.

במשך שנים רבות היתה עיראק מן הקיצוניות ביותר במחנה הערבי העוין. אולם במהלך מילחמתה באיראן התקרבה למדינות הערביות ה„מתונות", ירדן ומצריים, ותוך כדי כך גם נקטה עמדות הרבה יותר מתונות כלפי הסיכסוך עם ישראל.

אם כן, מדוע לא עלה על הדעת לנצל את מצוקתה של עיראק כדי לנסות, לפחות, להגיע עימה להסכמה?

אם הנשק הישראלי היה דרוש לאיראן כדי להשיג יתרון חשוב על עיראק, הרי היה לסדאם חוסיין, שליט עיראק, אינטרס חיוני במניעת המישלוחים לאיראן. ואולי — מי יודע? — היה גם לעיראק עצמה צורך במישלוחי־נשק מישראל, שיכלו לעבור בנקל את הגבול מאילת לעקבה, ולהגיע תוך שעות אל שדה־הקרב של בצרה?

בתפיסה זו הופיעה עיראק כאוייבת־נצח, אשר התעצמותה הצבאית תוך־כדי מילחמה מהווה איום ישיר על ישראל. ברקע הצטייר סיוט: עיראק המנצחת, בעלת 40 אוגדות למודות־קרב, תכונן מחדש את „החזית המיזרחית", יחד עם סוריה וירדן, ותציג לפני ישראל אתגר צבאי חמור ביותר.

במשך כל התקופה שבה נמשכו מישלוחי הנשק מישראל לאיראן, לא נבדקה ולא נבחנה תפיסה זו מחדש. היא היתה בבחינת מובנת־מאליה.

מדוע, בעצם?

● האויבים של אויבי

ביסודה של תפיסה זו מונח מושכל־ראשון, הקיים בצמרת המדינה מאז יומה הראשון:

העולם הערבי כולו הוא אוייב טיבעי של ישראל. אין הבדל של ממש בין ערבי לערבי. במיבחן האמיתי, כל הערבים יעמדו ביחד מול ישראל.

השלום הישראלי־מצרי לא עירער תפיסה זו. גם אירוע היסטורי זה לא הצליח לשנות תפיסות־יסוד מושרשות, בנות שניים־שלושה דורות. התודעה הישראלית התחמקה מלקח השלום באמצעות אימרות־אליבי מסוג „המצרים בעצם אינם ערבים," או „השלום אינו מחזיק מעמד," או „המצרים התכחשו לכל ההתחייבויות שלהם."

מכיוון שהאיבה הערבית נתפסת כעובדת־קבע שאינה בת־שינוי, נולד עוד זמן רב לפני קום המדינה הרעיון לחפש בעלי־ברית נגד התנועה הלאומית הערבית. בעלי־ברית פוטנציאליים כאלה היו מצויים בשני מישורים: העולמי והמרחבי.

שרשרת של מדינות אנטי־ערביות, שיכתרו את העולם הערבי כולו.

אילו התעניין בן־גוריון בתולדות הצלבנים, יכול היה למצוא לכך תקדים היסטורי. אחרי שצלאח־אל־דין הגדול הביס את ממלכת־הצלבנים הראשונה, בקרב של קרני־חיטין (שמלאו לו השנה 800 שנה), הגיע גל חדש של צלבנים לארץ. אלה הטילו מצור על עכו הערבית. צלאח־אל־דין שיגר לשם את גייסותיו, ואלה כיתרו את הצלבנים. כך נוצר מעין מצור־בתוך־מצור: הערבים היו בעכו, הצלבנים הטילו עליהם מצור, והצבא המוסלמי הטיל מצור על הצלבנים. במיקרה זה ניצחו לבסוף הצלבנים, אחרי יסורים נוראים.

בברית־הפריפריה, שהוקמה על־ידי בן־גוריון, מילאה איראן תפקיד מרכזי. את המצור האנטי־ערבי השלימו תורכיה בצפון ואתיופיה בדרום. במיסגרת מגמה זו פעלו ישראלים בכורדיסתאן ובמקומות אחרים.

ברית זו נהרסה כאשר נפלו שני הקיסרים: הנגוס היילה סלאסי באתיופיה, והשאה רידה פהלווי באיראן. אולם העובדות הגיאו־פוליטיות לא נעלמו. פרשת הנשק האיראני נועדה לקנות מחדש אחיזה בטהראן.

עמירם ניר ושותפיו פעלו על־פי תפיסה גיאו־פוליטית ישראלית מקובלת ומושרשת.

● אשת לוט

עובדה זו אינה יכולה למנוע את הצגת השאלה: מדוע לא נבדקה אסטראטגיה זו מחדש?

(המשך מעמוד 29)

מדוע היא היתה כה מובנת מאליה?

מצריים, המדינה הערבית הגדולה והחשובה ביותר, כוננה ביוזמתה שלום עם ישראל. ועידות־פיסגה ערביות אימצו לעצמן תוכניות־שלום, שביטאו את הנכונות להשלים עם ישראל בתנאים מסויימים, שלא היו בלתי־סבירים בעליל. כמה מדינות ערביות קיימו קשרים שונים עם ישראל. מארוקו בצורה גלויה, ירדן בצורה שוטפת. עיראק שינתה את סיגנונה. עם סוריה היה קיים בלבנון הסכם־בפועל בשטח.

גם הספקן הגדול ביותר לא יכול היה להתעלם מן הסימנים, שהלכו ורבו, לשינוי איטי אך יסודי בגישת העולם הערבי לישראל. המסקנה הסבירה היתה צריכה להיות נסיון תכליתי, ממושך ועקשני לחסל את הסיכסוך הישראלי־ערבי כולו ו„להשתלב במרחב", כפי שהציעו קולות בודדים מאז קום המדינה.

מדוע זה לא נעשה? מדוע המשיכה ישראל לפתח את הברית האנטי־ערבית שלה עם המעצמה הגדולה („ההבנה האסטראטגית"), עם המיעוטים במרחב (מילחמת־הלבנון) ועם מדינות־הפריפריה (עיסקת־הנשק האיראנית)?

התשובה הפשטנית היא: כוח התאוצה. התסמונת של אשת־לוט. תפיסות בסיסיות של מדינות ומישטרים אינן משתנות בקלות ובמהירות. כל מימסד מדיני דבק בתפיסותיו הישנות, הן מתוך עצלנות פוליטית־מחשבתית, הן בגלל האינטרסים הרבים שהתבססו על תפיסות אלה.

אולם גם תשובה זו אינה מספקת. מוכרחה להיות סיבה עמוקה יותר לדבקות כה עקשנית בתפיסות מיושנות.

סיבה זו קיימת בדמות „הבעיה הפלסטינית".

● אגרוף וחרב

התנועה הציונית ביקשה להקים את „מדינת היהודים" בארץ־ישראל. בארץ כולה, וליהודים בלבד. התוכניות הציוניות הראשונות כללו, בשלבים שונים, את דרום־הלבנון, רמת־הגולן, עבר־הירדן ואל־עריש.

הם לא לקחו בחשבון את קיומו של עם אחר בארץ.

אבות־התנועה התעלמו מקיומה של אוכלוסיה ערבית בארץ, שמנתה בסוף המאה שעברה חצי מיליון נפש. היו שפשוט לא ידעו על קיומה. היו שידעו עליה, אך לא ייחסו לה חשיבות. בעיני אדם אירופי בסוף המאה ה־19, „ילידים" שחורים, חומים, צהובים ואדומים ברחבי־תבל היו אבק־אדם, גזעים נחותים, ובוודאי לא עמים שיש להם זכויות.

האוכלוסיה הערבית בארץ הגיבה באלימות. היה זה דווקא זאב ז'בוטינסקי שקבע עוד בראשית שנות ה־20 של המאה כי התנגדות אלימה זו של „ערביי פלשתינה" היא טבעית לגמרי ומוצדקת כשלעצמה, וכי שום עם אחר במקומו לא היה מתנהג אחרת. על כן הציע להקים „קיר ברזל" צבאי מול התנגדות בלתי־נמנעת זו.

במילחמת־העצמאות כבשה ישראל חלקים גדולים של הארץ, אף מעבר לשטח שהוקצב לה בהחלטת־החלוקה של האו"ם. בין 600 ל־800 אלף ערבים „ברחו" משטח זה, ואדמתם הופקעה. ב־1967 הושלם כיבוש כל שאר השטח שבין הירדן והים. עוד כמה רבבות „ברחו", וכל האדמה הציבורית בגדה וברצועה הופקעה.

היו בתנועה הציונית תמיד זרמים שונים ומנוגדים. הסיסמות של התנועה כולה ושל המגמות השונות בה השתנו לעיתים קרובות. אך אין ספק כי הזרם המרכזי של התנועה לא סטה מעולם מן העיקרון המרכזי: הארץ כולה שייכת ליהודים, ואין בה מקום לעם שני. היו שהיו מוכנים להשלים עם קיומם של לא־יהודים בארץ, כמיעוט נשלט, והיו שלא הסכימו גם לכך. אך היה מובן שאין בארץ מקום לעם שני בעל זכויות לאומיות, עצמאות וריבונות.

השקפה זו הדריכה את מהלכי התנועה במשך ארבעה דורות, גם אם לא בוטאה בצורה ברורה.

היה ברור תמיד כי הערבים המקומיים („ערביי ארץ־ישראל") לא ישלימו עם נישולם, גירושם ו/או קיומם כמיעוט נשלט. ברגעים של גילוי־לב נאמר הדבר בפה מלא דווקא על־ידי מנהיגים לאומניים. אחד המיסמכים המאלפים ביותר מבחינה זו הוא נאומו הפיוטי של משה דיין ב־1956, על קבר ידידו רועי רוטברג:

„אל־נא נטיח היום האשמות אל הרוצחים. מה לנו כי נטען על שינאתם אלינו?

„שמונה שנים הינם יושבים במחנות־הפליטים אשר בעזה, ולמול עיניהם אנו הופכים לנו לנחלה את האדמה והכפרים, בהם ישבו הם ואבותיהם.

„אל נירתע מלראות את המשטמה המלבה וממלאת חיי מאות אלפים ערבים, היושבים סביבנו. אל נסב את עינינו, פן תחלש ידנו.

„זו גזירת דורנו, זו ברירת חיינו — להיות נכונים וחמושים, חזקים ונוקשים — או כי תישמט החרב מאגרופנו, וייכרתו חיינו."

זהו „קיר־הברזל" של ז'בוטינסקי, כעבור 40 שנה. מאז עברו 30 שנים ויותר, והתורה לא השתנתה.

● קללת הדורות

גם השנה היה קיים קונסנזוס לאומי כמעט מלא לגבי תפיסה זו.

הוא הופיע במלבושים שונים, השמיע סיסמות שונות. אך מתחת לכל הסיסמות היתה טמונה ההכרה הבסיסית שאין מקום לשני עמים ריבוניים בארץ זו, זה לצד זה. אין מקום לעם הפלסטיני כאומה.

הוויכוח היה נטוש רק בין המצדדים בגירושו המלא ובין המוכנים להשאירו בארץ, על־תנאי, כאוכלוסיה נשלטת, חסרת זהות לאומית וזכויות לאומיות.

בקרב חלק מהציבור, „המחנה הלאומי", נאמרו הדברים בפירוש: ארץ־ישראל (השלמה) קודמת לשלום. במחנה היריב־כביכול נאמרו הדברים בנימה של התייאשות דיינית: „הם לא ישלימו איתנו לעולם. אין לנו ברירה."

גם כאשר התרבו הסימנים לנכונות העולם הערבי להשלים עם ישראל, וגם כאשר באו סימנים ברורים לכך גם מתוך אש"ף, לא השתנתה פוזה זו. כל מסר שהגיע נדחה באותו יאוש תועלתי: „הם לא מתכוונים לזה באמת. אין עם מי לדבר."

אפשר היה לראות בכך גישה ציונית גרידא. כדי להחזיק בכל שטחי ארץ־ישראל, גם במחיר של מילחמת־נצח, יש להאמין באיבת־הנצח של העולם הערבי בכלל, והעם הפלסטיני בפרט.

אך יתכן שיש לתופעה זו שורשים עמוקים יותר. באותו נאום של משה דיין היתה הכרה בסיבת האיבה הערבית ובצידקתה, כפי שהיתה באותו מאמר של ז'בוטינסקי. הפלסטינים צודקים, כי אנחנו נקח/לקחנו מהם את נחלתם, שהיא נחלת־אבותינו. לכן לא ישלימו איתנו לעולם.

יתכן כי פועלת כאן הדחקה עמוקה, תסמונת של המצפון הרע. עשינו עוול, שאיננו יכולים להודות בו. על העוול הזה מגיע לנו עונש. העונש הוא איבת־נצח, מילחמת־עולם. קיר הברזל. החרב באגרופנו. זוהי גזירת דורנו, וגם גזירת הדורות הבאים, עד סוף כל הדורות. קללה רובצת עלינו. לא נותר לנו אלא לירות ולבכות, לירות ולבכות.

כך או כך — תחושת־אשמה או תאוות־שטחים, גזירת־דורנו או צו ה' צבאות — הרוב הגדול בישראל אינו מוכן לחלוקת הארץ בין שני עמים ריבוניים.

יש המעמידים פנים כאילו הם מאמינים כי יתכן שלום גם בתנאים אלה. מדברים עד בוש על „האופציה הירדנית", שהכזיבה במשך 40 שנים ויותר. מדברים על „פלסטינים מתונים" אגדתיים, שיסכימו ל„רו־קיום" של פרש וסוס. יש המצביעים על קמפ־דייוויד.

„הבעיה הדמוגרפית": הקרב מוכרע במיטה

אך בלב־ליבם יודעים כל מנהיגי ישראל, בכל המחנות, שלא יתכן שלום־קבע עם העולם הערבי בלי פשרה והתפייסות עם העם הפלסטיני.

אמר זאת בצורה הפשוטה ביותר זאב ז'בוטינסקי, באותו מאמר עצמו, בקובעו שגם אם תצליח התנועה הציונית להגיע לידי הסכם עם השליטים הערביים בארצות השכנות, זה לא יעזור — כי „ערביי פלשתינה" (ז'בוטינסקי כתב ברוסית, וקרא להם כך) — לא יסכימו.

ומכיוון שכך, האמינה כל הצמרת הישראלית בסוף תשמ"ז, כפי שהאמינה לפני 40 שנה, כי העולם הערבי כולו הוא אוייב־קבע, וכי זוהי עובדת־חיים בלתי־משתנה.

העיסקה האיראנית כולה אינה מובנת אלא על רקע זה:

איראן היא יריבה היסטורית של עיראק, ומכאן של העולם הערבי כולו. כך תורכיה, כך אתיופיה. כך כמה וכמה עמים ועממים אחרים. כל אלה הם בעלי־בריתנו הטבעיים, האויבים של אויבינו.

ולכן, למרות המהפכה האיסלאמית, למרות האייתאללה ומטרותיו המוצהרות, ההיגיון הגיאו־פוליטי אומר את שלו. הברית בין ישראל ואיראן צריכה להתחדש. וגם אם עמירם ניר הוכשל על־ידי האמריקאים, מאמץ זה צריך להימשך בצורה זו או אחרת.

● השטחים הכבושים באמריקה

יש קשר ישיר והשפעת־גומלין בין „המעגל הערבי" של ישראל ובין „המעגל היהודי" שלה.

הדוקטרינה הרשמית של ישראל, על־פי חוק שהתקבל בכנסת בשנה הקודמת, היא שישראל היא „מדינת העם היהודי".

לא של „אזרחי ישראל". לא של „אזרחיה היהודיים". אלא של „העם היהודי". מושג זה כולל את היהודים בכל העולם, אזרחי כל המדינות.

האמונה כי אין מקום לעם ריבוני שני בארץ ניזונה מן התפיסה כי יהודי כל העולם צריכים לבוא ארצה — ואם לא מרצונם החופשי, כי אז בגלל שואה חדשה ש„מוכרחה" להתחולל, במוקדם או במאוחר. השטח דרוש להם. „קיבוץ גלויות" מחייב, למעשה, את דחיקת הפלסטינים, כפי שאכן קרה ב־1948, כאשר המוני יהודים באו לאכלס את הערים הערביות ה„נטושות".

לכן נותרה הפיקציה של קיבוץ־גלויות על כנה, גם אחרי שהמציאות טפחה על פניה.

יהודי המערב לא באו. יהודי המיזרח חדלו לבוא אחרי גל העליה המשיחית של שנות ה־50 הראשונות. יהודי ברית־המועצות, שניתן להם לצאת, עשו ברובם הגדול מה שעשו קודמיהם לפני שלושה דורות: הם היגרו לאמריקה.

אך מיתוס לחוד ומציאות לחוד. ובמאבק שבין מיתוס למציאות, המיתוס מנצח.

כך משמש המיתוס של „מדינת העם היהודי" כהצדקה לגישה האנטי־ערבית של המדינה, ואילו „העם היהודי" מספק את האמצעים להמשך המדיניות הזאת.

יהודי העולם מספקים כסף למדינה. משאבים אלה התגמדו במשך הזמן בהשוואה לזרם האדיר של הכספים הממלכתיים הזרים המגיעים לישראל. אולם גם כספים אלה באו תודות לעם היהודי: כספי השילומים מגרמניה שולמו לישראל כנציגת העם היהודי. ולולא הכוח הפוליטי המאסיבי של יהודי־אמריקה לא היה עולה על דעתה של ארצות־הברית לספק לישראל את הסכומים העצומים הדרושים לה, נוסף על הסיוע המדיני והמיטריה הגרעינית.

במשך הזמן החלה ישראל להתייחס אל יהודי ארצות־הברית כאל אוכלוסיית־נתינים, החייבת נאמנות לישראל. יהודי ארצות־הברית קיבלו את הדין.

„המעגל הערבי" של ישראל הפך את הגדה המערבית ורצועת־עזה ל„מושבות" של ישראל, מבחינה פוליטית וכלכלית כאחת. „המעגל היהודי" של ישראל הפך את הקהילות היהודיות בעולם ל„מושבות" גם הן.

● כנעניות הפוכה

אחת התופעות העיקריות של תשמ"ז היתה ההתמרדות של המושבות האלה.

פרשת־פולארד גרמה להלם בקרב יהודי ארצות־הברית, והלם זה התחזק בשלב הראשון של פרשת־איראן, כאשר נוצרה לישראל תדמית של נערת־פיתוי, שגררה את הענק האמריקאי אל תוך הרפתקה מבישה.

בעיקבות הפרשות החלו מבצבצות בקהילות היהודיות שאלות נוקבות, שנדחקו במשך זמן רב אל מתחת לסף ההכרה הקולקטיבית.

האם היהודים בברוקלין הם „יהודים אמריקאיים", או „אמריקאים יהודיים"? האם יש להם נאמנות כפולה? ואם כן, למי נאמנותם הראשונה — לישראל, כפי שטען ג'ונתן פולארד, או לארצות־הברית, כפי שצעקו בקולי־קולות מנהיגי־העדה?

תוך כדי כך נשמעו בקרב יהודי ארצות־הברית קולות חדשים. אנשי־רוח טענו לפתע שאין לישראל כל בכורה. להיפך, מבחינת היצירה התרבותית והרוחנית, וגם הדתית, עולה יהדות ארצות־הברית לאין־שיעור על ישראל. ליהדות ארצות־הברית מגיע מעמד שווה לזה של ישראל, אם לא הבכורה.

נוצרה כאן מעין כנעניות הפוכה.

ה„כנענים" של יונתן רטוש טענו בראשית שנות ה־40 שבארץ קמה „אומה עברית" חדשה, שעליה להינתק מן היהדות. עכשיו קמה בארצות־הברית מגמה הטוענת כי יהודי־אמריקה הם המהווים את העם היהודי האמיתי, ושעליהם לרופף את הקשר שלהם עם ישראל, מדינה שיש לה אינטרסים זרים.

יתכן כי התפתחות זו היתה בלתי־נמנעת, והיתה באה מאליה במרוצת־הזמן, גם לולא הפרשות.

יש קשר בין התודעה וההוויה, וההוויה של מדינה ריבונית על חופו המיזרחי של הים־התיכון שונה לחלוטין מן ההוויה של עדה אתנית־תרבותית בתוך מעצמת־על, בין החוף האטלנטי והחוף הפאציפי.

בסוף המאה שעברה ובראשית המאה הנוכחית עמדה לפני יהודי מיזרח־אירופה הברירה: להגר לאמריקה או „לעלות" לארץ־ישראל. הרוב העצום בחר באמריקה. מיעוט קטן מאוד בחר בארץ־ישראל.

לא היתה זאת בחירה גיאוגראפית בלבד, היתה זאת גם בחירה רעיונית־מעשית בין שתי צורות של התבוללות בתרבות הלאומית של העולם המערבי.

התרבות הדתית של יהדות מיזרח־אירופה התמוטטה, עוד לפני שהשואה חיסלה את היהדות עצמה. הבנים מאסו בעיירה ונטשוה. היו שהתבוללו בקרב המהפכות המקומיות. היו שהלכו אל ארצות־המערב הליברליות, ובראשן ארצות־הברית, והתבוללו שם כיחידים, או כקהילה אתנית החיה בין שאר הקהילות האתניות המהוות את ארצות־הברית.

והיו שהחליטו להתבולל באופן קולקטיבי, על־ידי הפיכתם לאומה חדשה, שתצטרף כיחידה נוספת אל מישפחת־העמים. זאת היתה הציונות.

במשך כמה דורות הצליחה הציונות לטייח את הפער התהומי שבין תוצאות שני הפיתרונות, בין האומה בארץ לבין הקהילות בפזורה המערבית. מפעיליו של פולארד חשפו, בלי כוונה, את התהום.

אפשר להחזיר את הטיח, „לתקן את הנזק". כך בוודאי ייעשה. אולם הפער קיים, והוא יתרחב וילך.

● נזק בלתי־הפיך

עוד יותר מיידית היתה השפעת הפרשות על המעגל השלישי של ישראל — המעגל הגלובלי. משמע: יחסיה עם ארצות־הברית.

פרשת־פולארד היתה סטירת־לחי לארצות־הברית.

הגילויים של פרשת־איראן/קונטראס, לפחות בשלב הראשון, שללו את האינטימיות הקודמת שבין המדינות, אינטימיות שהגיעה לידי ביטוי אנושי הדוק ביותר ביחסים שבין אוליבר נורת' ועמירם ניר.

יתכן כי הסימביוזיס האמריקאי־ישראלי הוא יחיד־במינו בהיסטוריה. הוא מורכב מאין כמוהו. יש לו יסוד רוחני במיתוס הלאומי הדומה של שתי האומות — ההסתמכות על התנ"ך („הברית החדשה"), תחושת החלוציות, דיכוי העם שחי בארץ לפני־כן, יצר ההתפשטות. יש בין שתי המדינות חולייה מקשרת, בדמות הקהילה היהודית־האמריקאית, שיש לה השפעה עצומה על המוסדות המדיניים, התיקשורת והכלכלה בארצה. במהלך הזמן נוצרה שותפות של אינטרסים, וזו הולידה שיתוף־פעולה בכל רחבי העולם. שני הצדדים של פרשת איראן/קונטרס הם עדות מוחשית לכך.

אין ספק שיחסים אלה נפגעו קשה. יש המאמינים כי הנזק הוא בלתי־הפיך. יש המאמינים כי ניתן לתקנו במידה רבה. אך אין כמעט איש הטוען כי הכל יחזור לקדמותו.

● שני מחנות

כל המעגלים החיצוניים האלה משפיעים על המעגל הפנימי, ומושפעים על־ידו. בסופו של דבר, המעגל הזה — בעיות המהות של ישראל — הוא העיקרי.

מהי ישראל? מה דמותה? מהי דמות האומה הישראלית?

כל אומה נמצאת בתהליך של התפתחות מתמדת, של תמורות ושינויים, הן כתוצאה משינויים חיצוניים, הן כתוצאה מתמורות פנימיות.

אולם האומה הישראלית יוצאת־דופן גם מבחינה זו. זוהי אומה חדשה, בת פחות מ־100 שנים, שנולדה בנסיבות מיוחדות ביותר, כמעט יש מאין, ושהיא חדשה לגמרי בסביבתה. היא נזונה ממקורות רוחניים שונים ומשונים — מסורת יהודית־רבנית אורתודכוסית, רוח לאומית־מערבית, מיתוס תנ"כי ניאו־פגני, רוח יהודית־הומאנית, ואלף ואחד מקורות נוספים.

גם בשנה ה־40 לקיום המדינה, זוהי אומה בהתהוות, שבה סימני־השאלה מרובים לאין־שיעור יותר מאשר סימני־הקריאה. יש לה בעיות בלא־ספור: העימות בינה ובין העולם הערבי. המילחמה בינה ובין העם הפלסטיני, שמחציתו חיה תחת שילטונה, ושחלק ממנו אף נמנה עם אזרחיה. ההתנגשות בין דתיים וחילוניים. ה„פער" שבין חלקה האשכנזי וחלקה המיזרחי. היריבות בין „המחנה הלאומי" ובין „ארץ ישראל העובדת". וכך עד אין סוף.

כל הבעיות האלה הסעירו את המדינה השנה, כמו בשנים הקודמות, כשהן מצטלבות, משתלבות ומתנגשות. בצורה פשטנית ניתן היה לצמצם את המחנות לשניים:

מכאן מחנה לאומני־אורתודוכסי־ימני־מילחמתי, בעל אחיזה מכרעת בציבור המיזרחי, ומכאן מחנה ליברלי־חילוני־שמאלי־פייסני, בעל אחיזה מכרעת בציבור האשכנזי.

מובן שבמציאות החלוקה היא הרבה יותר מסובכת, והחזיתות עקלקלות.

על פני המחלוקת הזאת מטילה את צילה יותר ויותר בעייה מרכזית אחת, שהכל ניסו להתעלם ממנה פחות או יותר.

היא נודעה בשם־הצופן „הבעייה הדמוגראפית".

● שלושה פיתרונות

הבעייה הדמוגראפית היא בעייה של בני־אדם. אחרי כל המילחמות לא נעלמה המציאות של קיום שני עמים בארץ שבין הירדן והים.

במשך השנה פורסמו סטאטיסטיקות רבות ושונות על היחס שבין היהודים והפלסטינים בארץ זו כולה, ובמדינת־ישראל בפרט. נביאי־זעם סטאטיסטיים שונים נקבו בתאריכים שונים לגבי היום המר והנמהר שבו תתחולל המהפכה ה„דמוגראפית", ומיספר הערבים בארץ יעלה על מיספר היהודים. נאמר כי כבר עתה נולדים בארץ יותר ילדים ערביים מאשר יהודיים.

אין ויכוח על חץ־הכיוון. שיעור הילודה הערבית בארץ גדול משיעור הילודה היהודית, וזה נכון גם בתוככי ישראל שבתוך הקו הירוק. השאר הוא רק שאלה של זמן. אי־פעם, תוך 20 שנים, יהיו הערבים רוב בארץ.

כך נוצרה סתירה בין שלוש מטרות: המטרה של ארץ־ישראל השלמה, המטרה של מדינה יהודית, והמטרה של מדינה דמוקרטית.

ניתן להגשים רק שתיים משלוש המטרות האלה, על־חשבון השלישית.

מדינה דמוקרטית בארץ־ישראל השלמה אינה יכולה להיות יהודית.

מדינה יהודית בארץ־ישראל השלמה אינה יכולה להיות דמוקרטית.

מדינה יהודית ודמוקרטית אינה יכולה להתקיים בארץ־ישראל השלמה.

לכל אחד משלושת הפיתרונות האלה יש מחנה של חסידים.

מדינה יהודית בארץ־ישראל השלמה מחייבת „ציונות אכזרית". חסידיה העיקביים ביותר הרימו השנה קול, וביטאו בפה מלא דברים הנאמרים בדרך־כלל רק ברמז ובסתר: יש לגרש מהארץ 2.2 מיליון ערבים.

רעיון זה, הנושא את שם־הצופן ההיסטורי „טראנספר" (העברה), הושמע השנה בפי האלוף־במילואים רחבעם („זאב") גנדי, וחזרו על דבריו סגן־שר־הביטחון, מיכאל דקל ואחרים. קדם לכל אלה איש־השנה תשמ"ד, מאיר כהנא.

הרעיון מתעטף לא־אחת באיצטלה „הומאנית", כגון „חילופי־אוכלוסין" או „יציאה בהסכמה". אך ביסודו מונח פיתרון ברוטאלי פשוט: גירוש בכוח. לא יעלה על הדעת שעם שלם יעזוב את מולדתו ההיסטורית בכל צורה אחרת.

חסידים „מתונים" — או צבועים יותר — של רעיון המדינה היהודית בארץ־ישראל־השלמה מוכנים לסבול את הישארותה של האוכלוסיה הערבית בארץ, כולה או חלקה, בתנאי שתוותר על זהותה הלאומית ועל זכויותיה הלאומיות והאישיות, כגון הזכות לבחור לכנסת. בהעדר זכות זו, אין כל ערך וערובה לשאר הזכויות.

משמע: מדינה דמויית דרום־אפריקה, ובה אוכלוסיה של חוטבי־עצים ושואבי־מים. מכיוון שבמצב כזה תהיה התמרדותם של הערבים בלתי־נמנעת, יביא הדבר למדינת־שב"כ, לדיכוי גובר והולך, למחנות־ריכוז ולמרתפי־עינויים, ובסופו של דבר לגירוש המוני — „טראנספר".

מדינה דמוקרטית בכל ארץ־ישראל תהיה במיקרה הטוב ביותר מדינה דו־לאומית, ואחר זמן־מה תהיה למדינה פלסטינית. שוחרי־אוטופיה יכולים להאמין כי באחד הימים יקום בה מישטר חדש — סוציאליסטי, אל־לאומי, חילוני־דמוקרטי.

ישראל יהודית ודמוקרטית צריכה לוותר על הגדה והרצועה, ולכונן בגבולות הקו הירוק מישטר חדש, אשר יתן למיעוט לאומי ניכר חלק ונחלה בה.

● שאבעס ושב"כ

אלה הם שלושת הפיתרונות האפשריים. ביניהם חייבת המדינה לבחור.

זהו תרגיל הגיוני, וההגיון הוא בלתי־משתנה. אך החיים עצמם אינם מתנהלים על־פי ההגיון. כל הגישות האלה מתנגשות בתודעת האומה הישראלית, לעיתים בצורה מודעת, אך לרוב בצורה מודעת־למחצה או בלתי־מודעת ומודחקת.

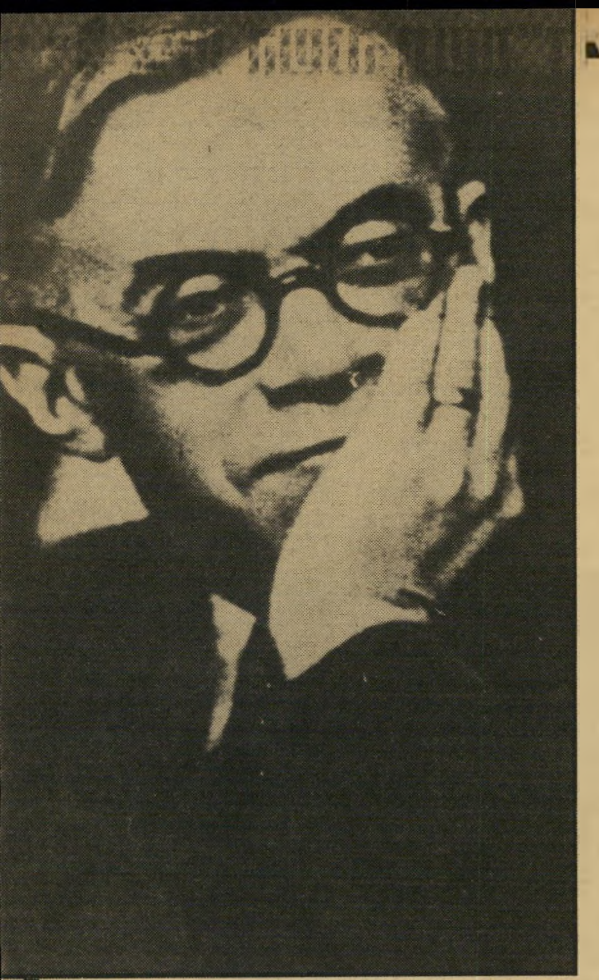

ז'בוטינסקי: השליטים הערביים לא יעזרו

המאבק לא יוכרע בעיקבות ויכוח הגיוני, ואזרחי־ישראל לא יכריעו בין החלופות השונות בדרך של הצבעה בבחירות או במישאל־עם.

המאבק גם לא יוכרע על־ידי מאורע דרמאתי חד־פעמי, פנימי או חיצוני, שיכפה את רצונו על הציבור.

המאבק על דמותה של מדינת־ישראל והחברה בה הוא מאבק יומיומי מתמשך. אין הוא דומה לקרב מודרני, שבו פועלים שני מחנות מאורגנים־היטב זה כנגד זה. הוא דומה יותר לקרב של ימי־הבינייים, שבו התפלג המאבק ברגע־ההתנגשות לאלפי קרבות־יחיד, בערבוביה מטורפת, כאשר המאסה נעה פעם בכיוון זה ופעם בכיוון זה, ורק בסוף היום התברר ידו של מי היתה על העליונה.

כל מה שקורה למיליוני ישראלים — איש־איש ואשה־אשה — הוא חלק מן המאבק הזה. כל מאורעות תשמ"ז היו חלק ממנו — החל בסערות־השבת בירושלים וכלה בקונצרט של אליל־רוקזר בארץ, החל במאזן העליה־והירידה וכלה במה שהתרחש באתריי־החקירה של השב"כ, החל בשיעורי בית־הספר וכלה במאבק־כוח פוליטי בעיירת־פיתוח נידחת, החל בסרט ישראלי חדש וכלה במאמר של עיתון, החל בביטול פרוייקט־הלביא וכלה במעשיו של איש־השנה תשמ"ז.

בחוגים ליברליים מסויימים, החיים על־פי האופנה, פשטה השנה אווירה של פסימיות עדינה. זה היה IN. האופטימיות, הלהט, האמונה בחשיבות המאבק ובתוצאותיו, היתה OUT. חלקים מן הנוער נדבקו באווירה זו, וגזרו על עצמם חיים של טיפלות ריקנית.

אולם המאבק על דמות ישראל הוא בעיצומו. למעשה הוא רק בתחילתו. מלבד הכוחות הגלויים המתנגשים בשטח פועלים בו כוחות שאיש לא חלם עליהם בתשמ"ז. מתחת לפני השטח פועלים זרמים רבים, בכיוונים שונים, ואיש לא יכול היה אף להינבא השנה אילו זרמים הם החזקים יותר.

לכאורה היו הכוחות הלאומניים והדתיים־קנאיים בסימן של עליה. הם הקימו את רוב הרעש. ורק מעטים שמו לב לעובדה רבת־משמעות: כל היצירה התרבותית החדשה והרעננה, ה„רלוונטית", הלכה בכיוון ההפוך.

זה כלל את כל הסרטים המקוריים של תשמ"ז, את כל הסיפרות בעלת־הערך, את כל המחזות המקוריים. במחנה הלאומי־דתי לא נוצרה שום יצירה בעלת־ערך, גם לא בתחום ההגות הדתית המובהקת.

מי שמאמין כי חיי־הרוח של היום מכוונים את חיי־הציבור של מחר, היה יכול למצוא בכך עידוד.

בשטח הפוליטי הצר נשאר המאבק בבחינת תיקו, חצי־חצי. מתחת לפני השטח נמשכה ההתעוררות של הציבור המיזרחי, שנע באיטיות לעבר עמדות חדשות, עדיין מעורפלות.

המאבק היה בעיצומו.

● ההרפתקה הגדולה

יתכן שזהו הדבר החיובי ביותר במדינת־ישראל. דמותה רחוקה מגיבוש סופי. זהו מאבק מתמשך, אשר לכל אדם בו יש חלק ותפקיד, אם ירצה בכך, אם לאו.

ישראלי היורד מן הארץ יכול למצוא בארצות־נכר נכסים חומריים ואווירה תרבותית. אך דבר אחד לא ימצא בשום מקום אחר: את ההרגשה של שותפות במיבצע היסטורי גדול, יחיד־במינו, בארצו, בחברתו, בתרבותו ובשפתו.

זוהי ההרפתקה הגדולה, המלהיבה, המרתקת ששמה ישראל.

הסרט „בלוז לחופש הגדול": כל היצירה התרבותית המקורית הולכת בכיוון אחד בלבד

העיתונות והנוצצים

לא רקדו ★ נחש פתן ופארודיה על רובין הוד

חוות החיות

מסיבת פתיחת העסק החדש של הספר וצלם **סמי טהרני** ושותפו **דייב** היתה אירוע מיוחד ושונה. מרבית החוגגים היו עטויים בבגדים משונים, ונראו כלקוחים מתוך פארודיה על חייו של רובין הוד.

האווירה היתה של קרנבל שנערך בשוק. הצעירים השתוללו על רחבת הריקודים, ועל הבימה הופיעו זמרים, רקדנית בטן, גבר חשוף שעינטז בחברת נחש־פתן ענקי, רקדנית שחשפה את עכוזה ובירכה את הקהל בברכות אירוטיות ועוד מוזרויות. גיל החוגגים היה מ־16 עד 50, עובדה שלא הפריעה לאף אחד ליזום קשרים.

איציק הילל מעצב האופנה גדול המימדים, הלבוש תמיד בבגדים יוצאי־דופן, הופיע למסיבה בחברתה של הדוגמנית רוויטל לב, שנראתה לידו כילדה קטנה. השניים משכו תשומת־לב רבה.

ברי סימון הלהיבה את הקהל כשנתנה הופעה ארוכה ואף השמיעה שיר שחובר במיוחד עבורה. סימון לבשה חזיה הדוקה, שהבליטה את חזה. היא היתה במצב־רוח מרומם וצירפה את סמי לריקודה.

ציפי קבילין אחותה של האסירה המפורסמת חווה יערי, הגיעה למסיבה בשעת־לילה מאוחרת, לא הבינה מה קורה. אסף רובין (בתצלום איתה) נתן לה הסבר קצר. קבילין הסתלקה לאחר זמן מועט.

חלי טל אחת מדוגמניות־הבית של **ראש אינדיאני**, הפגיזה בהופעה שלא היתה מביישת את מועדוני הסאדו/מאזוכיזם בניו־יורק. טל נראתה כמלכת־הע־רב, ורק חסרה שוט בידה. היא רקדה בחברתן של דוגמ־ניות נוספות, ולא הניחה שיטרידו אותה בשאלות חטט־ניות. כולם חיזרו אחרי כולם, בלי להתחשב בהבדלי הגיל.

יעקב אלפרון שבדרך־כלל לבוש בג'ינס ו־חולצות־טי, חרג ממינהגו ולבש חליפת־ערב אלגאנטית. מרבית הערב שמר על איפוק. אלפרון ידוע כחובב שקט. אך כשפגש בפנינה רוזנבלום (בתצלום לצידו) חייך והצמיד לה נשיקה על הלחי. רוזנבלום הופיעה בחברתו של בן־זוגה, יובל לוי, ושניהם לבשו שחור.

יובל כספין מעצב־האופנה הכי נועז ומקורי בארץ, שם גם הוא עינו בכובעים. כספין עשה כניסה מרשימה כשהוא לבוש במיקטורן־עור וכובע־עור תואם. כולם התבוננו בו כשנכנס. הוא לא עשה עניין, פנה לכיוון הקהל והצדיע, וזכה במחיאות־כפיים מהחוגגים. לאחר מכן פנה לכיוון הבר, לשיחה עם ידידתו.

צלחות לא עפו

מועדון הפלקה שינה את חזותו. בעבר היה מועדון לילה יווני, אך כעת, בגירסתו החדשה, הוא אחד ממועדוני־הלילה היפים בארץ, שמותאם לכל סוגי החוגגים — החל באוהבי הבוזוקי וכלה בחסידי הדיסקו.

כמקובל אצל **יעקב אלפרון**, הכנסת האורחים היתה כיד המלך, וצבא של מלצריות עמדו לרשות האורחים, שנהנו מכמויות גדולות של אוכל ושתיה, חינם אין כסף. ובארץ, כידוע, כשנותנים משהו בחינם אז רוצים כפול.

ממש כמו בעליה לרגל, הגיעו כולם. בשולחן אחד ישבו העיתונאית **בלה דיאמנט** ובעלה **מישל.**

המוסיקה הרועשת לא הבריחה את החוגגים, אך גם לא הביאה אותם לרחבת־הריקודים. כולם היו עסוקים בהתפעלות מהמקום וברכילות על הנוצצים שנכנסו. גם העיתונות הראתה נוכחות מלאה, כי הכל היו סקרנים לדעת איך ייראה המקום ומה יהיה אופיו. אלפרון ושותפו, **שלומי עוז,** הבטיחו פעילות ואירועים חדשים מדי שבוע.

חיים משה הזמר הפופולארי היה בין המברכים. הוא בירך את שלומי עוז (בתצלום לידו), מנהל עסקיו של יעקב אלפרון. עוז הצעיר התרגש ביותר מכמות האנשים שבאה לפתיחה, בעיקר מהמפורסמים.

הסוררת נכנסה להריון

הכוכבת של אילוף הסוררת בגירסתה החדשה היא הזמרת **ריטה קליינשטיין.** אך ההפתעה האמיתית היתה השחקנית **רוזינה קמבוס,** שבגלל הריונה עזבה את התפקיד לטובת חיי המישפחה.

השתיים ועוד רבים אחרים בילו את הלילה במסיבה עליזה בפאב מדיאוס, שהכין עבור החבורה העליזה קוקטיילים מיוחדים, שנראו תמימים, אך שיכרו את כולם לאחר כמה כוסיות.

גם לנתן דטנר ואבי קושניר היתה סיבה לשמוח — הם הכירו זה את זה תוך כדי חזרות למחזה.

ריטה קליינשטיין הופיעה בשימלה שחורה צמודה, והשאירה את הבעל בבית, כשהוא טרוד בענייני המוסיקה שלו. אבי קושניר (בתצלום לצידה) עיוות את פניו בשל חריפות המשקה.

גיא פינס עורך תוכניות בגלי צה"ל מסקר הרבה אירועי תיאטרון ומוסיקה. הפעם פגש באימו (בתצלום לצידו) שהיא מנהלת תיאטרון באר־שבע שבו מוצג המחזה. השניים השיקו כוסות למפגש המישפחתי.

טיבי זכרוני בתם של עורך־הדין אמנון זכרוני והיחצ"נית סירי זכרוני עוסקת בעריכת־סרטים. טיבי, הצעירה והיפה, פגשה בידידה נתן דטנר (בתצלום לצידה), אותו לא ראתה מאז "הבטלנים".

כתב: זהר אהליאב, צילם: צבי טל

במדינה

דרכי אדם

„המדינה חטפה את בניו"

אברהם בא לבקר את בנו בפנימיה. נאמר לו כי לא יוכל לראותו שלושה ימים. אחר־כך נלקח לאימוץ.

כדי להוסיף נופך דרמאתי למעשה כולו, משתמש אברהם במילה „חטי־פה". אולם אין כל צורך להוסיף למ־אורע דרמאתיות מאולצת. גם כך, כפ־שוטו, הוא אפוף בסממנים טראגיים, משונים, המותירים בעינה את השאלה: מהי טובת הילד?

שיבעה ילדים נולדו לאברהם ול־אשתו. חצי שנה אחרי שנולדה בתם האחרונה, נטשה האם את ביתה, את בעלה וילדיה, ועברה להתגורר בעיר אחרת.

אברהם, נמוך־קומה, צנום, נותר המום ומבולבל. משכורתו מועטה. הוא עובד כאיש־אחזקה בבית־הקברות של עירו. אין ידו משגת להעסיק עוזרת ומטפלת. ובכל זאת ניסה לגדל את יל־דיו בכוחות עצמו.

דירתו דלה וקטנה. הקירות קלופי־צבע, שתי ספות קלופות־בד, השטיחים מהוהים, מיזרנים פרושים על הריצפה ובמירפסת זוג אופניים חדשים, נוצצים, בכור הבנים זכה בהם כפרס אחרי ששלח לבית־חרושת מסויים 20 עטי־פות של ואפל־שוקולד מן הסוג הפשוט ביותר.

„אין זו בושה להיות דל ועני. אך ילדיי חונכו באופן שאינם פושעים ועבריינים," אומר אברהם. הוא יליד תימן, עלה לארץ בגיל 10, ושפתו מלי־צית, נלבבת, שזורה בפסוקים מהתנ"ך.

זמן קצר אחרי שאשתו נטשה אותו, הבין אברהם כי אינו מסוגל לשאת בנטל גידולם של הילדים. שישה יל־דים פוזרו בפנימיות, בכל רחבי הארץ. התינוקת נלקחה למישפחה אומנת, סמוך לבית־אביה.

דומה כי בנסיבות הקיימות הכל מת־נהל כשורה. המדינה עשתה את המוטל עליה, והילדים אינם חסרים דבר, מלבד אהבת־הורים.

לפני חודשיים קרה מיקרה משונה, הקשור לבן השישי, בן 7, חניך פנימיית נעמח בחדרה.

באחד מביקוריו של האב בפנימיה, נאמר לו כי בנו חולה במחלה מידבקת, וכי הוא לא יוכל לראותו. שלושה ימים אחר־כך שב האב לפנימיה. „בנך כבר לא נמצא כאן," נאמר לו, „הוא נלקח לאימוץ."

האב נותר המום. „כיצד ייתכן כי ינתקו בן מאביו, מאחיו ומאחיותיו, פיתאום, בלי להתייעץ איתנו קודם לכן, בלי לומר דבר? והרי זהו ילד גדול, המכיר את בני־מישפחתו! והנה, כעת, דורשים ממנו כי ימחוק את עברו, יש־כח את בני־מישפחתו ויפתח דף חדש בחייו!"

אברהם פנה לבית־המישפט המחוזי בחיפה, שביטל את בקשת מישרד־הע־בודה־והרווחה להכריז על הילד כבר־אימוץ. ועד שהתגלגל התיק משופט לשופט, עבר חודש ימים, בהם לא הורשה האב להתראות עם בנו. הבן נמ־צא אצל מישפחה מארחת, שעשויה להפוך למישפחתו המאמצת, אם ימצא אותו בית־המישפט כבר־אימוץ.

הילד בן השבע דומה לאחיו. כמוהם גם הוא, רזה וצנום, נראה צעיר מכפי גילו. עיניו כהות, גדולות, ואין בהן שימחת־ילדים. כבר חמש שנים הוא רחוק מאמו, מיטלטל ממקום למקום.

עדה מנשם, מנהלת פנימיית „נעמח", בתצהיר לבית־המישפט: בעת שהותו של הבן בפנימיה ביקרו האב לעיתים רחוקות. אופי הביקורים היה דל. הם היו קצרים ביותר, לא היתה כל הפגנה של רגש הדדי, לא מצד האב ולא מצד הבן כלפיו.

בשובו של הבן מחופשות בביתו היה מראהו החיצוני מוזנח ביותר. מבחינה ריגשית לא הועילו לו הביקורים בביתו ולא שינו מאומה.

לפני זמן־מה הופיע הבן במישרדי והודיע לי באופן רציני ביותר כי הוא רוצה אמא ואבא חדשים. הוא אמר כי אמו אינה באה אף־פעם לבקרו, ואביו מרביץ לו.

„הייתי מאוד מבולבלת ונרגשת מהפניה שלו אליי. כי במשך כל שנות עבודתי הארוכות לא בא אליי ילד מעולם עם דרישה נחרצת כל־כך לאבא ואמא חדשים. בגיל זה יש עדיין לילדים תיקווה גדולה וציפיות, כי למ־רות הכל בסופו של דבר יבואו ההורים, יקחו אותם ויטפלו בהם.

הילד לא הירפה ופנה אליי מדי יום. עתה כבר היה פונה אליי מייד כש־הגעתי בבוקר לפתח המעון, ולא היה איכפת לו אם יש ילדים אחרים ה־שומעים את דרישתו. המתנתי ימים אחדים, כי חשבתי לתומי שהוא יוותר ולא יחזור על בקשתו, כי מעולם לא נתקלתי בבקשה מסוג זה של ילד אחר.

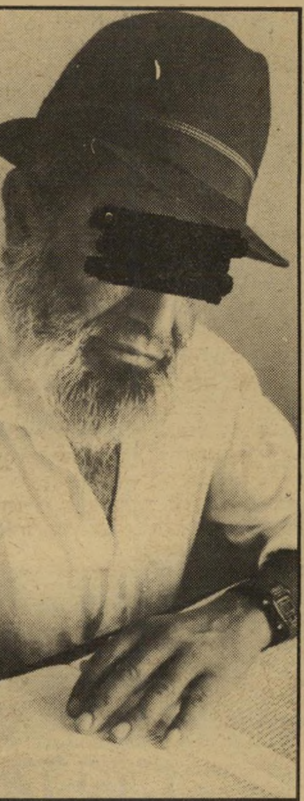

ציון צפריר, העולם הזה

אב אברהם

הילד בן ה־7 דרש

דבורה צידון, פקידת סעד לחוק־האימוץ מהשרות למען הילד בחיפה, בתצהירה לבית־המישפט:

הילד מבטא כמיהה עזה לקשר חם וקבוע עם דמויות הורים. הוא ביטא בפניי במפורש את רצונו לחיות בחיק מישפחה חדשה שתאהב אותו.

בגלל מצבו הנפשי, אסור להעביר אותו למיסגרת ארעית כמו מוסד או מישפחה אומנת. הוא זקוק למישפחה יציבה, תומכת וקבועה. נוסף לחוסר־היציבות שיש בסידור אצל מישפחה אומנת, מתחולל בילד, כשהוא שוהה במישפחה אומנת, מאבק נפשי של נאמנות בינו לבין מישפחתו הביולוגית מצד אחד, לבין הדמויות במישפחה האומנת. והילד לא יוכל לעמוד במעמסה הנפשית הקשה הזו.

אברהם, ל„העולם הזה":

זהו בני. אינני מוכן לוותר עליו. אב טיבעי טוב יותר מכל מישפחה מאמצת. גם אותי, כשהייתי ילד, רצו למסור לאימוץ. היינו 16 אחים ואחיות, יתו־מים מאב. אמי התקשתה לגדל אותנו, ובכל זאת התעקשה ולא הסכימה לוו־תר עליי. ואני מודה לה על כך. ופית־אום, אחרי 40 שנים, המדינה „חטפה לי את בני, כמו אז, כשנחטפו 600 ילדים תימנים, וביניהם כמה מקרובי־מיש־פחתי.

** בענייני אימוץ אסור לזהות את ההו־רים, על פי חוק.*

אבנר

אגוד לבטוח נפגעי רכב בע"מ

תל־אביב, שד' רוטשילד 39, ת.ד. 31848, מיקוד 61318 טלפון: 627333

חברת "אבנר" היא בבעלותן של 41 חברות הביטוח הפועלות בענף ביטוח הרכב בישראל. "אבנר" נושאת ב־70% מהתשלומים לנפגעי תאונות דרכים ומקבלת באמצעות חברות הביטוח 70% מן הפרמיות לביטוח חובה.

★

"אבנר" מתאמת ומכוונת את מדיניות חברות הביטוח למען פיצוי מהיר לנפגעי תאונות דרכים, כולל תש־לומים תכופים על חשבון הפיצויים הסופיים, תוך נאמנות לרוח החוק.

★

כל הכספים הנצברים ב"אבנר" מפרמיות ומשירות ההשקעות מיועדים לתשלום נזקים. אם יתברר שיש עודף של תקבולים על תשלומים יביא הדבר להפחתת הפרמיות בעתיד.

★

"אבנר" מברכת את הנהגים בברכת שנה טובה, שנת זהירות ובטיחות בדרכים.

תן טרמפ לחייל

עופר קמרון

טכניקת אלכסנדר

★ טיפול בבאבי גב וצוואר

★ עקמת (סקוליוזיס)

★ גב כפוף

תל אביב, רחוב פרישמן 18 טלפון: 03_220841

מרים בנימיני

תחזית לשנה החדשה תשמ"ח

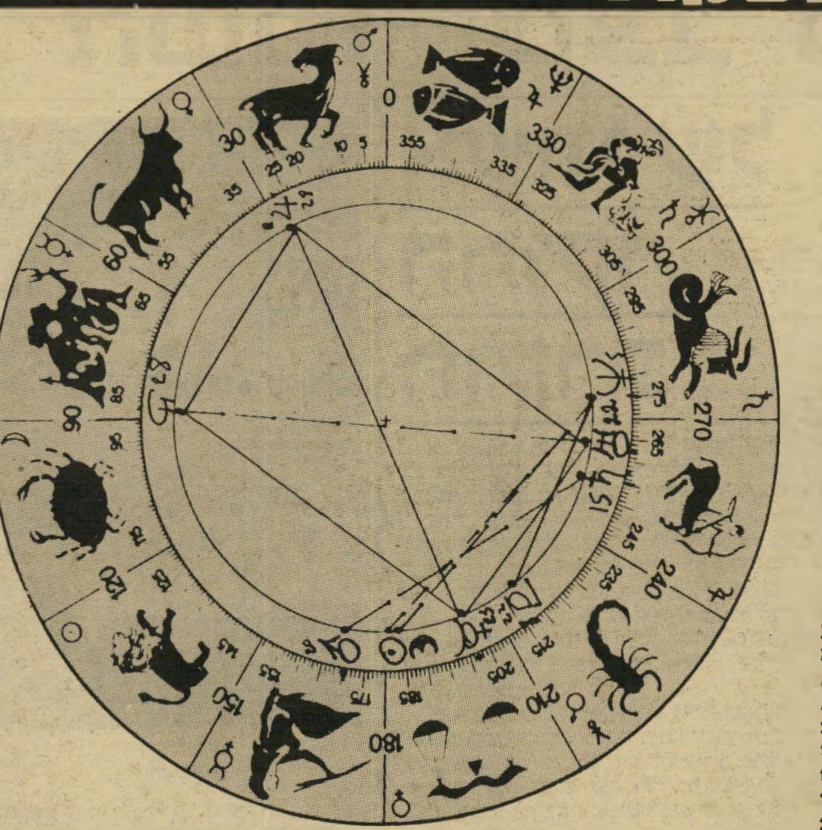

כשדיברו על שנת תשמ"ד לפני ארבע שנים, חששו מאותה שנה וממה שהיא יכולה להביא. זה היה בגלל שמה העברי, וגם בגלל הספר המפורסם של אורוול, „1984". אולם אסטרולוג שידע לקרוא את המפה לא חשש במיוחד מאותה שנה, כי המפה לא הראתה על שינויים דראסטיים במיקום או מצב הכוכבים. אלה שטענו שזוהי שנה מאיימת, לא קראו היטב את המפה. לא כך לגבי שנת 1988.

נכון ששנת תשמ"ח מתחילה כששנת 1987 עדיין לא הסתיימה. זה לא חייב להיות, אך כך זה יוצא השנה, שעם תחילתה של 1988 עוברת המפה השמיימית שינויים דראסטיים ודרמאתיים.

שני כוכבים עוזבים את מזל קשת ועוברים למזל גדי. כוכבים אלה הם שבתאי ואוראנוס. שבתאי שהה בקשת מ־1985 ואוראנוס מסוף 1981. לשני אלה עוצמה, כוח והשפעה רבה לא רק על המזל שבו הם שוהים, אלא גם על תהליכים כלל עולמיים.

חלק מהזמן הם יבצעו הילוך נסיגתי ויחזרו למזל קשת לחודשים אחדים, אך לאחר מכן הם יחזרו לגדי ויצטרפו לכוכב נפטון, שיימצא בגדי 14 שנה בסך הכל (אוראנוס שבע שנים וסטורן שלוש שנים).

גופים סמכותיים, שעד היום כובדו וזכו להערכה ואמון, יאבדו מיוקרתם והשפעתם. מוסדות קבועים ומובנים מאליהם יכולים לפתע להיתקל בקשיים כאלה, שייאלצו פ־שוט לשנות את גישתם ועבודתם לחלוטין או לחדול.

מוסדות כמו הקרן הקיימת, הסוכנות היהודית ועוד גופים דוגמת אלה יעברו זעזועים ומשברים קשים. זהו רק תחילתו של תהליך, אולם שליטתם תפחת, ותוך זמן מה יאלצו או להשתנות או להיסגר.

החוק שזכה לכבוד והערכה במשך כל השנים, יסבול מפגיעות והתייחסות מזל־זלת, אותו דבר לגבי החינוך ומוסדות רפו־אה חיוניים.

הממשלה, שכמעט חדלה לתפקד ושהאי־שים המרכיבים אותה אינם פועלים כשטו־בת המדינה לנגד עיניהם, תעבור זעזועים קשים.

זה לא חייב לקרות דווקא בשנת 1988, אלא ששנה זו היא ציון דרך לתקופה ממוש־כת מאוד דרמאתית ומסוכנת.

מילחמות, אסונות טבע ופגעים שונים יעברו על המדינה ועל העולם. המילחמות שיהיו לא יהיו דומות לשום דבר מוכר, ויפגעו באזרחים לא פחות מאשר באנשי צבא.

שנת 1988 מביאה עימה דרישות חדשות, צריך להתייחס ביתר רצינות לכלכלה לבי־טחון ליחסים עם ארצות שכנות, ובעיקר ליחסים שבין אדם לרעהו.

מילחמות בין קבוצות אזרחים במדינה, דוגמת אנשי שלום־עכשיו והדתיים , לא יהיו כל־כך חשובות, אך הדמוקרטיה עצמה תימצא בסכנה בשנים הבאות. אריק שרון יעלה מאוד, אך לא יגיע למה שהוא שואף. מי שיקח את השילטון לידיים עדיין לא מוכר, או לפחות עדיין לא בולט בשטח.

הסתיו של 1988 יהיה מסוכן מבחינה ביטחונית. מתחיל תהליך מסוכן וממושך, עדיין לא מילחמה, אך פתיחת דרך לסי־בוכים ביטחוניים קשים בעתיד. היחסים עם ארצות־הברית לא יהיו קלים, הציפיות הגבוהות ממדינה זו אינן בריאות, ישראל תצטרך לסמוך יותר על עצמה.

שנת 1988 תביא את יצחק שמיר לתקופה קשה מאוד, וקשה להאמין שיוכל להמשיך ולמלא את תפקידו.

הסכם עם ירדן אומנם יכול לעלות על הפרק, ואולי אפילו להיחתם, אלא שיותר מדי הפרעות ומיכשולים יביאו בסופו של דבר לאכזבה. גם אם ייחתמו הסכמים, אי־אפשר יהייה לסמוך עליהם.

השינוי שעובר על ברית־המועצות הוא שינוי לטווח ארוך, היא תלך ותתרכך עם השנים, מה שיעזור וישפיע לטובה על האפשרות של יציאת יהודי רוסיה משם. לפי ההשערות, אלה הם השנים האחרונות של השילטון הקומוניסטי, ובתחילת שנות ה־90 מישטר זה עשוי ליפול ולהסתיים.

החורף יהיה קר, וגשום מאוד וקשה, אנשים יצטרכו להכין את ביתם היטב כדי לא להיפגע מפיגעי החורף. אולם לפחות נדע שהכינרת תתמלא ומים לא יחסרו במדינה. הדת תתפוס מקום חשוב ותעניין יותר ויותר אנשים, ההתנגדות להשפעה זו תהיה חזקה, אולם אנשים רבים ימצאו נחמה וביטחון בחזרה למיסגרת זו.

כל מה שקשור במודיעין, סודות־מדינה וגופים סודיים יגרום גם השנה לבעיות לא נעימות למדינה.

למחלת האיידס עדיין לא תימצא תרופה, אך ההתקדמות לעבר מציאת פיתרון תהיה בולטת, ובסביבות אוקטובר 1989 תימצא התרופה למחלה זו.

צריך לחלק את השנה לכמה חלקים. עד דצמבר חשוב לשמור על מה שהושג השנה, בשטח העבודה, האה־בה, המגורים או בכל תחום אחר. מדצמבר עד פברואר צריך לתת תנופה חזקה קדימה ולהתעקש לקדם פרו־ייקט, קשר או כל דבר שבו אתם מעוניינים. בפברואר משתנה מאוד התמונה – אם עד אז נחשבה השנה לטובה ורבת אפשרויות, לא כך יהיה בהמשך. תצטרכו להיאבק גם בבית וגם על המעמד.

* * *

אחת הבשורות הטובות והחשובות היא השיפור הכלכלי. הדאגות והחרדות שהעיקו עליכם בש־נים האחרונות יפנו את מ־קומן לטובת הרגשה רגועה ובטוחה. כל זה אמור ל־התרחש רק מחדש ינואר או פברואר. בעבודה צפו־יה תפנית מעניינת, וגם זו אינה מתרחשת מייד אלא בעוד כמה חודשים. למי שמחפש, לא יהיה קשה למצוא עבודה. הבריאות עלולה להציק בין פברואר ליולי. באהבה מצפה לכם שנה מבטיחה ומפתיעה. תוכלו למצוא לכם קשר טוב ומספק.

* * *

תזכו סוף־סוף לצאת מהקשיים: נכון, לא מייד, אך הידיעה שבעוד כמה חודשים יי־עלמו הדיכאון והבעיות מאוד מעודדת. העצ־בים שהיו מתוחים יוכ־לו להירגע. ההומור, שימחת החיים והאופ־טימיות ישובו לתפוס מקום חשוב. לא תמיד, כי יש לזכור שתאומים משנים מצבי רוח במ־הירות, אך רוב הזמן יהיה טוב יותר. בין מחצית מאי לאוגוסט בהחלט לא נוח, שכן או אתם נוטים לשגות בהחלטות כלכליות.

השנה האזרחית יותר קובעת לגביכם בשנה זו, שכן עיקר השינויים יתרחשו עם בואה של שנת 1988. החחום המיקצועי עדיין תופס מקום מרכזי. שום דבר לא בא בקלות, אבל המאמץ משתלם. כל השנים האחרונות היו ק־שות, הן מבחינת העבודה והן מבחינה בריאותית. מדובר לא רק על בריאות־כם אתם — בני מישפחה היו זקוקים לעזרה, ולהם הקדשתם זמן ומרץ. מ־חודש מרס, בערך, ישתנו פני הדברים. העבודה תתנהל כמעט מאליה, הקריירה תהיה בטוחה.

* * *

אחת השנים החשובות ביותר עבור האר־יות. החורף יביא עימו שני דברים חשובים, שאומנם קשורים לאו־תו עניין. בעבודה נראה שיחולו שינויים מהפכ־ניים, האחריות, העניין והחידושים שבעבודה יחייבו אתכם להשקיע אנרגיה, זמן וכוחות נו־ספים. הפעם תוכלו לש־לוט היטב בעניינים. ל־מרות האחריות והמחו־ייבויות הנוספות שת־קבלו על עצמכם, לא תוכלו לסרב להצעות המפתות. שיפור ניכר במצבכם הכלכלי.

* * *

הקשיים שמהם סבלתם בשנתיים האחרונות יח־לפו. החיים יהיו שוב הרבה יותר נסבלים, אלא שלכך דרושה סבלנות. בינתיים נמשכת התקופה הקשה, לפחות עד חודש פברואר או מרס. ניתוקים מכורח ופרידות מכאיבים, לפעמים בגלל מחלה של אדם יקר. עם תום אותה תקופה תוכלו לחשוב על נסיעות לחו"ל. זו תהיה ש־נה שבה תשלימו או תוסי־פו על ידיעותיכם — ב־מיסגרת או בלעדיה, אין לכך חשיבות. היצירתיות תהיה בולטת. כספית נמשכת התקופה הטובה.

הרומנטיקה תפסה מקום חשוב השנה, אם כי תקופה זו קצת מבלבלת. בסך הכל אתם ממשיכים בהצלחותי־כם אצל בני המין השני. אתם מושכים מתמיד ומוצאים את עצמכם מרכז להתעניינות. לא תמיד מבינים את המ־סר, ביחוד בנוגע לצורך להתנתק מקשרים יש־נים. בעבודה בינתיים אין הרבה שינוי. בעיות בבית יגרמו לעיכובים ולחוסר אפשרות להתרכז בעבודה. משברים צפויים בתקופת האביב ותחילת הקיץ.

* * *

השנה הבאה היא, אחת השנים הטובות. בולטת במיוחד הצלחה בתחום הרומאנטי, למרות שיהיו בו תהפוכות, קשה יהיה למצוא עקרבים ללא בני זוג. יתכן שאי אפשר יהיה למנוע פרידות וניתוק מ־קשרים שאינם בריאים. בעבודה נפתחות הזדמנו־יות חדשות, שותפויות יהיו מוצלחות. זה יתבטא במ־צב הכספי, שיהיה טוב. עכשיו יוכלו העקרבים להסיר דאגה מליבם בכל הקשור לכספים. כוכב פלוטו העובר על השמש ינרום לשינויים דראסטיים ולשיפור רמת החיים.

* * *

מעכשיו ועד ינואר 88 צריך עוד לעבור את התקופה המאוד לא נוחה. אולם אז תחלוף התקופה הממושכת ה־קשה, שממנה סבלתם בשנים האחרונות. א־תם נכנסים לתקופה הרבה יותר קלה. זה ירגש כמעט בכל תחום, מלבד כספים. בעבודה נראית התקדמות מחו־דש אפריל 88. אפשר יהיה להרחיב ולפתח את התפקיד או העי־סוק שלכם. הבריאות משתפרת וההרגשה הכללית פ־ט תהיה הרבה יותר טובה.

שנה חשובה, בלתי רגילה ולא קלה עומדת ל־התחיל, אבל לא מייד. בחודשים הקרובים עדיין ימשך המצב כפי שהוא. אולם ביום ההולדת של־כם, או קצת מאוחר יותר, יתחוללו מהפכות ושינויים דרמאתיים. שלושה כוכ־בים יכנסו למזלכם וישפי־עו מאוד, ביחוד על ילידי השבוע הראשון של מזל גדי. נפטון כבר שוהה שם, אך יצטרפו אליו אוראנוס ושבתאי, ויכבידו, יגבילו ויקשו על החיים, אך גם ידרבנו אתכם לבצע שינויים דרסטיים. באהבה צפויות הצלחות רבות.

* * *

הקשיים הכלכליים מגיעים לסיומם. השנה תוכלו להרגיש חופשיים, לרכוש רכישות חדשות וחיוניות. תתכן רכישה של דירה, מכו־נית או אביזר יקר־ערך לבית. בעבודה זו תהיה שנה חסרת יציבות. תצטרכו להיות יותר חשדנים במגעים שיש לכם עם שותפים, עמי־תים ואפילו ידידים, שעימם אתם קשורים בקישרי עבודה. מאחו־רי גבכם תתנהל פעילות מוזרה, לא לט־ובתכם, שתשפיע על החלטותיכם בעבודה.

* * *

הכוכבים שבתאי ואוראנוס הכבידו והיקשו מאוד על השנתיים האחרונות. בקרוב מאוד מצב זה משתנה. כניסתם למזל גדי משחררת אתכם מהקש־יים הדיכאונות והכישלונות שהיו מנת חלקכם לאח־רונה. זו תהיה שנה הרבה יותר קלה, אפשר יהיה ל־הגשים שאיפות מיקצו־עיות ולהצליח לרכוש ל־עצמכם שם טוב. כישרו־נותיכם יעוררו הערכה, וכן יכולת הביצוע שתבוא ל־ביטוי השנה. בקיץ יהיה פחות נוח. בכספים מצב־כם יהיה בהחלט טוב, ביחוד בחודשים הקרובים.

רכילות השנה — מצב מעודכן

פלישת משפחת לוין

פלא שיש מצוקת דיור בתל־אביב? רק משפחת לוין השתלטה על חצי העיר!

כשנ**אווה**, אשתו לשעבר של **חנוך לוין** נסעה לארבעה חודשים לניו־יורק כדי ללמוד פיסול וציור, עזב חנוך לוין את הווילה שבה גר

נאווה כורש
— מתרוצץ ומתרוצץ

חנוך לוין
— מתי הוא כותב?

עם אשתו עדנה ועבר לגור בדירה השכורה של נאווה בתל־אביב, כדי לשמור על **ישראל** בן ה־11, בנם המשותף.

עכשיו חזרה נאווה מניו־יורק וחזרה לדירה שלה, ולכן חנוך נאלץ למצוא לעצמו דירה שכורה אחרת. בינתיים עזבה עדנה את הווילה שלהם בהרצליה ושכרה דירה בתל־אביב. אנשים זרים שכרו את הווילה בהרצליה. השבוע גם נאווה עזבה את הדירה השכורה שלה ועברה לדירה שכורה אחרת.

אז המצב הוא כזה. נאווה מחייכת, כי היא חזרה מניו־יורק, וכנראה יש איזה גבר מיסתורי בחייה, שגם מימן לה את השהות בארצות־הברית. עדנה גרה עם שני הבנים הקטנים בתל־אביב, אבל נמצאת הרבה בטיסות, בגלל עבודתה כדיילת באל־על. עכשיו, כשחנוך אינו בבית, גם אין בעיה להחזיק מטפלת לילדים, הגרה בבית.

חנוך המיסכן, אין לי מושג איך הוא מספיק לכתוב משהו, כשהוא צריך להתרוצץ בין כל הדירות. קצת הוא גר בדירה שלו, קצת הוא הולך לבקר את נאווה ואת ישראל, קצת הוא מבקר את שני הבנים הקטנים הגרים עם עדנה, וכמובן הוא לא שוכח לבקר מדי יום את אמו הקשישה.

אשתו של החוקר, חוקרת

את פירסומו הגדול קיבל פקד **מישל חדד** במישפט **חווה יערי**. עד אז הכירו אותו רק במישטרה ובבתי־המישפט.

אחרי מישפט יערי הוא בקושי יכול היה לצאת החוצה. כולם הסתכלו בו והתלחשו.

אחר־כך נודעה הפרשה הבלתי־נעימה. בעל מרומה הגיש תביעה נגד חדד. הבעל המרומה גילה שאשתו ניהלה פרשת אהבים ארוכה עם חדד, והחליט להתנקם בו. העסק הסתבך, ובסופו פרש מישל חדד מהמישטרה אחרי 19 שנות־שרות ובהחלט בשיאו.

מאז הספיק להשלים עם אשתו **נדיה**, שאכלה מרורים רבים בגלל הפרשה ובגלל הפירסומים בעיתונים. חדד גם פתח מישרד־חקירות פרטי, והתחיל לעבוד במרץ. אבל אחרי כל המרץ הזה יש לו תמיד זמן לאיזו פגישה מיקרית או לא־מקרית עם אשה.

עשיתי דרינג־דרינג למישל חדד ושאלתי אותו איך נעשה כובש־לבבות כזה.

„אני לא יודע איך נעשיתי."

„מה דעתך על הנשים היהודיות?"

„הן 10 בסולם מישל חדד. ובסולם שלי 10 הוא הציון הגבוה ביותר."

„ומה דעתך על הנשים הערביות?"

„השתפרו בזמן האחרון. אומנם, בכפרים נשארו כמו שהיו, אבל הערביות הגרות בערים למדו מהיהודיות שהנישואין הם לא מאסר־עולם."

„אני מבינה שגם עכשיו יש עליך סיפורים שונים. מה קורה כשאתה חוזר בלילה מאוחר הביתה?"

„נדיה חוקרת אותי. אבל המזל הוא שהיא לא יודעת לחקור כמו שצריך. עדיין זה השטח שלי."

„מה אתה מאחל לעצמך לשנה הבאה?"

„שיהיה לי די כוח ומרץ לעשות את מה שאני רוצה."

מישל חדד
הערביות לומדות מהיהודיות

מחפש אשה מזייפת

היום הוא כבר בן 45 ושוב לבד. **שלמה צח**. פעם היה נשוי עם **אילנית**. אחרי ארבע שנות־נישואין נפרדו, אבל נשארו חברים קרובים מאוד.

אחרי אילנית הוא עבד קשה. חיפש זמרים וזמרות.

לאחת הבחינות באה בחורה צעירה ויפה בשם **אילנה אביטל**. היא שרה, הוא שמע. אחר־כך היא הלכה הביתה וטילפנה לו ואמרה שהיא החליטה להתחתן איתו. צחק נורא. לא בכל יום

אילנית עם אילנה אביטל
יש כבר אהבות חדשות

מודיעה לך בחורה זרה בטלפון שהיא רוצה להתחתן.

אבל אילנה אביטל ידעה מה היא אומרת. אחרי חצי שנה של היכרות הם נישאו. אחרי שנתיים נולד הבן **עמית**.

אילנה שרה פה ושם וגידלה את הילד וטיפחה את הבית, אבל הם גילו שמשהו ביניהם השתבש. אומנם היתה אהבה, אבל לא כל־כך היתה חברות. נשארו ביחד תשע שנים כדי לתת לילד אבא ואמא באותו בית.

לפני כמה חודשים הם התגרשו. לאילנה כבר יש אהבה חדשה. לשלמה צח עדיין אין.

הוא דווקא רוצה לידו מישהי נחמדה, אבל הפעם ברור לו לגמרי שהתכונה הבולטת ביותר אצל אשתו הבאה תהיה חוסר־מוסיקליות נדיר וזיוף קולוסאלי.

ברגע שהוא יכיר מישהי, הוא יבקש ממנה לשיר. רק אם השירה שלה תהיה ממש בלתי־נסבלת, הוא ירשה לעצמו ליפול באהבה.

ריקוד החתונה

אתם זוכרים את הרקדן יפה־התואר והכוכב של להקת בת־שבע ובת־דור, **יאיר ורדי**?

כל אוהבי הריקוד המודרני בארץ הכירו אותו ואהבו אותו. על הבימה הוא תמיד נראה שקט כזה ורגוע, אבל בבוקר, במישרדי בת־שבע, הוא היה סוער מאוד. כמו רבים מהרקדנים, הוא הסתכסך עם ההנהלה, ובעצם חיכה לרגע המתאים לברוח משם.

הרגע הזה הגיע לפני חמש שנים, כשיאיר ורדי קיבל הצעה לרקוד בתיאטרון המחול האנגלי בניוקאסל.

ורדי נסע לאנגליה. בהתחלה רק רקד, אחר־כך הפך כוריאוגרף, ותוך זמן קצר התמנה כמנהל הלהקה.

הוא נשאר בקשר עם החברים שלו בארץ, והם שמעו ושמחו על כל הדברים הטובים הקורים לו שם.

רק דבר אחד אף אחד מהם מעולם לא שאל. למה הוא לא מתחתן.

יאיר ורדי לא התחתן, כי רוב הרקדנים לא מתחתנים, וזה כמעט נוהג כזה. אבל פיתאום, בשבוע שעבר, קיבלו החברים שלו ממש הלם. נודע כי יאיר נשא לאשה את הרקדנית הראשית של הלהקה, כושית יפהפיה, ילידת ברבדוס, בשם **סטלה**.

בחודש הבא הם מגיעים ארצה. יאיר רוצה להראות את סטלה לכל החברים, וכל החברים בקושי יכולים להתאפק במשך חודש. אני כבר מתארת לעצמי איזו מסיבה יעשו להם פה, ואילו ריקודים יהיו במסיבה הזאת!

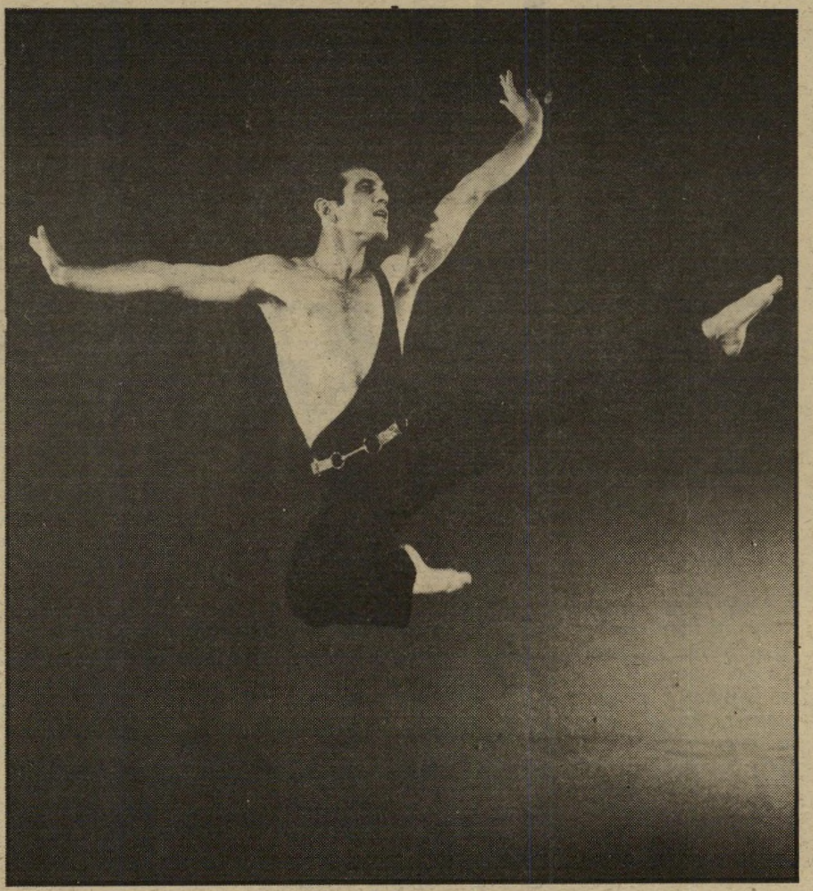

יאיר ורדי
בעוד חודש הוא יביא כושית יפהפיה, להראות לכולם

רחל מרחלת על כל העולם

מאת שולמית יריב

דיווח שוטף

תמונת המצב של משפחת אייזנברג לרגעים אלה: האמא **לאה אייזנברג** — יושבת בביתה בסביון. היא מדברת בכל יום עם הבנות שלה, מלבד אסתר זוכוביצקי. מאז שהחליט שאול אייזנברג שהוא יעשה הכל כדי להפריד בין אסתר לבין בעלה, יונתן, וניתק לשם כך את היחסים עם אסתר, החליטה לאה, כמו אשה נאמנה, ללכת עם בעלה. אם שאול אינו מדבר עם אסתר — גם היא לא תדבר עם אסתר. אולי זה ככה אצל היפאנים.

הבת הצעירה **אמילי** — נשואה לבחור אנגלי בשם פורמן, שנכנס לעסקי משפחת אייזנברג.

יונתן זוכוביצקי
ג'וגינג עם אסתר

הם גרים בהמפסטד בלונדון, מגדלים ילדים ושפנים ומארחים את אבא אייזנברג לעיתים קרובות.

האבא **שאול אייזנברג** — נוסע בעולם לרגל עסקיו. נפגש עם כל ילדיו, ונותן להם תרומות קטנות של כמה עשרות אלפי דולארים בכל חודש. עם אסתר הוא ניתק את היחסים, אבל נודע לי שאחרי לחץ עולמי הוא הסכים להיפגש איתה. באחרונה הם נפגשו פעמיים בבית אסיה. לא ברור בדיוק על מה דיברו, אבל אין ספק

אסתר זוכוביצקי
שתי פגישות עם אבא

ששאול אייזנברג עדיין מנסה לשכנע את אסתר לעזוב את יונתן ולשוב למישפחה. נכון לעכשיו — אסתר מסרבת פקודה.

הבת הבכורה **אלפרדה** — נשואה באופן רשמי ליגאל דיאמנט, אבל חיה בלונדון עם המוסיקאי יאשה ביסטריצקי. זה אולי לא נאה למישפחת אייזנברג, אבל כולם כבר התרגלו. הבת השניה **עדית** — נשואה למאיר רוזנפלד. הם גרים בסביון. מאיר עובד עם מישפחת אייזנברג, עדית מציירת. את החופשות שלהם הם מבלים בנפרד.

הבת **אסתר זוכוביצקי** — חיה כאן. בעלה חי בניו־יורק. עשו לה צרות־אימים ולקחו לה את הדרכון. אבל מי שיש לו מיליון דולר לערבות, הכל מסתדר לו. היא השאירה במישטרה ערבות של מיליון דולר, ועכשיו אין לה בעיה לנסוע, אחת לשלושה שבועות, לכמה ימים לבקר את בעלה. בבקרים רואים אותם, את אסתר ויונתן, עושים ג'וגינג בסנטרל־פארק, כשהם לבושים בגדי־ספורט ונעלי־התעמלות. אחר־כך, כשהם מתעייפים, הם אוכלים ארוחות־בוקר קטנות במיסעדות יקרות. אחרי כמה ימים חוזרת אסתר ארצה, לביתה ולילדיה, לעוד שלושה שבועות. הזוג הכי מאוהב במישפחת אייזנברג.

הבת **ליז** — התגרשה השנה מדורעם הרדי, קבלן־בריכות־שחייה. היא נשארה בטירה המבוצרת בכפר־שמריהו, עם ארבעה ילדים, שלוש עוזרות, גנן ונהג. הוא עבר לבית שהיה להם פעם באפקה. לליז יש רומאן עם בחור בשם אבי דיטקובסקי, גרוש, בעל חברת־מחשבים וקצת פליי־בוי.

הבן **ארווין** — הבן היחידי במישפחת אייזנברג נשוי כבר עם אנג'לה וחי איתה בלונדון. בגלל מקום־מגוריו לא ידוע עליו הרבה, אבל זה לא אומר שלא קורה שם כלום.

לאה ושאול אייזנברג
אולי ככה זה אצל היפאנים

ליז ודורעם הרדי
רומאן עם בחור גרוש

אולסי מעודכן בחדשות

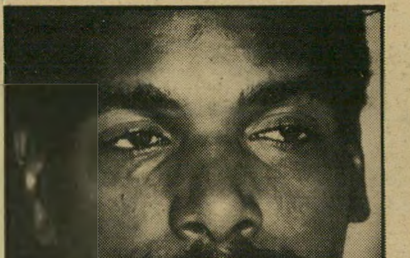

אולסי פרי
לא רצה להפריע

מאז נעצר **אולסי פרי**, סירבה **תמי בן־עמי** להתראיין על נושא זה ועל כל פניה ענתה כמו פוליטיקאית מנוסה „אין תגובה".

אבל אחרי הסיפור של אולסי, שהתפרסם במעריב, שבו הוא מספר על חייו בכלא ומזכיר את העובדה שתמי בן־עמי היתה אהבת־חייו, אבל שדווקא אניבה מבקרת אותו, עשיתי דרינג־דרינג לתמי ואמרתי לה שאם היא לא תגיב ולא תספר לי על הקשרים שלה עם אולסי אחרי מעצרו, אני אפסיק לדבר איתה לעולמי־עולמים.

תמי כנראה מאוד נבהלה מהאיום שלי, ואמרה לי שאומנם היא היתה בניו־יורק בשנה האחרונה, אבל לא הצליחה לראות את אולסי, כי הכלא שבו הוא נמצא הוא במרחק של שעתיים טיסה מניו־יורק ועוד שעתיים נסיעה.

„אז לפחות דיברת איתו?"

„כן, דיברתי איתו בטלפון, על חשבוני. הוא היה נחמד. הוא סיפר לי שיש לו חבר בכלא, שמקבל עיתונים מישראל, ולכן הוא לגמרי מעודכן בכל מה שקורה איתי כאן, והוא אפילו יודע על **קובי זר**. הוא אמר שהרבה פעמים הוא רצה לדבר איתי, אבל לא התקשר כי לא רצה להפריע לי ברומאן עם קובי."

„ובאמת, מה עם הרומאן הזה?"

„אנחנו נוסעים השבוע לעוד ירח־דבש לפאריס ולהונגריה."

„את יודעת, נהוג לצאת לירח־דבש אחרי החתונה."

„לא אצלנו."

„מה את מאחלת לעצמך לשנה הבאה?"

„חתונה וילד. זה הכל."

תמי בן־עמי וקובי זר
ירח־דבש בלי חתונה ושיחה עם אולסי פרי

רחל מרחלת על כל העולם

מאת שולמית יריב

דיינסטי — פרק 157

אם מישהו היה במיקרה בחוץ־לארץ בשבועיים האחרונים, ולכן הוא לא יודע מה קורה עם **אסי דיין**, אז הנה החדשות. אסי ו**קרוליין לנגפורד** גרים שוב ביחד, אבל הפעם, לעומת

אסי דיין וקרוליין לנגפורד
— אבל שהנישואין הטיפשיים האלה ייגמרו כבר!

אסי דיין ובתו עמליה
בינתיים השלימו —

הפעם הקודמת, הם מצהירים הצהרות־אהבה האחד כלפי השני.

עשיתי דרינג־דרינג לאסי, כדי לברר אם השמועות על האידיליה המחודשת נכונות.

„כן, אנחנו גרים בדירת שני חדרים, ואנחנו מאוד מאושרים."

„איפה ליאור, הבן שלכם?"

„הוא עדיין בקיבוץ, אבל ברגע שנעבור לדירה יותר גדולה, נקח אותו אלינו."

„מה קרה ששוב התאהבתם, אתה וקרוליין?"

„נראה שאף פעם לא הפסקנו לאהוב זה את זה."

„ומה אתם עושים, חוץ מאהבה?"

„קרוליין כותבת תסריט ומחפשת עוד עבודה, ולי יש שלוש הצעות־עבודה בסרטים, ואני צריך להחליט בימים הקרובים על מה ללכת."

„שמעתי שהיחסים שלך עם בתך **עמליה**, התקלקלו עקב הכתבות שלך במעריב.

„נכון, אבל בינתיים השלמנו, והכל בסדר בינינו."

„מה אתה מאחל לעצמך לשנה הקרובה?"

„אני מאחל לעצמי שהנישואין הטיפשיים האלה עם **סמדר** ייגמרו על הנייר, ושלא תהיה לי עוד שנה כמו השנה הקודמת."

התשוקה לחתיכת נייר

מי שלא מכיר את הספרית **ליזה אבישר** מקנא בה. היא יפה מאוד, עושה חיל בעבודתה, יש לה הכנסה גבוהה, ילד מקסים בן 6 וחצי דין,ושתי יפהפיות **אורית** ו**גלית**.

מה עוד רוצה בן־אדם?

הבן־אדם הזה, ליזה, מה שהוא רוצה זה גט. עניין הגט הפך אצלה לאובססיה של ממש.

לפני שבע שנים היא נישאה לצייר **שמעון אבישר**. אז כבר היתה בהריון, והיה נדמה שהכל יהיה בסדר. אבישר דיבר כל הזמן על האושר הגדול שליזה תביא לו אם ייוולד בן־זכר. הבן אמנם נולד, אבל האשור לא הגיע יחד איתו.

במשך חמש שנים הם חיו ביחד אבל ליזה לא היתה מאושרת. אחרי חמש שנים היא החליטה שדי, שהיא רוצה להיות לבד. נמאס לה הבעל המסתובב כל הזמן בעולם כשהיא יושבת פה, עובדת ושומעת סיפורים על מה בעלה עושה ואיפה.

לפני שנתיים היא הודיעה לו שייצא מהבית ויתן לה גט. הוא יצא מהבית ואמר שתיכף ומייד הוא נותן לה גט, אבל תחת לתת גט הוא נסע לחו"ל.

היו אי־אלה התכתבויות ביניהם בנוגע לגט, אבל שום דבר לא יצא מזה. ליזה חשבה שההזדמנות היחידה שלה להשיג את המיסמך המקווה זה לתפוס אותו כאן, באחד מביקוריו בארץ, ולקחת אותו ביד לרבנות.

שמעון אבישר כנראה הבין את הקטע הזה, ולכן בכל פעם שהוא מגיע ארצה לבקר את בנו ואת חבריו, זה יוצא איכשהו בחגים או בפגרה של הרבנים או בכל הזדמנות אחרת כשמישרדי־הגט סגורים.

הסיפור הזה ממש הורג את ליזה ומונע ממנה שימחה. אולי כדאי שמישהו יגיד לה שגט זו רק חתיכת־נייר, ושלא תעשה מזה עניין כל־כך גדול. תחת להשקיע אנרגיה בריצה אחרי נייר, כדאי שתתאהב סוף־סוף באיזה גבר מוצלח. אני לא צודקת?

אסיה, אפריקה והדרדנלים

פעם, מזמן, לפני שנה, הם היו כל הזמן בחדשות. **דני מעוז** ניהל רומאן ארוך וסוער עם **מירה לב**, שניהלה רומאן ארוך וסוער עם **הבאבא ברוך**. לעומת זאת, אשתו לשעבר של דני, **ניצה מעוז**, ניהלה פרשות־אהבים עם כל מיני שליטים כהי־עור מאפריקה, אסיה ואיזור הדרדנלים, ואפילו עם עשיר אחד ששמו (ז'ק) **תותח**.

פיתאום לא שמעתי עליהם כלום, ולפני שהתחלתי לדאוג עשיתי דרינג־דרינג לדני מעוז.

„מה חדש אצלך?"

„סגרתי את העסק שלי. אני חי מהחסכונות."

„יש לך איזה רומאן חדש?"

„יש לי פה ושם נשים, אבל שום דבר מסעיר במיוחד."

„ואיפה נמצאת ניצה — באפריקה, באסיה?"

דני מעוז ומירה לב
בלי תותח

ניצה מעוז והדיפלומט
וגם בלי רונאטקה!

„באסיה. לשם הדיוק, ברמת־השרון, בדירה שכורה קטנה."

„ומה עם התותח שלה?"

„איזה תותח! אפילו רוגטקה אין לה עכשיו."

„שמעת משהו על מירה לב?

„שמעתי שהיא נשארת בארץ, כי הבן שלה החליט שאמריקה יוק."

„ומה אתה מאחל לעצמך לשנה הבאה?"

„אני מאחל לעצמי שאהיה מאושר. ואני אהיה מאושר רק אם בתי הצעירה, **לורן**, תהיה מאושרת."

שיחות ב־800 דולר

רבקה זוהר ורמי גוברניק
ביקרה את תמה כבר שלוש פעמים

ריבקה זוהר ו**רמי גוברניק** עדיין מאושרים מאוד ביחד. היא שרה והוא מטפל בה כמו באפרוח עדין ושביר. הוא מלווה אותה לכל מקום, ובמקרים שאין לו אפשרות ללוות אותה הוא דואג שמישהו אחר ילווה אותה. הוא מפנק אותה ואוהב אותה ודואג לה ותומך בה.

גם הוא שמע את השמועות שפוזרו בארץ ביד רחבה, כאילו ריבקה חזרה לסמים, אבל הוא התעלם מהשמועות, כי הוא ידע שזה לא נכון. הוא הרגיע אותה שלא תיקח ללב שמועות זדוניות.

היא מחזירה לו אהבה וחיוכים — וחשבון־טלפון ענק.

בכל יום שני מטלפנת ריבקה זוהר לבתה **תמה**, שנשארה בארצות־הברית עם אביה. השיחות בין האם לבתה מתארכות ומתארכות וכמעט אי־אפשר להפסיק אותן. 800 דולר לחודש הוא חשבון־הטלפון של ריבקה זוהר, ובכסף שנשאר, אם נשאר, היא נוסעת לבקר את תמה באמריקה. היא ביקרה אותה שלוש פעמים.

עכשיו תגידו לי, למה רבקה ורמי לא מתחתנים ועושים ילד? אולי הם סתם לא חשבו על זה, ואני נתתי להם רעיון.

קולנוע

שחקנים

מלאכית מגן־עדן

קלי מק־גילים בוונציה, בדרך לטוקיו, נזכרת בישראל

מפיטר ויר ועד אורי ברבש, הכל סבורים שהיא מקסימה. אלן רודולף, שהעסיק אותה בסירטו החדש זיווג משמיים (או בתירגום מילולי: „נעשה בגן־עדן") הכריז שהיא לא רק אחת השחקניות הטובות ביותר והמעניינות ביותר שיש היום לכד האמריקאי, אלא כאשר חשב שמישהי צריכה לשחק את הטוהר בכבודו ובעצמו, הרי זו קלי מק־גילים.

בישראל זכו להכיר אותה במשך חמישה חודשים. לפני שבוע אפשר היה לפגוש אותה בוונציה, כשסיפרה לכל מי שרצה לדעת על השנה האחרונה בחייה, שאת רובה בילתה בישראל.

„הקדשתי לכך חמישה חודשים מחיי, אולי

קלי מק־גילים
נעשתה בשמיים

הזמן הארוך ביותר שעבדתי אי־פעם על סרט אחד," סיפרה קלי. ואומנם, לשחקנית קולנוע זו תקופה ארוכה מאוד. וכהתחשב בעובדה שלפני ואחרי החולמים היא מלאה עבודה וחתומה על חוזים אין ספור, זה באמת מאמץ־עבודה יוצא־דופן.

עתה, אחרי השלמת זיווג משמיים, עם בן־הזוג המקסים ביותר שאפשר למצוא על הבד האמריקאי, טימותי האטון, יצאה קלי לפאריס, שם תחזה בעותק הסופי של החולמים, בדרכם המשותפת לפסטיבל טוקיו, שיציג את ברבש אחרי נסיון נעים שהיה לו עם מאחורי הסורגים.

קלי תחזור משם הביתה, כדי להיכנס ישר לחזרות על סרט חדש עם הבימאי הקנדי טד קוצ'ף. „בקושי יהיה לי זמן להשתחרר לחתונת אחותי, אף שהייתי רוצה מאוד לחזור לישראל להצגת הבכורה של החולמים."

תדריך

חובה לראות:

תל־אביב: ימי הרדיו, ד"ר סטריינג'לוב, נרדפי החוק, בית האמיצים, החנות מעבר לפינה.
ירושלים: בלוז לחופש הגדול, לא שם זין, ימי הרדיו, הארוחה שלי עם אנדרה, שיחות מלוכלכות.
חיפה: בלוז לחופש הגדול, לא שם זין, החנות מעבר לפינה.

תל־אביב

★★★ **החנות מעבר לפינה:** (תכלת, ארה"ב) — מי מעז להחמיץ את ארנסט ליובישטש? סרטים כאלה לא עושים עוד. ג'יימס סטיוארט כזבן מכושר ונמרץ, בסיפור־אהבה פשוט שהופך לפנינה בזכות ליוביטש.

★★★ **נרדפי החוק** (לב, ארה"ב) — ג'ים ג'ארמו במצחיקון על מפסידנים מיקצועיים המגלים את אמריקה האחרת, בנדודים על פני ביצות לואיזנה.

★★★ **בין האמיצים** (מוסיאון, ארצות־הברית) — המיקצוענית והמתוחכמת ביותר בין זמרות הפופ ואמניות הוידיאו־קליפ, בהופעה מזהירה, המאחדת את האלמנטים הוויזואליים והמוסיקליים בצורה מדהימה בשלמותה.

עדנה פיינרו

שטן קטן ומיוחם

המכשפות מאיסטוויק (נת — תל־אביב, ארצות־הברית) — **אהבה רבה לנשים אין בסרט הזה, ואם יש, היא מהולה בפחד ובאימה מן הכוח המאגי שלהן, כביכול. אין מנוס מן המסקנה הזאת, מעצם העובדה שכל מי שעשה כאן במלאכה, ממחבר הרומאן שעליו מבוסס הסרט, ג'ון אפדייק, ועד לבימאי, האוסטרלי ג'ורג' מילר, כולם גברים.**

מעשה בשלוש נשים נאות מאוד וגלמודות מאוד, שגרות באחת מעיירות השדה הבורגניות, האופייניות כל־כך לסיפורי אפדייק. אחת עקרה, השניה יולדת יותר מדי, שתיהן נעזבו על־ידי בעליהן בשל סיבות אלה, ואילו השלישית פשוט כבר קברה את הבעל שהיה לה. הן ידידות טובות, נפגשות פעם בשבוע, שותות משקה, משחקות קלפים ומפליגות בהזיות על הגבר האידיאלי.

יום בהיר אחד, מרוב הזיות, מופיע הגבר במקום. שמו דאריל ואן־הורן (אם תרצו, דאריל בעל־הקרן) והוא אכן נראה כפי שהוא מכנה עצמו: שטן קטן ומיוחם. הוא נהנה גם מאמצעים בלתי־מוגבלים כדי לספק לשלוש הגברות את כל אשר חפצה נפשן, החל מכלי־מישגל מיוחד במינו, וכלה בטירה מפוארת מלאה בכל טוב מכל הסוגים. למענן הוא גם עושה כשפים, עוצר כדורי־טניס באמצע מעופם, ועוד תעלולים מן הסוג הזה.

העיירה כולה נזעקת לשמע ההוללות שמתרחשת. לפי השמועה, בטירה, הגברות עצמן פורחות כשושנים, אבל מרגישות שעוד מעט יושלכו מתוך קהל בנות־מינן, הבוחל בהפקרות, ובסופו של דבר הן מחליטות לפטור עצמן מן הנוכחות המזיקה באותה הדרך שגרמו להופעתה: בעזרת כשפים.

כל זה מאוד משעשע בפרקים מסויימים, קצת מוגזם ברגעים אחרים, בעיקר בסצינות־הקאה מונומנטליות שצריכות להתחרות עם טעם החיים, **להקת הקולנוע הבריטי של מונטי פייטון.**

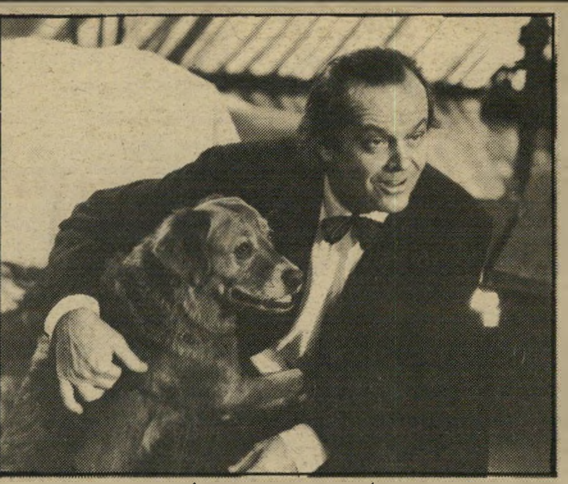

ג'ק ניקולסון: שטניות מלאת חדווה

כל רגע — הפתעה

בייבי אריזונה (סיוון — תל־אביב, ארצות־הברית) — **האחים יואל ואיתן כהן, שלמרות שמם וחזותם אינם ישראלים כלל, חוזרים במחווה נוסף לקולנוע האמריקאי על כל הז'אנרים שלו. הפעם הם החליטו שסבירות התסריט חשובה פחות, לא כמו** בתרגיל לרציחות פשוטות, **ולכן יכלו לכלול בתוך הסרט עוד יותר אסכולות ורמזים מן העבר.**

גיבור הסרט הוא אסיר צנוע ורגיש, שנישא לשוטרת קטנה ונמרצת. כאשר אינם יכולים להביא ילד לעולם, למרות מאמציהם הקדחתניים, הם מחליטים לקחת להם אחד מתוך חמישיה שנולדה לסוחר־רהיטים עשיר, שהרי ממילא אינו צריך כל־כך הרבה מכל דבר.

החטיפה מסעירה, כמובן, את כל המדינה, מישטרה ובריונים מבקשי־כופר יוצאים לחפש את התינוק הנעלם, ובינתיים גם שניים מחבריו של הגיבור נמלטים מן הכלא ובאים לחפש מיסתור בביתו, לצד עריסת־התינוק.

אם כל זה נשמע מבולבל ומטורף, זה עוד כלום בהשוואה לסרט אשר מצליח להפוך כל פעולה, כל תנועה וכל מישפט, להתחכמות חדשה. למען האמת, האחים כהן חיים כאן רק בזכות כישרון־ההמצאה העשיר שלהם, המספק הפתעה מדי רגע, קד קידות לסירטי בתי־סוהר מצד אחד, למערבונים מצד שני, לסירטי פשע מצד שלישי, למדע בדיוני, לסירטי דרך, ועוד ועוד וכוד. שלא לדבר על סאטירה של פירסומת בטלוויזיה והארה סרקאסטית של בית המישפחה האמריקאי הממוצע.

אילו היה לצופה זמן לעצור לרגע בכל המירוץ המטורף הזה ולשאול עצמו על מה בדיוק הסרט, יתכן מאוד שהיה מתאכזב לא מעט. יש אומנם ביקורת חברתית סרקאסטית על מוסר כפול ועל אי־צדק מעמדי, אבל כל זה חולף במהירות של 120 קילומטר לשעה. הדמויות שטוחות גם כשהן מבדרות מאוד. אך, ניקולאס קייג' הצעיר מעניק עומק מפתיע לדמות האסיר.

ניקולאס קייג' והולי האנטר: צעיר ומוכשר

נעים וללא מאמץ

המישפחה* (לב, תל־אביב, איטליה) — **הבימאי האיטלקי אטורה סקולה משוגע לאתגרים. מי שזוכר את** יום מיוחד, פאסיונה ד'אמורה או הנשף **ודאי יודע למה הכוונה. האתגר הפעם הוא לעשות סאגה מישפחתית גדולה, הנפרשת על פני 80 שנה, ובכל זאת לא להוציא את מצלמתו אפילו פעם אחת מן הדירה של המישפחה אשר את תולדותיה הוא מספר.**

הסרט מתחיל ונגמר במסיבה. בהתחלה, חוגגים בואו של תינוק חדש לעולם. בסוף, חוגגים את יום־ההולדת ה־80 של אותו תינוק. בשני המיקרים, כל בני־המישפחה מסובים מסביב לפאטריארך, הדמות המשרה מרות רוחנית על כל צאצאיו. בין שתי הנקודות הללו מדלג הסרט בקפיצות של כעשר שנים מדי פעם, כדי להמחיש את אורח חייה של מישפחה בורגנית בינונית, במהלך המאה הזאת באיטליה.

הסרט מלא וגדוש הארות אישיות, חלקן מבריקות מאוד, על התפתחות הדמויות השונות, בין אם מדובר בשלוש הדודות, בתולות מזדקנות שאינן פוסקות לרכל ולהתקוטט ביניהן, בעוזרת־הבית שהופכת לסוחרת מצליחה ועוזרת אפילו לאדונים־לשעבר בשלב מסויים ואחר־כך פושטת רגל ונוסעת לאמריקה, או להבדיל, שיעורי־המוסר הראשונים של הילדים, החיזורים הראשונים, העימותים עם הדוד הפאשיסט, ועוד כיוצא בזה.

אין ספק שמדובר בסרט שנעים מאוד לצפות בו, סרט שחולף עליך בלי שום מאמץ, ויכול היה להימשך עוד כמה שעות מבלי להיראות ארוך מדי. זאת, בתנאי שהמדובר בצופה האוהב סאגות מן הסוג הזה. הופעתם של שחקנים כמו ויטוריו גאסמן, בתפקיד ראשי מרשים, פאני ארדן, כאהבת־הסתרים שלו, וסטפאניה סאנדרלי, כרעייתו החוקית, או פיליפ נוארה, בתפקיד קטן ומבריק, היא מהנה ביותר. בלי הרבה מאמץ, אפשר היה לפתח את כל העניין לסידרת טלוויזיה רבת־פרקים.

סטפאניה סאנדרלי: הארות אישיות

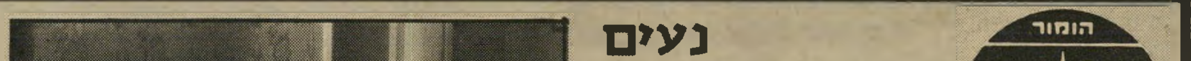

תמרורים

פרחי הפלמ"ח

נחוג ♦ יום־הולדתו ה־64 של **חיים גורי**, משורר ועיתונאי (בעיקר ביומון ההסתדרות, דבר, בו הוא כותב תחת שמות־העט חני וחגור), בשבוע בו פורסמה זכייתו בפרס ישראל לשירה ולסיפרות („הוא היטיב לבטא את החוויות המרכזיות של זמננו") יחד עם הסופר משה שמיר (ראה להלן). גורי, יליד תל־אביב, הוא בוגר בית־הספר החקלאי כדורי שעל הר תבור בצפון, איש פלמ"ח ושליח ההגנה לאירופה, שספר שיריו הראשון, פרחי אש, פורסם לפני 40 שנה. אביו של גורי היה ישראל גורי, מנהל־חשבונות מצניע־לכת (וצימחוני) בעיריית תל־אביב, שעלה, כח"כ מפא"י, לתפקיד יו"ר ועדת הכספים של הכנסת, במיסגרתה הציע לעובדי המדינה של ראשית שנות ה־50, שתבעו העלאת־שכר, „להתאים את רמת־חייהם ליכולת הדלה של המדינה".

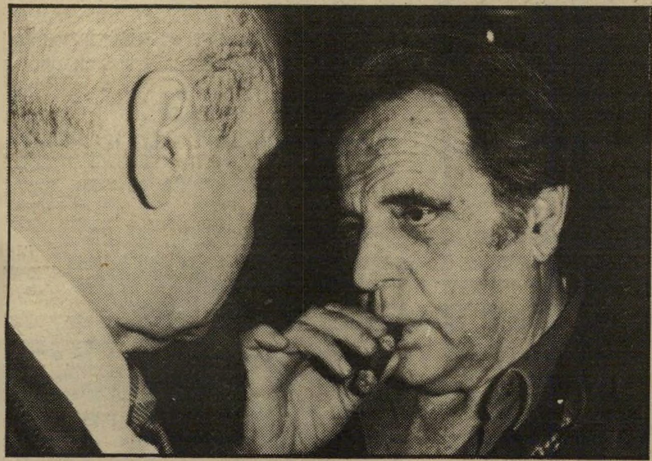

משורר גורי
חוויה מרכזית

● ● ●

בן הבקטריולוג

נחוג ♦ יום־הולדתו ה־66 של **משה שמיר**, סופר רב־תפוקה (הוא הלך בשדות, מלך בשר ודם, יונה בחצר זרה), בשבוע בו פורסם על זכייתו (יחד עם המשורר חיים גורי, ראה לעיל) בפרס ישראל לשירה ולסיפרות („הוא נתן ביטוי לחוויותיה הקולקטיביות של אומה מתחדשת"). שמיר, יליד צפת ובנו של בקטריולוג (ששימש כמנהל המעבדה הווטרינארית הממשלתית), היה בצעירותו איש השומר הצעיר, הפלמ"ח והקיבוץ (מישמר־העמק), שהספיק לעבור, מאז ראשית המדינה, עת ערך את שבועון צה"ל, במחנה, את כל הקשת הפוליטית מן השמאל עד הימין הקיצוני של ארץ־ישראל השלמה, לו שימש כפה בהיותו חבר־כנסת מטעם הליכוד.

● ● ●

הרודן מן האיים

נחוג ♦ בהונולולו, בירת הוואי, יום־הולדתו ה־70 של **פרדיננד אדרלין מרקוס**, מי שהיה במשך 21 שנים נשיאה השישי של הפיליפינים, מדינת 7107 האיים במיזרח־אסיה שקיבלה את עצמאותה מידי ארצות־הברית בשנת 1946. מרקוס, שעלה לשילטון בבחירות דמוקרטיות, הבטיח ל־50 מיליון הפיליפינים בניית „חברה חדשה", מצע לו התכחש עד מהרה, עת פנה לדרכו הרודנית שהסתיימה, בשנה שעברה, בבריחתו־הגלייתו למדינת־האי האמריקאית במיזרח האוקיינוס השקט.

● ● ●

המיליונר מסקוטלנד

נחוג ♦ בחווילתו במכון וייצמן ברחובות, יום־הולדתו ה־90 של **סר אייזיק וולפסון**, אחד העשירים שביהודי בריטניה ואחד התורמים הגדולים למיפעלים ומוסדות בארץ (ממכון וייצמן ועד להיכל שלמה, מושב הרבנות הראשית לישראל בירושלים, הקרוי על שם אביו). וולפסון, אחד מעשרת ילדיו של יוצא רוסיה בעל חנות־רהיטים קטנה בגלסגאו הסקוטית, החל את דרכו בעולם העסקים בגיל 14 כרוכל בכפרים, שפתח עד מהרה רשת חנויות כל־בו (גרייט יוניברסל סטורס) שמחזורה, כיום, מגיע לאלפי מיליארדי לירות שטרלינג לשנה. אחד מעסקיו היותר ידועים של וולפסון בארץ: יסוד חברת־הדלק פז, יורשתה של חברת־הדלק הבריטית של, שיצאה את הארץ עם סיום המנדט הבריטי.

● ● ●

המחוך המלכותי

נחוג ♦ בניו־יורק, בתצוגות, בספר־זיכרון כרסתני ובבושם חדש שיוצר

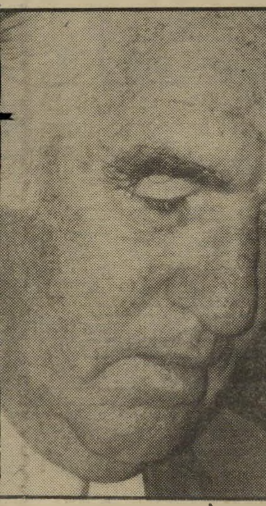

מיליונר וולפסון (1976)
חנות קטנה

במיוחד למאורע, יום־הולדתה ה־150 של חנות התכשיטים, העדיים ומוצרי־הראווה היוקרתית **טיפאני***, שביום פתיחתה, בראשית המאה ה־19, נאלצה להסתפק במחזור יום ראשון של ארבעה דולר ו־98 סנטים בלבד, אך נסקה מאז אל־על, בין השאר בעזרת מכירת פריטים יוצאי־דופן כמחוך־היהלומים של מלכת צרפת מארי („אם אין לחם, שיאכלו עוגות!") אנטואנט ולקוחות נכבדים כאברהם לינקולן, שמצא זמן, בעיצומה של מילחמת־האזרחים, לבוא מוושינגטון הבירה ולרכוש ענק־פנינים לאשתו. ואם כי היום מוכרת טיפאני תכשיטים יותר שמרניים מן המחוך המלכותי, היא, בכל זאת, גם מציעה כדורי טניס עשויים בדולח ומילונים בכריכת־כסף.

** החנות קרויה על סוג בד משי עדין ביותר ושמה הונצח מעבר לחוג לקוחותיה האמידים מאוד, בסיפרו (ולאחר מכן בסירטו) של טרומאן קאפוטה, ארוחת־בוקר בטיפאני, בו מתנחמת צעירונת על איבות חייה העלובה בכך שהיא חולפת מדי בוקר ליד חלונות־הראווה של טיפאני כשהיא לועסת לחמניה יבשה וחולמת על יהלומים.*

שנה טובה מאגד

שנת שפע דגן
תירוש ומגד
שנה של בעד
לא של נגד.

DUKE
דירות נופש בלונדון
מאחל לאורחים שהיו,
לאורחים שיהיו
ולכל בית ישראל
שנה טובה
ומבורכת

DUKE
DUKE APARTMENTS
14 Elm Court/11 Harrowby st. London W.I.
Tel 00441-723-7964 • 00441-723-7077 Telex: 24141 DUKEAP

סקס ועסקים
ללא שותפים סמויים
אנו מספקים:
* מכשירים למניעת ציתותים בטלפון
* שרות לגילוי מיקרופונים מושתלים
* מגלי מתכות
* מזכירות אוטומטיות
רדיו דוקטור בע"מ
שלום עליכם 18, ת"א, טל' 286444

תן
טרמפ
לחייל

מתנות לחג במלל ובצליל

כמו בשנים הקודמות, גם השנה אני לא אדווח לכם על מחירי הקערות לפונץ' והסטים של ה־6 כוסות, לא אציע לכם לקנות זרי־פרחים במחירי־חוצפה וגם לא משייף ציפורניים חשמלי או מרתיח קפה אלקטרוני. אם ראש השנה זה מסורת, אז אצלי המסורת היא לקנות ספרים. הנה כמה הצעות מאותן שמצאו חן בעיניי בזמן האחרון.

להיפוכונדרים

„מדריך למידע ויעוץ תרופתי" מאת שימעונה יוסלסון־סופרסטיין, הוצאת ספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית.

ספר המכיל יותר מ־400 שמות מדעיים ו־1265 שמות מיסחריים של תכשירים הנמצאים בשימוש בארץ.

למשל, אתה רוצה לדעת משהו על האספירין שאתה לוקח לכאב ראש? פתח בתוכן־העניינים, ותמצא שעל אוספירין כתוב בע' 53 עד 57. אתה פותח וקורא: „לתרופה פעילות משככת כאבים, מורידה חום" וכו'. אחר כך, 20 שורות על מה מכיל האספירין ואיך החומרים נספגים בגוף. עוד חצי דף מכיל הסבר על הכמות שעל כל חולה לקחת. כמה שורות על צרות האיחסון, חמש שורות על אזהרות, חמש שורות על זהירות מיוחדת לילדים, רבע עמוד על תופעות־לוואי, רבע עמוד על צורת השיווק של האספירין בישראל ועוד כהנה וכהנה אינפורמציות.

על כריכת־הספר כתוב שהוא מיועד לרופאים, אחיות וחולים. אין לי ספק שמלבד היפוכונדרים, שעיסוקם העיקרי הוא קריאת סיפרי־רפואה, אף בן־אדם לא יבין מה כתוב בספר. וגם זו לטובה.

למיטיבי לכת

שמעתי שיש אנשים שכל שבת בבוקר קמים בערך בשש, שותים קפה, פותחים ספר ומחליטים, בהצבעה מישפחתית, לאן לטייל השבוע. בדיוק בשביל אלו יצאו לאחרונה שני ספרים. מהכי קדוש להכי נמוך וגם הכי מלוח כתב ספי בן־יוסף, אייר מישל קישקה, הוצאת כרטא, מחיר 28 ש"ח.

יותר מ־60 הצעות לטיולים (לכל עונות השנה), חלקם הגדול ביהודה ושומרון. רעיון לא רע לבקר שם פעם, לפני שיחזירו אותם למען השלום. אינשאללה!

אינפורמציה מרתקת עטופה ביותר מדי הומור (כן, זה אפשרי) ציורים נהדרים של קישקה. ועוד ספר, ארץ קשת וענן — מסלולי טיולים, מאת עודד פיינגרש, צילומים מאת שימעון בשט, הוצאת סיפריית מעריב, מחיר 28.50 ש"ח.

כאן זה לא בדיוק הצעות לטיולים, אלא יותר הטיולים של מישפחת פיינגרש, הנועלת נעלי־התעמלות, עיצוב צרפתי מייד־אין־קוראיה. המישפחה הזאת ביקרה במיקדש קדש אשר בגליל העליון, בכפר־ורדים אשר בגוש־תפן, בפסוטה, בחורבת פנס, בהר זבול, בפקיעין, בכנסיית סנט־ג'ורג, בחורבת־זיכרין ועוד ועוד. מכל מקום הם מביאים רשמים, אינפורמציה וגם אווירה. אל כל אלה מצטרפים הצילומים המרהיבים של שימעון בשט, והנה יש לכם מתנה נהדרת ואולי גם נעליים משופשות.

לקטנים ולקטנים מאוד

„יוצאים לטייל" כתב וצייר יגאל תומרקין. בלי קסטות, ברוך השם. הוצאת מסדה 17.80 ש"ח.

אבא תומרקין ובנו דור, בן השנתיים, יוצאים לטיול ורואים את תל־אביב המתקלפת, המלוכלכת, גדועת העצים. הם אוחזים ידיים וחולמים ביחד על תל־אביב לבנה, נקיה, פורחת, שבה אנשים יחייכו האחד אל השני.

תומרקין איש חכם, ולחכמים הכל מצליח. אפילו כשהם כותבים ספר־ילדים ראשון ולגמרי נאיבי. אצל החכמים אפילו הנאיביות חכמה. והציורים? נו, באמת, תומרקין — לא? יופי של

ספר. יהיה נחמד אם מישהו ישלח אותו לצ'יץ' במתנה.

★ ★ ★

„חידון בחרוזים" מאת רימונה די־נור, ציירה טלי קריבולט, הוצאת מעריב, 14.50 ש"ח.

על הצד האחורי של הכריכה כתוב: „אין זה ספר ככל ספר / של שירים ואגדות / כאן כל דף ודף בספר / חד לכם חדי־חידות / ולקורא / לא די לקרוא בו / עליו לחשוב ולענות / וכך לכל חידות הספר / יש גם כל הפתרונות.

לילדים קטנים מאוד אבל בשפה מאוד לא מתיילדת.

★ ★ ★

„אגדה של שנה — הרפתקה בממלכת הזמן" הוצאת רות סירקים, מחיר 24 ש"ח.

הספר החמישי מתוך הסידרה אגדה של חגים. הקודמים היו אגדה של הגדה (לפסח), אגדה של סביבון (לחנוכה) אגדה של מדינה (ליום העצמאות) ואגדה של מגילה (לפורים). בכולם הגיבורים הם רותי ודני, שיוצאים להרפתקות המתרחשות בעולמות רחוקים.

כתבתי כבר על כל הספרים. להפעם רק אזכיר שזה שוב ההומור הנהדר של אפריים סידון ובובות הפלסטלינה המדהימות של רוני אורן.

★ ★ ★

„קולות מעולם החיות" מאת לאה שגיב, צייר מוטי קידר, הוצאת ריבגולד ושות' 17 ש"ח, כולל קלטת.

סיפור על חייה המשעממים של השמש ועל נסיונותיה לעשות לעצמה חברים מבין בעלי־החיים, ללא הצלחה יתרה.

לספר מצורפת קלטת, שמצידה האחד עוזרת לילדים להכיר את קולות החיות, ומצידה השני מספרת את הסיפור שבספר ומשאירה רווחים לשיתוף הילד.

הפעם אציין את האריזה המצויינת, המאפשרת לקונה להוציא את הספר והקלטת בחנות ולבדוק אותם, וכן לשמור את הספר והקלטת בבית.

לנוער

„סערה באביב" מאת דבורה עומר, הוצאת שרברק, 32 שח'.

סיפרה האחרון של דבורה עומר מספר את סיפורו של טוביה קושניר. אחד מאנשי קבוצת הל"ה. דרכו של קושניר לומדים להכיר את העמק, את התקופה רוויית הסערות, לבטיו של נער שהוריו נפרדו, אהבותיו, הרפתקותיו וסיפור קבוצת הל"ה שיצאה להגן על גוש־עציון והפכה לאגדה.

אצל הנוער הפרטי שלי, ספר חדש של דבורה עומר הוא חגיגה, ולאחר ההנאה שבקריאה הם לומדים על דמות ועל תקופה. חלק גדול ממה שבני יודע על דויד־בן גוריון, שרה גיבורת ניל"י, זוהרה לביטוב, אליעזר בן־יהודה זוריק לב ואחרים, הוא יודע הודות לדבורה עומר.

★ ★ ★

„קרובתי רוזי" מאת ג'ראלד דארל, הוצאת מעריב, 21.50 שח'.

ג'ראלד דארל, האיש מהתוכנית חובב הטבע בטלוויזיה, הידוע במיוחד ככותב ספרים דוקומנטריים — היער השבור, חברברי הסוונה ואני, משפחתי וחיות אחרות — ניסה כוחו בפעם הראשונה, נדמה לי, בסיפור דמיוני. הסיפור הוא על פילה חיננית בשם רוזי, אותה מקבל בירושה אדריאן ובגללה עובר עליו מה שעובר, כלומר פחות או יותר הכל, מלבד מכבש־דרכים.

המון הומור. אומנם הומור אנגלי, אבל מי מאיתנו יודה שהוא לא מבין הומור אנגלי? אני, למשל, מתה על הומור אנגלי ועל קרובתי רוזי.

סתם־יופי

סיפורי כלבים מאת ג'ימס הריוט, הוצאת מודן, מחיר 26 שח.

ג'ימס הריוט, וטרינר מיורקשיר, אנגליה, כתב כבר שמונה ספרים על עבודתו עם בעלי־חיים ועל אהבתו להם. בסיפרו השמיני, סיפורי כלבים, הוא אסף את כל הסיפורים שכתבתם אי־פעם. 50 סיפורים שהגיבור המרכזי בהם הוא הכלב והגיבורים המישניים הם הנוף, האדם, אהבה, שינאה, פחד והומור. ספר שנכתב על־ידי אוהב בעלי־חיים למען אוהבי־חיים, ובאופן מפתיע נראה בעליל שהאיש גם אוהב בני־אדם. קורה.

★ ★ ★

„כומר מורדה" מאת סק היגינס, הוצאת מודן, מחיר 25 שח.

סופר המתח הידוע לוקח אותנו לטיול מרתק ומותח בין אירגונים חשאיים שונים בעולם. העלילה מתרחשת ב־1982, ונראה כאילו כולם נלחמים בכולם בעולם, אבל כולם יחד חברו לחסל את הכומר המורדה.

ספר שאם מתחילים לקרוא אותו, אין מנוחה לנפש. קוראים בבית־השימוש, במיטבח בזמן הבישול, ברחוב בזמן ההליכה, ובמישרד, כשהבוס לא רואה.

לשמנים שרוצים לרזות

דיאטת הרוטאציה מבטיחה שהמשתמש בה יפחית עד חצי ק"ג ליום. אומנם שמענו על דיאטת הרוטאציה עוד בקאדנציה של שימעון פרס, אבל אז הדיאטה פורסמה כאן בארץ, בקיצור על דף אחד. רות סירקים, בשיתוף עם הקו־אופ, מוכרת עכשיו ספר שלם, 225 עמודים, המסביר בפרוטרוט למה, איך מתי לאכול — וכן תפריטים רבים המתאימים לדיאטה המדוברת.

דיאטת הרוטאציה מאת ד"ר מרטין קטהן, הוצאת סירקים, מחיר מיוחד לקו־אופ: 15.90 ש"ח.

לילדות

נמאס לי לשמוע את התלונות נגדי שאני מתעלמת מילדות קטנות, לא כותבת עליהן ולא על פינוקים עבורן.

אז בבקשה. מצאתי לכם ספר שנראה לי במיוחד לילדות קטנות. איך אני יודעת? כתבה אותו רותי קינן, שהיא אמא של שתי ילדות קטנות, ומדובר בו בעיקר על נשיקות. מסתבר שילדות קטנות ישנות בפה פעור, ובגלל זה עפות להן כל הנשיקות ובורחות מהפה. אחר כך צריכה אמא לרדוף אחריהן בחדרים. אבל, כמובן, יש סוף טוב וחגיגה שלמה של נשיקות בין האמא לילדה.

גם הציורים של אורה אייל נראים כמו ציורים של ילדות קטנות ועדינות.

לפני שאתם מתחילים להתרגז על שאני עושה הפרדה בין ספרים לבנים לספרים לבנות, תמצאו לי בן אחד, מגיל 4 ומעלה, שמוכן לקבל נשיקות בלי למחוק אותן ישר מהפרצוף.

נשיקות, רותי קינן, הוצאת סירקים 16 שח'.

דניאלה שמי

שאול גולן, ידיעות אחרונות

קשר השתיקה בפרשת חכמי

דונמים של **ידיעות** וכתבות נכ־תבות על החשדות בדויד וביוסף חכמי, בגניבת 60 מיליון דולר מחברת ההשקעות פיט. כיסוי נרחב ביותר ניתן לחקירת המישטרה ומס־ההכנסה.

הסכום אדיר. לגבי החשדות קבע חסוי וסודי, והשתכנעתי כי קיים יסוד סביר כלשהוא למעורבותם במעשים פליליים.”

השופט הורה לעצור את השניים, ולשחררם בערבות של 10 מיליון שקל, להפקיד את דרכוניהם במישטרה, וכן

העיתונות חברה עם המימסד כדי להשתיק את העיקר בפרשת דויד ויוסף חכמי (למעלה): אם היתה גניבה של מיליונים, הם נגנבו מחברת הביטוח „הפניקס” השייכת לציבור ול„בנק דיסקונט”, שאותם כנראה רימו החכמים

השופט יצחק בראז, „קיימות ראיות לכאורה כי דויד חכמי ובנו יוסף ביצעו את עבירות המירמה וההונאה המיחסות להם... מדובר בסכומים אדירים, ובעבירות שנסיבות ביצוען וחומרתן היא מפליגה... עיינתי בחומר־חקירה

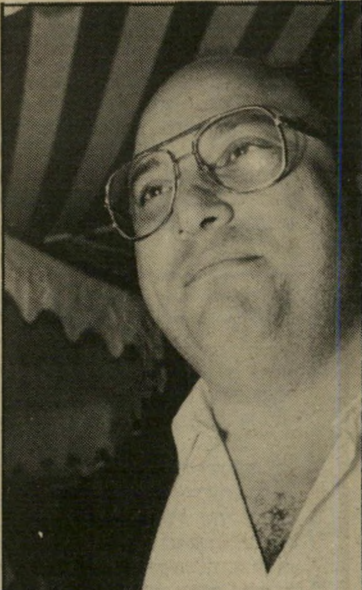

יועץ חכמי
„מדובר בחיי־אדם...”

הוציא נגדם צו־עיכוב יציאה מן הארץ. קבע השופט בפסיקתו:

„אחרי שעיינתי שלוש וחצי שעות בחומר־החקירה, נחה דעתי כי יש חומר ראייתי ויש עובדות. המיסמכים מלמדים, לכאורה, כי נעשו פעולות ורישומים כוזבים בסיפרי חברת פיט, חברה פינאנסית שהיתה בבעלות הפניקס. נרשמו פעולות־קניה רטרו־אקטיביות של ניירות־ערך לטובת מנ־הלים, באופן פרטי. ריווחי־המניות הוס־תרו בחלקם מישלטונות־המס.”

דיברי השופט מתמצתים את עיקר התביעה נגד החכמים: חברת פיט היתה בבעלות שווה של יורי סלנט וחגי בליך וחברת הפניקס. בליך, סלנט והחכמים היו מנהלים בחברת פיט. ואילו החכמים היו מנהלים בחברת־הביטוח הפניקס. וכן בעלי שליש ממניות־החברה באותה תקופה. (יתר המניות היו בידי בנק דיסקונט, חברת־ביטוח בריטית והתיבור. לאחר־מכן רכשו החכמים את חלקה של החברה הבריטית, והיום הם מחזיקים במחצית ממניות הפניקס.) פיט עסקה בעסקות בניירות־ערך והוויחה רווחים גדולים והפסידה הפסדים גדולים. עסקות רווחיות נרשמו רטרואקטיבית על שם בליך, סלנט ויוסי חכמי באופן פרטי, ושלושתם חילקו ביניהם את רווח בשלושה חלקים שווים.

לפי התביעה, כל אחד קיבל במשך השנים בצורה כזו 20 מיליון דולר. במשיכת־כספים זו הם גנבו כמובן כסף מחברת „פיט”, שכן בפועל העיסקות נעשו על־ידי „פיט”, ולא על־ידי השלישיה באופן פרטי. הם גם הונו את מס־ההכנסה, שכן בהצהירם על עסקי ניירות־ערך כפרטיים, ולא כסוחרים, הם פטורים ממס־ההכנסה.

אולם איש לא שם לב עד כה לכתובת על הקיר: אם הפניקס היתה בעלת מחצית פיט, הרי שבפעולות אלה גנבו כספים מחברת הפניקס.

אילו היו הרווחים נשארים בחברה, ולא נגנבים על־ידי השלישיה באופן פרטי, היתה הפניקס נהנית ממחצית הרווחים הללו, היינו מחצית משישים מיליון דולר.

זאת אומרת שאותן העובדות שעל־פיהן פועלות רשויות שונות נגד החכמים בגלל עבירות מס־ההכנסה ומטבע, וכן הונאת חברת פיט, מראות גם על גניבה של מנהלי ובעלי שליש חברת הפניקס מחברת הפניקס עצמה.

במעשים כאלה, אם נעשו, פגעו החכמים, בעלי שליש מניות הפניקס, בבעלי יתר המניות — החברה האנגלית, בנק דיסקונט והציבור.

בורסה מטומטמת

אין ספק כי עובדות אלה ידועות היטב לבנק דיסקונט ולחברה הבריטית, המעדיפים להמתין להתפתחויות. אחרי הכל, מדובר בגופים לכאורה־פרטיים. לכאורה, מכיוון שגם בנק דיסקונט הוא גוף ציבורי, שיש לו מניות בבורסה, ושאלה גדולה היא מרוע הבנק נמנע מפעולות להחזרת הגניבה אליו.

אולם השערוריה הגדולה היא מדוע מגיני־הציבור המובהקים, הבורסה לניירות־ערך והמפקח על חברות־הביטוח, אינם עושים דבר. הבורסה הגדילה לעשות, והצהירה ביום השישי כי „מדובר במיקרה פרטי־אישי של מישפחת חכמי, ואינו נוגע ישירות לחברה”.

הבורסה צריכה להיות מטומטמת לגמרי כדי להצהיר כי גניבת כספים מחברת „הפניקס” אינה מענינת אותה.

גם המפקח על הביטוח מתחמק מכל פעולה, למרות שלכאורה גנבו מחברת־ביטוח גדולה 30 מיליון דולר. הוא השיב לשאלותי כי „הנושא הוא בחקירה, ולכן אין לנו עניין להתערב.”

מדוע אין הבורסה או המפקח על חברות־הביטוח נוקטים בכל צעדים נגד החכמים? מדוע היחס כלפיהם מצד בתי־המישפט שונה מן היחס אל דויד בלס, שנמק בכלא (ללא הצדקה) במעצר לפני תחילת המישפט ובמהלך מרבית המישפט, בגלל חומרת העבירות? בלס מואשם בגניבת 120 מיליון דולר, וכך גם החכמים (60 מיליון גניבה במקור, בתוספת קנס לפי החוק) ומדוע אין בנק דיסקונט עושה דבר להחזרת הגניבות שנגנבו, לכאורה, ממנו, כשותף בחברת הפ־ניקס?

דני רקנאטי ז”ל. בעליו ושליטו של בנק דיסקונט, היה בעלה של מתילדה קרסו, ממייסדות מישפחת־קרסו, בעלת חלק בבנק דיסקונט, וכן יבואני המכוניות רנו (חברת בני משה קרסו).

למתילדה שתי אחיות. האחת, מרים, היא אשתו של אפריים חכמי, מייסד מישפחת חכמי, והשניה, הלה קרסו, היא אשתו של דויד חכמי, המואשם עם בנו יוסי בגניבה. שלוש מישפחות אלה שולטות בקבוצת דיסקונט.

נסיעה חשודה

נציגי **הפרקליטות** היו יכולים לטעון: ההשוואה למיקרה בלס אינה נכונה. בלס נעצר עד תום ההליכים מכיוון שניסה להשפיע על החקירה באמצעות המיכתב ששלח לשר־המישטרה, חיים בר־לב, ופעולות אחרות.

כדאי שנציגי הפרקליטות יפנו לשוטרים החוקרים את מיקרה חכמי, או למפרק־של חברת פיט, הד”ר יוסף שגב. בידיהם ראיות לכך שבמסווה של נסיעת קבוצת סוכני־ביטוח של חברת הפניקס לדרום־אמריקה, נסעו שליחים שניסו ליצור מגע עם יורי סלנט וחגי בליך, המתחבאים אי־שם בדרום־אמריקה, ולהשפיע עליהם לחזור בהם מעדותם.

פריצת הדרך של המפרקים של „פיט” הד”ר שגב ומיכאל שפיגלמן, באה כאשר נפגשו בחשאי בדרום־אמריקה עם סלנט ובליך, והללו גוללו במשך שעות באוזני המפרקים את דרכי־הגניבה שלהם ושל החכמים.

לולא מידע זה, לא היה כתב־התביעה מוגש, ורק הודות למידע הצליחו המפרקים לאתר את העיסקות בניירות־ערך שנעשו, ודרכי־הגניבה לכאורה. למעשה, אין צורך שאחד משני מוסרי־מידע יעיד, שכן הראיות לפעולות הן במיסמכי החברה ובידי המפרקים, והן עומדות בפני עצמן. אולם אילו חזר בו אחד מהם מדבריו, היה מצב החשודים משתפר.

המפרקים גם יודעים כי חברת „הפניקס” התחילה להעסיק בחוזה מיוחד את קצין־המישטרה־לשעבר יצחק תליו בפרוייקטים מיוחדים, ונראה כי יש ראיות לכך שהוא מטפל גם בנושא בליך וסלנט. המפרק הד”ר שגב סירב לומר דבר על נושא זה, בציינו רק כי „מדובר בחיי־אדם”.

ואלה ההאשמות הכלולות בכתב־התביעה האזרחי שהגישו המפרקים של חברת פיט נגד יוסף ודויד חכמי וחברת „הפניקס":

מיליונים, מיליונים, מיליונים

● גזילת כספים מ„פיט" על־ידי קבלת אשראי נומינאלי והעלמתו:

המשיבים יוסף ודויד חכמי וחברת הפניקס, יחד עם מנהלי פיט שנמלטו לחו"ל, יורי סלנט וחגי בליך, לקחו לעצמם אשראי שקלי נומינאלי מפיט במשך כמה שנים שבהן האינפלציה בישראל היתה בשיעור שנתי של מאות אחוזים. האשראי הנומינאלי הכולל שנלקח היה במיליוני דולרים שהלכו ונשחקו, מבלי שהמשיבים טרחו מעולם להחזירו לפיט.

כדי למנוע גילוי עובדה זו, העלימו המשיבים בצוותא עם סלנט ובליך את עובדת לקיחת האשראי הנומינאלי, על־ידי ביצוע פעולות שונות בסיפרי פיט וזיוף חשבונות פיט ומיסמכיה.

בעת נטישת פיט על־ידי המשיבים, ותוך קנוניה עם סלנט ובליך, מחלו – המשיבים וסלנט ובליך – האחד למישנהו על לקיחת האשראי הנומינאלי, ועל החוב הנובע מאשראי נומינאלי זה לפיט. וסכומים אלה לא הוחזרו אל פיט מעולם. לא על־ידי אלה ולא על־ידי אלה.

המחסור במזומנים, שנבע מלקיחת האשראי הנומינאלי, גרם נזק רב לפיט, שנאלצה לשלם ריביות גבוהות על כספים שלוותה לכיסוי הכספים

לאחר שהרווח נוצר, חברו המשיבים סלנט ובליך וזייפו את סיפרי „פיט", באופן שרשמו רטרואקטיבית את עצמם באופן פרטי כרוכשי־המניות, וחילקו ביניהם את „השלל" – שליש לכל אחד.

שווי כל סכום הגזילה מפיט והנתבע מהמשיבים, הוא 4,886,807 דולר.

שווי הסכום שנגזל על־ידי המשיבים לעצמם, והנתבע מהם לחילופין, הוא 1,628,936 דולר.

● עיסקת „אתא" ג'

פיט הרוויחה סכום־כסף גדול, שנבע מרכישת מניות אתא ג' במחיר זול ומכירתן במחיר גבוה, תוך קנוניה עם צד שלישי. (סכום הרווח, כשוויו אז, וללא ריבית, היה כ־9 מיליון דולר).

חודשים ארוכים לאחר שנסתיימה העיסקה חברו יחד המשיבים עם סלנט ובליך וצד שלישי מסוים וזייפו את סיפרי „פיט" באופן שרשמו רטרואקטיבית את עצמם באופן פרטי כרוכשי־המניות, וחילקו ביניהם את הרווח שנוצר.

שווי כל סכום הגזילה מ„פיט" והנתבע מהמשיבים, הוא סך של 25,690,402 דולר.

שווי הסכום שנגזל על־ידי המשי־

לשמור באופן מלאכותי את שער המניה, כדי להאדיר את נכסיהם ולטובתם האישית. הסכומים שהושקעו על־ידי פיט בויסות מניות אפיק הגיעו למיליוני דולרים רבים, וכמובן הוצאו כולם מכספי פיט.

שווי הסכום כולו שהוצא, והנתבע מהמשיבים, הוא 14,618,400 דולר.

לחילופין נתבע מהמשיבים מחצית מסכום זה, כשיעור חלקם בפיט, דהיינו 7,309,200 דולר.

● עסקות אחרות במניות „אפיק"

נוסף על מירמה הקשורה בוויסות מניות אפיק נעשו על־ידי המשיבים אף פעולות הקשורות במניות אפיק.

בין פעולות אלה ניתן למנות פעולות כדלקמן:

רישום רטרואקטיבי של תאריכי קנייה ומכירה;

שימוש במידע־פנים כפול (בפיט ובאפיק) לצורך קניה ומכירה;

ניצול ויסות מניות אפיק על־ידי פיט לשם משיכת וגזילת כספים על־ידי רכישת מניות אפיק מפיט בשער נמוך, ומכירה חוזרת אליה בשער גבוה; מכירת מניות אפיק לפיט ולקרן נאמנות אביב, שבה היתה פיט נאמן, וזאת כעיסקה פסולה של בעל עניין;

זיוף מיסמכי החברה וחשבונותיה.

עסקות אלה נעשו בכמה חשבונות, שאותם ניהלו המשיבים בפיט, בדרך כלל או במיוחד לעסקות אלה, והסכום כולו שנגזל על־ידי המשיבים סלנט ובליך בעסקות אלה, והנתבע מהמשיבים, מגיע לסך של 4,255,863 דולר.

המשיבים יחד עם סלנט ובליך, העמידו כמובן את החשבון ביתרת־חובה לצורך עשיית פעולותיהם כך שאף המימון למירמה נעשה מכספי „פיט".

● עסקות עם „קרן הנאמנות אביב"

המשיבים סלנט ובליך הקימו וניהלו קרן נאמנות בשם אביב. פיט ניהול ונאמנות בע"מ היתה מנהלת הקרן, ופניקס יחד עם ציון חברה לביטוח – נאמני הקרן.

בקרן נעשו פעולות־מירמה רבות ושונות, וביניהן:

זיוף מיסמכי הקרן, באופן שמיספר התעודות בקרן היה גדול בהרבה ממיספר התעודות האמיתי בקרן.

מכירה וקניה של תעודות הקרן

יוסף חכמי עם שר־האוצר (דאז) יצחק מודעי
„זיוף חשבונות ומיסמכים..."

ציון צפריר, העולם הזה

שותף חגי בליך
„...וסכומים אלה לא הוחזרו מעולם..."

צבי סל, העולם הזה

יוסף חכמי ואשתו חווה
„11 מיליון... 4.8 מיליון... 25 מיליון... 7.3 מיליון..."

החסרים לה, והווה חלק מן הסיבות המרכזיות להתמוטטותה.

שווי סך כל האשראי הנומינאלי, שנלקח על־ידי המשיבים, סלנט ובליך (ביחד), והנתבע הוא 11,060,284 דולר.

סך כל האשראי הנומינאלי שנלקח רק על־ידי המשיבים עצמם, והנתבע מהם לחילופין, הוא 5 ,530,142 דולר.

● עיסקת „דנות"

פיט הרוויחה סכום־כסף גדול, שנבע מכך שרכשה בכספה וממקורותיה מניות דנות במחיר נמוך, ומחירן של מניות דנות שנרכשו עלה לסכום גבוה במיוחד.

בים, סלנט ובליך לעצמם, והנתבע לחילופין, הוא 6,746,559 דולר.

שווי הסכום שנגזל על־ידי המשיבים לעצמם, והנתבע מהם לחילופי חילופין, הוא 2,312,192 דולר.

● ויסות מניות „אפיק"

אפיק השקעות בע"מ היא חברה שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות־ערך. המשיבים יחד עם סלנט, בליך ואדם נוסף החזיקו בחלק ניכר ממניותיה, ניהלו אותה בפועל והיה להם עניין רב בערך מניותיה.

לפיט לא היה עניין באפיק, לפי שבתחילה לא היתה בעלת־מניות באפיק. המשיבים סלנט ובליך השתמשו בכספי פיט כדי לטפח ולווסת את מניית חברת אפיק, להעלות ו/או

בכספי פיט תוך יצירת רווח, שנלקח על־ידי המשיבים.

שווי הסכום כולו הקשור במירמה, והנתבע בפריטים אלה, הוא סך 2,570,818 דולר.

שווי הסכום שנלקח על־ידי המשיבים, והנתבע מהם לחילופין, הוא 423,606 דולר.

● עיסקת מניות „טתה"

גם במיקרה זה חברו המשיבים סלנט ובליך וגזלו את הזכויות לרכישת מניות טתה, שהיו שייכות לפיט וזאת על־ידי העברה רטרואקטיבית לחשבונם.

שווי הסכום כולו שנגזל מ„פיט" בעיסקה זו, והנתבע מהמשיבים, הוא 1,501,737 דולר.

הסכום שנלקח על־ידי המשיבים עצמם, והנתבע מהם לחילופין, הוא 500,579 דולר.

אנשים

במקום מדונה התיישבה מרגרט תאצ'ר, נעמ"ת גילתה בין הח"כים גברים פמיניסטים

■ איש־העסקים **יעקב נימרודי** שב ארצה לכבוד החגים, עם אשתו **רבקה**. השניים שהו בחו"ל תקופה ארוכה, נימרודי קפץ מדי פעם ארצה לביקורים קצרצרים. נימרודי סיפר שקיבל שיחות־טלפון רבות לביתו בלונדון בעיקבות הידיעה שפורסמה על פיטוריו הצפויים של אויבו־בנפש, **עמירם ניר**. לאכזבתו, הידיעה התבררה כמוטעית.

■ עורך־הדין **אמנון גולדנברג** שוהה בארצות־הברית. הפרקליט הנודע לא נסע הפעם בענייני מישרדו, כי אם בפרשת

זהר אורליאב, העולם הזה

אפרים סנה

היה הרמות המצולמת ביותר בפתיחת תערוכת הצלמים הצבאיים של השבועון „במחנה". אפרים סנה הודיע השבוע על פרישתו מהמינהל האזרחי בשטחים, והכל רצו לדעת על תוכניותיו לעתיד. הוא עומד להצטרף כחבר במיפלגת־העבודה..

ג'ונתן פולארד. גולדנברג החליף את **דויד ליבאי** בייצוגם של **אירית ארב**, **אילן רביד** ו**יוסי יגור**.

■ הצגת הבכורה של הצגת הבימה, השקיעה, נערכה בברלין במעמד נשיא גרמניה המערבית, **ריכרד פון־וייצזקר**. אחרי המיפגש עם השחקנים פנתה פמלייתו של הנשיא הגרמני, לאחד החדרים הסמוכים, משם התקשר פון־וייצזקר עם שר־החינוך, **יצחק נבון**, ומסר לו בהתרגשות רבה את התרשמותו מההצגה. השגריר הישראלי בגרמניה, **יצחק בן־ארי**, שהיה נוכח בחדר, היה המום מדרכו הישירה והחמימה של הנשיא.

■ מזכירת־נעמ"ת **מאשה לובלסקי** פנתה לפרופסור **איתן ששינסקי**, יושב־ראש הוועדה לרפורמה במס, בתביעה לכלול בהמלצות הוועדה, שתגיש מסקנותיה באוקטובר הקרוב, שורה של תיקונים לעיוותים הקיימים כיום בחוק, המפלים לרעה את האשה. כשנשאלה דוברת נעמ"ת, **אורנה ביבר**, על מי הן נשענות בכנסת, השיבה שכמה חברי־כנסת הם פמיניסטים מוצהרים, ונקבה בשמותיהם של **רפי אדרי**, יושב־ראש סיעת המערך בכנסת, ובחבר הכנסת **מרדכי וירשובסקי**. לגבי אחרים סירבה למסור שמות.

■ הזמרת **שולה חן** ובעלה התמלילן **אבי קורן** בילו חופשה תרבותית בלונדון. משאת־נפשם היתה לראות את המחזמר הפופולארי פנטום האופרה, ה־

צבי טל, העולם הזה

אביגדור שטרייכמן

הצייר הקשיש (למטה) קיבל את פניו של הצייר יאן ראוכוורגר כשזה עלה מברית־המועצות ב־1973. השבוע בחן את ציוריו וכשנשאל לטיבם, חשב דקה ואז השיב: „ למעשה לא בחנתי את הציורים ביסודיות, אך נראה לי שהם מצויינים." עורך־הדין שמואל ברזל (למעלה), ששמו נקשר לפרשת „בנק צפון אמריקה", פגש בתערוכה בפסלת הישראלית בת־שבע ויינטראוב. ברזל, ששכר את שרותיהם של ערכי־הדין רם כספי ויגאל ארנון, הקשורים ב„פגישה הלילית" המפורסמת, נראה במיטבו. אחד האורחים סיפר בדיחה, שהשלושה — ברזל, כספי וארנון — נפגשים ביום בלבד, „פגישות יומיות".

נחשב ללהיט הגדול ביותר על בימות לונדון וברודווי. הסיכויים לרכישת כרטיסים באמצעות מישרדי־כרטיסים היו אפסיים. הזוג החליט לוותר מראש על העניין ולהתרכז בהצגות אחרות. כשעמדו בתור שמעו שהזוג שלפניהם מבקש זוג־כרטיסים לפנטום האופרה ואף נענה. הם ניסו את מזלם וקנו זוג־כרטיסים. כשהגיעו לאולם וישבו התבקשו כעבור דקות ספורות לפנות את המקום, בגלל בואה של אישיות מפורסמת. חן הימרה על הזמרת **מדונה**, אך להפתעתם הרבה היתה זאת ראש ממשלת־בריטניה, **מרגרט תאצ'ר**, כשהורשו לחזור למקומותיהם, אחרי הבדיקה הביטחונית, גילו שהם יושבים בסמוך לגברת תאצ'ר ולשחקנית הישראלית **רוחק'ה הפנר**.

צבי טל, העולם הזה

■ **גליה אלבין**, אלמנתו של איש־העסקים **מיקי אלבין**, עזבה את הארץ ועברה להתגורר בווילה מפוארת בלוס־אנג'לס. בדירתה בתל־אביב מתגורר אחיה, **דורון נוימן**, רופא־עיניים גרוש ואב לשניים. אלבין סיפרה למכריה שהיא מאוד נעלבה מכך שבטקס־האזכרה לבעלה המנוח נעדרו שר־התיירות־והמישפטים, **אברהם**

תל אביב - ניו יורק (ללא חניית ביניים).
3 טיסות בשבוע בכל יום א',ג',ו'.
תל אביב-פריס-ניו יורק
4 טיסות בשבוע בכל יום ב',ד',** ה',שבת.
*עד ל-20/10
** עד ל-21/10
מטוסים רחבי גוף בכל הטיסות מתל אביב. לכ־100 ערים ט.וו.א טסה בארה"ב, הוואי והאיים הקאריביים. פנה לסוכן הנסיעות שלך או לט.וו.א טל: 03-651212.
מחירים מיוחדים לנוער ולגילאי הזהב.
מובילה לאורך כל הדרך לארה"ב.
TWA

אורי זוהר (מימין, בחצאית) הופיע לפני 12 שנים עם צבי שיסל (מאחוריו), משה איש־כסית המנוח, דורי בן־זאב (מאחור) ואריק איינשטיין בסרט המצחיק „לול 3", זמן רב לפני שהפך רב בישראל. הקטע לא נכנס לסרט, ויוקרן לראשונה בפסטיבל בצמח, בראש־השנה. קטע זה, כמו אחרים, היה במשך כל השנים האלה שמור בארכיונו הפרטי של צבי שיסל, שחזר ארצה אחרי שהות של כמה שנים בארצות־הברית.

שריר וחבר־הכנסת **מיכה רייסר**, שהיו מקורבים מאוד לבעלה.

■ השחקן הפופולארי **איקה זוהר** זוכה במיכתבי־הערצה רבים, מאז הופעתו בסרט לא שם זין. מיכתבים רבים כתובים ברמזים רומאנטיים. אחרים מייעצים לו, ויש הבאים בהצעות שונות. אך מיכתב אחד הפתיע אותו ביותר. נערה בת 17 בשם **אילנה** מחדרה כתבה לו מיכתב וצירפה למעטפה ספר־שירים פרי עטה. השחקן, שקרא בעיון את הכתוב, התרשם ביותר מהרגישות והבגרות של הכותבת הצעירה, שהדהימה אותו בתפיסתה את מהות המישחק והגישה

לודה מרטינובה בעלת פני־המלאך, הדהימה את החוגים ביופיה והאלגנטיות שבה. מרטינובה, רקדנית בלהקת „אומסק" הרוסית, חגגה עם שאר חברי־להקתה במיסעדה הרוסית „רוסלקה". המארחים הכינו מנות גדושות של מאכלים רוסיים. אך חברי־הלהקה התנפלו דווקא על הבננות והמנגו, וכילו אותם במהירות. מרטינובה בחרה באבטיח, וישבה בשולחן בחזית המיסעדה. קהל העוברים־והשבים ברחוב הסתקרנו לדעת מי היא. הישראלים שחמדו לצון השיבו לשואלים שהיא שחקנית־קולנוע שוודית, ולסירונין — אשתו של השגריר הסובייטי העתיד לבוא בקרוב. בקומוניקט שניתן לעיתונאים היה כתוב, שאנשי־כמורה מהכנסיה הרוסית אמורים להגיע למסיבה, אך כשבוששו להגיע אמרה רבקל'ה מיכאלי שבטח עצרו אותם בגשר אלנבי.

של אמן ליצירות שונות. למרות שהצעירה לא ביקשה להתראות עימו, הוא היה מעוניין לפחות לדעת מי היא.

■ אילו היה סיפור כזה מופיע בעיתון, הוא היה נכלל במדור של הסיפורים המוזרים, בנוסח תוכנית־האימים הטלוויזיונית איזור הדימדומים. הגניקולוג **קובי זר**, חברה של הדוגמנית **תמי בן־עמי**, ישב אצל חברים, ולפתע צילצל הטלפון, כשהרימו את השפופרת, נשמעו יללות של חתולים. קובי זיהה בבירור את קולותיהם של חתוליו. הוא מיהר הביתה, בחשש שמישהו פרץ לביתו, וכדי לענותו עוד העז להתקשר לבית חבריו. כשהגיע לביתו גילה את חתוליו משתובבים על מיטתו, כשאפרכסת־הטלפון מונחת על המיטה. הסתבר לו שתוך כדי מישחק נפלה השפופרת על כפתור החיוג־החוזר שבטלפון, והמיספר האחרון שהופיע ב„זיכרון" המכשיר היה של בית חבריו. כך התחייג המיספר־שנית מאליו.

■ עורך־הדין המנוח **אמנון רוזנשטיין** היה איש עשיר מאוד. אך אחיו, **רם רוזנשטיין**, היה במצב כלכלי גרוע ביותר, ונאלץ למכור את הכינור שלו כדי לכלכל את עצמו. גרושתו, **סימה טנים**, החיה בקנדה, קראה בהעולם הזה את סיפורו של בעלה־לשעבר. היא התרגשה ביותר, ושלחה לו המחאה על סכום של 400 דולארים, כדי שיקנה לעצמו כינור חדש.

■ כל מי שנקלע לחדרה של **אלה בר־אור** — דוברת החברה לכימיקלים בישראל — אינו יכול שלא להתרשם מלוח גדול־מימדים הנושא את הכותרת: „הסטנדרט הכפול". הלוח מוכיח את האבסורד השורר במקומות־עבודה מסויימים, לגבי זכויות הגברים והנשים — הדוברת הנאה, הנאלצת להתמודד עם תופעה זו מדי יום, חסכה לעצמה הסברים, בכך שקישטה את חדרה בלוח הדקורטיבי.

■ **טוביה סער**, מי שהיה מנהל־הטלוויזיה, מתכנן חופשה פרטית בספרד. הוא הביע את חששותיו מפני צפייה בקרבות־השוורים הנודעים. מי שהיה מנכ"ל־הרשות בזמנו, **יוסף לפיד** (מדריך לפיד) הידוע במומחיותו בטיולים בחו"ל, הרגיעו ואמר שהבעיה היא רק לראות את שלושת הקרבות הראשונים. „אחר־כך כבר תיהנה," הבטיח לסער.

■ בשבוע שעבר הוא הצהיר לפני האומה כי ירד מעישון יומי של 80 סיגריות ל־40. היו שהביטו משועשעים בהצהרתו זו של חבר־הכנסת **בנימין („פואד") בן־אליעזר**. אך השבוע סיפר שהוא מעשן כיום ארבע סיגריות ליום בלבד.

■ עורך העיתון מעריב **עידו דיסנצ'יק**, לעומת זאת, ממשיך לעשן אחרי ניסיונות כושלים להפסיק הרגל זה. דיסנצ'יק, שסיפר על־כך בתוכנית־הטלוויזיה ממני, היה אף מוכן להמחיש את המצב ולסיים את הראיון עימו בהצתת־סיגריה. אולם עורכי־התוכנית שיכנעו אותו להימנע מכך.

■ ידידים של האמן **יעקב אגם** היו מופתעים באחרונה, כשצפו בסרט תיעודי על אגם שהוצג בטלוויזיה הירדנית. שיחת־טלפון עם הסטודיו של האמן בפאריס הבהירה את התעלומה. מסתבר שרשות־השידור הצרפתית הפיקה סרט על אגם בעיקבות הופעתו בפורום הבינלאומי לאמנות מודרנית, שנערך בגרנד־פאלה בפאריס. הטלוויזיה הירדנית בחרה בסרט זה, במודע או שלא־במודע, וכך צפו בו בכמה מדינות במרחב.

יעל אזור בת ה־27 היא מיקרה נדיר ברפואה העולמית. היא לקתה בסרטן במערכת־העיכול, עברה טיפולים שונים ובכללם ניתוחים להוצאת גידולים, וארבע שנים אחרי הניתוח הצליחה ללדת בת. היא רואיינה בערב־התרמה מיוחד שערך בית־החולים „וולפסון". מאחורי־הקלעים התרחשה דראמה אחרת. המנחה, מני פאר, סבר שיש להתרים את הקהל בתחילת הערב, כשהוא עדיין בהשפעת הדראמות החיות המועלות לפניו. אך אשת־יחסי־הציבור של הערב, שולי לסינג, נכנסה לעימות עם מנהל המחלקה האונקולוגית, הדוקטור יוסף ברגר, החרימה את התיקים עם ההגרלות והותירה את קהל המוזמנים פעורי־פה.

■ בעלה של מלכת המים וסגנית מלכת־היופי הישראלית לשעבר, **יהודית מזור**, המולטי מיליונר **אלפרד טאובמן**, זכה במישפט שהגיש נגד הארכיטקט **ריצ'ארד מאייר**. טאובמן תבע את מאייר על ליקויים חמורים שנתגלו בגג הווילה שלו שבפאלם־ביץ'. הנתבע טען להגנתו, שהאשמה נעוצה בכך שבחלק מהשלבים פיקח המיליונר בעצמו על הבניה, ובשלבים אחרים דרש לזרז את הבניה ולסיימה במהירות. חבר־המושבעים פסק לטאובמן רק מחצית מסכום התביעה שלו, ובכך העשיר אותו בעוד חצי מיליון דולר.

■ הכל מכירים את הזמר **בני ברמן** כרב־חובל. אך מעטים יודעים שהשנה הוא מציין 15 שנה לפעילותו כטייס־חובב. בזמן שהותו השנה באיי־בהאמה, נאלץ להוכיח את כישוריו כטייס. זוג ידידים, המשתמשים בשרותיו כרב־חובל מזה שנים, נאלץ לחזור לפאלם־ביץ' באופן בלתי־צפוי. ברמן שכר מטוס ססנה, והטיס את הזוג ליעדו.

■ **אלישבע ג'יבלי** נראית לחוצה למדי בימים אלה. ג'יבלי, המתגוררת עם בעלה **בנימין** בשכונת דניה היוקרתית בחיפה, ושהיא בעלת מישרד משגשג בתל־אביב, נדונה לשלילת רישיון־הנהיגה למשך חודשיים. היא נאלצת להמשיך ולתפקד בין שתי הערים בעזרת מוניות, והרבה חברים טובים.

■ חברת קנון אינה מפגרת אחרי „הגל הרוסי", הפוקד באחרונה את מדינאי ישראל. היא הזמינה את הבימאי הרוסי **ג'ורג' דנאליה** והתסריטאי **רבאז גאביאדז** לשם הפקה משותפת ישראלית־רוסית.

דפנה ברק
וזוהר אוהליאב ■

תשבץ העולם הזה 2612

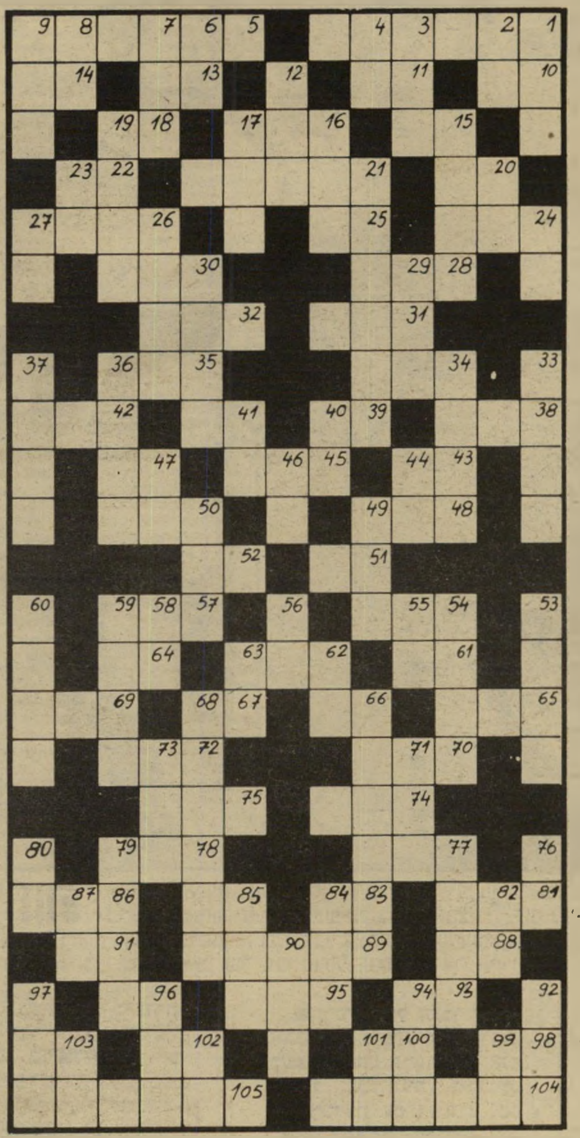

מאוזן:

1) חלק מתפילת 18 של מוסף ראש־השנה; 5) המיות לב; 10) מספר משורר ומבקר אמריקני; 11) חומה; 13) אל מצרי; 14) צאצאה; 15) אחד מארבעת יסודות העולם ע״פ הקדמונים; 16) מהר; 18) גבוה; 20) כינוי לאחר ממזלות הכוכבים; 21) הנחה ראשונה; 22) נהר בדרום אפריקה; 24) המלאך המסית והמדיח; 25) רקב; 26) בעל־חיים חד־תאי; 28) הגיעו; 30) לבן (ח); 31) מיץ המופרש מן הכבד; 32) מלחין יהודי צרפתי (ש״מ); 34) נשיבת־רוח; 35) נוזל בחלל הפה; 38) רוצחת מקראית; 39) מכינויי האלוהות; 41) בסולם התוים; 42) יבש, חרב; 43) זז; 45) מאפה; 47) כנף־עוף; 48) כבה לאטו; 50) כינוי לחדשים של אספת תלמידים באלול ובאדר בימי ישיבות בבל; 51) עני; 52) ששה סדרי משנה (ר״ת); 54) אנרגיה; 57) ספרה במערכת המספרים; 61) משענת; 62) יבם; 64) מן השינים החדות בקדמת הפה; 65) ויתר, סלח; 66) זהב מובחר; 67) שלילי; 69) נטיה נפשית חזקה; 70) המקום הרחב בקורה; 72) קומפוזיטור ופסנתרן גרמני; 74) באריגה — החלק הרחב לעומת המארך; 75) מפסלת; 77) אבי אהוד; 78) נקה; 81) פרח בר הפורח בסתו; 83) תואר הולנדי; 85) פונה לאחור; 86) שם ייסד הרצל את מדינת היהודים; 88) אם הפנינה, 89) כלי מגן המקיף את הגוף; 91) משפחת מלחינים גרמנים ידועה; 93) להבה; 95) ריבע; 96) אחד הכבשים; 98) בן המשפחה; 100) מסך הקולנוע; 102) דורון; 103) נוגש; 104) כינויה של מריה הקדושה לנוצרים; 105) קבוץ בהרי הכרמל (3,3).

מאונך:

1) קוממיות, בקומה זקופה; 2) מסמר; 3) הביע, הגה; 4) נהר דרום אפריקני; 6) מתיהד; 7) חלת דבש; 8) עיר עתיקה במצרים; 9) הגורם המניע את זרימת החשמל; 12) שדה; 15) חלון; 16) חצב, שרט; 17) מגלב; 19) מי שעבר מן היהדות לדת זרה; 20) מתנפל; 21) מחוקק בימים עתיקים; 23) תווך; 24) אחוריים; 26) חיבור; 27) קול עמום; 29) בלילה שעבר; 30) שם אחת התנועות בנקוד העברי; 33) גן־חיות; 34) מרדע לזרוז הבקר; 36) גחלת־אש; 37) מדבר באפריקה; 40) זה, ההוא (ארמית); 41) עדין, צעיר; 44) אציל, עשיר (ח); 46) ענן; 47) ערימה של דברים; 49) תולעת טפילה; 50) רהיט; 53) מתחכם; 54) רובה אוטומטי; 55) די; 56) אנא; 58) מוקש; 59) קטן וחמרן במיתולוגיה היוונית; 60) שרוי בדוחק, זקוק לעזרה; 62) חג לצאן; 63) כלי חשוב במערכת בעתון; 66) עיר נמל ותעשייה ביוון; 68) שמונה טונים בעולם המוסיקה; 71) עם־הארץ; 73) בחר; 76) מדבר; 77) גבר, איש (ארמית); 79) עשרת אלפים; 80) כינוי למעצמה גדולה; 82) כנף; 84) מין דג; 85) ציר האופן; 87) משורר ישראלי (ש״מ); 90) סוג נשק; 92) שור הבר הקדמוני; 94) סרח עודף בבגד; 97) חיק הבגד; 99) יום־טוב; 101) בן־יעקב; 102) נושא משרה ממשלתית; 103) טפה.

אביגיל ינאי

תן טרמפ לחייל

איתן עמיחי
הדברת מזיקים בע״מ
מומחים להדברת תיקנים (ג׳וקים), תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים, עירפול מיוחד לארועים למניעת יתושים וחרקים מעופפים.
1987
רמת-גן רח׳ מודיעין 18, ת.ד. 2272 · טל. 790114-5-6
בשמירה על בריאותך ורכושך

במדינה

מיפלגות

שנות טובות

שנת בינוי, רווחה וכבישים מאחלים עסקני חרות לחברי המרכז של מיפלגתם

עם השנים נדמה היה שהמינהג הרו־מאנטי של מישלוח איגרות ברכה — או, כמו שהן מכונות בפי העם, „שנות טובות" — פס ועבר מן העולם.

אך לא כך הוא.

מינהג „השנות טובות" ממשיך ב־מסורת שהיתה נהוגה בשנים האח־רונות של קום המדינה. הציניות שתפסה כל חלקה טובה בעם היושב בציון פסחה על חברי תנועת־החרות.

כיאה לתנועה לאומית שומרת־מסו־רת, מקפידים ראש־הממשלה, שרים, חברי־כנסת, חברי־דירקטוריונים ופעי־לים מרכזיים בתנועה לשלוח כרטיסי־ברכה. בערב ראש־השנה מגלים 2100 חברי מרכז תנועת־החרות שתיבות־הדואר שלהם מפוצצות. כרטיסי־הב־רכה מגיעים מכל עבר.

נציגי תנועת־החרות בכנסת ובמוס־דות מרכזיים אחרים מזכירים לחברי־תנועתם את קיומם. יש המרחיקים־לכת, ובכרטיס־הברכה הם מספרים על מעשיהם ומעלליהם. זה כולל הצעות־חוק שהעלו, כותרות בעיתונות שריב־רו בשיבחם, תרומתם לשלמות הארץ ודאגה לשמירה על מצע תנועת־החד־רות.

יש חברי־כנסת המתייחסים לבירכת השנה־הטובה כאל כרטיס־כניסה של־הם לכנסת הבאה. הם מפרטים כל פרט הקשור בתנועת־החרות, שהם נלחמו עליו והקפידו למלאו, מדגישים את ע־בודתם הפרלמנטרית, וכאילו רומזים: אל תשכחו אותנו ואת עבודתנו כש־אתם באים לסמן את חברי־הכנסת הב־אה של התנועה.

נתיבות שלום. המאבקים האי־שיים בין המחנות כאילו נעלמים. הכל מקבלים ברכות. אנשי־שרון מדויד לוי, אנשי־ארנס משרון, אנשי־לוי משמיר.

שר־התחבורה חיים קורפו מצא דרך מקורית. הוא שלח גלויה, ועליה נראה ממעוף־הציפור כביש נתיבי־איילון. קורפו איחל ל־2100 חברי־ההמרכז „שנה שדרכיה דרכי־נועם, וכל נתיבו־תיה שלום."

שר־הבינוי־והשיכון, דויד לוי, בירך ב„שנת בניין ויצירה", והיה נדמה שהשר משה קצב יברך בשנת עבודה ורווחה. הוא הסתפק ב„שנה טובה ומבו־רכת".

חבר־הכנסת גידעון גדות שלח רי־שום של זאב ז'בוטינסקי, פרי־ידו של הצייר אורי ליפשיץ.

ראש־הממשלה, יצחק שמיר, שינה השנה ממינהגו. בשנה הקודמת זכה כל חבר־מרכז בערב־ראש השנה בתמונתו של שמיר, בצירוף חתימתו. השנה הז־מין ראש־הממשלה את חברי־המרכז להרמת כוסית במצודת זאב. הקשר האישי.

על חשבון האומה. יש גם חברי־כנסת צנועים. ביניהם עוזי לנדאו ודן מרידור, אשר העדיפו להדפיס ברכה על נייר־מיכתבים של הכנסת. ללא עיטורים, קישוטים וצבעים.

מנכ"ל רשות־שדות־התעופה, צבי גוב־ארי, שלח ברכה ועליה תבליט של מטוס. חבר־הכנסת מיכה רייסר שלח ברכה בשם מועדון היקב, בציבעי כ־חול־לבן, ועליה דגם של אשכולות־ענבים.

הכנסת ערוכה לשרת את חבריה. כל חבר־כנסת, המעוניין לשלוח ברכות לשנה החדשה, מקבל מן הכנסת תקציב עבור המישלוח. תקציב השמור לזכותו, אם ברצונו לשלוח כל דבר אחר במקום ברכות לשנה החדשה.

חברי־הכנסת והשרים אינם מוציאים מכיסם אגורה עבור מישלוח האיחולים לשנת־השלום־והביטחון, שנת האחדות לעם־ישראל ולארץ־ישראל, שנת הפר־יון והיצירה ועוד כאלה ברכות לבביות.

חברי־הכנסת של תנועת־החרות הם הח"כים היחידים השולחים ברכות ל־שנה החדשה לכל חברי מרכז־התנועה. זו המסורת, המאפיינת רק את יוצאי מצודת־זאב. ביתר המיפלגות נוהגים הח"כים לשלוח ברכות לשנה החדשה לחברים קרובים, ידידים או סתם מכרים.

רונית אנטלר ■

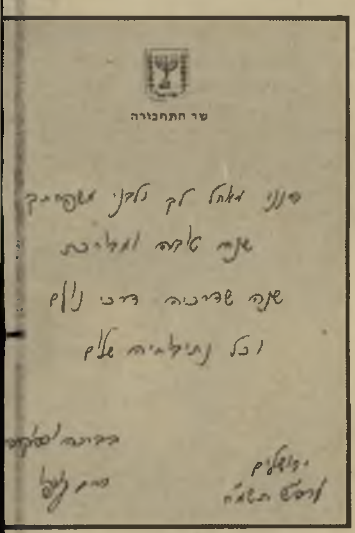

גלויית הברכה של קורפו
בבואכם לקלפי —

הצד השני של הגלויה
אל תשכחו את ברכותינו!

דרכי חיים

עיוורון התינוקות

האם נידונה לשתי שנות מאסר על שגרמה עיוורון לבתה הפגית

ורד (השם בדוי, כל השמות נאסרו לפרסום) נולדה בעלת מישקל 1.8 ק"ג. היא ואחותה התאומה נולדו בשבוע ה־36 להריונה של אמן. בגלל מישקלן הירוד נשארו התינוקות בבית־החולים. כעבור חודש נשלחה ורד הביתה, בעוד שאחותה התאומה נשארה בבית־החולים במשך חמישה חודשים, עד מותה.

חודשיים אחרי הולדתה, נידונה ורד לעיוורון־עולם. אמה היא שגרמה לה את הנכות הנוראה. בבית־המישפט לא הכחיש עורך־הדין רוני פיינשטיין, סניגורה של האם, כי היא אשר היכתה את הבת וחבלה בה. הוא רק טען כי חבלות אלה לא גרמו לתינוקת את העיוורון.

האם העידה וסיפרה מדוע התנהגה כפי שהתנהגה. היא סיפרה כי עקב הלידה עברה ניתוח קיסרי, והתפרים לא התאחו היטב. היא היתה עצבנית וסבלה מכאבים, עייפות והתכווצויות.

לתובעת, רות פרידמן, היה התיק

(המשך בעמוד 48)

הסניגור קיבל שלושה מיכתבים חתומים. החתום מכחיש כל קשר וטוען: „עלילה"!

איום על שפטל

כבר לפני חודשים אחדים קיבל עורך־הדין יורם שפטל, סניגורו הישראלי של ג'ון איוואן דמיאניוק, שלושה מיכתבי־איום. המיכתבים ביקשו ממנו שיפסיק לייצג את דמיאניוק, וכי יתחשב „ברגישותינו, בסבלנו ובסבל מישפחתנו. ונא להתייחס להזהרתי זאת בכובד־ראש וברצינות".

שפטל, שאיננו פחדן, לא פנה בתלונה למישטרה, אבל תייק את המיכתבים בתיק מיוחד, והתכוון להשתמש בהם בנאום־הפתיחה שלו, כדי להסביר לשופטים את האווירה בציבור המכבידה על הסניגורים. בית־המישפט אומנם לא התיר לשפטל להציג את המיכתבים, אבל הם נשארו בתיק.

השבוע נתקבל במישרדו של הסניגור מיכתב נוסף, שגרם לשפטל להתלונן במישטרה.

המיכתב החדש, בניגוד לקודמיו, כתוב בכתב־יד, וחתום עליו א' ביטון, הוד־השרון. הכותב הסביר כי שבוע קודם פנה אדם בשם ראובן ארנהיים לבנו של ביטון, והציע לו סכום ניכר כדי לגרום לשפטל נזקים חמורים. האב, ששמע על העניין מחברו של הבן, החזיר את הכסף לארנהיים ומנע אסון כבד.

האב כתב כי הוא שוקל להגיש תלונה למישטרה, אך חושש ללכלך את בנו, שיש לו כבר מספיק צרות עם המישטרה. האב הציע לשפטל לשמור על עצמו ועל רכושו.

שפטל מסר את ארבעת המיכתבים למישטרה, וזו החלה לחקור בעניין.

העולם הזה התקשר לראובן ארנהיים מהוד־השרון, על פי מיספר הטלפון שלו, המופיע במדריך. ארנהיים ידע במה מדובר: „מעלילים עליי עלילה. נחקרתי לפני שלושה ימים במישטרה", סיפר.

הוא הכחיש כל שייכות לעניין. הוא סיפר כי הוא ממישפחה יוצאת גרמניה, עלה לישראל בשנת 1933, ואיש מבני מישפחתו המורחבת לא נפגע בשואה.

סיפר ארנהיים:

זומנתי למישטרה לפני יומיים, חשבתי שמדובר בעבירת תנועה. אבל כאשר הגעתי, אמרו לי שזה עניין של איומים על עורך־הדין שפטל. אמרו לי שנכתבו מיכתבי־איום, שאני כביכול חתום עליהם. כל ההיכרות שלי עם שפטל היא דרך מבט לחדשות מפעם לפעם. לא הייתי אף פעם במשפט ואין לי כל קשר לעניין.

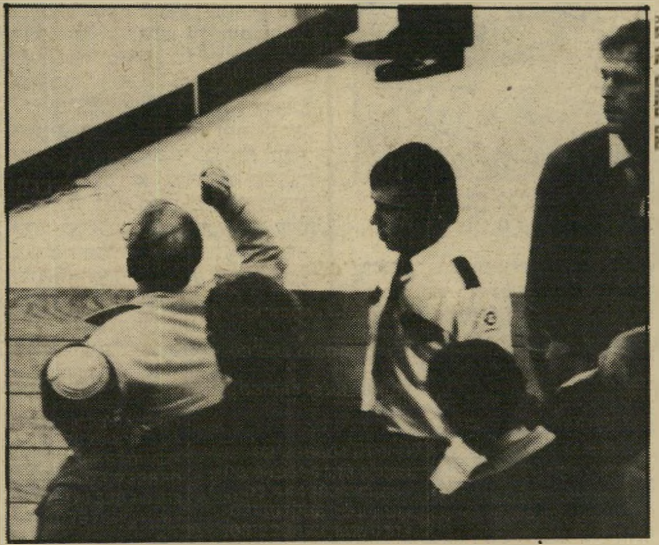

באולם בית־המישפט: צופה נסער צועק נגד הסניגור
„אני חייב לדווח לך..."

אחרי החקירה במישטרה הלכתי לדבר עם דויד ביטון, שאני מכיר מהוד־השרון. הוא לא נשוי ואין לו ילדים. ביטון אמר לי שהוא לא יודע כלום על העניין, ולא שמע על כך.

אני מבין שיש קנוניה נגדי. יש לי כמה חשדות שמסרתי לחוקרת, ואין לי כוונה לפרט אותם כאן. אבל אני יכול לומר שזה על רקע של דוח־תנועה פרטי שהגשתי נגד מישהו. אני חושד בו, והבאתי למישטרה דוגמאות של מכונת־הכתיבה שלו ושל כתב־ידו.

● אינני יודע מדוע טפלו עליי את הדבר הזה. עובדה היא שאני יקה, אבל זה הכל. זה כל כך שטויות! שאני אכתוב מיכתבי־איום לעורך־דין ואחתום עליהם בשמי וכתובתי?!

● שאלתי את החוקרת במישטרה אם כדאי שאתקשר אל שפטל וארגיע אותו, ואומר לו שאין לי כל קשר לעניין, אבל היא אמרה לי שבשלב זה עוד לא כדאי. אבל אם אתם תתקשרו אל שפטל, בקשו ממנו שישאל את השופט דוב לוין עליי. אני פעיל במועצה למניעת־תאונות־דרכים, ונפגש בערך פעם בחודשיים עם השופט לוין, והוא יגיד לשפטל מי אני.

בלי להתגאות, אני רוצה לומר שאני אדם מכובד בהוד־השרון. אבי היה ממייסדי היישוב, והיה ההולצמן של המעמד הבינוני בארץ. ואני עצמי מנהל מוסד רפואי.

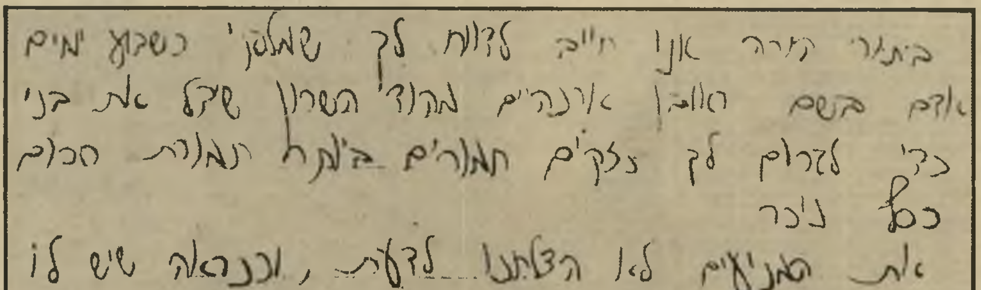
בתור הורה אני חייב לדווח לך שלפני כשבוע ימים
אדם בשם ראובן ארנהיים מהוד השרון שיחד את בני
כדי לגרום לך נזקים חמורים ביותר תמורת סכום
כסף ניכר
את המניעים לא הצלחתי לדעת, וכנראה שיש לו
סיבה לכך.

קטע ממיכתבו של ביטון
„כדי לגרום לך נזקים חמורים ביותר!"

● אין לי בכלל מכונת־כתיבה! כמו שאמרתי לבן שלי, אם מס־הכנסה מבקש ממך אלף שקל, אתה צריך לדאוג, אבל אם הם מבקשים ממך מיליון שקל — אז הכל בסדר. אם היו מאשימים אותי בעבירת־תנועה, אולי הייתי דואג. אבל מיכתבי־איום לשפטל?

אני ישן בשקט בלילה. אני בן 56, סבא לארבע נכדות ואין לי כל קשר לדבר הזה.

עד כאן דבריו של ארנהיים.

העולם הזה צילצל גם לכל הביטונים ששמם הפרטי מתחיל באות א' בהוד־השרון. אחד הכחיש כל קשר. במקום השני סיפרה האשה כי היא אמם של דויד וצ'ארלי ביטון, שאומנם מכירים את ארנהיים, כי הוא שכן שלהם, אבל הבנים האלה הם ילדים טובים ועוזרים למישטרה ואף פעם לא היו להם צרות איתה. היא לא ידעה כלל מיהו עורך־הדין שפטל.

בטלפון השלישי לא ענה איש.

כעת אין אלא לחכות שהמישטרה תסיים את חקירתה ותפתור את התעלומה.

אילנה אלון ■

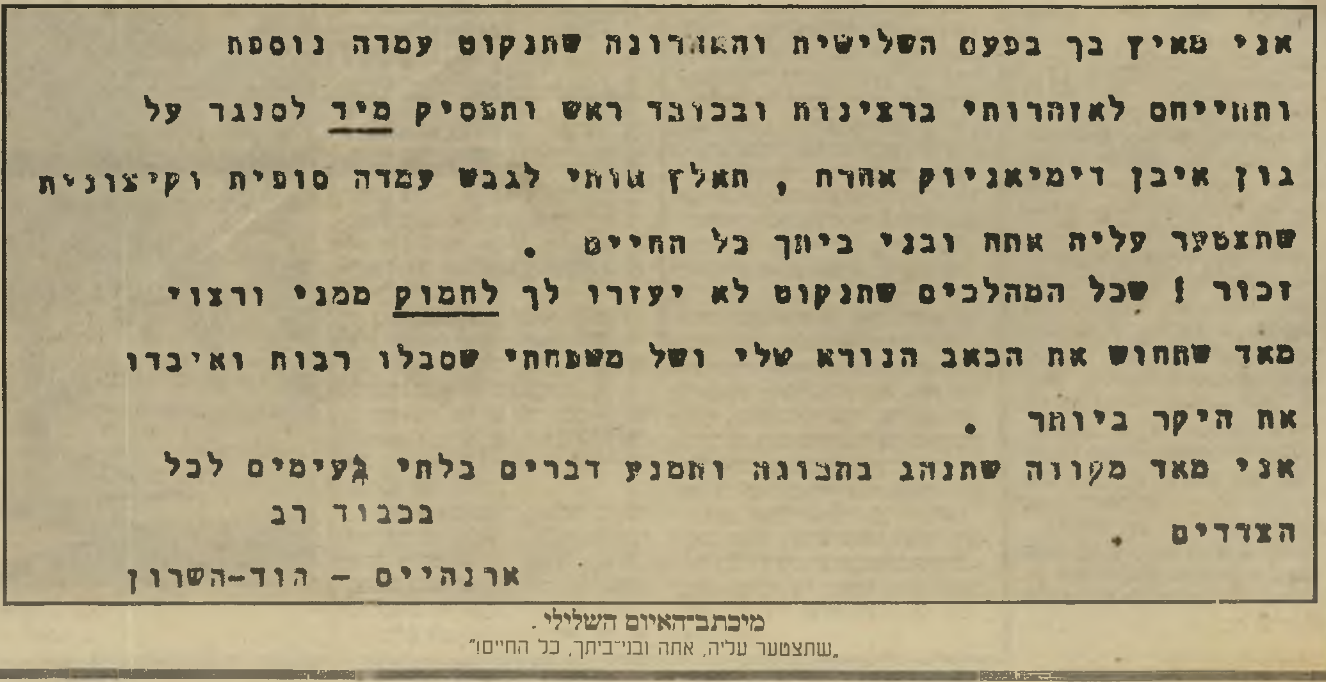
אני מאיץ בך בפעם השלישית והאחרונה שתנקוט עמדה נוספת
ותתייחס לאזהרותי ברצינות ובכובד ראש ותפסיק מיד לסנגר על
גון איבן דימיאניוק אחרת , תאלץ אותי לגבש עמדה סופית וקיצונית
שתצטער עליה אתה ובני ביתך כל החיים .
זכור ! שכל המהלכים שתנקוט לא יעזרו לך לחמוק ממני ורצוי
מאד שתחוש את הכאב הנורא שלי ושל משפחתי שסבלו רבות ואיבדו
את היקר ביותר .
אני מאד מקווה שתנהג בתבונה ותמנע דברים בלתי נעימים לכל
הצדדים . בכבוד רב
ארנהיים - הוד-השרון

מיכתב־האיום השלילי.
„שתצטער עליה, אתה ובני־ביתך, כל החיים!"

אתה והשקל

מאת יגאל לביב

למה סירב „בנק ישראל" לאקירב

המפקחת על הבנקים הודיעה **לאלפרד אקירוב** על סירובה לאשר לקבוצתו לרכוש את חברת־ההשקעות גזית מבנק לאומי. בנק לאומי הסכים למכור לאקירוב את מניותיו בגזית, 62%, תמורת 1,5 מיליון דולר. הסכום מהווה תשלום מלא של שווי נכסי־החברה, יחסית לחלק הנמכר.

גזית היא חברה זרה הרשומה בפנמה, והיא החברה הזרה היחידה בישראל המורה לפעול בבורסה לניירות־ערך. היותה חברה זרה מקנה לה גם פטור מתקנות־הפיקוח על מטבע זר, וכן מתשלום מיסי־הכנסה בישראל בסכומים ניכרים, לפי טיב העיסקה.

יתרונות אלה קרצו לאקירוב, שצירף לקבוצתו את מי שהיה מנכ"ל בנק לאומי, מרדכי איינהורן, כדי להקל על בנק ישראל לאשר את העיסקה. גם צירופו של מי שהיה הממונה על מילוות־המדינה בבנק לאומי, **יצחק גרוסמן**, לא השפיע על נגיד בנק ישראל, למרות הקשר החם שהיה בעבר בין גרוסמן **לגליה מאור**, המפקחת על הבנקים.

הסיבה לסירוב בנק ישראל היא פשוטה: לתושב ישראלי אסור להחזיק יותר מחמישה אחוזים במניות של חברה זרה. לכן הצעתו של אקירוב לא נתקבלה. עתה יש כמה הצעות של משקיעים זרים לרכוש את גזית.

המיסעדן ציון לוי פותח מיסעדה בניו־יורק

המיסעדן **ציון לוי**, בעל המיסעדה ציון בכרם־התימנים, הגיע לניו־יורק עם מישפחתו ומחפש משקיעים לעיסקי־מיסעדות. לוי התפרסם בעבר בעסקים שונים, הקשורים עם **בצלאל מיזרחי** ו**רחבעם** („גנדי") **זאבי**. בי אחרונה הסתבך בישראל בחובות כבדים, ונאלץ למכור נכסים רבים.

הקוביה של „כור"

כאשר יצר האמן **דן גלברט** את הקוביה של כור, לפני 15 שנה, ודאי לא העלה על דעתו כי קוביה כזו כבר מצויה אי־שם. בעצם, לא אחת. בניו־יורק לבד קיימות שתי קוביות. אחת מהן, הנראית בתמונה, חזרה עתה מניקוי, שצברה ליכלוך מאז 1968. היא מוצבת בכיכר אסטור, בפינת לאפאייט והרחוב השמיני.

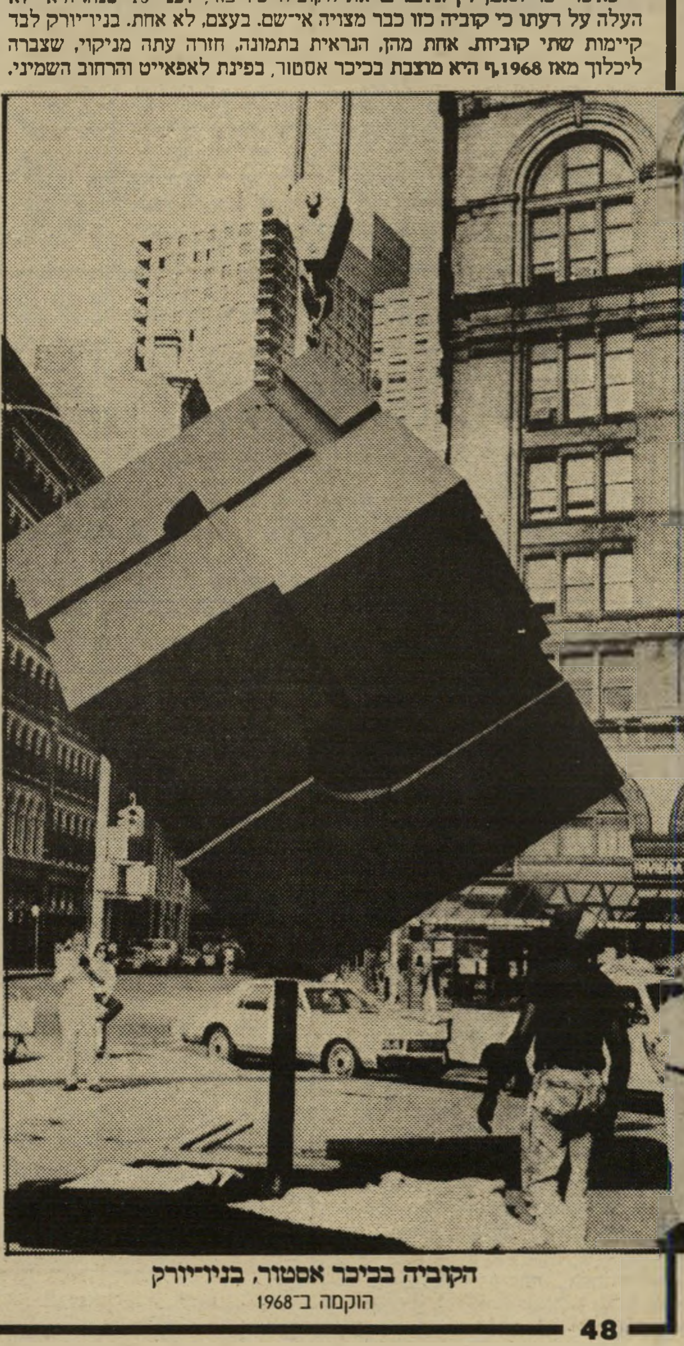

הקוביה בכיכר אסטור, בניו־יורק
הוקמה ב־1968

אהרון רובינשטיין מגיש תביעה חדשה נגד בנו מוטי

פרק חדש בסאגה המישפחתית של **אהרון** ו**מוטי רובינשטיין**. אהרון רובינשטיין הורה לפרקליטו, **אמנון עברון**, להגיש נגד בנו מרדכי תביעה לפי חוק המתנה, המבקשת לבטל את מתנת המניות בחברת רובינשטיין ו־שות' שנתן אהרון לפני שנים לבנו מוטי.

אהרון העביר את כל מניותיו בחברה, שייסד עם אחיו **אברהם**, לשלושת בניו **אמנון** (שר־התיקשורת לשעבר) מוטי ו**גיורא**. מוטי מכר את חלקו לאברהם, ואיפשר לו, יחד עם **יוסי ריגר** ו**אברהם פילץ**, להשתלט על החברה ולהוציא ממנה את אמנון וגיורא.

חוק המתנה אומר, כי אם עשה מקבל־מתנה מעשה הפוגע בנותנה, ניתן לבקש את החזרתה. על חוק זה חל סעיף ההתיישנות של 7 שנים מעשיית המעשה.

מוטי רובינשטיין אינו מודאג מכל העניין. הוא מעביר את זמנו בניהול עסקים פרטיים, כגון בדיקת מלון־קאזינו בלאס־וגאס או רכישת קרקעות של סולל בונה ברינו במדינת נבאדה. אלה קרקעות שהיו בבעלות עולה מארצות־הברית, שנתן לסולל בונה ולקופת־חולים, תמורת הקמת מכון־הבריאות מור שבבעלותו ובבעלות **קופת חולים**. הקרקעות נבדקו בשעתו על־ידי המנכ"ל המוכשר של סולל בונה עבודות חוץ, **אליהו פורת**, שהורה שלא להשקיע בהם כלום, כי אינן שוות.

המסלול היקר של שר־האוצר

שר־האוצר **משה נסים** הגיע לניו־יורק ביום הראשון לפני שבועיים, ושהה עם אשתו ובנו בביקור פרטי בעיר. עימו הגיעו גם עוזרו האישי, **טוביה בלושטיין** וכן מנכ"ל־האוצר, **עימנואל שרון**.

ביום הרביעי טסו השר, העוזר והמנכ"ל לוושינגטון לפגישה עם שר־החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ. ביום השישי טס השר למונטריאול, שם נשא במוצאי־שבת את נאום־הסיום של ועידת־המגבית. ביום הראשון שעבר טס לישראל. אולם ביום הרביעי חזר עם הפמליה לוושינגטון לוועידת קרן המטבע העולמי, עד יום שישי. את סוף השבוע יעשה בניו־יורק, ושוב יחזור ארצה.

תעלומת ה־80 אלף דולר

במיסגרת ההשמצות שהפריח בזמנו **נחום פז** נגד **אליעזר** („לזי") **ענבל** בפרשת־בלס, הוא טען גם כי סכום של 80 אלף דולר, שבלס שילם תמורת הסדרת עניינים לטובתו בתק"ם, נלקח על־ידי ענבל.

ענבל היה אחראי לכספי קרנות התק"ם, ופז היה בעל חברת־הביטוח שדמה, שביטחה את עיסקי התק"ם ושעסקה בתיווכים פינאנסיים.

התלונות של פז נגד ענבל גרמו לפתיחת הבדיקה של ח"כ **דויד ליבאי**, שביקש מן המישטרה לחקור את הפרשה הזו.

חקירת המישטרה העלתה כי כל התלונות של פז נגד ענבל היו תלונות־שקר. מי שהיה סגנו של פז בשדמה, **מיכה גוטדשטך**, העיד במישטרה כי הסכום של 80 אלף דולר ניתן על־ידי בלס לשדמה, שהוציאה על כך חשבונית לחברת איזבל של בלס, והתחלק בין פז וגוטדשטך. המישטרה העבירה את תיק־החקירה לפרקליט־מחוז תל־אביב, עם המלצה להעמיד לדין את פז, אך עד היום לא הוגש כתב־אישום.

אגב, חברת־הביטוח של התק"ם, ביטוח חקלאי, הורתה בזמנו לעורך־דינה **גד נשיץ** להגיש תביעה בסך מיליון דולר נגד פז, על הנזקים שגרם לה, אך ברגע האחרון הורתה לבטל את הגשת התביעה.

גניש קיבל גרין־קארד

מישרד־ההגירה במיאמי בודק כיצד קיבל הקבלן הישראלי **שלום אהרון גניש** את רשיון־העבודה האמריקאי (גרין קארד) במיאמי.

למישרד הגיע מידע כי הגרין־קארד ניתן בסיאול על־ידי קונסול אמריקאי, שהיה מוצב בעבר בישראל. גניש ביקר אצלו באחרונה, יחד עם היהלומן הישראלי **ניסים מיזרחי**,

קבלן גניש
הפר צו בית־מישפט

שהוא פעיל בניו־יורק והמכיר אישית את הקונסול. הקונסול הנפיק את התעודה המבוקשת תוך כמה ימים. גניש עוסק בעיסקי־בניה נרחבים במיאמי, וכן הוא שותף — יחד עם **עזרא טיסונה** ו**יוסף לאזר** — בשוק סיטונאי גדול מחוץ לעיר.

גניש הפר צו בית־המישפט בתל־אביב, בכך שלא הפקיד את דרכונו ב־20 באוגוסט. ב־15 במאי השנה הסכימה הפרקליטות להחזיר לו את דרכונו, אחרי שהפקיד ערבות בסך 400 אלף שקל. הצו להפקדת הדרכון וצוי־המעצר ניתנו לבקשת מס־ההכנסה, הבודק עתה כיצד ניתן לגניש האישור לקבל את דרכונו בחזרה, תמורת סכום שהוא אפסי לעומת הנתבע ממנו.

השופט **יצחק ברא"ז** הורה שאם גניש לא יחזור ארצה, ויפקיד את דרכונו עד ה־4 באוקטובר, יוחרמו כספי הערבות ויוצא נגדו צו־מעצר.

אסור למשוך יותר מ־500 דולר במזומן בחו"ל

בנק ישראל הורה לבנקים שלא לאפשר לבעלי כרטיס־אשראי, גם מסוג זהב, למשוך במזומן יותר מחמש מאות דולר במשיכה אחת. אין מניעה למשוך כמה פעמים באותו בנק בחו"ל, חמש מאות דולר בכל פעם.

ישראלים הפונים לבנק הפועלים בימי־שישי ומבקשים למשוך מזומנים במיסגרת המותר, מופנים לבנקים אמריקאיים לביצוע הפעולה. הסיבה: בנק הפועלים חייב לקבל אישור בטלקס לפעולה, וביום השישי ובשבת הבנק בישראל סגור, ואילו בנקים אמריקאיים מסתפקים באישור הרגיל של מרכז כרטיסי־האשראי מאסטר־צ'ארג'.

במדינה

(המשך מעמוד 46)

קשה מאוד, מבחינה נפשית. קשה לקרוא על התעללות בתינוקת חסרת־אונים, וקשה עוד יותר לגלות כי הפעוטה האומללה נידונה לעיוורון עקב התעללות זו.

הניתוח לא הציל. חודש אחרי שהגיעה התינוקת הביתה, סובלת מפגם בעין. שרידי שטף־דם ניכרו מסביב עין־ימין של הפגית. כאשר נשאלה האם כיצד קרה הדבר הסבירה שבתה הגדולה, בת שנתיים וחצי, היא שכנראה היכתה את אחותה התינוקת. בקופת־חולים לא שאלו שאלות נוספות, והפעוטה חזרה לביתה.

חודשיים אחר־כך הגיעה התינוקת שוב לבית־החולים, הפעם בגלל פצע עמוק באוזן. האם ביקשה שיטפלו בפצע המדמם. בשלב ראשון איחו הרופאים את הפצע בפלסטר. גם הם שאלו כיצד נפגעה הילדה, והאם שבה חזרה על סיפור הבת הגדולה, שהיכתה את אחותה התינוקת.

אולם הסברה של האם, כי האוזן משכה באוזנה של התינוקת, לא נראה לרופאים. הפגיעה באוזן לא נראתה כפגיעה ממשיכה. היא נראתה כאילו מישהו חתך בסכין חד או במיספריים את אוזנה של הפעוטה.

אבל גם הפעם לא התעמקו הרופאים יותר מדי. בקופת־חולים, לשם הלכה האם למחרת כאשר התברר כי הפלסטר אינו עוזר, תפרו את האוזן.

בגיל שלושה חודשים היה על התינוקת לעבור בדיקת־עיניים שיגרתית בבית־החולים ביילינסון. בגלל מחלת־עיניים תורשתית היתה התינוקת במעקב בבית־חולים זה.

כאשר בדקה הרופאה את עיניה של הילדה, גילתה כי זו איננה עוקבת אחרי ידה של הרופאה. בדיקות במכשיר גילו כי יש תזוזה מלאה של עדשות העיניים, והפרדה של הרשתיות. על פי עדותה של רופאת־העיניים, לא יכלו חבלות אלה להיגרם כתוצאה ממחלה. רק ניעור חזק מאוד של הילדה, או מכה בעיניה, עלולה לגרום לתוצאות אלה.

פג
החבלות לא נגרמו ממחלה

בבית־החולים ניתחו את הפגית כדי להציל את אור עיניה. הניתוח לא הציל, והילדה נותרה עיוורת לנצח. היא נלקחה מהוריה והועברה למישפחה אומנת, שם היא נמצאת עד היום.

בלי מכשירים, רק ביד. האם לא כפרה במכות שנתנה לתינוקת, וכך העידה בבית־המישפט: „הייתי אחרי ניתוח קיסרי... הייתי בלחצים. הייתי תשושה, והתינוקת בכתה. משכתי לה באוזן, לא עשיתי זאת בכוונה... לא הספקתי להכין לה אוכל, והיו לי התכווצויות. בפעם השניה זרקתי אותה למיטה. בפעם השלישית נתתי לה מכה בעין, אני חושבת בצד שמאל. היא היתה במיטת־תינוקת, רכנתי עליה ונתתי לה מכה... בעלי לא ידע משום דבר. הוא פירנס את המישפחה, פחדתי לספר לו. לא אמרתי לרופאה שהבת הגדולה שלי עשתה זאת. לא השתמשתי במכשירים, רק ביד. עשיתי זאת לא בכוונה, לא נחתי ולא הרגשתי טוב. לא יכולתי לתפקד כמו שצריך עם כל התפירה."

בית־המישפט היה מזועזע למרות בקשותיה של האם לרחמים, וסיפורה על חייה הקשים, שלח אותה השופט אדמונד לוי לשנתיים מאסר בפועל.

אילנה אלון ■

קורין אלאל, זמרת־רוק ישראלית אותנטית, רווקה בת 32, מחפשת את דרכה בחייה הפרטיים

„רוצה בילד אבל פוחדת!"

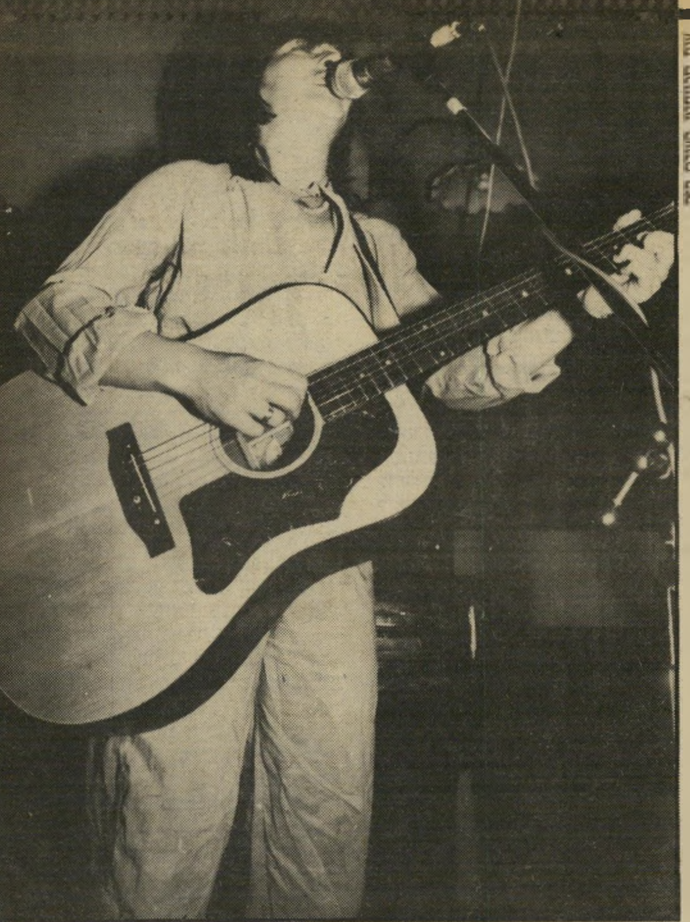

ענת סרגוסטי, העולם הזה

קורין אלאל בהופעה
„אל תקראו לי מותקו!"

קורין אלאל היא אחת הזמרות ה־מצליחות בארץ בעת האחרונה, ל־פחות מבחינה תיקשורתית. התקליט החדש שלה, פירות אסורים, זכה להש־מעות אין ספור בכלי־התיקשורת ולבי־קורות מעולות. אבל ההצלחה לא עזרה מבחינה כלכלית.

קורין בת ה־32 מתגוררת בגפה ב־דירה שכורה בבית ישן בשיכון בבלי. יחד איתה גרים שום־שיר החתול ו־פיליפו הכלבה — הם זוכים לפינוק ואהבה מצידה.

היא נוהגת בפיאט 131, ש„מתקל־קלת פעם בשנה", ומחפשת נואשות דירה חדשה. „הפעם אני רוצה לקנות, רק שיש לי בעיה קטנה, יש לי רק 40 אלף דולר," היא צוחקת.

אחר־כך, כשהיא מדברת על ההש־לכות של היותה זמרת־רוק בארץ־ה־הורה, היא אומרת: „זמרת־רוק זה דרך חיים. הבסיס לזה זו העובדה שאני לא יודעת מה יהיה איתי מחר, מזה נובע הכל. יש לי כל הזמן דאגה קיומית לעצמי, חובה לעשות כל הזמן דברים. אם לא אופיע מחר, לא יהיה לי מה לאכול.

„בחוץ־לארץ מרוויחים מיליונים כשמוציאים תקליט. כאן צריך לעבוד, להזיע ולהילחם כדי להתקיים. לפע־מים אני עוצרת לרגע מהמירוץ המ־טורף הזה שאני נמצאת בו ומסתכלת על עצמי מהצד. אין לי ספק שאני מטורפת. ממש ככה. אבל המוסיקה היא צורך שאני לא יכולה לשלוט בו, אני חייבת לעשות וליצור כל הזמן."

היא יושבת בסלון ביתה על ספות ישנות, בצד החדר וידיאו־טייפ, ואיך לא, מערכת סטריאו. היא לבושה ב־מיכנסי־התעמלות וחולצה גזורת שר־וולים. בשעה 11 בבוקר היא עירנית, אחרי שחיית־בוקר בבריכת־גורדון.

בלילה הקודם היא הופיעה בנהריה, הוזמנה להופיע בפארק פתוח. „כש־הגעתי לשם, הייתי בשוק. ראיתי המון אנשים, מישפחות שלמות, ילדים והו־רים וסבתות. עמדתי מאחורי הבימה ואמרתי לעצמי: איך הם יקבלו אותי? איך הם יגיבו לשירי־הרוק?

„התחלתי לתכנן שירים כאלה לכל המישפחה, ואז תפסתי את עצמי ואמר־תי: לא! אני אעשה מה שאני מרגישה ואוהבת!

„שרתי את שירי־הרוק, ולמזלי זה עבר בשלום. אף אחד לא קם לעזוב."

לאורך כל הקריירה שלה היא מתע־קשת לעשות את הדברים שהיא באמת אוהבת, ורק אותם. לא מתחשק לה לפ־עמים לעמוד על בימה ולהיות נחמדה יותר, זמרת לכל המישפחה?

„להיות נחמדה זה נשמע לא טוב," היא מחייכת, „האמת שאני רוצה להיות זמרת לכל המישפחה, אלא שהמישפחה לא רוצה אותי.

„הם ירצו אותי אם אשתנה? לא. אני עושה רק מה שאני אוהבת, במשך הז־מן, אני מקווה, ילמדו לקבל אותי יו־תר."

להצטלב עם כולם

קורין נולדה בתוניס. למישפחתה היה שם בית־חרושת גדול לשוקו־לד. מישפחה אמידה שהתגוררה בבית גדול ומפואר, ובו משרתים צמודים.

„למדתי שם בבית־ספר נוצרי. אני זוכרת את החומות הגבוהות שהקיפו אותו. מחצר בית־הספר ראו רק שמים, כמו כלא, היתה רק כניסה אחת, וב־פיתחה עמדה תמיד אחות שבדקה לי־לדים את השיניים. ילדה שהשן שלה היתה מתנדנדת, היתה זוכה לטיפול מהאחות: עקירת השן. היא היתה מפ־חידה נורא, האחות, ואני זוכרת את עצמי עומדת מולה ומתפללת שהשן לא תתנדנד לי.

„זה לא עזר לי, שלוש שיניים היא עקרה לי.

„בבית־הספר לא אמרתי שאני יהו־דיה. בבית אמרו לי להצטלב ביחד עם כל הילדים, אבל לחשוב על משהו אחר כשאני עושה את זה.

„כשהייתי בת 8 עלינו לארץ. הגענו לאולפן בנתניה. השוק הראשון שלי מהארץ זה האוכל. בתוניס היה כבוד לאוכל, לא היה שם אוכל בהכנה מהי־רה, על כל ארוחה עבדו שעות. כאן ישבנו לשולחן ענק ביחד עם המון אנ־שים, וזרקו על השולחן בזילזול אוכל שלא מוכר לי.

„חוץ מאיתנו היו באולפן רק מיש־פחות מספרד, אז יצא שלמדתי ספרדית ולא עברית.

„אחר־כך עברנו להתגורר בנתניה. ההורים השתדלו נורא שלא נרגיש ב־

„יש בזה המון כאב. אני מסתכלת על אמא שלי, שדווקא עכשיו, כשהיא מזדקנת וזקוקה לי, אני לא לידה, כי יש לי חיים משלי"

צבי טל, העולם הזה

קורין אלאל עם שום־שיר
הידידות: יהודית רביץ וגליה ישי

(המשך בעמוד 50) **שי כרם**

רוצה בילד, אבל פוחדת

(המשך מעמוד 49)

הבדלים במצב הכלכלי, השתדלו לתת לנו הכל."

אז בנתניה החל הרומאן שלה עם המוסיקה. היא היתה יושבת בבית שעות ומאזינה למוסיקה.

„אהבתי בעיקר שירים צרפתיים. הייתי שומעת שירים ובוכה מהם. כשאדית פיאף מתה, זה היה בשבילי יום־אבל. נורא רציתי גיטרה, אבל ההורים לא הסכימו לקנות לי. היום אני חושבת שזה היה מפני שפשוט לא היה להם כסף, אבל אז הם לא אמרו את זה.

„יום אחד הגיע מחוץ לארץ קרוב מישפחה והביא לי מתנה, גיטרה. איזה אושר! זו היתה גיטרה קטנה ואדומה. אמא הניחה אותה גבוה על הארון, ובכל פעם שרציתי לנגן הייתי צריכה לבקש ממנה רשות.

„למדתי לנגן לבדי. ראיתי איך מנגנים נגנים וחיקיתי אותם. ככל שניגנתי יותר, אהבתי את זה יותר. התחלתי לנגן שעות, והגיטרה כבר ירדה מהארון והיתה מונחת אצלי.

„בעיני ההורים זה כמובן לא מצא חן. הם רצו שאתעסק בדברים רציניים יותר מאשר מוסיקה.

„בתיכון התחלתי לנגן בלהקות נוער, ולקראת הגיוס נבחנתי והתקבלתי ללהקת פיקוד־הדרום." חודשיים היא היתה בלהקה, שבה היה חבר גם נתן דטנר.

„כשהגעתי ללהקה, הודיעו לנו שאנחנו הולכים להעלות מחזמר. הביאו את הכוראוגרף יענקל'ה קלוסקי, שהתחיל ללמד אותנו צעדי־ריקוד. הדבר שהכי שנאתי בלהקות הצבאיות זה צעדי־הריקוד הטיפשיים של חיילים שלא יודעים לרקוד. זה תמיד נראה בעיניי מגוכח. החלטתי שאני לא ארקוד.

„כל פעם יענקלה היה שואל אותי ‚נו, קורין, מה עם הצעדים, למדת אותם?' ואני הייתי עונה לו: לא.

„חודשיים לקח להם להבין שרקדנית לא אהיה, ועברתי לצוות הווי של הנדסה קרבית. הייתי שם עם יהודית רביץ ואבנר קנר."

תינוק בוכה

היכרות עם יהודית רביץ במיסגרת הצבאית הפכה לחברות קרובה עד עצם היום הזה. „השרות בצוות־הווי היה נהדר, זו היתה תקופה נהדרת ופוריה. לקראת השיחרור רצו לפרק את הצוות, אנחנו תיכננו תוכנית חדשה, והבטחנו למפקדים שבבוקר נעבוד כמו כל החיילים ובערב נעשה חזרות. הם הסכימו, בתנאי שאחתום בהתנדבות חצי שנה נוספת לצבא. הסכמתי.

„כשהגיע ערב־הבכורה, התאספו כל המכובדים והמוזמנים ואז, כמה דקות לפני תחילת ההופעה, התחיל אבנר להחליף צבעים. הוא הרגיש לא טוב ומייד הזמינו אמבולנס שפינה אותו לבית־החולים.

„יהודית ואני עלינו לבימה, שרנו שני שירים וירדנו.

„למחרת קיבלתי טלפון, הודיעו לי שאני משוחררת מהצבא."

קורין עברה להתגורר בתל־אביב. מאז, צעד אחר צעד בדרך־חתחתים, תוך קשיים רבים, החלה לבנות את מעמדה כאמנית יוצרת. זה התחיל בהשתתפות במחזה־רוק כושל, שניסתה להעלות עם גידעון כפן, אחר־כך עברה להלחנת שירים: אין לי ארץ אחרת, דרך הכורכר, מחר יהיה יום יפה, רשימה חלקית של להיטים שכתבה לזמרים אחרים.

„עד שהגעתי לצבא בכלל לא ידעתי שאפשר להלחין שירים מסיפרי משוררים. יהודית רביץ, שעשתה את זה המון סיפרה לי את הסוד הזה, ואני התנפלתי על המציאה. התחלתי להלחין המון."

קורין שולפת ספר מצהיב של לאה גולדברג. שירים רבים בספר מסומנים בכתב־ידה. „אלה השירים שהלחנתי. כולם עדיין במגירה, עוד לא הקלטתי אותם. אז הייתי עוברת על הספר הזה ומחפשת שירים שידברו אליי."

קטע מאחד השירים המסומנים: „פנסים מרעידים בזרזיף הסתווי / חריקת גלגלים, מדחקה / המולת חפזון רק אמי ואבי / יעמדו מנגדי בשתיקה... ולפתע פתאום אתגלש ממקומי, בינם וביני חשיכה / אעצום את עיניי ואזכור פני אמי / עכשיו היא בוכה."

גם בתקליט החדש שלה שרה קורין על נושא האמהות: „תינוק בוכה לאמא עייפה / תינוק חייך לאמא עצובה."

„נורא מטריד אותי הנושא הזה של אמא וילדים. יש בזה המון המון כאב. תמיד אני חושבת כמה קשה להיות אמא, כמה קשה לשאת את התפקיד הזה, להסתיר רגשות ולחייך תמיד.

„אני מסתכלת על אמא שלי. דווקא עכשיו, כשהיא מזדקנת וזקוקה לי, אני לא לידה כי יש לי החיים שלי. זה כל־כך כואב לי שאני לא יכולה לדבר על זה.

„כן, בגלל זה אני גם לא מביאה ילד לעולם, בגלל הכאב שבאמהות.

„יש בי צד שנורא רוצה ילד, שרוצה להיות אמא, אבל אני פוחדת מזה. רוצה אבל פוחדת. חברות שלי שעברו לידה אומרות שזו חוויה ואושר עצומים. זה עושה חשק. אבל במחשבה עמוקה יותר, יש בטיעון הזה משהו אגואיסטי. גם בזה שאומרים לי שילד טוב כדי למנוע בדידות בזיקנה — יש אנוכיות.

„אני כל הזמן מדברת על העצב שבהבאת ילד לעולם, אבל ברור שיש בזה גם המון אושר. אבל אולי אני מדחיקה את הצדדים החיוביים שבזה בכוונה, כדי לתת לעצמי תירוצים שלא ללדת. אולי אני בכוונה מחפשת צדדים שליליים.

„אני גם נורא מפחדת מלקיחת אחריות. כל החיים לוקחים אחריות על דברים קטנים, ופיתאום צריך לדאוג לילד, עוד בן אדם שאני אחראית לו."

ואז היא מוסיפה בצחוק: „אם יהיה לי ילד, אצטרך בטח לעבוד בחתונות, כדי לפרנס אותו."

„הדבר הראשון שאני עושה אחרי שאני גומרת לכתוב שיר זה ללכת לישון. אני כל־כך עייפה ונרגשת, שאני זקוקה לשינה.

„אחר־כך אני משמיעה אותו לחברות. גליה ישי, חברה קרובה, באה אליי, ואני נותנת לה לשיר את השיר. אני רוצה לשמוע איך הוא נשמע בפי מישהו אחר. היום אני מרגישה בשלה לכתוב גם טכסטים. יש בי המון דברים שרוצים לצאת החוצה."

מאזינים בירדן

הצלחה בארץ, גם כשמגיעים לפיסגה, היא מוגבלת. אמנים רבים מנסים מזלם בחו"ל. „לא אני. אף פעם לא חשבתי על קריירה בחוץ־לארץ. אני חושב שאמן יכול ליצור טוב רק במקום שהוא חי בו, בסביבה הטיבעית שלו, כשיש לו החומרים שלו.

„תמיד שואלים אותי למה אני לא שרה רוק באנגלית, אומרים שהשפה העברית לא טובה לרוק. אני לא מקבלת את זה, אני חושבת שהשפה העברית מוסיפה צבע וגוון לרוק, כמו כלי־נגינה נוסף. שפה היא כלי.

„לפני שנה הופעתי בהולנד, התלבטתי באיזה שפה אשיר שם, ובסוף החלטתי לשיר בעברית, זה עבד יופי.

„מוסיקה היא שפה בפני עצמה, אפשר ליהנות משיר טוב מבלי להבין את השפה. אני לא אוהבת את זה שכורלם שרים באנגלית. כל היופי במוסיקה זה לקבל אותה כמו שהיא נוצרה, במקום ממנו היא באה. מוסיקה יכולה לקרב עמים יותר מהכל. הנה, לא מזמן קיבלתי תגובות מאנשים מירדן ששומעים את המוסיקה שלי. הלא זה נהדר איך שהמוסיקה חומקת לה בין הגבולות מתחת לאף של הפוליטיקאים, משתחלת גם לאויבים, שלכאורה אסור להם לשמוע מוסיקה משלנו. מוסיקה היא הגשר הטוב ביותר."

קורין מעידה על עצמה שהיא טיפוס בודד, למרות שיש לה חברות רבות (ריקי גל, יהודית רביץ, גליה ישי, הן מהמפורסמות שבהן). היא אוהבת להיות לבדה. אין לה חברים.

„השירים מהווים תחליף לחברה. כל החיים שלי נעים מסביב למוסיקה, הדברים היחידים שאני עושה מחוץ למוסיקה זה ללכת למכולת, לדואר ולבנק. חוץ מזה הכל מוסיקה. מסיבות אני לא אוהבת, מעדיפה לשבת בבית. זה נראה לי ביזבוז־זמן, כל המסיבות."

זמרת אלאל
„בגלל הכאב שבאמהות!"

לפני שמונה שנים חל אצל קורין השינוי הגדול בתדמית. היא גזזה את שיערה הארוך והפכה להיות פחות „מותק" ויותר בוטה.

„אל תקרא לי מותק, זה מביא לי פריחה, זה עושה אותי לדג משוקולוד," היא שרה בתקליט הראשון שלה, ומאז דבקה בה התדמית של זמרת פמיניסטית. „אנשים מושפעים משירים כמו שהם היו רוצים. הם מבינים מה שבא להם להבין.

„האמת היא, שעד שלא אמרו לי שאני זמרת פמיניסטית, לא ידעתי מה זה פמיניזם. מה עומד מאחורי השיר הזה? שוקולד באמת עושה לי פריחה, כשהייתי קטנה אכלתי המון שוקולד, ומאז אני לא יכולה לראות עוד שוקולד.

„אל תקרא לי מותק — זו קריאה של כל אשה, אני חושבת, לגברים שמעירים הערות וקוראים ‚מותק' ברחוב.

„את השיער הארוך סיפרתי כי זה לא התאים לי לאופי. לקח לי זמן לקבל את האומץ לעשות את זה. נורא אהבתי לרכוב על אופנועים, ותמיד הייתי חוזרת מהרכיבה עם שיער פרוע, מבולגן ומלא בקשרים. שנאתי ללכת למיספרה.

„אני שונאת את ההשקעה הזו בצורה החיצונית, לא מסתדרת עם זה. בגלל זה אני גם לא מתאפרת, לא יודעת איך מתאפרים. כשמיכל היימן צילמה את העטיפה לתקליט, היא ביקשה ממני להתאפר. אני לא הסכמתי, אבל היא שיכנעה אותי.

„התמונות יצאו מוצלחות, אבל הן לא מצאו חן בעיניי, ולא ידעתי למה. חודש הן היו אצלי, עד שלילה אחד הגיעה אליי חברה צלמת. הראיתי לה את התמונות ואמרתי לה שהן לא מוצאות חן בעיניי, ואני לא יודעת למה. היא אמרה לי: ‚קורין, זה האיפור!'

„מייד התקשרתי למיכל הביתה — זה היה בשעה 12 בלילה — ביקשתי ממנה שתצלם אותי שוב באותן הפוזות, באותם הבגדים, רק בלי איפור.

„גם בהופעות בטלוויזיה נורא לא אהבתי את עצמי עד שהבנתי שזה האיפור. היום גם בטלוויזיה אני מופיעה בלי איפור."

מהשירים של קורין מתקבל הרושם שמדובר באדם מיוסר, כואב. „אני לא בן־אדם עצוב, אני בן־אדם מודאג — דואגת מהעתיד, נורא פוחדת. יש לי פחד ממילחמות, יש לי המון פחד מזיקנה.

פעם הפחדים האלו היו יותר חזקים. היום חינכתי את עצמי לדאוג פחות מהעתיד, ליהנות מהרגע ולהרחיק את הפחדים."

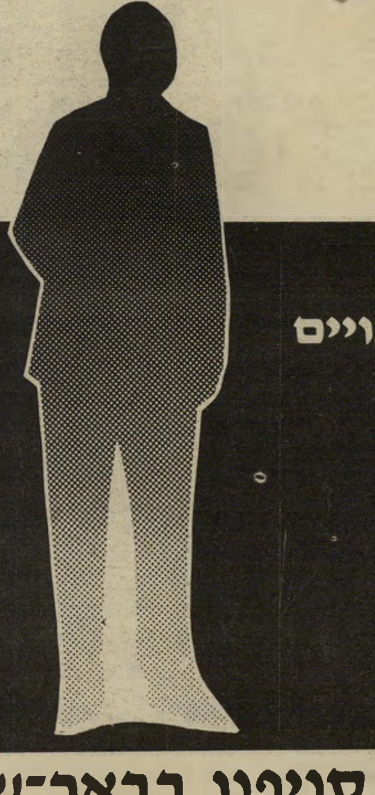

א. בירמן את רפי
שרותי גביה ואבטחה בע"מ

■ טיפול בשיקים ללא כיסוי בכל הארץ כולל במגזר הערבי
■ גבייה וביצוע צווי מעצר וצווי עיקול ■ ביצוע פסקי דין ופינויים
■ בלדרות לחו"ל ■ אבטחה מיוחדת ■ שומרי ראש

חולון, סוקולוב 13, טל' 5053129, 5053181, 03-854233
חיפה, החלוץ 27, טל' 666269, 04-641711
ירושלים, המלך ג'ורג' 16/6, טל' 02-246842
ביפ־א־קול, טל' 02-224341, מנוי 6555, בירמן
נתניה, רמז 15, 053-619093
איתורית, טל' 03-7549111, מנוי 6444, רפי

בקרוב ייפתח סניפנו בבאר־שבע

לקנות ולא להשתמש

ביטוח "בריאות פלוס" של קבוצת הסנה

בריאות פלוס — תוספת מיוחדת לביטוח חיים המבטיחה לך, אם תצטרך, את כל האמצעים לריפוי מחלות קשות, כמו סרטן, לב וכלי הדם.

כי מה שבטוח ביטוח
ומה שביטוח הסנה.

קבוצת הסנה

graphicdesign
DIET
Sprite
TRADE MARK
CONTENTS 330ml
אתם מכירים את הטעם...
דיאט
ספרייט
מיוצר ע״י החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע״מ, יצרן מוסמך ע״י חברת קוקה־קולה.
רהוף